

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 24. MAJA 1984

ŠTEVILKA: 20 XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Jazša Vardi. Naslov: Uredništvo Železarnja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščan prometniški davek po pristojnem mnenju. Stev.: 42/1-72.

OSNUTEK SMERNIC ZA PRIPRAVO DOLGOROČNEGA DRUŽBENEGA PLANA OBČINE NA SEJAH VSEH TREH ZBOROV

Predsedniki Marjan Drolc, Rina Klinar in Dante Jasnič sklicujejo v četrtek, 31. maja, ločene seje zborov združenega dela, zborov krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora Skupščine občine Jesenice. Delegatom vseh treh zborov so poleg običajnih točk dnevnega reda predložena v razpravo in sprejem naslednja vprašanja:

OSNUTEK SMERNIC ZA PRIPRAVO DOLGOROČNEGA PLANA

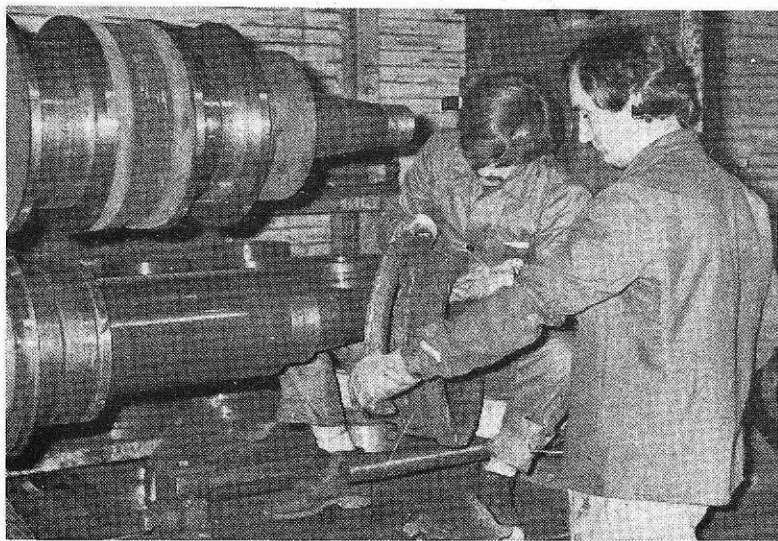
Na osnovi odloka, ki so ga delegati sprejeli na sejah v mesecu marcu, izvršni svet Skupščine občine Jesenice predlaga delegatom v razpravo osnutek smernic za pripravo dolgoročnega družbenega plana občine Jesenice za obdobje 1986-1995 in za

nekatera področja do leta 2000 ter osnutek smernic za pripravo družbenega plana občine Jesenice v obdobju 1986-1990. Osnutka smernic vsebuje temeljne dolgoročne in srednjeročne usmeritve na področju globalnega gospodarskega in družbeno-ekonomskega razvoja s tem, da osnutek smernic za pripravo srednjeročnega plana temelji in izhaja iz osnutka smernic za pripravo dolgoročnega plana občine Jesenice. Ker

bosta osnutka po razpravi v vseh treh zborih posredovana v javno razpravo, v katero se bomo vključevali tudi z našim glasilom, naj tokrat poudarimo le splošne kriterije in cilje pri proizvodnji in dolgoročnem razvoju:

- razvojno-tehnološko-intenzivna proizvodnja in storitve, značilne po visoki stopnji avtomatizacije proizvodnih procesov (računalniško vodeni proizvodni sistemi) in po visoki udeležbi visokokvalificiranega ustvarjalnega dela,
- izvozno usmerjena (neposredno in posredno) proizvodnja in storitve na trajnejših osnovah,

(Nadaljevanje na 3. strani)

Menjava nožev na Bronx škarijah (foto S. Kokalj)

DRUŽBENO PLANIRANJE USTAVNA PRAVICA IN DOLŽNOST

Vsi trije zbori Skupščine občine Jesenice so na sejah, ki so bile v mesecu marcu, sprejeli odlok o pripravi in sprejetju dolgoročnega plana občine Jesenice za obdobje od leta 1986-1995, oziroma za nekatera področja do leta 2000 ter odlok o pripravi in sprejetju družbenega plana občine Jesenice za obdobje 1986-1990.

S tem je bil dejansko pričet formalni postopek priprave teh dveh planskih dokumentov. Formalni zato, ker sprejeta odloka določata le roke in nosilce za pripravo dolgoročnega in srednjeročnega plana. Vsebinski planski dokumenti, sistem vertikalnega in horizontalnega planiranja, sočasnost planiranja itd. pa so elementi, ki jih podrobno opredeljuje zvezni in republiški zakon o sistemu družbenega planiranja. Ni namen, da bi podajali vsebino omenjenih zakonov, saj je po osmih letih veljavnosti zveznega zakona in po štirih letih, odkar je bil sprejet republiški zakon, le-ta zagotovo znana zlasti vsem strokovnim delavcem, ki morajo imeti pri pripravi planskih dokumentov vsekakor najbolj vidno vlogo. Namen je veliko bolj preprost, glede na izvedljivost, sodeč po dosedanjih izkušnjah, pa dosti bolj zamotan.

Gre za spremembo miselnosti pri pripravi planskih dokumentov temeljnih nosilcev samoupravnega planiranja. Ta sprememba mora dosledno izhajati iz spoznanja - to je končno tudi ustavna in zakonska diktacija - da je družbeno planiranje pravica in dolžnost delovnih ljudi in občanov. Nemalo je dokazov, da so marsikateri temeljni nosilci planiranja svojo »pravico in dolžnost« pojmovali kot nekakšno vsiljeno nujnost, kot ukrep države, skratka kot nekakšen neobdisigatreba.

To je imelo za posledico tudi precejšnja odstopanja od sprejetih planov. Nobena svetovna ekonomija ne pozna in ne pripravlja takšnih planov, ki bi bili stoddostno realizirani: do 10 % odstopanja so povsem običajna. Vendar pa smo tako v obdobju 1976-1980 kot tudi 1981-1985 ugotavljali pri posameznih nosilcih planiranja takšna odstopanja, in to prav pri najpomembnejših elementih ekonomike, da je bilo resnično mogoče podvomiti v resnost planiranja. Prav zaradi tega ni čudno, če so bili tudi rezultati gospodarjenja temu primerni. Žal temu ni bilo tako le v manjših organizacijah združenega dela, ki imajo običajno slabo razvite planske službe, ampak tudi v večjih. Izdelovati plane zaradi planov, zaradi zahteve, ki jo postavlja zakon ali občinski odlok, je seveda nesmiselno, zato v takih primerih tudi ne gre pričakovati uspehov. Brez dvoma je bila zlasti v zadnjih letih pri pripravi in pri izvajanju planov prisotna tudi določena objektivna težava. Dejstvo je, da je bil vpliv različnih faktorjev, ki niso izhajali iz ekonomske logike, precejšen. Vendar pa to tudi pomeni, da nismo uspeli v naše plane vgraditi mehanizme ekonomske politike, ki bi zagotavljali fleksibilnost pri izvajanju le-teh.

Nobenega dvoma ni, da iztekajoče se lansko obdobje 1981-1985 ne bo dalo pričakovanih rezultatov, vendar pa bo potrebno storiti vse, da se čim bolj približamo planiranim ciljem. Kako v naprej? Brez dvoma je skrajni čas, da bi v vseh organizacijah združenega dela ugotovili vzroke za odstopanje od planiranih ciljev. Skrbna analiza vzrokov odstopanja, program dolgoročne gospodarske stabilizacije, vezan na razvojne perspektive posamezne organizacije združenega dela, občine, kakor tudi širše družbenopolitične skupnosti, pa bi morala pomeniti že tudi začetek priprav na novo plansko, tako srednjeročno kot dolgoročno obdobje. V vseh okoljih bi se morali zavedati pomembnosti teh priprav. Morda bi celo lahko ugotovili, da je novo plansko obdobje prelomni trenutek za naš nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj. Če bomo to vzeli kot retorično frazo, se lahko zgodi, da se bomo kmalu znašli v zelo nezavidljivih razmerah. V nasprotnem primeru, in da temu ne bo tako, bomo aktivirali vse sile in sredstva, da bomo izpolnili vsaj prvi in osnovni pogoji, da našim OZD in celotni občini, posredno pa tudi širši družbeno politični skupnosti, vendarle zagotovimo boljši in perspektivnejši razvoj.

Predsednik Skupščine občine Jesenice:
FRANC BRELIH

O UKREPIH ZA SANACIJO POSLOVNIH REZULTATOV

Na sedmi seji delavskega sveta naše železarnice, ki je bila v sredo, 16. maja, so delegati poleg pregleda izvajanja sklepov prejšnje seje, poročila s prve seje delavskega sveta sestavljene organizacije, poslovnih rezultatov za prvo tromesečje, priprave srednjeročnega plana za obdobje 1986-1990, samoupravnega sporazuma o ustanovitvi interesne skupnosti za razvoj obmejne gospodarskega sodelovanja z Italijo, poročila o izidu glasovanja na volitvah, referendumu in nadomestnih volitvah in imenovanj obravnavali tudi program strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarnice. O ukrepih poteka tudi javna razprava na samoupravnih delovnih skupinah, zato podrobneje pogledimo, kaj so o njih menili na delavskem svetu in kakšna so stališča iz javne razprave.

Na delavskem svetu Železarnice so bila mnenja o strokovnih ukrepih deljena: nekateri so menili, da to niso sanacijski ukrepi, ampak stalne delovne naloge, ki jih do sedaj nismo opravljali, drugi pa so menili,

da so ukrepi pripravljeni res strokovno in da jih moramo le resno izvajati.

Dogovorili so se, da so nosilci ukrepov poleg že navedenih oseb tudi člani poslovodnega odbora in vo-

dje temeljnih organizacij. O učinkih sanacijskih ukrepov pa je treba mesečno poročati odboru za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarnice.

Za izvajanje sanacijskih ukrepov so potrebni določeni pogoji, kar pomeni, da bomo morali spremeniti nekatere naše navade in dogovore. Tako bomo morali opustiti dosedanje navado, da smo v jeklaro pošiljali vse delavce, kar jih je bilo, ne glede na njihovo znanje in usposobljenost. Tudi o tehnološki disciplini veliko govorimo, naredili pa smo zelo malo. Zato bi morali skrajšati disciplinski postopek za hujše kršitve delovnih dolžnosti in v takih primerih uveljaviti takojšen suspenz in povračilo škode.

Opustiti bomo morali proizvodnjo tistih izdelkov, ki ekonomsko niso rentabilni, kar pomeni, da s svojo ceno ne pokrivajo stroškov svoje proizvodnje. Na področju vzdrževanja bo treba uvesti večji pregled nad zastojem v proizvodnji, zato bo treba za vsak zastoj, ki je daljši od dveh ur, napisati podrobno poročilo. V njem bo poleg vzrokov za zastoj treba navesti tudi vzroke, zakaj zastoj ni bil pravočasno odpravljen.

V razpravi so prisotni poudarili veliko vlogo in nalogo sindikata v temeljnih organizacijah, delovnih skupnostih in v Železarni, da bo ukrepe natančneje opredelil in mesečno spremljal njihove učinke. Poleg tega bo moral sindikat voditi usklajeno akcijo za izvajanje predlaganih ukrepov, saj je od njihovih učin-

(Nadaljevanje na 2. strani)

PRVA SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SZ V NOvem MANDATU

V petek, 11. maja, je bila v poslovni stavbi Železarnice Ravne prva seja novoizvoljenega delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice.

Po pregledu izvršitve sklepov desete seje so delegati izvolili za predsednika Janeza Pikona iz naše Železarnice ter za podpredsednika Joža Vahtarja iz Verige Lesce. Izvoljen je bil tudi novi izvršilni odbor delavskega sveta.

Delegati so obravnavali poročilo o delu delavskega sveta v mandatsnem obdobju 1982-1984. Nakazane so bile določene težave v njegovem delovanju, kot so: prisotnost delegatov na sejah, povezanost DS in izvršilnega odbora, povezava delegatov s poslovodnimi organi in delavskimi sveti v svojih delovnih organizacijah. Za boljše delo novoizvoljenega delavskega sveta so sprejeli sklep, da

se morata najmanj dve seji, ko se bo obravnavalo in sklepalo o rezultatih polletnega in letnega poslovanja ter o gospodarskem načrtu, terminsko tako uskladiti, da bosta vzporedno s sejami delavskih svetov v delovnih organizacijah.

Drugi sklep pa obvezuje delovne organizacije SOZD, da časovno uskladijo postopka evidentiranja in volitev v organe delovne organizacije SOZD SZ.

V zvezi s poročilom o poslovanju SOZD Slovenske železarnice v letu 1983 je predsednik kolektivnega poslovodnega organa tov. Uršič pouda-

(Nadaljevanje na 2. strani)

7. SEJA DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

V sredo, 16. maja, je v dvorani samoupravljalcev potekala sedma redna seja delavskega sveta delovne organizacije. Dnevni red je obsegal naslednje točke:

Pregled izvajanja sklepov prejšnje seje, poročilo s prve seje delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice, poslovnih rezultatov Železarnice za prvo četrtletje, programi strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov v Železarni, priprava srednjeročnega plana za obdobje 1986/1990 in prilagoditev rokovnika za dolgoročni plan, samoupravni

sporazum o ustanovitvi interesne skupnosti za razvoj obmejne gospodarskega sodelovanja z Italijo, poročilo o izidu glasovanja na volitvah, referendumu in nadomestnih volitvah dne 12. aprila, sprejem obrambnega načrta Železarnice Jesenice, podelitev nagrade za prizade-

(Nadaljevanje na 5. strani)

ZA SINDIKAT NI POČITKA

Odmrznitev cen, ukrepi za razbremenitev gospodarstva in vse druge novosti v pogojih gospodarjenja v osnovi ne zahtevajo sprememb ali dopolnitev stališč zveze sindikatov o usmeritvah dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije (6. seja RS ZSS). Zahtevajo pa večjo doslednost in udarnost pri ravnanju številnih sindikalnih organizacij in organov.

Nekateri ofenzivni gospodarski načrti v OZD predvidevajo ohranitev ali pa povečanje realnih osebnih dohodkov in ravni življenjskega standarda. To bi po nekaterih rezultatih gospodarjenja v prvih treh mesecih

opogumljalo. Seveda le, če bomo enako in še bolj uspešno nadaljevali, in pa predvsem, če bomo uspeli ukrotiti inflacijo. Zato bo treba tudi

(Nadaljevanje na 2. strani)

PO TREH TEDNIH POD PLANOM

Po dveh tretjinah meseca oziroma do 21. maja smo po podatkih statistične službe dosegli slabe proizvodne rezultate. Skupna proizvodnja znaša 74.721,4 tone ali 86,3 % družbenega plana oziroma 91,3 % operativnega programa za to obdobje.

Na plavžu 1 so imeli nepredviden celodnevni zastoj zaradi varjenja pllašča. Vsak zastoj pa je kriv za manjšo proizvodnjo grodlja. Tako so do 21. maja izdelali le 8.081 ton grodlja, kar je le 85,3 % planirane količine.

V TOZD Jeklarne delajo le s štirimi pečmi in so vili 24.191 ton jekla oziroma 89,6 % družbenega plana, ki je enak operativnemu.

Do 21. maja je bilo odpremljenih 19.596 ton gotovih izdelkov in storitev, kar je 95,4 % operativnega programa. Plana odpreme ne izpolnjujejo: TOZD Valjarna blumingštelek (80,6 %), Valjarna žice (82,3 %), Žičarna (82,6 %), Profilarna (86,1 %), Jeklovlek (81,7 %) in Žebljarna (78,2 %).

SMERNICE ZA PRIPRAVO DOLGOROČNEGA DRUŽBENEGA PLANA OBČINE JESENICE ZA OBDOBJE 1986—1995/2000

Skupščina občine Jesenice je na seji v marcu letošnjega leta sprejela nov odlok o pripravi in sprejemu dolgoročnega družbenega plana občine Jesenice. S tem odlokom so predvsem sprejeti roki, v katerih morajo posamezni nosilci pripraviti in sprejeti posamezne elemente dolgoročnega plana. Temeljne naloge za pripravo dolgoročnega plana morajo biti pripravljene v letošnjem letu, to je v letu, ko smo sprejeli in že izvajamo dolgoročni program gospodarske stabilizacije in ko oblikujemo in sprejemamo program ukrepov in aktivnosti za zmanjšanje obremenitev gospodarstva in njegovo učinkovitejše poslovanje. Zato pomeni priprava dolgoročnega družbenega plana ne le najpomembnejši samoupravni dogovor v občini Jesenice za naprej, ampak tudi strokovno eno najzahtevnejših nalog, ki jih v tem času pripravljamo.

Tako je za seje vseh treh zborov Skupščine občine Jesenice, ki bodo 30. in 31. maja, predložen osnutek smernic za pripravo dolgoročnega družbenega plana občine Jesenice v obdobju 1986—1995/2000. To je prvi dolgoročni planski dokument, pri sestavi katerega so sodelovali najvidnejši strokovnjaki OZD gospodarstva in negospodarstva občine Jesenice. S tem odpiramo tudi samoupravno razpravo o tem, kako načrtovati življenje, delo in razvoj naše občine v prihodnje. Zato je prav gotovo priprava in sprejem smernic, ki vsebujejo temeljne usmeritve celotnega družbenega in gospodarskega razvoja občine Jesenice ena izmed bistvenih faz tega procesa.

Glede na obstoječo gospodarsko situacijo je prestrukturiranje jeseniškega gospodarstva neodložljiva naloga. Glavni nosilci prestrukturiranja bodo OZD s področja črne metalurgije, kovinsko-predelovalne industrije, gostinstva in turizma ter prometa in zvez. Črna metalurgija bo imela tudi v prihodnje prevladujočo vlogo — na tem področju je prioritetnega pomena izgradnja elektrojekarne 2, kar pomeni, da bo železarnstvo še naprej usmerjeno v proizvodnjo in metalurško predelavo kvalitetnih in plemenitih vrst jekla. To usmeritev ne vodi v povečanje, ampak v kvalitetno zahtevnejšo proizvodnjo in predelavo jekla. Dolgoročni razvoj Železarne bo usmerjen v razvoj ploščatih in okroglih profilov oziroma žice. V jeklarni 2 bodo izdelovali visoko legirana jekla ter konstrukcijska jekla s specifičnimi tehnološkimi karakteristikami, proizvodnja pa bo v celoti namenjena za hladno valjane trake in za debelo pločevino.

V prihodnjem obdobju načrtujemo predvsem proizvodnjo elektro pločevine (dinamo hladno valjane trake, deloma trafa pločevino, nesilicirano pločevino in hladno valjane trake za elektroindustrijo), nerjavne hladno valjane trake za kovinsko-predelovalno industrijo in industrijo procesne opreme, vse vrste ogličnih jekel in konstrukcijskih jekel ter visoko trdnostna normalizirana ali poboljšana jekla, nerjavna, ognjeodporna jekla in visoko kvaliteta konstrukcijska jekla (področje debele pločevine). Posledica prehoda na elektro postopek pri vlišanju jekla je, da bodo postopoma prenehali obratovati plavži za aglomeracijo.

Utrdili bomo položaj kovinsko-predelovalne dejavnosti in pospešili njen razvoj (tako v okviru Železarne kot tudi izven nje), ki bo temeljil na predelavi domačega jekla. Zato se bodo organizacije združenega dela s tega področja v prihodnje tesneje povezovale z Železarno in bodo načrtovala svoj razvoj v povezavi z njenim proizvodnim programom. Intenzivnejši razvoj kovinsko-predelovalne dejavnosti je potreben tudi zato, da se omili sedanji monostrukturni značaj jeseniške industrije.

Tudi na področju turizma in gostinstva so predvidena večja vlaganja, in sicer predvsem v turistično infrastrukturo in kvalitetnejših spalnih kapacitet. Razširili bomo smučišča in žičnice (Podkoren I, II in III, Trebež v Kranjski gori, območje v Gozd Martuljku, pobočje Črne gore v Mojstrani in Španov vrh) ter razvili letni in zimski rekreacijski center (Mežakla in Planica). Spremenili bomo strukturo ponudbe prenočitvenih zmogljivosti v Gornjesavski dolini in gradili predvsem hotelske kapacitete in apartmaje ter ustavili izgradnjo počitniških domov in vikend hiš.

Z izvedbo nekaterih investicij, kot so karavanski predor in avtocesta pod Mežaklo, modernizacija železniške postaje na Jesenicah ter z novo organiziranostjo špediterske dejavnosti, se bo v prihodnjem obdobju močno povečala prometna dejavnost v naši občini. Realizacija teh nalog pa bo seveda zahtevala tudi velika vlaganja, ki so načrtovana v slovenskem in jugoslovanskem programu razvoja prometnih zvez.

Na področju razvoja družbenih dejavnosti si bomo v občini prizadevali ohraniti doseženo raven zadovolje-

vanja potreb, kar pa ne pomeni, da na tem področju negospodarstva ne bomo zmanjševali porabe, usklajevali programov z možnostmi in potrebami, ki jih bo tako načrtovano razvijanje zahtevalo, hkrati pa prav to od celotnega združenega dela zahteva usklajen razvoj in potrebne povezave med gospodarstvom in negospodarstvom. Razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti bomo prilagodili številu prebivalcev v občini, ki se bo povečalo predvsem zaradi naravnega prirastka in ne več s priselitvami, v nujni večji odvisnosti in

potrebah po modernizaciji proizvodnje.

Stopnja zaposlovanja bo v obravnavanem dolgoročnem obdobju tako precej manjša kot doslej, hkrati pa si bomo prizadevali doseči polno zaposlenost domačega prebivalstva. Temeljna usmeritev bo produktivno zaposlovanje.

Na podlagi takih usmeritev jeseniškega gospodarstva bomo v prihajajočem obdobju še povečali izvozne rezultate, povečali bomo produktivnost ter pospeševali predvsem inovativno in raziskovalno delo.

Tak pristop k usmerjanju načrtovanja gospodarskih gibanj in razvoja terja zavestno akcijo za oživljanje proizvodnje in učinkovitejše prilaganje novim zakonskim ureditvam in ukrepom ekonomske politike pa bo zahtevalo spremembe v pogojih gospodarjenja med panogami pa tudi znotraj posameznih panog. To bomo dosegli tudi s sočasnostjo priprav in izvajanjem planskih dokumentov in kvalitetnim medsebojnim usklajevanjem. Saša VRDOLJAK

O UKREPIH ZA SANACIJO POSLOVNIH REZULTATOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

kov odvden tudi naš osebni dohodek. To namreč ni absolutna kategorija, kar pomeni, da osebnih dohodkov ne moremo povečevati ne glede na poslovne rezultate. Torej: če bo naš poslovni rezultat dober in bo skupni prihodek večji, bodo lahko večji tudi naši osebni dohodki. In obratno.

Tudi mnjenja iz javne razprave so različna: od popolnega strinjanja in zavzetosti do odkritih dvomov (»SDS meni, da bo zelo velik uspeh, če bo vsaj 30 % teh ukrepov tudi realiziranih.«). Nekatere delovne skupine menijo, da so ukrepi preveč splošni in bi jih bilo treba konkretizirati, druge pa se sprašujejo, kdaj bodo vidni rezultati teh ukrepov, spet tretje zahtevajo, da se rezultate predlaganih ukrepov mesečno javno objavi.

Tudi na delovnih skupinah so delavci izražali mnjenja, da so določeni ukrepi odveč, ker bi se morali od nekdanji biti dolžnost vodilnih strokovnjakov in se ne morejo predstavljati za nove ideje.

Največ pozornosti so v javni razpravi namenili ukrepi na kadrovskem področju, predvsem premeščanju režijskih delavcev. Kaj o tem menijo v temeljnih organizacijah in kakšne težave pri tem pričakujejo, najbolj zgovorno pove naslednja pripomba samoupravne delovne skupine vodstvo iz TOZD Plavž: »SDS nasprotuje zaposlovanju režijskih delavcev v temeljni organizaciji Plavž, saj je čas premetitve prekratek za usposobitev na delovnih mestih pri visokih peceh, njihov odnos do dela ni dober, draga so zaščitna sredstva in njihova lastna ogroženost je večja.

Reševanje pomanjkanja delavcev naj se rešuje z zaposlovanjem stalnih delavcev, ki naj bodo v težkih obratih (Plavž, Jeklarna) ustrezno oziroma nadpovprečno denarno stimulirani.

Prav presenetljivo in povsem nasprotno pa je mnenje delavcev CPSI, ki menijo, »da bi morali kadrovsko problematiko reševati z različnimi ukrepi: boljši pogoji dela in organizacija dela, ustreznejše nagajevanje in podobno. Če pa res že ne gre brez premeščanja režijskih delavcev v proizvodnjo, je treba vključiti tudi ženske.« Vsako tako začasno premeščanje režijskih delavcev v proizvodnjo bi moralo potekati po pravilnem postopku.

Samoupravna delovna skupina finance je pri obravnavi predlaganih strokovnih ukrepov pogrešala ukrepe na finančnem področju. Takole pravi: »Ukrepov na finančnem področju nismo zasledili, kljub temu, da menimo, da je kvalitetno izvajanje finančne funkcije v sedanjem položaju še kako pomembno.«

Naj kot povzetek mnenj, stališč in predlogov iz javne raprave o predlogu strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarne navedem mnenje delavcev priprave dela in odpreme iz temeljne organizacije Hladna valjarna Bela:

»Glede programa strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarne SDS meni, da bi morali biti ti ukrepi stalne delovne naloge nas vseh in ne, da se jih spomnimo šele takrat, ko zaidemo v velike težave — izgubo. Sami ukrepi, pa naj bodo še tako lepo napisani, brez konkretnih zadolžitvev oziroma odgovorov za njihovo izvajanje ne bodo prinesli uspeha.« Lilijana Kos

ZA SINDIKAT NI POČITKA

(Nadaljevanje s 1. strani)

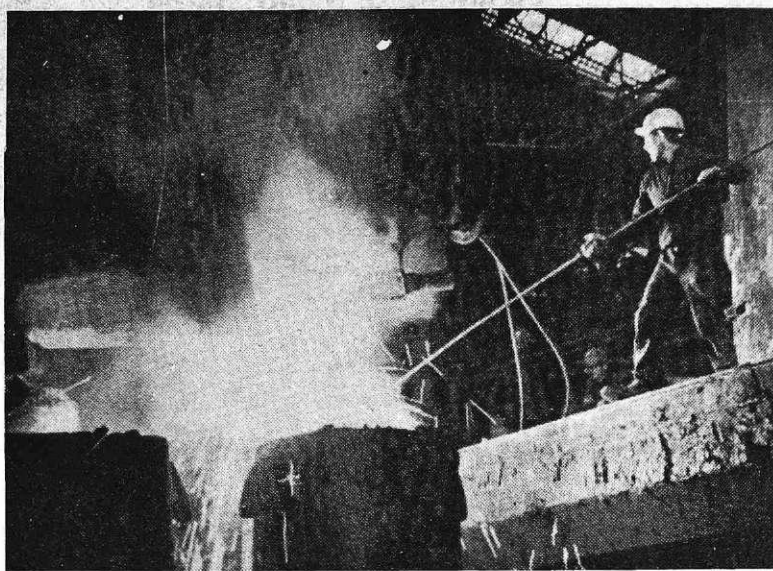
v sindikatu spremljanju rezultatov gospodarjenja letos nameniti še več pozornosti, saj bodo novi ukrepi marsikatero organizacijo združenega dela postavili v težak položaj. Med temeljnimi pogoji za doseganje realno višjega dohodka bo letos obvladovanje stroškovne inflacije. Podražitev energije in transporta seveda objektivno povzroča višji strošek. Vendarle gre za to, da ob tem povečanju stroškov (in cen) v OZD na cene ne prevladajo vse opraviljivosti in neopravičljivih stroškov. Možnosti za razbremenitev gospodarstva niso samo zunaj gospodarstva! Natančne analize stroškov bi kaj hitro razkrile številne slabosti v nesmotrnem poslovanju, gospodarjenju in organiziranosti. Tu lahko sindikat še bolj kot doslej vztraja pri zmanjševanju stroškov.

Kako bodo ukrepi vplivali na položaj posamezne organizacije združenega dela in na družbenoekonomski položaj delavcev v njej? Delavci v OZD lahko po več letih ponovno relativno samostojno oblikujejo cene svojih izdelkov in s tem tudi dohodek. Vendar pa je ta »osvoboditev« prišla v neugodnem trenutku, ko lahko nenadzorovana rast cen in inflacije razvrednoti vsa družbena stabilizacijska prizadevanja. Zato je tu-

di v sedanjem sistemu primarne delitve in oblikovanja cen še mnogo starega, administrativnega, so kompromisi.

Vendarle mora sindikat v vsaki OZD takoj predlagati, da ugotovi, kaj ukrepi prinašajo organizaciji, in da presodi, ali gospodarski načrt vsebuje take ukrepe, ki bodo zagotavljali ustrezne proizvodne in poslovne rezultate, da bi omogočili zaustavitev padca osebnih dohodkov. Druge poti preprosto ni! Nekatere OZD v samoupravnih aktih še niso razdelale določila dogovora o uresnitvi razporejanju družbene usmeritve razporejanja dohodka za letos tako, da bodo sredstva za osebne dohodke in skupno porabo odvisna od realno ustvarjenega dohodka in v ustreznem razmerju do sredstev za akumulacijo. Tudi to je aktualna naloga.

Del cen se bo oblikoval s samoupravnimi sporazumi. Sindikat tu lahko da pobude za sporazumevanje v vseh oblikah reprodukcij in poslovnih povezav, s tem da naj samoupravni sporazumi temeljijo na skupnem prihodku ali dohodku iz skupnega poslovanja. Precej OZD vsak mesec najema posojila za izplačevanje osebnih dohodkov. To je najbrž že kar resna motnja v poslovanju in bi morala taka OZD pripraviti program za odpravljanje motenj,

V martinarni (foto I. Kučina)

PRVA SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SŽ V NOvem MANDATU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ril probleme, ki so vplivali na poslovanje. Pri obsegu fizične proizvodnje ni bilo napredka, čeprav so nominalno rezultati sorazmerno ugodni. Opaziti pa je precejšnje razlike v dohodkovni uspešnosti posameznih DO, predvsem bistveno poslabšanje uspešnosti v metalurški dejavnosti, medtem ko pri predelovalnih DO poslabšanje ni tako izrazito. Opozoril je na izgube zaradi tečajnih razlik v višini 2,2 milijarde din in na oskrbljenost s surovinami iz uvoza. Skupen izvoz je bil za 8 % nižji kot v letu 1982. Zaloge so porasle za 76 % in vrednostno predstavljajo, skoraj dvojni znesek letne obračunane amortizacije.

Velik problem je politika cen, saj je razkorak med ceno vhodnih surovin in končnimi izdelki le prevelik, k temu veliko pripomore draga energija.

Osební dohodki so lani znašali v poprečju 19.453 din in so bili za 27 % višji kot leto prej. Porast je nekoliko nižji, kot ga je doseglo gospodarstvo v Sloveniji (v poprečju 28 %). Najbolj so se OD povečali v Tovilu za 41 %, najmanj pa v Železarni Ravne za 25 %. Seveda so OD v Železarni Ravne še vedno za 4,5 % višji kot v Tovilu. Razlike v poprečnih OD med delovnimi organizacijami so se tudi lani zmanjšale, kar ne štejemo za ugoden pojav.

Po daljši razpravi je bil sprejet sklep:

- poslovodni in samoupravni organi v delovnih organizacijah morajo več pozornosti posvečati problemu pokrivanja tečajnih razlik in si prizadevati za boljše in enotnejše reševanje devizne problematike,
- več pozornosti je treba nameniti rasti zalog,
- finančni odbor in poslovodni organ Interne banke mora ažurno spremljati finančno situacijo in predlagati ukrepe za rešitev posameznih finančnih problemov,
- glede na težko gospodarsko situacijo v jeseniški železarni bo potrebno vse sile vložiti za izboljšanje

stanja in realizirati prioriteto investicijo — izgradnjo jeklarne 2.

Delegati so obravnavali tudi poročilo o poslovanju SOZD SŽ v prvem tromesečju 1984. SOZD izkazuje izgubo v višini 1.142.258.000 din, in sicer po delovnih organizacijah: Železarna Jesenice 1.000.255.000 din, Železarna Ravne 86.289.000 din, Železarna Štore 54.019.000 din in Veriga Lesce 1.695.000 din.

Po obsežni razpravi so sprejeli sklepe in konkretne zadolžitve poslovodnih organov:

— kolektivni poslovodni organi SOZD SŽ in delovnih organizacijah so zadolženi, da storijo vse, kar je potrebno za rešitev problematike cen,

— na vseh nivojih v delovnih organizacijah in SOZD SŽ je potrebno zmanjšati stroške in potroške dela, saj so na tem področju še notranje rezerve,

— v SŽ se mora težiti k zmanjševanju uvozne odvisnosti in se preusmeriti na domače surovine, kjer obstajajo za to možnosti,

— poslovodni organ oz. poslovodni svet SOZD se pooblašča, da se z Elektrogospodarstvom dogovori o uveljavitvi selektivnega tarifnega sistema,

— glede na sorazmerno visoko izgubo v Železarni Jesenice, ki pa se po pričakovanjih ne bo zmanjšala, je potrebno imenovati posebno delovno skupino, ki bo pripravila osnutek sanacijskega programa, ki ga bo pozneje obravnaval tudi DS SOZD SŽ.

Delegati so obravnavali in sprejeli poročilo o izvajanju investicij v SOZD SŽ v letu 1983. Realizacija vlaganj je bila slaba in je dosegla približno 31 % planiranih vlaganj. Nekaj podatkov za primerjavo: Železarna Jesenice je realizirala 29 % planiranih investicij, Železarna Ravne 94 %, Železarna Štore 66 %, Veriga 124 %, Plamen 112 %, Tovil 120 %, Žična 22 %. Glavni vzrok je še vedno nepričeta prednostna naložba v jeklarno 2 v Železarni Jesenice.

Sr.

predvsem za regresiranje prehrane med delom, regres za letni dopust in solidarnostne pomoči. Izločiti pa je treba vse izdatke, ki niso nujni. Tam pa, kjer TOZD sklada skupne porabe ne morejo oblikovati iz objektivnih vzrokov, je treba uveljavljati solidarnostno združevanje teh sredstev v delovni ali sestavljeni organizaciji. Delavci, ki so v težkem gnotnem položaju, pa naj bodo oproščeni prispevkov za topli obrok. Regres za letni dopust naj dobijo predvsem tisti delavci, ki ga zaradi gnotnega položaja (vendar ne po svoji krivdi), slabega zdravja ali pa več otrok nujno potrebujejo. Del sredstev za regres za letni odhodi pa naj bi delavci namenili za vzdrževanje in širitev lastnih počitniških zmogljivosti. Sredstva za solidarnostne pomoči naj bodo v funkcionalni obliki (nakup kurjave, ozimnice, šolskih potrebščin itd.). Tam, kjer so skladi skupne porabe manjši, je za te namene mogoče uporabljati tudi sredstva iz sindikalne članarine. Zaostrene socialne razmere pa še bolj kot doslej terjajo vzpostavitev smotrne skupne evidence prejemnikov socialno-varstvenih pomoči v vseh občinah, prav tako pa tudi čimprejše sprejetje in uveljavitev samoupravnega sporazuma o uresničevanju socialnovarstvenih pravic.

(Informacije RS ZSS 3/VIII. z dne 17. maja 1984)

OSNUTEK SMERNIC ZA PRIPRAVO DOLGOROČNEGA DRUŽBENEGA PLANA OBČINE NA SEJAH VSEH TREH ZBOROV

(Nadaljevanje s 1. strani)

— proizvodnja, v kateri se zagotavlja gospodarna raba energije in surovin,

— proizvodnja in storitve, ki omogočajo razvoj predvsem na podlagi rasti produktivnosti in racionalizacije poslovanja,

— tak razvoj družbenih dejavnosti, kot sestavnega dela razvoja gospodarstva in družbe kot celote, da se bodo hitreje razvijale tiste dejavnosti oziroma programi, ki povečujejo gospodarsko in duhovno ustvarjalno moč družbe, njeno sposobnost za prilagajanje spremembam v razvoju,

— taka socialna politika, kot del gospodarske politike, da si socialne varnosti zagotavljamo predvsem z delom, le v izjemnih primerih z družbeno pomočjo, upoštevajoč dogovorjeno raven socialne varnosti, hkrati pa se boriti proti vsem oblikam socialnega razlikovanja, ki ne izvirajo iz dela in delitve po delovnih rezultatih.

Naj omenimo še to, da bo že naslednje srednjeročno obdobje 1986—1990 precej spremenilo družbeno-ekonomsko podobo naše občine, saj osnutek plana predvideva, da bo v tem času zaključena izgradnja jeklarne 2. karavanskega predora s spremljajočimi objekti, zgrajene nove hotelske kapacitete z okrog 2.000 posteljami in dokončana izgradnja sistema vlečnic v Gornjesavski dolini, verjetno pa bodo v tem času tudi že stekle priprave za gradnjo hitre železnice.

DRUŽBENA SKRIB SOCIALNO OGROŽENIM OBČANOM

Iz poročila o družbeni skrb socialno ogroženim občanom v letu 1983 je razvidno, da so se na osnovi zakonskih določil in samoupravnih sporazumov občanom v letu 1983 zagotavljale naslednje socialnovarstvene pomoči:

— varstveni dodatek, ki ga prejema upokojenci, katerih pokojnina ni dosegla mejnega zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo, oziroma če upokojenčevi dohodki skupaj z dohodki družinskih članov na posameznega družinskega člana niso presegli zneska, ki ga je določila Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS, je v lanskem letu prejelo 334 občanov ali 118 več kot leto poprej. V ta namen je bilo izplačanih 6.761.856 din, medtem ko je ta znesek v letu 1982 znašal 3.119.376 din;

ZAHVALA ŽELEZARJEM

Društvo paraplegikov gorenjske regije se najlepše zahvaljuje sindikalni organizaciji Železarne Jesenice, aktivu zaposlenih invalidov Železarne in koordinacijskemu svetu ZSMS Železarne, ki so že tretjič prevzeli pokroviteljstvo nad našim košarkarskim turnirjem, ki ga vsako leto organiziramo v počastitev dneva mladosti.

Vsi udeleženci smo bili nad vse zadovoljni z izvedbo turnirja, saj je bilo poskrbljeno za sleherno potrebo tako specifične prireditve. Poudariti pa moram, da že tretje leto nismo deležni le organizatorske pomoči pokroviteljev, ampak so nam železarji dali veliko več. Iskreno prijateljstvo je za nas neprecenljive vrednosti, topli pogledi pa nam ogrejejo srca bolj kot sonce. Za to dvojico pa so besede zahvale veliko premalo.

S hvaležnostjo se bomo spominjali uric, ki smo jih preživeli med vami in težko čakali, da mine leto, ko se bomo zopet videli!

Za Društvo
paraplegikov
gorenjske regije:
Ljubica Jančar

— denarna pomoč za brezposelnost je zagotovljena brezposelnim osebam, ki izpolnjujejo z zakonom določene pogoje, in sicer kot denarno nadomestilo oziroma denarna pomoč. Pravico do denarnega nadomestila so imele osebe, ki so pred uveljavljanjem pravic že delale najmanj devet mesecev brez presledka oziroma 12 mesecev s presledki v zadnjih 18 mesecih in jim delo ni prenehalo po njihovi krivdi in so se po prenehanju dela prijavile pri skupnosti za zaposlovanje v tridesetih dneh. Višina denarnega nadomestila je znašala 60 % povprečnega osebnega dohodka, ki ga je oseba dosegla v zadnjem letu pred prenehanjem dela. Čas prejemanja nadomestila je bil odvisen od trajanja delovne dobe, oziroma ga je občan lahko prejemal največ 12 mesecev. Pravico do denarne pomoči pa so imele tiste brezposelne osebe, ki se po izgubi pravice do denarnega nadomestila še niso mogle zaposliti in osebe, ki se niso mogle zaposliti po uspešno opravljeni pripraviški dobi, dohodki na člana družine upravičenca pa niso presegali ugotovljenih minimalnih življenjskih stroškov. V letu 1983 je od 620 prijavljenih iskalcev zaposlitve (od tega 472 žensk ali 76 %) prejelo denarno nadomestilo 30 ali 4,8 % prijavljenih, medtem ko leto poprej nadomestila ni prejemal nihče. Denarno pomoč pa je prejelo 13 oseb ali 2 % prijavljenih iskalcev zaposlitve, leto poprej pa štirje. Skupaj je bilo v te namene izplačano 2.350.000 din, leto poprej pa 759.639 din;

— delna nadomestitev stanarin in oprostitev udeležbe ob dodelitvi stanovanj: V letu 1983 je subvencijo k stroškom stanarine prejelo 77 občanov, za kar je Samoupravna stanovanjska skupnost prispevala 518.596 din, leto poprej pa 70 občanov, za katere je subvencija znašala 393.187 din. V skladu s pravilnikom o obvezni zagotovitvi lastne udeležbe za pridobitev stanovanjske pravice na družbeno najemnih stanovanjih, s katerimi razpolaga občinska stanovanjska skupnost, pa je bilo v letu 1983 oproščenih delne ali popolne oprostitve plačila lastne udeležbe pri dodelitvi stanovanja sedem občanov (enako število v letu 1982), katerih skupni mesečni dohodki na družinskega člana niso presegli 20 % povprečnega osebnega dohodka v SR Sloveniji oziroma 35 % za samske delavce. Sredstva za to so lani znašala 77.179 din, leta 1982 pa 157.644 din;

— štipendije iz družbenih sredstev in razlika h kadrovskim štipendijam: Po določenih kriterijih je lansko leto prejelo štipendije iz družbenih sredstev 254 učencev in dijakov, razliko h kadrovskim štipendijam pa 57 štipendistov. Skupnost za zaposlovanje je leta 1983 v ta namen izplačala 10.896.073 din, leto poprej pa 8.99.197 din;

— denarna pomoč otrokom: S to denarno pomočjo se zagotavlja minimalni življenjski standard otrokom iz družin, katerih starši z lastnim delom niso mogli zagotoviti dovolj sredstev za pokritje življenjskih stroškov otrok. Skupnost otroškega varstva je dohodkovne pogoje in višino denarne pomoči uskladila na območju regije. V letu 1983 je denarno pomoč v občini prejelo 2.221 otrok v višini od 450 do 1.350 din, in to otroci iz družin, katerih mesečni dohodek na člana družine ni presegel 4.700 din. V ta namen je bilo izplačanih 31.402.822 din, leto poprej pa za 2.528 otrok 29.500.051 din. Subvencijo k oskrbnim in vzgojnovarstvenim organizacijah je prejelo lani 1.138 otrok v skupni višini 9.550.543 din, leto poprej pa 971 otrok v skupnem znesku 11.126.000 din. Razen tega je Skupnost otroškega varstva v letu 1983 87 otrokom subvencionirala organizirano letovanje v skupni višini 202.175 din, leto poprej pa 88 otrokom v skupni višini 170.953 din.

— pomoč v socialnem skrbstvu: da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven občanom, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje, na podlagi pravilnika o družbenih materialnih pomočeh občani prejemo naslednje pomoči:

— denarno pomoč kot edini oziroma kot dopolnilni vir preživljanja: denarno pomoč kot edini vir preživljanja je lani prejelo 20 občanov, leto poprej pa 22. Lani je bilo za to porabljenih 1.190.719 din, leto poprej pa 1.029.306 din; stalno denarno pomoč kot dopolnilni vir je prejelo 95 občanov, za kar je bilo porabljenih 2.338.932 din, leta 1982 pa 85 občanov, ki so prejeli 1.860.931 din pomoči;

— začasno denarno pomoč je v letu 1983 prejelo 41 občanov, leto poprej pa 30 občanov. Lani je bilo v ta namen porabljenih 441.857 din, leta 1982 pa 354.526 din;

— enkratna denarna pomoč je bila v letu 1983 izplačana 69 občanom v znesku 152.546 din, leto poprej pa 36 občanom v znesku 126.896 din;

— dodatek za pomoč in postrežbo je lani prejelo pet oseb v skupnem znesku 83.050 din, leta 1982 pa tri osebe v skupnem znesku 56.946 din;

— plačilo oziroma doplačilo oskrbnih stroškov v socialnih zavodih. Do te oblike pomoči je bilo v letu 1983 upravičenih 88 občanov, leto poprej pa 121. Lani je bilo v ta namen porabljenih 4.407.561 din, leta 1982 pa 3.886.742 din;

— za doplačila k drugim oskrbnim stroškom, rejinam, je bilo v letu 1983 za 25 upravičencev izplačanih 1.172.752 din, leto poprej pa za 23 upravičencev 899.890 din;

— za celotno ali delno kritje zavodskega varstva v vzgojnih zavodih je bilo leta 1983 porabljenih 857.255 din za 12 oseb, leto poprej pa za 14 oseb 658.484 din;

— za 26 oseb v zavodskem varstvu mladostnikov v zavodih za usposabljanje je bilo lansko leto porabljen 2.736.704 din, leta 1982 pa za 24 mladostnikov 1.966.693 din;

— regresirana šolska prehrana v osnovnih šolah: Učenec iz družin, katerih mesečni dohodek na družinskega člana v letu 1983 ni presegel 4.200 din, je izobraževalna skupnost zagotovila brezplačno prehrano, če pa se je dohodek na družinskega člana gibal v obsegu od 4.200 do 4.700 din pa je skupnost za učenca pokrivala 50 % stroškov šolske prehrane. Poleg socialnega stanja je bilo upoštevano tudi zdravstveno stanje družine. V letu 1983 je bilo do regresirane prehrane upravičenih 234 učencev, leto poprej pa 244. Lani je bilo v ta namen porabljenih 1.454.195 din, leto poprej pa 1.002.330 din;

— oprostitev doplačila k cenam zdravstvenih storitev je bilo lani deležnih 30 občanov (1982 — 2), subvencije k organiziranemu letovanju otrok pa je bilo deležnih 87 otrok (leta 1982 — 88). V te namene je zdravstvena skupnost v lanskem letu porabila 202.175 din, leta 1982 pa 170.953 din.

V letu 1983 je v občini prejelo posamezno socialno-varstveno pomoč 4.950 občanov, leto poprej 4.887 občanov. Lani je bilo v te namene porabljenih 76.796.990 din, leta 1982 pa 66.239.744 din. Seveda pa bi bil ta znesek še znatno večji, če bi upoštevali tudi različne socialne pomoči, ki jih dajejo sindikalne organizacije, oziroma oprostitev udeležbe ob dodelitvi stanovanj, ki jih pokrivajo organizacije združenega dela.

POROČILO IZVRŠNEGA SVETA O SREDSTVIH SOLIDARNOSTI

Izvršni svet Skupščine občine Jesenice delegatom vseh treh zborov predlaga v razpravo in sprejem poročilo o svoji aktivnosti pri izvajanju družbenega dogovora o načinu uporabe in upravljanja s sredstvi solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v SR Sloveniji. Skupščina občine ga je namreč pooblastila, da razpravlja in odloča o predlogih uporabe teh sredstev s tem, da enkrat letno ob zaključnem računu poroča o svoji aktivnosti na tem področju. Naj v informacijo navedemo, da mora odbor podpisnikov družbenega dogovora o načinu uporabe in upravljanja s sredstvi solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v SR Sloveniji za vsako uporabo teh sredstev dobiti soglasje podpisnic, to je vseh slovenskih občin.

Zaključni račun za leto 1983 izkazuje 502.959.685,35 din prihodkov, 111.803.216,75 din odhodkov (izplačila za odpravo posledic naravnih nesreč v posameznih občinah) in na dan 31. decembra 1983 saldo 391.156.468,60 din.

Delegatom zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti so predložena še naslednja vprašanja:

— osnutek odloka o podstanovalskih razmerjih,

— predlog odloka o splošni prepovedi gradnje ob izmeritvenih znamenjih pri točkah in vizirnih linijah med točkami temeljnih geodetskih mrež,

— predlog razdelitve sredstev, zbranih na podlagi samoupravnega sporazuma za financiranje krajevnih skupnosti v obdobju 1981—1985,

— osnutek odloka o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Jesenice.

Zbor združenega dela pa bo obravnaval še predlog odločbe o ustanovitvi Zavoda za varstvo narave in kulturne dediščine v Kranju in predlog samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah in obveznostih ustanoviteljev zavoda.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE

OD 28. MAJA DO 3. JUNIJA

28. maja, Martin ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-136.
29. maja, Lado ŠKETA, vodja TOZD Plavž, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-130.
30. maja, Franc VIČAR, vodja invest. razvoja, Žirovnica, Rodine št. 51.
31. maja, Emil AŽMAN, vodja sektorja novogradenj, Jesenice, Titova 3, tel. št. 82-262.
1. junija, Božidar BARTELJ, podpredsednik PO, Jesenice, Titova 3/a, tel. št. 81-453.
2. junija, Janez BIČEK, vodja TOZD Jeklarne, Jesenice, Udarne 9, tel. št. 83-193.
3. junija, Stanko ČOP, vodja invest. razvoja, Žirovnica št. 90/a, tel. št. 80-036.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja zapazanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 28. 5.	FRANCI ZUPANČIČ	VLADO REPE
TOREK — 29. 5.	JOŽE ZIDAR	FRANC CERKOVNIK
SREDA — 30. 5.	JOŽE RAVNIK	JANKO CERKOVNIK
ČETRTEK — 31. 5.	STANE MENCINGER	MITJA BENEDIČIČ
PETEK — 1. 6.	BOŽIDAR INTIHAR	JOŽE PEZDIRNIK
SOBOTA — 2. 6.	BERTI KRAPEŽ	FRANC BERNIK
NEDELJA — 3. 6.	IVAN ŠENVETER	JANEZ KOVAČ

Prevzem dnevnega dežurstva na delovni dan se izvede na tajništvo TOZD Vzdrževanje, kjer bo dežurni dobil dežurno knjigo in ključ sobe dežurnega.

Jutranji dežurni na delovni dan preda raport v pisarni vodje TOZD Vzdrževanja, knjigo in ključ pa odda na tajništvo TOZD Vzdrževanje.

Primopredaja dežurstva na prosti dan se izvede v sobi dežurnega vzdrževanja.

Nova telefonska številka dežurnega vzdrževanja je 3551.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 28. maja do 2. junija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

Dispanzer za borce: dr. Ivica Vreš.
POPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.

V soboto, 2. junija, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar in III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.

Po SS za Vatrostalno vsak dan od 9,30 do 10,30.
POPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.
V soboto, 2. junija, samo dopoldne: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

26. in 27. maja, Branko MARKIZETI, Jesenice, Titova 4/a, tel. 83-596.
Dežurstvo Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65. V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv doma.

POČITNIŠKO DELO

Tudi letos bomo sprejemali učence in študente na počitniško delo, vendar najmanj za en mesec.

Interesenti naj se ali:

— oglasijo v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja Železarne vsak dan od 6. do 14. ure do vključno 4. junija, lahko tudi v soboto, 26. maja, ali 2. junija od 8. do 10. ure,

— pisno prijavijo na naslov: Železarna Jesenice, kadrovskega sektorja, C. železarjev 8.

V tem primeru naj navedejo naslednje podatke:

- ime in priimek
- rojstni podatki
- naslov
- spol
- šolska izobrazba
- število neposredno vključenih otrok v družini
- ali so starši zaposleni v Železarni
- ali ste štipendisti Železarne
- kdaj želite delati (točen datum)
- kje ste že delali do sedaj
- v kolikor vas v prijavljenem terminu ne bomo mogli sprejeti, ali ste pripravljeni delati v drugem terminu.

OBVESTILO

Delavci Železarne Jesenice, ki so do vključno 30. junija 1983 izpolnjevali pogoje za starostno upokožitev (moški 40 let, ženske 35 let pokojninske dobe ali 60 oz. 55 let starosti in najmanj 20 let pokojninske dobe), naj se najkasneje do 15. junija 1984 zgledajo na odseku za socialno varstvo in zavarovanje (kadrovskega sektorja) zaradi sprememb v pokojninskem sistemu.

ČLANOM DIATI

Društvo DIATI Jesenice organizira strokovno ekskurzijo na ogled tehničnih izboljšav in izumov RAST — JU '84 na Reki. Odhod avtobusa bo 2. junija ob 6. uri izpred Čufarja s postanki na vseh avtobusnih postajah do Podvina. Prijave sprejema Sašo Piber po tel. 3341 (2159) do srede 30. maja.

11. SEJA ODBORA ZA SPLOŠNE ZADEVE PRI DS ŽELEZARNE

15. maja so se na 11. redni seji sestali člani odbora za splošne zadeve pri delavskem svetu Železarne. Pri pregledu izvrševanja sklepov so ugotovili, da so vsi izvršeni, razen odobreno službeno potovanje v Linz v Avstrijo (Anton Mlakarju iz TOZD Jeklarne). Odbor je zato od vodstva TOZD Jeklarne zahteval pisno pojasnilo o vzrokih neizvršitve potovanja.

Odobrena so bila naslednja službena potovanja v tujino:

— Borisu BREGANTU — predsedniku poslovnega odbora in šoferju osebnega avtomobila Dragu GRČARJU potovanje v ČSSR v Prahu in Košice. Namen potovanja je bil razgovor z ministrstvom za črno metalurgijo in institucijami v ČSSR v zvezi z metalurškimi menjavami in določanjem pogojev ter dinamike dobav in protidobav. Razgovora sta se udeležila tudi predsednik SOZD in predsednik Železarne Ravne.

— Jožu RAVNIKU — vodju strojne obdelave iz TOZD Strojne delavnice — potovanje k firmi GUSTI v Milano v Italijo. Namen potovanja je bil dogovor o možnosti, da se do remonta bluminga izdelajo vsi naročeni zobniki, dogovor o termični obdelavi površine zob ter ogled strojev, s katerimi omenjena firma izdeluje zobnike.

— Valentinu ERJAVŠKU — strokovnemu sodelavcu komercialnega sektorja — potovanje v Katowice na Poljsko, kamor je potoval zaradi sodelovanja pri dogovorih o obsegu poslovanja za II. polletje 1984.

— Ladu ŠKETI — vodju TOZD Plavž — potovanje v Ostravo — Kostelec v ČSSR, kjer je organizirano 27. zasedanje sekcije za proizvodnjo groblja in mineralnih surovin v okviru sekcije SEV. Lado Šketa je vodja delegacije SFRJ.

— Vinku ALIČU — sodelavcu iz DS KO-FI — uvoz (zunanja trgovina) — potovanje v Francijo k firmi DRESSER FRANCE LE HAVRE, zaradi popravila rotorja iz kisikarne ter k firmi GUSTI MILANO v Italijo, kjer naj bi prevzel že izdelane prioro-

metne zobnike za remont Valjarne bluminga-štelke.

— Antonu KELVIŠARJU — vodju TOZD Žičarna, potovanje v Basel v Švico. Namen potovanja je udeležba našega predstavnika na mednarodnem sejmu žičarstva.

— Jožu OSVALDU — vodju TOZD Livarna — potovanje v Düsseldorf v ZR Nemčijo, kjer se bo udeležil mednarodnega livarskega sejma »GIFA 84«.

— Triinpetdesetim sodelavcem iz TOZD Elektrode ogled tovarne elektrod v CITADELI v Italiji.

SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNE

V torek, 15. maja, so se sestali člani odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne in poleg pregleda izvajanja sklepov prejšnje seje obravnavali še oceno skupne in blagovne proizvodnje za mesec april, predlog programa proizvodnje za maj, poslovne rezultate za prvo tromesečje in ukrepe za izboljšanje poslovnih rezultatov, pripise in odpise razlik pri poslovanju s tujino in posamezne vloge.

Odbor je brez pripomb potrdil oceno skupne in blagovne proizvodnje za pretekli mesec, hkrati pa je tudi ugotovil, da je bil izvoz v mesecu aprilu uspešno realiziran. Podrobnejše informacije o izpolnjevanju izvoznih obveznosti so bile že objavljene v Železarju.

V nadaljevanju so potrdili tudi predlog programa proizvodnje in izvoza za mesec maj. Sklenili so, naj se plan proizvodnje za elektro jeklarne v primeru podaljšane remonta na Lectromelt peči zmanjša za ustrezno količino, vendar pa obvezno samo na podlagi pisnega soglasja poslovnega odbora. Pono-

bravnavana so bila tudi poročila in ocene opravljenih službenih potovanj v tujino in sicer:

— Jakoba MEDJA z obiska pri firmi Hermann Schmidt v Saarbrücknu v ZR Nemčiji;

— Borisa BREGANTA in Marina GABROVŠKA z obiska pri firmi Oerlikon (Zürich) v Švici;

— Štefana ŠČERBICA in Albine TUŠAR s potovanja v ČSSR v Donovaly in Sklene Teplice;

— Božo BARTLJA z obiska pri firmi Ferromet Praga in Generalne direkcije črne metalurgije v ČSSR.

Pod točko razno je odbor odložil obravnavo sprememb navodila o vodenju postopka pri reševanju internih reklamacij za vložek, proizvodne izdelke, storitve in izdelavo delov na prihodnjo sejo.

Obravnavane so bile tudi štiri prošnje, ki jih je odbor ustrezno rešil.

CPSI — D. B.

Odbor za gospodarstvo pri DS TOZD Jeklovlek je imel 9. maja 13. redno sejo, ki jo je vodil predsednik Stane Horvat. Po pregledu sklepov 12. redne seje so ugotovili, da so izvršeni.

V nadaljevanju je odbor obravnaval poslovno poročilo TOZD Jeklovlek za prvo tromesečje in ugotovil, da so bili delovni rezultati dobri. Presežena je bila proizvodnja, boljši je bil izplen, stroški so bili nižji od planiranih, pozitivna je bila razlika med prodajno in plansko ceno, toda kljub temu ima TOZD izgubo že na substanci. Glavni vzroki za tak rezultat so v splošni gospodarski situaciji, v kateri se nahaja naše gospodarstvo. Vsi negativni učinki, ki so nastali v prvem tromesečju v okviru DO, so vplivali na rezultat TOZD, in sicer: nedosežena planirana struktura prodanih izdelkov, nižja prodajna cena, negativni učinek v izvozu, povečanje zalog, negativne tečajne razlike, visoka rast stroškov (cene, iztrošenost naprav).

Odbor je ugotovil, da je še vedno glavni problem vzdrževanje strojnega parka, saj brez dobrega vzdrževanja ni možna večja produktivnost in boljša kvaliteta.

Obravnavali so tudi opravljene nadure in ure za manjkajoče za mesec marec in april 1984 in ugotovili, da predstavljajo komaj 50 % planiranih.

Potrdili so plan proizvodnje za mesec maj, ki znaša 1.900 ton, od tega vlečenega jekla 1.850 ton, brušenega 160 in valjano poboljšane 160 ton. Vložek je predviden iz TOZD Valjarne žice in profilov v količini 2.160 ton.

Pri obravnavi prošnje KS Edi Giorgioni Javornik-Koroška Bela za finančno sodelovanje pri kritju stroškov za izdajo biltene so ugotovili, da za te namene temeljna organizacija nima finančnih sredstev.

Obravnavali in potrdili so predlog vsote — 80.000,00 dinarjev za izvedbo del po pogodbi, ker se je med prazniki popravljala linija KOCH, in sicer ravnalet pred rotorjem in ravnalet za rotorjem.

ET

TOZD Elektrode

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Delavski svet TOZD Elektrode je imel 10. maja 12. redno sejo, ki jo je vodil namestnik predsednika Janez Zaveljcina. Sprejeli so poročilo o izvrševanju sklepov zadnje seje z naslednjimi ugotovitvami:

— na znanje so vzeli informacijo oddelka za nagajevanje o vrednotenju nadurnega dela in reševanju te problematike. Vendar menijo, da je treba ta vprašanja hitreje rešiti, da ne bo trpela proizvodnja.

— TOZD Žičarna je bila seznanjena s problematiko oskrbe z EO žico, vendar imajo težave, ker jim primanjkuje žičarjev, zato bodo še težave pri oskrbi s to žico. Obveščeni so bili tudi s problematiko nedobavljenosti VP žice in s kvalitetskimi problemi EO žice. O reševanju te problematike bo TOZD Žičarna obvestila.

— sprejeli so tudi informacijo o možnostih boljše oskrbe z vodnim steklom.

Obravnavali so poslovno poročilo za prvo četrtletje 1984. TOZD Elektrode ima 31.144.967,68 dinarjev izgube in je treba v zakonskem roku izdelati in sprejeti program ukrepov za odpravo izgube.

Ob obravnavi poročila so imeli naslednje pripombe:

— izguba v TOZD Elektrode izhaja iz skupne udeležbe v celotnem prihodku oziroma močnih vplivov izven Železarne in se mora v bodoče natančno opredeliti vpliv TOZD in zunanjih dejavnikov.

— delovna skupnost KO-FI, ki najbolj vpliva na doseganje finančnih rezultatov v Železarji, ne more imeti pozitivnega rezultata in menijo, da je plan nerealno postavljen.

— TOZD Elektrode nima vpliva na povečanje stroškov energije, visoke davke, prispevke, stroške vzdrževanja, nepravilno dvigovanje cen surovin in na velike stroške proizvodnje v predhodnih TOZD.

Soglašali so s strokovnim programom ukrepov poslovnega odbora

Železarne in zadožili vodstvo TOZD, da v skladu s tem programom pripravi svoj program ukrepov.

Ugotovili so, da so samoupravne delovne skupine sprejele naslednja stališča:

— soglašale so z usmeritvijo prehoda delitve bon — malica,

— povišanje stanarin v samskih domovih naj bo čim nižje,

— glede organizirane prehrane v samskih domovih naj se prizadeje delavci sami dogovorijo in odločijo.

Imenovali so komisijo za pripravo srednjeročnega plana za obdobje 1986—1990 ter določili roke za izdelavo in sprejem teh dokumentov.

Obravnavali so problem alkohola v Železarji in se dogovorili, da bodo v TOZD posvetili vso pozornost temu vprašanju, da bo čim manj teh problemov. Menili so, da človek svojih težav ne more reševati oziroma odpraviti z alkoholom, ampak jih je treba reševati trezno in proučeno. Če svojih težav posameznik ne more sam rešiti, naj poišče strokovno pomoč.

Delegati so bili informirani o sodelovanju z novo tovarno elektrod v Plužinah in o realizaciji investicije za proizvodnjo aglomeriranih praškov.

Delegati so postavili tudi vprašanja v zvezi z ureditvijo ventilacije na liniji 4, zagotovitvijo rezervnih delov za Felind peč in ostale problematike pri vzdrževanju strojev in naprav.

Ob koncu seje je vodja TOZD ponovno opozoril, da se morajo vsi delavci udeležiti preventivnih zdravniških pregledov, kot to določa pravilnik o delovnih razmerjih.

SM

TOZD Jeklovlek

11. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Podpredsednica odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Jeklovlek Danica Udir je 8. maja sklicala 11. redno sejo. Po pregledu sklepov je odbor obravnaval kadrovske problematiko v prvem tromesečju in tekočo kadrovske problematiko.

Odbor je po pregledu sklepov zadnje seje ugotovil, da so izvršeni, ali pa so v izvajanju.

Potrdili so razporeditev dveh novospreglatih delavcev, prerazporeditev enega delavca zaradi mikroorganizacije in dve prekinitvi delovnega razmerja.

Obravnavali so prošnjo sodelavca za sporazumno prekinitev delovnega razmerja in sprejeli sklep, da mu delovno razmerje poteče 30. junija, hkrati pa se razpis za proste delovne naloge in opravila prvega orodnega ključavničarja objavi v glasilu Železar. Tudi drugi vlogi sodelavca za prekinitev delovnega razmerja so ugodili s tem, da se delovno razmerje prekine 25. maja.

Odbor je obravnaval prošnjo za sprejem v delovno razmerje in jo ugodno rešil, obenem pa je sprejel sklep, da se v poletnem času zaposli 16 počitniških delavcev.

Poročilo o kadrovski problematiki v prvem tromesečju je podal kadrovik. Iz poročila je bilo razvidno, da je bil povprečni stalež v tem obdobju za štiri delavce nižji kot v istem obdobju lani. Skupna odsotnost z dela je bila za 1,12 % višja kot v prvem tromesečju 1983, od poprečja Železarne pa nižja za 0,43 %.

Odsotnost z dela je bila višja pri bolezenski odsotnosti 0,45 %, pri nezgodah za 0,31 %, pri rednih letnih dopustih za 0,97 % in neopravičenih izostankih za 0,11 %, ostale vrste odsotnosti pa so nižje kot leto poprej.

Odobrili so po sedem dni izredno plačnega dopusta sodelavkama za zdravljenje v Sklenih Teplicah v ČSSR.

V zvezi z vlogo za enomesečno izredno plačano odsotnost sodelavce za udeležbo na zvezni MDA Djerdap 1984 so sklenili, da se zaradi kritičnega pomanjkanja delavcev na ključnih delovnih mestih MDA ne moreta udeležiti.

Ugodno so rešili prošnjo sodelavca za tri dni izredno plačnega dopusta za opravljanje končnih izpitov iz osemletke.

Prošnjo sodelavca za premostitev na druge delovne naloge in opravila so vzeli na znanje in v evidenco.

Obravnavali in soglašali so s predlogom dodatkov za deficitarnost in ga predlagali delavskemu svetu v podrtitev za veljavnostjo s 1. majem.

Pri obravnavi odsotnosti z dela v mesecu marcu so ugotovili, da se je skupna odsotnost gibal za 4,56 % pod poprečjem Železarne.

ET

CPSI — Z. V.

13. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V TOZD Jeklovlek je bila 10. maja 13. seja delavskega sveta, ki jo je vodil predsednik Janez Židan. Po pregledu sklepov 12. redne seje so ugotovili, da sklep 3.2 še ni izvršen, v zvezi s sklepom 3.3, ki se nanaša na premije za višjo proizvodnjo in produktivnost, pa je vodja poročil, da je poslovodni odbor Železarne dal prednost katalogu delovnih nalog in opravil. Premije se usklajujejo na nivoju Železarne, pripravljajo pa se predlog, da bi se del dodatkov vnesel v osnove, poleg tega pa naj bi se v premijski sistem za izjemne dosežke vnesel tudi faktor kvalitete in ne samo teže.

V nadaljevanju so delegati obravnavali poročilo odbora za gospodarstvo in nanj niso imeli pripomb. Potrdili so sklepe odbora za delovna razmerja in dodatek za deficitarnost.

Glede udeležbe na zvezni MDA so sklenili, da se akcije lahko udeležijo en mladinec, če bodo za opravljanje njegova dela dobili ustrezno zamejavo.

Obravnavali so pritožbo sodelavca na sklep odbora za delovna razmerja za skrajšanje odpovednega roka. Po razpravi in glasovanju so potrdili sklep odbora za delovna razmerja.

Delegati delavskega sveta sta vodja TOZD in računovodja seznanila s poslovnim rezultatom temeljne organizacije v prvem tromesečju. V prvem tromesečju so presegli planske naloge, in sicer skupno proizvodnjo za 5,3 %, odpremo pa za 2,2 %. Dobri rezultati so bili doseženi tudi pri izvozu, kjer je bil plan presežen za 4 %. Končni rezultat je izguba v višini 45.674.705,46 din.

Problema, ki se v temeljni organizaciji stalno pojavljata, sta vzdrževanje strojnega parka in slaba kvaliteta vložka, kar znižuje izplen, produktivnost in zvišuje stroške predelave.

Sprejeli so informacijo o poteku javne razprave na zborih delavcev, na katerih so bila glavna vprašanja, zakaj ima TOZD izgubo, ko pa so bili doseženi dobri proizvodni rezultati.

Delegati so bili mnenja, da je treba prikazati dejanske dohodke temeljne organizacije, ne pa izračun po verigi. Iz tega naj bi se solidarno pokrivalo morebitne izgube drugih TOZD. Le na ta način bo delavec seznanjen s svojim dejanskim prispev-

kom k poslovnemu rezultatu TOZD. Predlagali so, naj se ukine izdelava izdelkov oz. naročil, ki niso rentabilni, tako v temeljni organizaciji kot v celotni delovni organizaciji.

Poslovno poročilo so s pripombami samoupravnih delovnih skupin in odbora za gospodarstvo potrdili.

Delegati so bili seznanjeni s problematiko toplega obroka. Pripombe so imeli na kvaliteto toplega obroka, ki občasno zelo niha, na kvaliteto kruha, ki je zelo slaba; predlagali so kombinacijo obroka s solato in salamo.

S predlaganimi podražitvami stanarin v samskih domovih so delegati soglašali. Obravnavali so problematiko alkoholizma v Železarji in soglašali s predlaganimi ukrepi.

Delavski svet je sprejel sklep o pripravi srednjeročnega plana za obdobje 1986—1990 in v ta namen imenoval komisijo v sestavi: vodja TOZD, računovodja in planer TOZD.

Delegati so bili seznanjeni s strokovnim programom ukrepov in v zvezi s tem sprejeli naslednje sklepe:

— povečati je treba proizvodnjo in boljše izkoristiti delovni čas,

— znižati zaloge,

— zmanjšati zastoje in

— izboljšati delovno in tehnološko disciplino.

ET

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

7. SEJA DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

(Nadaljevanje s 1. strani)

vanja pri izvedbi generalnega remonta plavža 2, imenovanja in delegatska vprašanja.

Iz poročila o izvajanju sklepov prejšnje seje je bilo razvidno, da so sklepi izvršeni. Odgovor na delegatsko vprašanje je pripravil oddelek za nagradanje, nanašal pa se je na povečanje višin nagrad, ki jih lahko odobrijo posamezni odbori za gospodarstvo. Višina teh nagrad je opredeljena v samoupravnem sporazumu o skupnih merilih in osnovah za delitev osebnih dohodkov in dela sklada skupne porabe oziroma v pravnih aktih z istim naslovom, zato bodo vse spremembe upoštevane v novih pravilnikih.

Delavski svet je tudi ugotovil, da je komisija za usklajevanje upravnosti delovnih nalog in opravil, ki zahtevajo delo preko polnega delovnega časa, svoje delo opravila. Delavci TOZD in delovnih skupnosti naj v mesecu maju na zborih delavcev sprejmejo predlog del in nalog, ki jih je pripravila ta komisija in jih vključijo v 97. člen pravilnika o delovnih razmerjih.

Predsednik poslovnega odbora je tudi tokrat prisotne seznanil s potekom priprav na izgradnjo jeklarne 2. Na seji so razpravljali tudi o pisanju v Mladini glede načina sklepanja na delavskem svetu ob pripravah na izgradnjo jeklarne 2. Delegati so ocenili, da je to pisanje povzročilo veliko družbenopolitično, moralno in morda tudi materialno škodo, prav tako pa je slovenski javnosti in vsem zaposlenim v Železarni vsililo dvom o poštenem in strokovnem delovanju samoupravnega delegatskega sistema.

11. maja je v Ravnah potekala prva seja delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice. S sklepi te seje je prisotne seznanil vodja delegacije Železarnice Jesenice.

Po uvodnem poročilu o poslovnih rezultatih delovne organizacije za prvo četrtletje so delegati ugotovili, da so poslovne rezultate obravnavale tudi vse temeljne organizacije in delovne skupnosti in odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarnice. Delavski svet je poročilo potrdil brez pripomb.

Obravnavanje programa strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov v Železarni bi lahko označili za osrednjo točko dnevnega reda. Delavski svet je obravnaval in potrdil predlog ukrepov za področje proizvodnje, energetike, komercialne, financ, kadrov in pogoje za izvajanje ukrepov. Ocenil je, da so predloženi ukrepi osnova za sanacijo poslovnega rezultata in da imajo delavci Železarnice nanje neposreden vpliv. Za ce-

lotno izvedbo, kvantifikacijo in terminsko izpolnjevanje so odgovorni vodje TOZD in sektorjev. Doseganje predvidenih rezultatov je predpogoji, da bomo v prihodnjih mesecih zadržali nivo osebnih dohodkov. Če izpolnjevanje ukrepov ne bo zadovoljivo, bo v posameznih TOZD ali delovnih skupnostih potrebna ustrezna uskladitev višine osebnih dohodkov. Vzporedno z izvajanjem teh ukrepov potekajo tudi aktivnosti za odpravo cenovnih nesorazmerij na področju surovin in energije ter ostalih vhodnih materialov. V te aktivnosti sodi tudi urejevanje medsebojnih odnosov z bančnimi in drugimi institucijami. O realizaciji in rezultatih izvajanja teh ukrepov je treba redno mesečno poročati odborom za gospodarstvo, delavskim svetom in odborom samoupravnih delavske kontrole. Na nivoju delovne organizacije bo izdelano tudi mesečno poročilo za družbenopolitično skupnost. Za izvajanje nalog na področju kadrovskega ukrepa in tehnološke discipline se po potrebi lahko sprejmejo tudi dodatni izjemni ukrepi.

Program ukrepov je obravnaval tudi odbor za gospodarstvo in predlagal, naj se kratkoročne kadrovske potrebe v proizvodnji rešujejo v okviru obstoječega pravilnika o delovnih razmerjih.

Za pripravo srednjeročnega plana delovne organizacije je delavski svet imenoval komisijo, ki mora pripraviti in predložiti delavskemu svetu naslednje dokumente: analizo izvajanja srednjeročnega plana za obdobje 1981/1985 v letih 1980 do 1983 (rok izdelave je april 1984), predlog smernic in elementov srednjeročnega plana Železarnice za obdobje 1986 do 1990 (rok za sprejem je november 1984), predlog samoupravnega sporazuma o temeljih srednjeročnega plana Železarnice (rok za sprejem je julij 1985), predlog srednjeročnega plana Železarnice (rok za sprejem je oktober 1985).

V skladu s sklepom republiške in občinske skupščine mora komisija prilagoditi roke za pripravo dolgoročnega plana delovne organizacije: analizo poslovanja v letih 1980 do 1983 je morala izdelati do aprila 1984, analizo razvojnih možnosti do maja letos, predlog dolgoročnih usmeritev delovne organizacije mora biti pripravljen do septembra letos, april prihodnjega leta pa je rok za sprejem predloga dolgoročnega plana za obdobje 1986—2000.

Delavski svet je obravnaval in sprejel tudi samoupravni sporazum o ustanovitvi interesne skupnosti za razvoj obmejne gospodarskega sodelovanja z Italijo, za podpisnika je določil predsednika poslovnega

odbora, Janeza Komela pa imenoval za delegata v zboru delegatov te interesne skupnosti.

Predsednik volilne komisije Železarnice je podal poročilo o poteku volitev v organe upravljanja SOZD SŽ, ki so bile 12. aprila. Delavski svet ugotavlja, da so bili vsi predlagani kandidati v organe upravljanja v SOZD SŽ izvoljeni s potrebno večino glasov vseh delavcev TOZD in delovnih skupnosti.

Delavski svet je na osnovi poročila o rezultatih referenduma, ki je potekal istočasno z volitvami, ugotovil, da so vse TOZD in delovne skupnosti sprejele samoupravni sporazum o združenju dela delavcev v TOZD in pravilnik o varstvu in vrednotenju izumov, tehničnih izboljšav ter drugih oblik inventivnih ustvarjanj. Ugotovil je tudi, da je bil predlog sprememb in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo prav tako sprejet z večino glasov vseh delavcev v vsaki TOZD in delovni skupnosti. Spremembe in dopolnitve začnejo veljati osmi dan po sprejetju tega sklepa.

V nadaljevanju seje je delavski svet sprejel obrambni načrt delovne organizacije, imenoval komite za ljudsko obrambo in družbeno samozastito ter načelnika koordiniranja narodne zaštite TOZD in delovnih skupnosti Železarnice.

Za izredno prizadevnost pri generalnem remontu plavža 2 je delavski svet odobril posebno nagrado sodelavcem: Janezu Veharju, Ivanu Mežiku, Marjanu Drolcu in Alešu Robiču.

Na seji so imenovali tudi vodjo sektorja za tehnično kontrolo in raziskave ter vodjo splošnega sektorja.

Delavski svet je na predlog komisije za kadre pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata imenoval Jakoba Šranca v odbor za uresničevanje zakona o združenem delu, Ludvika Komljanca v odbor za gospodarstvo, Mirka Podlipnika v odbor za stanovanska vprašanja, Marjano Gabrovšaka za delegata v svet inštituta za metalne konstrukcije Ljubljana, Dušana Bakarja in Vinka Smoleja za delegata v skupščini območne vodne skupnosti Gorenjske in Mira Kalana za delegata v skupščini SIS za ceste občine Jesenice.

Delegatsko vprašanje je tokrat postavil delegat iz TOZD Valjarna blumingštekler glede razlike med prodajno in lastno ceno nerjavnih kakovosti.

CPSI — Z. V.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Danes se ravna po pravilu, da je potrebno pri vsakem posamezniku zamenjati sterilno iglo in brizgalko. Najboljša je cepilna pištola.

Druge vrste iatrogenih boleznih nastanejo naključno pri zdravljenju hudih bolezni z zdravili. Pri tem ne smemo pozabiti, da živijo na človeškem telesu številne bakterije, ki jih navadno imenujemo bakterije normalne flore. Te so posebno številne v črevesju, ustih, žrelu, koži. Te bakterije imajo prav posebno razmerje z bakterijami, ki povzročajo bolezni pri človeku.

Bakterijske infekcije navadno uspejo omejiti z antibiotiki in nezeleni redki učinki so posledica slabosti imunskega sistema. Rak, posebno rak mezoepitelialnega tkiva, se pojavlja pogostejše, kot bi pričakovali in torej ne more biti naključen, še vedno pa pri manj kot 1 % bolnikov.

Pri večini vrst raka je žal kirurgija še vedno prva zdravilna metoda, podpro jo še z obsevanjem z rentgenskimi in drugimi žarki. Le kadar vse odpove, začno uporabljati kemoterapevtike, ki so citotoksični in poškodujejo vse celice, ki se delijo.

PREŽIVETJE MIKROBOV

V ugodnem okolju se bakterije ali virusi podvojijo v nekaj minutah ali urah. Že v nekaj urah nastanejo iz enega samega mikroba, ki preživi, številni novi. Bakterije imajo to veliko razvojno prednost, da lahko hitro spremenijo dedne lastnosti, kadar to zahteva okolje. Če pa ostane okolje nespremenjeno, velja za bakterije splošno pravilo, da se ohrani približno stalno ravnovesje tudi tedaj, če žive kot paraziti na bolj razvitih oblikah. Bakterije so temeljna sestavina uravnanih ekoloških sistemov, kot so zelene rastline, rastlinojede sesalci ali roparske mesojede živali.

Kakšna je pravzaprav vloga mikrobnih povzročiteljev nalezljivih bolezni pri človeku in živalih v uravnanih ekoloških sistemih? Hitro ugotovimo, da se je človek začel zanimati za vse to šele tedaj, ko je vdrl v ekološki sistem, v katerem se sam ni razvijal. V Afriki pa, kjer se je človek razvijal skladno z naravo od ramapitekovih časov pred dvema milijonoma leti naprej, pa je drugače. Kot nomadski nabiralec hrane je človek ponekod še vedno del naravnega ekološkega sistema kot katerakoli druga vrsta sesalcev. Šele ko je človek postal poljedelec, mešanec oziroma industrijski delavec, je zapletel naravne ekološke sisteme. Že na naši ekološki ravni čutimo, kakšne so posledice brezumnosti človeškega vedenja.

Biologu opazovalcu pa preplet življenja, katerega del je tudi sam, med opazovanjem ne pove veliko. Vsak organizem je nastal v evoluciji in je ekološko povezan ter v sorodstvu s skoraj vsemi drugimi v ekološkem sistemu. Oglejmo si, na primer, kako vpliva infekcija na skupnost, ki z njo ni imela izkušenj! Zgledov ni malo. Mehike ni osvojil CORTEZ, temveč so tam zmagale črne koze. V ameriški državljanski vojni ni Sever premagal Juga, ker bi bili jenjkiji pogumnejši, zmagala je pegavica, kajti gosposkim južnjakom se je zdelo pod častjo obirati uši. Kako smrtonosne so bile za prebivalce tihomorskih otokov tuberkuloza in ošpice, ko so jih zanesli tja tujci! Vendar so vse te nesreče za dele človeka v preteklosti in se izmikajo znanstvenemu preučevanju in razčlenitvi. Z ekoloških vidikov ima številne prednosti bolezen, ki so jo nadrobno preučili v naravi in hkrati v laboratoriju.

Virus, ki povzroča miksomatozo-tumor iz sluznega tkiva pri žajcih v Avstraliji, so prvič osamili v Montevideu v laboratoriju pri epidemiji kuncev. Zboleli so kunce vrste *Oryctolagus cuniculi*. Izvor bolezni je ostal skrit do leta 1942, ko so spoznali, da so naravni rezervoar infekcije zajci rodu *Sylvilagus* v okolici Sao Paula v Braziliji, komarji pa so inficirali laboratorijske kunce z virusom miksomatoze. Brazilski zajec in virus miksomatoze sta očitno že od nekdaj živela v ravnovesju. Pik inficiranega komarja je pri zajcu povzročil le kožno oteklino in virus je vdrl v kri živali le začasno.

(Se nadaljuje)

PREGLED SESTANKOV SDS

Nadaljujemo s pregledom sestankov samoupravnih delovnih skupin.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA BELA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, priprava dela in odprema, lužilnica + priprava vloka 1, 2 in 3, žarilnica 1, 2 in 4, adjustaža in strojna adjustaža 1, 2 in 3 ter valjarna 1, 2, 3 in 4. SDS vodstvo TOZD v zvezi s poslovanjem v prvem tromesečju ugotavlja, da so se planske cene vložka v primerjavi s planskimi cenami predelave preveč povečale in meni, da bi bilo temu primerno treba spremeniti ključ pokrivanja izgub. Pri predelavi uslug za metalurško menjavo TOZD bi morali dobiti obračunano celotno prodajno ceno. SDS priprava dela in odprema v zvezi s strokovnimi ukrepi za sanacijo poslovnih rezultatov Železarnice meni, da bi morali biti ti ukrepi stalne delovne naloge nas vseh in ne da se jih spomnimo šele takrat, ko smo zašli v velike težave — izgubo. Sami ukrepi, pa naj bodo še tako lepo napisani, brez konkretnih zadolžitve oziroma odgovornosti za njihovo dosledno izvajanje ne bodo prinesli uspeha. SDS lužilnica + priprava vložka 1 sprašuje, koliko čistega dohodka ostane od enega kilograma izdelanega materiala ACRONI 11 debeline 3 in 0,5 milimetra. Zanima jo tudi, kaj je s kabino na vstopu Scap in s klimo napravo v pisarni lužilnice. Tudi SDS lužilnica + priprava vložka 2 sprašuje, kdaj bo odobren njihov predlog za postavitev kabine na liniji Scap. SDS žarilnica 1 pa v zvezi s poslovanjem meni, da izgube niso naredili oni »ampak nas ekonomski mehanizem«. Ugotavljajo namreč, da dosega dobre proizvodne rezultate. SDS žarilnica 2 v zvezi s predlaganimi zanimi, če bodo vari pri dinamom pločevini dobri, kajti boje se, da ne bi bili zastoji na liniji Crno, zaradi prerzga vara v peči, še večji. SDS adjustaža 1 in strojna adjustaža 1 opozarjata, da je treba urediti kopalnice, v garderobah montirati sušilce za lase (tako kot jih imajo vzdrževalci) ter v stranišču pritrditi sklopke in lijkice (da ne bi potem za razbitje krivili delavce). SDS še vedno nista dobili odgovora na vprašanje, če so na SSSL liniji upravičeni, da dobe dve delovni obleki na leto. SDS adjustaža 2 pravi, da bi morali vzdrževalci opraviti remonte na linijah bolj kvalitetno. SDS strojna adjustaža 3 in adjustaža 3 se pritožujeta, da srednja garderoba še nikoli ni bila odprta ter da so medtem zaprti tudi umivalnico in WC pred delilnico toplega obroka. Prvi rezalci se pritožujejo nad slabim vzdrževanjem strojev za prečni in vzdolžni razrez. Od njih se zahteva kvalitetno delo, kar pa je včasih zaradi slabega stanja strojev skorajda nemogoče.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna valjarna 1, 2 in 3, adjustaža HVJ, skladišče vložka, žarilnica 1, 2, 3 in 4, lužilnica ter karisti. SDS so se seznanile tudi z devizno problematiko (odplačevanje tujih kreditov) v Železarni. SDS hladna valjarna 1 opozarja, da so nadure preveč obdavčene in da se zato mnogi branjajo nadurnega dela. SDS skladišče vložka ocenjuje, da je bilo poslovanje HVJ v prvem kvartalu ugodno kljub težavam s kadri in kljub zastarelosti strojev. Poudarja pa, da je bilo za to, da je HVJ svoje obveznosti izpolnila, potrebno delati nadure, ki pa jih delajo vedno isti, kar ni tovariško od ostalih članov kolektiva. SDS karisti je kritična do premijskega nagradjevanja v zvezi z nadurnim delom. Strinja se, da je treba proizvodnjo reševati z nadurami, ne strinja se pa, da tisti, ki nadure ne dela, ne dobi polne premije. Tisti, ki dela osem ur na stroju, prav tako prispeva k doseganju plana. Tisti, ki dela nadure, pa naj dobi toliko večjo premijo glede na število nadur. Predlagajo tudi, naj se v žarilnici popravijo tla, luknje pa zalijejo z betonom.

Iz TOZD ŽARILNICA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žarilnica 1-1, 1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 1-9, 1-10, 1-11, 1-12, 1-13, 1-14, 1-15, 1-16, 1-17, 1-18, 1-19, 1-20, 1-21, 1-22, 1-23, 1-24, 1-25, 1-26, 1-27, 1-28, 1-29, 1-30, 1-31, 1-32, 1-33, 1-34, 1-35, 1-36, 1-37, 1-38, 1-39, 1-40, 1-41, 1-42, 1-43, 1-44, 1-45, 1-46, 1-47, 1-48, 1-49, 1-50, 1-51, 1-52, 1-53, 1-54, 1-55, 1-56, 1-57, 1-58, 1-59, 1-60, 1-61, 1-62, 1-63, 1-64, 1-65, 1-66, 1-67, 1-68, 1-69, 1-70, 1-71, 1-72, 1-73, 1-74, 1-75, 1-76, 1-77, 1-78, 1-79, 1-80, 1-81, 1-82, 1-83, 1-84, 1-85, 1-86, 1-87, 1-88, 1-89, 1-90, 1-91, 1-92, 1-93, 1-94, 1-95, 1-96, 1-97, 1-98, 1-99, 1-100, 1-101, 1-102, 1-103, 1-104, 1-105, 1-106, 1-107, 1-108, 1-109, 1-110, 1-111, 1-112, 1-113, 1-114, 1-115, 1-116, 1-117, 1-118, 1-119, 1-120, 1-121, 1-122, 1-123, 1-124, 1-125, 1-126, 1-127, 1-128, 1-129, 1-130, 1-131, 1-132, 1-133, 1-134, 1-135, 1-136, 1-137, 1-138, 1-139, 1-140, 1-141, 1-142, 1-143, 1-144, 1-145, 1-146, 1-147, 1-148, 1-149, 1-150, 1-151, 1-152, 1-153, 1-154, 1-155, 1-156, 1-157, 1-158, 1-159, 1-160, 1-161, 1-162, 1-163, 1-164, 1-165, 1-166, 1-167, 1-168, 1-169, 1-170, 1-171, 1-172, 1-173, 1-174, 1-175, 1-176, 1-177, 1-178, 1-179, 1-180, 1-181, 1-182, 1-183, 1-184, 1-185, 1-186, 1-187, 1-188, 1-189, 1-190, 1-191, 1-192, 1-193, 1-194, 1-195, 1-196, 1-197, 1-198, 1-199, 1-200, 1-201, 1-202, 1-203, 1-204, 1-205, 1-206, 1-207, 1-208, 1-209, 1-210, 1-211, 1-212, 1-213, 1-214, 1-215, 1-216, 1-217, 1-218, 1-219, 1-220, 1-221, 1-222, 1-223, 1-224, 1-225, 1-226, 1-227, 1-228, 1-229, 1-230, 1-231, 1-232, 1-233, 1-234, 1-235, 1-236, 1-237, 1-238, 1-239, 1-240, 1-241, 1-242, 1-243, 1-244, 1-245, 1-246, 1-247, 1-248, 1-249, 1-250, 1-251, 1-252, 1-253, 1-254, 1-255, 1-256, 1-257, 1-258, 1-259, 1-260, 1-261, 1-262, 1-263, 1-264, 1-265, 1-266, 1-267, 1-268, 1-269, 1-270, 1-271, 1-272, 1-273, 1-274, 1-275, 1-276, 1-277, 1-278, 1-279, 1-280, 1-281, 1-282, 1-283, 1-284, 1-285, 1-286, 1-287, 1-288, 1-289, 1-290, 1-291, 1-292, 1-293, 1-294, 1-295, 1-296, 1-297, 1-298, 1-299, 1-300, 1-301, 1-302, 1-303, 1-304, 1-305, 1-306, 1-307, 1-308, 1-309, 1-310, 1-311, 1-312, 1-313, 1-314, 1-315, 1-316, 1-317, 1-318, 1-319, 1-320, 1-321, 1-322, 1-323, 1-324, 1-325, 1-326, 1-327, 1-328, 1-329, 1-330, 1-331, 1-332, 1-333, 1-334, 1-335, 1-336, 1-337, 1-338, 1-339, 1-340, 1-341, 1-342, 1-343, 1-344, 1-345, 1-346, 1-347, 1-348, 1-349, 1-350, 1-351, 1-352, 1-353, 1-354, 1-355, 1-356, 1-357, 1-358, 1-359, 1-360, 1-361, 1-362, 1-363, 1-364, 1-365, 1-366, 1-367, 1-368, 1-369, 1-370, 1-371, 1-372, 1-373, 1-374, 1-375, 1-376, 1-377, 1-378, 1-379, 1-380, 1-381, 1-382, 1-383, 1-384, 1-385, 1-386, 1-387, 1-388, 1-389, 1-390, 1-391, 1-392, 1-393, 1-394, 1-395, 1-396, 1-397, 1-398, 1-399, 1-400, 1-401, 1-402, 1-403, 1-404, 1-405, 1-406, 1-407, 1-408, 1-409, 1-410, 1-411, 1-412, 1-413, 1-414, 1-415, 1-416, 1-417, 1-418, 1-419, 1-420, 1-421, 1-422, 1-423, 1-424, 1-425, 1-426, 1-427, 1-428, 1-429, 1-430, 1-431, 1-432, 1-433, 1-434, 1-435, 1-436, 1-437, 1-438, 1-439, 1-440, 1-441, 1-442, 1-443, 1-444, 1-445, 1-446, 1-447, 1-448, 1-449, 1-450, 1-451, 1-452, 1-453, 1-454, 1-455, 1-456, 1-457, 1-458, 1-459, 1-460, 1-461, 1-462, 1-463, 1-464, 1-465, 1-466, 1-467, 1-468, 1-469, 1-470, 1-471, 1-472, 1-473, 1-474, 1-475, 1-476, 1-477, 1-478, 1-479, 1-480, 1-481, 1-482, 1-483, 1-484, 1-485, 1-486, 1-487, 1-488, 1-489, 1-490, 1-491, 1-492, 1-493, 1-494, 1-495, 1-496, 1-497, 1-498, 1-499, 1-500, 1-501, 1-502, 1-503, 1-504, 1-505, 1-506, 1-507, 1-508, 1-509, 1-510, 1-511, 1-512, 1-513, 1-514, 1-515, 1-516, 1-517, 1-518, 1-519, 1-520, 1-521, 1-522, 1-523, 1-524, 1-525, 1-526, 1-527, 1-528, 1-529, 1-530, 1-531, 1-532, 1-533, 1-534, 1-535, 1-536, 1-537, 1-538, 1-539, 1-540, 1-541, 1-542, 1-543, 1-544, 1-545, 1-546, 1-547, 1-548, 1-549, 1-550, 1-551, 1-552, 1-553, 1-554, 1-555, 1-556, 1-557, 1-558, 1-559, 1-560, 1-561, 1-562, 1-563, 1-564, 1-565, 1-566, 1-567, 1-568, 1-569, 1-570, 1-571, 1-572, 1-573, 1-574, 1-575, 1-576, 1-577, 1-578, 1-579, 1-580, 1-581, 1-582, 1-583, 1-584, 1-585, 1-586, 1-587, 1-588, 1-589, 1-590, 1-591, 1-592, 1-593, 1-594, 1-595, 1-596, 1-597, 1-598, 1-599, 1-600, 1-601, 1-602, 1-603, 1-604, 1-605, 1-606, 1-607, 1-608, 1-609, 1-610, 1-611, 1-612, 1-613, 1-614, 1-615, 1-616, 1-617, 1-618, 1-619, 1-620, 1-621, 1-622, 1-623, 1-624, 1-625, 1-626, 1-627, 1-628, 1-629, 1-630, 1-631, 1-632, 1-633, 1-634, 1-635, 1-636, 1-637, 1-638, 1-639, 1-640, 1-641, 1-642, 1-643, 1-644, 1-645, 1-646, 1-647, 1-648, 1-649, 1-650, 1-651, 1-652, 1-653, 1-654, 1-655, 1-656, 1-657, 1-658, 1-659, 1-660, 1-661, 1-662, 1-663, 1-664, 1-665, 1-666, 1-667, 1-668, 1-669, 1-670, 1-671, 1-672, 1-673, 1-674, 1-675, 1-676, 1-677, 1-678, 1-679, 1-680, 1-681, 1-682, 1-683, 1-684, 1-685, 1-686, 1-687, 1-688, 1-689, 1-690, 1-691, 1-692, 1-693, 1-694, 1-695, 1-696, 1-697, 1-698, 1-699, 1-700, 1-701, 1-702, 1-703, 1-704, 1-705, 1-706, 1-707, 1-708, 1-709, 1-710, 1-711, 1-712, 1-713, 1-714, 1-715, 1-716, 1-717, 1-718, 1-719, 1-720, 1-721, 1-722, 1-723, 1-724, 1-725, 1-726, 1-727, 1-728, 1-729, 1-730, 1-731, 1-732, 1-733, 1-734, 1-735, 1-736, 1-737, 1-738, 1-739, 1-740, 1-741, 1-742, 1-743, 1-744, 1-745, 1-746, 1-747, 1-748, 1-749, 1-750, 1-751, 1-752, 1-753, 1-754, 1-755, 1-756, 1-757, 1-758, 1-759, 1-760, 1-761, 1-762, 1-763, 1-764, 1-765, 1-766, 1-767, 1-768, 1-769, 1-770, 1-771, 1-772, 1-773, 1-774, 1-775, 1-776, 1-777, 1-778, 1-779, 1-780, 1-781, 1-782, 1-783, 1-784, 1-785, 1-786, 1-787, 1-788, 1-789, 1-790, 1-791, 1-792, 1-793, 1-794, 1-795, 1-796, 1-797, 1-798, 1-799, 1-800, 1-801, 1-802, 1-803, 1-804, 1-805, 1-806, 1-807, 1-808, 1-809, 1-810, 1-811, 1-812, 1-813, 1-814, 1-815, 1-816, 1-817, 1-818, 1-819, 1-820, 1-821, 1-822, 1-823, 1-824, 1-825, 1-826, 1-827, 1-828, 1-829, 1-830, 1-831, 1-832, 1-833, 1-834, 1-835, 1-836, 1-837, 1-838, 1-839, 1-840, 1-841, 1-842, 1-843, 1-844, 1-845, 1-846, 1-847, 1-848, 1-849, 1-850, 1-851, 1-852, 1-853, 1-854, 1-855, 1-856, 1-857, 1-858, 1-859, 1-860, 1-861, 1-862, 1-863, 1-864, 1-865, 1-866, 1-867, 1-868, 1-869, 1-870, 1-871, 1-872, 1-873, 1-874, 1-875, 1-876, 1-877, 1-878, 1-879, 1-880, 1-881, 1-882, 1-883, 1-884, 1-885, 1-886, 1-887, 1-888, 1-889, 1-890, 1-891, 1-892, 1-893, 1-894, 1-895, 1-896, 1-897, 1-898, 1-8

VODJE O VODENJU SAMOUPRAVNIH DELOVNIH SKUPIN

Od uvedbe samoupravnih delovnih skupin v Železarni je minilo že 15 let. Častitljiva starost samoupravnih delovnih skupin (SDS) je dober povod, da se oceni uspešnost njihovega delovanja. Poizkus v tej smeri je bila naloga »Uveljavljanje samoupravne in sindikalne vloge samoupravnih delovnih skupin«, katere rezultate bova objavila v tej in naslednjih številkah Železarnja.

O smiselnosti objavljanja takih raziskav in analiz bi mogoče ne bilo treba izgubljati besed, če se v zadnjem času dileme ne bi ponovno zaostriale (problem objave raziskave o prerazporeditvi delavcev iz delovnih skupnosti v temeljne organizacije). Tu seveda ni prostor za širšo obravnavo, velja pa opozoriti na argument »podružbljanja«, ki je v zadnjem času tolikokrat (zlo)uporabljen in razširjen politični cilj. Če »podružbljanje« vzamemo resno (ob številnih »neresnostih« tudi ta predpostavka ni umevna sama po sebi), potem je vprašanje objavljanja in predstavitve dela strokovnih delavcev lahko samo retorično.

Rezultati raziskave temeljijo na anketnem spraševanju vodij SDS. Osredotočamo se torej na analizo stališč vodij SDS. Ustrezna primerjava (če je bila mogoča) z zapisniki SDS in pripombami iz razprav na njihovih sestankih in sejah delavskih svetov in seveda tudi anketni rezultati omogočajo vpogled v dejansko stanje.

Vprašalnik smo vodjem SDS posredovali (konec februarja 1984) preko tajnic temeljnih organizacij in sektorjev delovnih skupnosti. V dobrem tednu dni je bilo vrnjenih 83 %

veljavno izpolnjenih vprašalnikov. Kakih 5 % jih je bilo neveljavnih, ostalih pa kljub intervencijam tajnic in preko tajnic nismo uspeli pridobiti. Ocenjujemo, da je odstotek vrnjenih vprašalnikov dovolj velik in da dopušča posplošitev rezultatov na celotno populacijo vodij SDS. Najmanj vrnjenih vprašalnikov (vendar še vedno več kot polovico) je bilo iz delovne skupnosti KO-FI in iz TOZD Valjarna bluming-štel, TOZD Vzdrževanje in TOZD Plavž.

V današnji številki podajava nekatere najpomembnejše karakteristike vodij SDS, nato pa komentirava njihov odnos do dileme, ali naj bo vodja SDS neposredni organizator dela ali pa nekdo izmed delavcev, ki ga delavci izvolijo.

x x x

STRUKTURNE KARAKTERISTIKE VODIJ SAMOUPRAVNIH DELOVNIH SKUPIN

Kar 94,6 % vodij SDS so moški, čeprav je od vseh zaposlenih »le« 77,8 % moških. Delež žensk-vodij SDS je večji (ustrežnejši) v delovnih skupnostih (21,4 %).

Starostna struktura vodij SDS je naslednja:

	Železarna Jesenice	TOZD	Delovne skupnosti
do 27 let	5,4 %	5,7 %	3,6 %
28 do 35 let	23,4 %	23,7 %	21,4 %
36 do 45 let	28,4 %	29,9 %	17,9 %
46 let in več	42,8 %	40,7 %	57,1 %

Vidimo, da je starostna struktura vodij SDS stara, kar se posebej velja za vodje v delovnih skupnostih (57,1 % je starih 46 let in več). Izredno slabo so med vodji SDS zastopani mladi, medtem ko sta ostali dve starostni skupini v približno enakem razmerju tako v temeljnih organizacijah kot tudi v delovnih skupnostih.

Podrobnejša analiza je pokazala, da ima najstarejšo starostno strukturo TOZD Transport, saj jih je od 13 anketiranih kar 11 starih 46 let in več, ostala dva sta stara »36 do 45 let«, ni pa niti enega, ki bi bil mlajši od 36 let. Drugi primer je delovna skupnost ETN, kjer je kar tri četrtine vodij »v najstarejšem razredu«.

Najmlajši starostni strukturi sta v TOZD Jeklarna in TOZD Hladna va-

ljarna Bela. V Jeklarni je 9 vodij (od 19, ki so izpolnili vprašalnik) starih med 27 in 35 letom, v Hladni valjarni Bela pa je v tem razredu 8 vodij (od 18).

Glede na starostno strukturo nas ni presenetilo, da je med vodji SDS kar 70 % takih, ki so v Železarni zaposleni že 15 let in več.

Izobrazbena struktura zaposlenih v Železarni (povprečje zaposlenih v letu 1983) je neugodna, saj več kot polovica zaposlenih (52 %) nima višje izobrazbe, kot je osnovnošolska. Če primerjamo ta podatek z letom 1981, vidimo, da se je število zaposlenih s to stopnjo izobrazbe znižalo za 5 %. Izobrazbena struktura vodij SDS pa je naslednja:

	Železarna Jesenice	TOZD	Delovne skupnosti
osnovna šola	5,4 %	6,3 %	0,0 %
poklicna šola	33,3 %	37,6 %	3,6 %
srednja šola	42,8 %	45,9 %	21,4 %
višja šola	9,9 %	5,1 %	42,9 %
visoka šola	8,6 %	5,1 %	32,1 %

Izobrazbena struktura vodij SDS je mnogo ugodnejša kot za celotno Železarno, kar je povsem razumljivo, ker je med njimi kar 198 delovodij (od 222 anketiranih) oz. neposrednih organizatorjev dela. Izobrazbena struktura je še posebej visoka v delovnih skupnostih, kjer ima kar tri četrtine vodij visoko ali višjo izobrazbo.

Narodnostna struktura vodij SDS se precej razlikuje od narodnostne strukture vseh zaposlenih v Železarni. 92,3 anketiranih vodij so Slovenci, čeprav je vseh zaposlenih Slovencev v Železarni 68,1 %. Med anketiranimi vodji SDS v delovnih skupnostih ni niti enega Srba, Hrvat, Makedonca ali Črnogorca.

Z vprašanjem: »ALI STE ČLAN KATERE OD DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ?«, smo želeli zvedeti, koliko so vodje SDS vključeni, vsaj formalno, v delo družbenopolitičnih organizacij v Železarni.

Posebej izstopa podatek, da je med vodji SDS 17 takšnih, ki menijo, da niso člani sindikata. Po natančnejši analizi smo ugotovili, da je vseh 17 nečlanov sindikata (po njihovem mnenju) iz temeljnih organizacij, da je med njimi šest članov zveze komunistov in od teh eden s funkcijo. Ali naj kot vzrok za to število nečlanov sindikata pripišemo nerazumevanju v anketi postavljene vprašanja, čeprav je bilo vpra-

šanje in možni odgovori povsem jasno formulirano ali pa, da so ti nezadovoljni z delom sindikata in da na tak način izražajo svoje nezadovoljstvo? Drugo možnost lahko podkrepimo z rezultatom iz najine diplomske naloge, ko je 27 % vseh anketiranih (vzorec je bil reprezentativen za celotno Železarno) izrazilo mnenje, da sindikat — tak kot je — v Železarni ni potreben. Od anketiranih komunistov v tej raziskavi, se jih je za to modaliteto odločilo 16,1 %. Nestrinjanje s članstvom v sindikatu pa kajpak ni samo specifična Železarna. Raziskave »delovanje in uresničevanje delegatskega sistema v SR Sloveniji«, ki jo je izvedel Raziskovalni institut FSPN, je pokazala, da četrtina delavcev — nedelegatov meni, da niso člani sindikata.

V samoupravne organe (na vseh nivojih) in delegatski sistem ni vključena četrtina vodij SDS. Zanimiv je podatek, da je vsak drugi vodja SDS član delegacije za ZZZ ali SIS.

Za uspešno delovanje samoupravnih delovnih skupin je zelo pomembno število delavcev. Anketa je pokazala, da v temeljnih organizacijah skoraj dve tretjini SDS vključuje do 25 delavcev. Procentualno je veliko več velikih skupin v delovnih skupnostih: Skoraj vsaka tretja SDS v delovni skupnosti šteje 41 in več delavcev.

	nisem član	sem član brez funkcije	sem član s funkcijo
Sindikat	17	157	48
Zveza komunistov	144	52	26
ZSMS	210	9	3
ZZB NOV	210	12	—

VODJE O VODENJU SAMOUPRAVNIH DELOVNIH SKUPIN

V Knjižici Sindikati št. 38 (Samoupravne delovne skupine, str. 28, 29) B. Kavčič najprej navaja argumente v prid rešitve, da je mojster obenem tudi vodja delovne skupine:

— mojster je praviloma najbolj izobražena oseba v skupini ali celo edina oseba, ki ima zadostno izobrazbeno podlago za vodenje delovne skupine;

— dejavnost mojstra je tudi sicer koordinatorska in bi potemtakem le razširil svojo dejavnost še z nekaterimi samoupravno-koordinatorskimi nalogami;

— odpravili bi možno dvojnost v vodenju delovne skupine, tehnološko po eni in samoupravno po drugi strani;

— mojster je po tehnološki plati vezan na višjo raven organiziranosti temeljne organizacije do vključno direktorja in mu je zato po tej poti mogoče naložiti še nekatere samoupravne naloge in po organizacijski podrejenosti kontrolirati njihovo izvajanje.

Proti temu, da bi bil mojster obenem tudi vodja delovne skupine, pa govori zlasti tole:

— naloge mojstra so vezane na tehnično koordinacijo dela; samoupravna organizacija odpravlja potrebo, da bi mojster bil za delavca tudi oblast, zato bi povezovanje vodenja z mojstrskim položajem pomenilo ponovno združevanje koordinatorske funkcije z elementi oblasti;

— vodenje delovne skupine kot samoupravne skupine je podvrženo splošnim načelom rotacije nosilcev samoupravnih funkcij, mojster pa ima mnogo elementov poklicnega položaja in ne funkcije;

— demokratizacija odnosov v skupini zahteva ločitev teh dveh vrst opravil, saj bo le tako omogočeno resnično samoupravno odločanje delavcev tudi o zadevah, v katerih se sicer razhajajo z mojstrom, pa mojster uveljavlja svojo hierarhično pozicijo.

Kavčič na koncu zastopa mnenje, da če ima delovna skupina samoupravne pristojnosti (odločanje), potem je logično, da mojster ne more biti vodja.

V Železarni smo se odločili za prvo rešitev: vodja samoupravne delovne skupine je neposredni organizator dela. Da bi preprečili »združevanje koordinatorske funkcije z elementi oblasti«, pa smo v statutih TOZD in delovnih skupnostih zapisali, da zbor

ru delavcev SDS predseduje izvoljeni vodja zbora delavcev, ki ga delavci volijo na vsakem zboru za naslednji zbor. Pri ustanavljanju SDS smo v Železarni menili, da je delovodja po zahtevah delovnega mesta dovolj izobražen in moralno ter politično neoporečen delavec in da kot organizator dela ve, kdaj je primeren čas za sklic zbora ali sestanka SDS. Trditev, da bi z delovodjem dobili v skupini le podaljšano roko hierarhije, A. Tušar zavrača: »Vsi dosedanja prigrigori so usmerjeni k delovodju kot »podaljšku uprave« ali vodilnemu delavcu in bi s tega stališča lahko izrabljali svoj položaj v delovni skupini, vendar takih negativnih izkušenj enostavno nimamo. Proizvodnja je temelj za oblikovanje socialističnih samoupravnih odnosov in se zato tudi v tem pogledu razlikuje od odnosov v kapitalističnih državah.« (Teze za razgovor o vlogi samoupravnih delovnih skupin, tipkopis str. 7)

Ko so v Novolesu pristopili k organiziranju SDS, so zastopali drugačno stališče: »Druga varianta (vodja SDS naj bi bil mojster op.) je odpadla, zato ker bi z mojstrom dobili v skupini le podaljšano roko hierarhije, ki ima vedno prizvok ukazovanja, SDS pa smo oblikovali predvsem kot samoupravne celice... Tako smo vo-

denje SDS opredelili kot funkcijo, katere mandat traja dve leti... Z uvedbo samoupravnih delovnih skupin se je vloga nekdanjega mojstra preoblikovala v tako imenovanega inštruktorja v skupini, to je delavca z večjim tehnološkim in proizvodno-organizacijskim znanjem (poklicem),...« (A. Šterbinc, Organiziranje samoupravnih delovnih skupin v Novolesu, v Družboslovno raziskovanje v gospodarskih organizacijah združenega dela, str. 38)

Kaj pa o tej alternativni menijo delavci?

Raziskovalni center za samoupravljanje pri RS ZSSJ je v raziskovanju SDS v Železarni vključil tudi vprašanje: Ali naj SDS še naprej vodi delovodja ali pa se tudi pri nas bolj nagibamo k voljenemu vodji? »Rezultati so skoraj presenetljivi, saj se je preko 70 % anketirancev odločilo, naj samoupravno delovno skupino vodi delavec, ki ga bodo izvolili izmed sebe in samo 27 % se jih je opredelilo za neposrednega organizatorja dela.« (A. Tušar, Sociometrična povezanost delovne skupine, v Samoupravne delovne skupine. Javno mnenje 59, str. 128)

Tudi v naši raziskavi so anketirani vodje SDS podobnega mnenja:

»KDO NAJ BI BIL, PO VAŠEM MNENJU, VODJA SDS?«

	Železarna Jesenice	TOZD	Delovne skupnosti
neposredni org. dela del., ki ga del. izvolijo brez odgovora	41,0 % 58,6 % 0,4 %	41,2 % 58,2 % 0,6 %	39,3 % 60,7 % —

Mnenje vodij je deljeno, vendar se nagiba v korist voljenih vodij SDS. Takega mnenja so tako vodje v TOZD, kot tudi vodje v delovnih skupnostih, tako člani kot tudi nečlani zveze komunistov, tako tisti, ki so vodje manj kot dve leti, kot tudi tisti, ki so vodje več kot osem let.

Statutarno je določeno, da zbor samoupravne delovne skupine vodi

predsednik zbora, ki ga delavci izvolijo na vsakem zboru za naslednji zbor. Kako je s tem v praksi, kažejo odgovori na naslednje vprašanje:

»ALI ZBOR SDS VODI PREDSEDNIK ZBORA, KI GA IZVOLJO DELAVCI, ALI PA ZBOR DELAVCEV VODITE SAMI?«

	Železarna Jesenice	TOZD	Delovne skupnosti
zbor SDS vodim sam	72,5 %	73,2 %	67,9 %
zbor SDS vodi izv. pred.	12,2 % 15,3 %	11,9 % 14,9 %	14,3 % 17,9 %
različno	—	—	—

Praksa gre očitno skoraj popolnoma mimo statuta TOZD in DS. Pričakovali smo, da bodo vodje SDS, ki so absolvirali katero od oblik izobraževanja, v praksi ravnali bolj v skladu s statutarnimi določili, toda med njimi jih je kar tri četrtine, ki zbor SDS vodijo kar sami.

Navedeni rezultati ponovno aktualizirajo razpravo o pristojnosti vode-

nja SDS, pri čemer moramo upoštevati tudi izkušnje drugih delovnih organizacij.

Prihodnjič bova obravnavala informacije za samoupravno odločanje, kvaliteto razprav na zborih delavcev, govora pa bo tudi o mnenjih delavcev, o čem se najbolj smiselno razpravlja na sestankih SDS.

Ivan Puc in Mile Crnović

AKTIVNOST MLADIH ŽELEZARJEV V MESECU MLADOSTI

V maju, mesecu mladosti, so bili mladi železarji zelo aktivni. Vključevali so se v razprave o poslovnih rezultatih naše železarne, v proslave in priprave ob prazniku dela in dnevu mladosti, seveda pa ni manjkalo tudi športnih prireditev in raznih brigadirskih akcij.

Preko koordinacijskega sveta ZSMS so se mladi železarji vključili v razpravo o poslovnih rezultatih Železarne v prvem tromesečju, obravnavali pa so tudi program strokovnih ukrepov za odpravo izgube. Sodelovali so pri sprejemu štafete mladosti, stalna mladinska delovna brigada Železar pa je izvedla več akcij ob organizaciji prvomajske proslave na Poljanah.

Na športnem področju so mladi organizirali 17. peterboj, na katerem

so sodelovali mladi športniki iz Save Kranj, Steklarne Sijaj Hrastnik, Donita Medvode, Ferralita Žalec in naše železarne. V sodelovanju z aktivom invalidov Železarne in izvršnim odborom konference osnovnih organizacij sindikata pa so mladi bili pokrovitelji in organizator tekmovalnega paraplegikov v košarki.

V juniju bo v Nišu zvezna mladinska delovna akcija, zato se poteka izbor za brigadirja za brigado Norbert Weber, ki jo sestavljajo mladi brigadirji iz jugoslovanskih železarn.

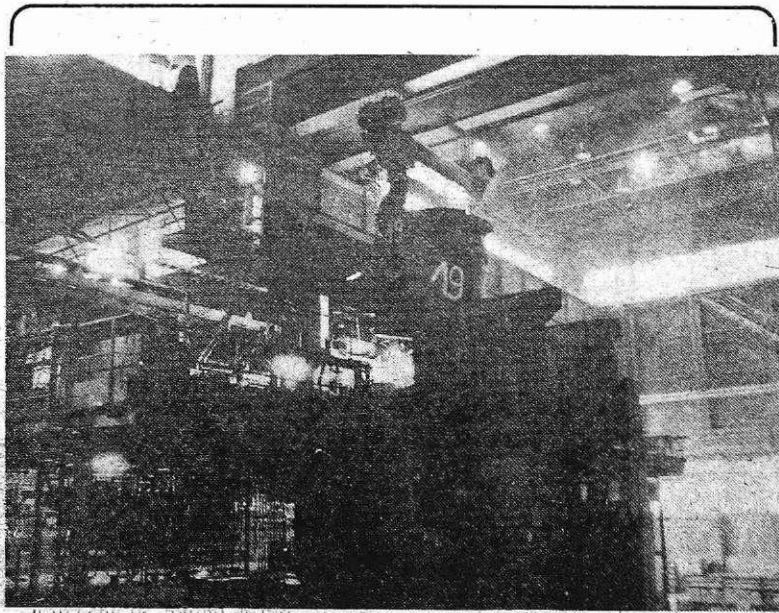
Večina osnovnih organizacij ZSMS v naši železarni je že naredila analizo delovanja mladih delegatov, na področju mladinskega prostovoljnega dela pa so izvedle več delovnih akcij. Tako so mladi v TOZD Žičarna pripravili dve očiščevalni akciji, mladi v TOZD Livarna pa so pričeli z akcijami v neposredni proizvodnji. Z udarniškim delom bodo namreč naredili več livarskih izdelkov v vrednosti 700 tisoč dinarjev. Mladi v TOZD Jeklovlek so zbrali več kot 30 ton starega železa v vrednosti nad 300 tisoč dinarjev. Denar, ki so ga s svojim udarniškim delom privarčevali mladi livarji in mladinci iz TOZD Jeklovlek, je čisti dohodek njihove temeljne organizacije, osnovne organizacije ZSMS pa za svoje delo prejmejo manjšo nagrado.

V osnovnih organizacijah ZSMS pospešeno poteka izbira kandidatov za zvezno mladinsko delovno akcijo Djerdap '84, ki jo v juniju organizira občinska konferenca ZSMS Jesenice.

V mesecu mladosti so se mladi vključevali v športne aktivnosti, ki jih je organizirala občinska konferenca ZSMS, v nekaterih osnovnih organizacijah ZSMS v naši železarni pa so imeli tudi lokalne športne prireditve. Tako so v TOZD Jeklovlek organizirali tekmovalanje v kegljanju na asfaltu, v TOZD Vzdrževanje pa so se mladi pomerili v malem nogometu.

Ob proslavi dneva mladosti se bo trideset najbolj aktivnih brigadirjev in mladih iz osnovnih organizacij ZSMS udeležilo slovesnosti v Beogradu. Do konca meseca pa pričakujemo obisk graničarjev iz vojne pošte Radovljica, ki si bodo ogledali našo železarno, se pomerili z nami v različnih športih in se pogovorili o delu in težavah mladih železarjev.

Lilijana Kos

Vilvanje v kontilivu (foto I. Kučina)

NAČRT INTERNE BANKE SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE ZA LETO 1984

PROGRAM SAMOUPRAVNIH AKTIVNOSTI (dodatek)

Slovenske železarnice so nam poslane v obravnavo NAČRT INTERNE BANKE ZA LETO 1984. O njem je razpravljala poslovodni odbor. Interne banke SZ in sklenil, naj načrt predhodno obravnava vse članice Interne banke SZ, da ga bo zbor interne banke SZ po obravnavi v temeljnih organizacijah lahko sprejel.

O načrtu naj razpravljajo delavski sveti temeljnih organizacij do 8. junija. Finančno-računovodski sektor meni, da je načrt dobro pripravljen in usklajen z gospodarskim in finančnim načrtom Železarnice Jesenice in da ni nobenih zadržkov, da ga ne bi sprejeli.

Predlog sklepa:
Delavski svet TOZD je na
obravnaval načrt Interne banke za leto 1984 in ga
— potrdil
— ni potrdil.

Prvi okvirni načrt Interne banke za leto 1984 smo pripravili že ob koncu lanskega leta, temeljiteje pa smo se ga lotili potem, ko smo že razpolagali s podatki o lanskem poslovanju na podlagi zaključnih računov. Na splošno je bilo to pot pri finančnem načrtovanju več težav kot prej, med drugim tudi zato, ker je čedalje težje usklajevati želje po potrošnji, predvsem investicijski, z vedno bolj omejenimi materialnimi možnostmi.

Letos bodo načrt Interne banke obravnavale tudi vse TOZD. Za to obravnavo smo ga pripravili v skrajšani obliki. Njegova širša oblika pa bi naj služila predvsem samoupravnim organom Interne banke ter strokovnim in drugim zainteresiranim delavcem. Sicer pa je razlika med eno in drugo obliko predvsem v obsegu tabelarnih prikazov podatkov, ki jih širša oblika vključuje precej več.

Z načrtom Interne banke je treba razumeti usklajen finančni načrt vseh njenih članic, ki ga formalno potem delimo v dva dela: v finančne načrte članic ter v načrt skupnega finančnega poslovanja, ki se ga neposredno izvaja prek Interne banke. Podatke iz načrtov članic navajamo v priloženih tabelah, ki so označene z »A«, podatke in načrte Interne banke v ožjem smislu pa v tabelah z oznako »B«. Tudi besedni del načrta bomo smiselno enako v nadaljevanju delili v dva dela.

A. FINANČNI NAČRTI ČLANIC INTERNE BANKE

Najbolj pomembne podatke iz finančnih načrtov članic Interne banke smo zbrali in uredili v eni sami tabeli, ki ima naslov »Poraba in zagotavljanje sredstev«. Vsi ostali tabelarni prikazi potem to prvo tabelo zgolj podrobneje razčlenjujejo in pojasnjujejo. Zato si oglejmo glavne značilnosti finančnega poslovanja, ki iz nje izhajajo:

1. Skupna neto poraba sredstev: Ta bi naj znašala, vendar brez finančnih naložb (izjema so prispevki za infrastrukturo in nerazvita področja), letos v Slovenskih železarnah skupaj 29.774 mio din in bo tako za 17 % večja kot je bila lani. Pri tem pa se bo bistveno spremenila glede na lansko leto njena struktura. Močno bi naj predvsem porastle naložbe v osnovna sredstva, skoraj v enakem obsegu pa bi se naj zmanjšale naložbe v zaloge. Precej nižje kot lani bodo tudi naložbe v nekrute tečajne razlike, medtem ko bi naj šlo za osebne dohodke in skupno porabo 31 % več sredstev kot lani, za davke, prispevke (brez onih iz bruto osebnih dohodkov) ter druge pogodbeno obveznosti (obresti) pa naj bi se porabilo kar za 39 % več.

Poraba ne bo v vseh delovnih organizacijah enakomerno porasla. Sredstva za osebne dohodke in skupno porabo bodo, na primer, po načrtu najbolj porasla v železarnah Ravne in Štore, najmanj pa v Verigi. Investicije v osnovna sredstva bodo bistveno večje kot lani predvsem v železarnah Jesenice in Štore, pa tudi pri večini predelovalcev naj bi šlo za te namene več sredstev. Nepokrite tečajne razlike bodo tudi letos najbolj pestile Železarno Jesenice, pa tudi na Ravnah bo še vedno precej težav na njihov račun.

2. Zagotavljanje sredstev. Pretežni del sredstev, ki jih bomo neto porabili (torej brez tistega, kar bomo drugim posodili), bomo seveda tudi v letu 1984 zagotovili z lastnim poslovanjem, to je z ustvarjenim družbenim proizvodom. Tega bi naj ustvarili v vrednosti 25.200 mio din, kar je kar 39 % več kot lani. Družbeni proizvod bi naj torej naraščal precej hitreje, kot, na primer, osebni dohodek. Za preostali del potrebnih neto sredstev pa se bomo morali seveda dodatno zadolžiti. Neto zadolžitve bodo predvidoma znašale 4.746 mio din.

Vse delovne organizacije seveda ne računajo z enako rastjo družbenega proizvoda. Najbolj optimistični sta glede tega železarni Jesenice in Ravne, pri predelovalcih pa Žična. Zanimivo je tudi, da vsi predelovalci

načrtujejo večji družbeni proizvod, kot bi naj znašala njihova potrošnja. Na ta način upajo delno znižati svojo neto zadolženost. Železarnice predvidevajo nasprotno precej višjo porabo od njihovega lastnega družbenega proizvoda, kar velja še predvsem za Železarno Jesenice.

3. Finančne naložbe in dodatne zadolžitve. Za potrebe infrastrukture in manj razvitih področij bomo v Slovenskih železarnah letos namenili 1.364 mio din. Vse ostale dolgoročne finančne naložbe pa bodo znašale še 2.127 mio din (neto). Skupno je to 3.501 mio din, pri čemer vključuje ta znesek tudi združevanje sredstev v Interno banko. Pomembnejše postavke finančnih naložb (izven rednih prispevkov za infrastrukturo in nerazvite) so predvsem: energetski prispevek Železarnice Jesenice za jeklarino 2 — 800 mio din, skupne naložbe v druge DO — 200 mio din, dolgoročni depoziti v bankah — 300 mio din, prispevek v sklade bank — 100 mio din.

V Slovenskih železarnah se bomo morali v velikem obsegu dodatno zadolžiti, da bomo lahko pokrili razlike, kolikor načrtujemo več porabiti kot proizvesti (4.746 mio din), poleg tega pa še tudi sredstva, ki jih namenjamo dolgoročno finančno naložiti (2.127 mio din). Brez da upoštevamo lastne kratkoročne finančne naložbe, ki jih bomo tudi imeli, se bi naj dodatno dolgoročno letos zadolžili za 6.873 mio din. Od tega zneska bi naj odpadlo na dolgoročne dinarske zadolžitve 4.760 mio din, na dodatne devizne zadolžitve 1.805 mio din ter na neto kratkoročne zadolžitve 308 mio din. V dolgoročnih dinarskih zadolžitvah so zajete tudi zadolžitve pri Interni banki (1100 mio din), ostali pomembnejši dinarski zunanji viri pa so: sovlaganje kupecv — 1311 mio din, krediti domačih bank — 2077 mio din, komercialni krediti — 592 mio din. Največ se bodo seveda zadolževale delovne organizacije, ki bodo veliko investirale, med njimi pa največ Železarna Jesenice, na katero odpade polovica novo pričakovanih dolgov.

4. Investicije in njihovo financiranje. Za naložbe v osnovna sredstva bo letos predvidoma porabljeno 7.907 mio din, kar je 131 % več kot lani (indeks 231) in 42 % več, kot bo po načrtu znašala obračunana amortizacija. Toliko nismo ne samo nominalno, pač pa tudi realno, doslej v Slovenskih železarnah nikoli investirali. Od načrtovane investicijske porabe odpade kar 57 % na Železarno Jesenice, 22 % na Železarno Ravne in 15 % na Železarno Štore. Vsi predelovalci bi naj torej potrošili zgolj 6 % vseh sredstev.

Novih naložb načrtujemo malo, zato pa so med njimi dve taki, ki veljata za veliki. To sta jeklarina 2 na Jesenicah s predračunsko vrednostjo preko 18.000 mio din, ter rekonstrukcija proizvodnje jekla v Železarni Štore s predračunsko vrednostjo 1.866 mio din. Za ti dve naložbi se bo v letu 1984 porabilo 4.146 mio din, za namenski program pa 1.757 mio din, kar skupaj predstavlja 75 % vse načrtovane investicijske porabe. Za vse ostale naložbe, od katerih je zelo malo novih, ter za vse investicijske zamenjave, se bi naj torej porabilo četrtnino vseh sredstev.

Pri financiranju investicij se računajo z naslednjimi viri: 42 % vseh potrebnih sredstev bomo zagotovili sami, od tega delovne organizacije neposredno 29 %, preko Interne banke pa se bo združilo 13 % sredstev; potrošniki jekla in izvajalci investicij bi naj prispevali kar 28 % potrebne denarja, od tega 16 % v obliki sovlaganj ter 12 % v obliki komercialnih kreditov; domače banke bodo predvidoma prispevale 20 % vsega denarja, tuje pa 10 %. Konstrukcije

financiranja posameznih naložb se seveda precej razlikujejo od te povprečne.

5. Likvidnost. Precej let nazaj so bile Slovenske železarnice v poprečju precej bolj likvidne kot ostalo gospodarstvo, med drugim tudi zato, ker smo za financiranje tekočega poslovanja uporabljali velike prihranke akumulacije, ki smo jih sicer namenili za financiranje večjih razvojnih naložb, na katere smo se pripravljali. Lani pa smo potem doživeli pravo finančno katastrofo, saj nam je visoka inflacija skupaj z velikim razvrednotenjem dinarja pobrala vse finančne presežke. Tako imamo sedaj tudi sami likvidnostne težave, vsled česar vedno težje z denarjem plačujemo svoje obveznosti, še predvsem pa se pojavi veliko problemov, ko je treba izplačati osebne dohodke.

Finančni načrt predvideva, da se nam bo likvidnost še naprej slabšala, čeprav ne tako močno kot lani. Pravzaprav bi naj do večjega poslabšanja prišlo le v Železarni Jesenice. Železarna Ravne nasprotno načrtuje boljše likvidnost, in podobno naj bi bilo tudi v Plamenu. V ostalih delovnih organizacijah pa se naj razmere ne bi opazneje spremenile. Pri tem pa ne gre pozabiti, da se nekatere od njih že dlje časa srečujejo s prav resnimi problemi zaradi pomanjkanja sredstev.

6. Omejitve pri uresničevanju finančnih načrtov. Že nekaj let nazaj opažamo, da prihaja do velikih razlik med predvidevanji iz letnih finančnih načrtov in med tem kar stvarno uresničimo. Predvsem smo skoraj vedno zatajili pri investicijah, kjer smo recimo lani realno uresnili le okoli 50 % načrtovane potrošnje. Tudi v letu 1984 se nam utegne zgoditi, da finančnih načrtov ne bomo uresnili. Poglejmo nekatere pomembnejše omejitve, na katere lahko pri njihovem izvajanju naletimo:

— **velikost družbenega proizvoda:** Ta bi se naj glede na lansko leto tudi realno zelo povečal. Pri tem se računa, da se bodo cene spremenile nam v korist, bistveno pa naj bi v Slovenskih železarnah porasle tudi fizičen obseg proizvodnje, v poprečju kar za 10 %. Bati se je, da smo v obeh pogledih preveliki optimisti, tako vsaj kažejo rezultati iz prvih mesecev leta. Če bo torej realni družbeni proizvod zastajal za načrtovanim, bo to imelo najresnejše finančne posledice, še predvsem v tistih delovnih organizacijah, ki načrtujejo večje investicije;

— **dolgoročne dinarske zadolžitve:** Načrt predvideva, da nam bo z zadolževanjem uspelo pridobiti izjemno velika finančna sredstva, predvsem na račun kupecv, pa tudi domačih bank. Tudi ta pričakovanja utegnejo izpasti kot preveč optimistična še predvsem sprito velikih finančnih težav, s katerimi se gospodarstvo na sploh otepa;

— **devizno financiranje:** V načrtu predvidevamo, da ne bo večjih težav z deviznim financiranjem. Stvarno pa se te stopnjujejo in lahko postanejo celo ena glavnih omejitev pri uresničevanju finančnih načrtov;

— **administrativne omejitve:** Pripravlja se več novih zakonov, s katerimi se želi administrativno omejivati potrošnjo, predvsem se investicijsko. Eden od takih je tudi zakon o obratnih sredstvih, ki nam utegne povzročiti precejšnje težave pri investiranju, še bolj pa pri pridobivanju dodatnih sredstev na račun zadolževanja.

Na sploh lahko rečemo, da so finančni načrti Slovenskih železarn za leto 1984 zelo smeli, če ne že preveč optimistični. Še predvsem pri načrtovanju investicijske potrošnje smo verjetno premalo upoštevali splošno zaostrenost gospodarskih razmer, ki praviloma ravno investicije najbolj prizadene. Dosledno vztrajanje, da se načrtovane investicije tudi uresničijo, utegne zato povzročiti velike finančne probleme. To se posebno, če nam ne bo uspelo tako povečati družbenega proizvoda, kot predvidevamo. Sprito naštetega torej ne bomo smeli biti presenečeni, če bomo v Slovenskih železarnah že letos zašli v take likvidnostne težave, kakršnih doslej nismo poznali.

B. NAČRT SKUPNEGA FINANČNEGA POSLOVANJA V INTERNI BANKI

Pomembnejše podatke iz načrta Interne banke v ožjem smislu smo zbrali v dveh tabelah. To sta načrt bilance sredstev ter načrt prihodkov in odhodkov. Širša varianta načrta, ki smo jo v uvodu omenili, pa vključuje potem še tudi več drugih tabelarnih prikazov, ki pa v večini zgolj podrobneje razčlenjujejo posamezne postavke iz načrta bilance sredstev.

Glavne značilnosti načrta finančnega poslovanja, ki ga izvajamo v okviru Interne banke, so naslednje:

1. Skupen obseg poslovanja. Če ga presojamo na podlagi bilančne vsote, potem bi se naj le-ta povečal nominalno za 50 %. Na začetku leta je namreč bilo v Interni banki združenih 7.104 mio dinarjev, ob koncu leta pa bi jih naj bilo za 3.585 mio dinarjev več, to je skupno 10.689 mio dinarjev. Pretežen del tega porasta gre na račun investicijskih naložb, kar je ozko povezano s prej obravnavano povečano investicijsko dejavnostjo v železarnah Jesenice in Štore. Sredstva za večje investicijske naložbe pa ne bodo v okviru Interne banke združevala le njene članice, pač pa tudi potrošniki jekla.

Kratkoročne naložbe Interne banke se bodo po načrtu le skromno po-

večale, ker za te namene enostavno ne bo dovolj sredstev. To pomeni, da Interna banka pri razreševanju likvidnostnih problemov v delovnih organizacijah praktično ne bo mogla pomagati v takem obsegu kot doslej.

2. Investicijske naložbe. Interna banka bo letos s sredstvi, ki si jih preko nje združuje, sodelovala pri naslednjih večjih naložbah:

— **jeklarina 2 v Železarni Jesenice:** Za to naložbo naj bi šlo letos 850 mio sredstev, ki jih združujejo članice Interne banke in deloma tudi poslovna skupnost za jeklo, ter 1.100 mio sredstev, ki jih združujejo potrošniki jekla;

(Nadaljevanje na 8. strani)

PORABA IN ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV (SINTETIČNI PRIKAZ) — NAČRT ZA LETO 1984 (V MILIJON DIN)

Št.	Opis	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
1.	NETO PORABA IN ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV								
1.1.	Neto poraba	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127
1.2.	Neto zagotavljanje	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127
2.	BRUTO PORABA IN ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV								
2.1.	Bruto poraba	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127
2.2.	Bruto zagotavljanje	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127	2.127

INVESTICIJE PO OBJEKTIH — NAČRT ZA LETO 1984 (V MILIJON DIN)

Št.	Opis	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
1.	ŽELEZARNA JESENICE								
1.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
1.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
2.	ŽELEZARNA RAVNE								
2.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
2.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Št.	Opis	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
3.	ŽELEZARNA ŠTORE								
3.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
3.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4.	VERIGA LEZICE								
4.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
4.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Št.	Opis	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
5.	PLAMEN KROPA								
5.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
5.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
6.	TOVIL LITVELJANA								
6.1.	Osnovna sredstva	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127	1.127
6.2.	Finančna sredstva	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

O MOTNJAH IN UKREPIH DRUŽBENEGA VARSTVA V OZD

MOTNJE v poslovanju v OZD niso nekaj nenormalnega in slabega, ampak do njih občasno prihaja v vsaki TOZD in delovni organizaciji. O motnjah, njihovem odpravljanju in ustreznih postopkih govori 152. člen zakona o združenem delu, vendar v praksi ta člen slabo poznajo, ga ne upoštevajo oziroma ga ne razdeljujejo v svojih samoupravnih aktih. Med motnje med drugim (po zakonu) spadajo naslednji pojavi:

- če ni mogoče zagotoviti sredstev za OD po osnovah in merilih, določenih v samoupravnem splošnem aktu,
- če ni mogoče zagotoviti toliko sredstev za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela, kot to določa samoupravni sporazum,
- če je ugotovljeno, da OZD ne dosega takšnih rezultatov dela in poslovanja, s katerimi bi bila zagotovljena nepretrganost v reprodukciji in redno poslovanje temeljne organizacije.

Ob tem je mogoče v OZD določiti še dodatne primere motenj, predvsem ob upoštevanju kazalnikov gospodarske zbornice za primerjanje rezultatov gospodarjenja med OZD enake ali sorodne dejavnosti.

Očitno je, da je ugotavljanje in odpravljanje motenj v OZD možno le ob dojem spremljanju poslovanja (informacijski sistem) in zagotavljanju ustreznih informacij o motnjah za delavske svete oziroma vse zaposlene (sistem informiranja).

Motnje so v bistvu zakonsko določile, ki naj omogoča sprotno zaznavanje in odpravljanje težav in problemov, ki se pojavljajo v poslovanju.

Vemo, da izgube ob periodičnih računih zahtevajo uvedbo predstanicijskega postopka, izgube ob zaključnih računih pa sanacijskega. Kaj pa se dogaja med periodičnimi obračuni — koliko odstopanj, težav in nepravilnosti v OZD zaznajo in o tem obvestijo pristojne organe in ukrepe? Določba o motnjah služi prav temu namenu: sproti odpravljanju probleme, ne pa da OZD iz »normalnega« stanja ob zaključnem računu kar naenkrat pade v »rdeče številke«.

Za motnje gre v bistvu vedno takrat, kadar OZD ne dosega normalnih poslovnih rezultatov — kar pa je mogoče ugotavljati samo ob informacijskem sistemu, ki sproti izkazuje odstopanja in odklone, in ob stalnem obveščanju samoupravnih organov oziroma zaposlenih. Vodilni in vodstveni delavci o motnjah namreč kaj neradi obveščajo delavce (delavske svete), o tem, da so težave, češ s tem bi samo vznemirjali delavce. Tudi OZD, ki o motnjah obveščajo izvršni svet skupščine občine, so neredko izpostavljeni kot primer slabega poslovanja — namesto da bi dobili pohvalo, da sproti odpravljajo probleme. Ponekod tudi ne ločujejo med motnjami v poslovanju in izgubo po periodičnem obračunu.

V praksi ob motnjah ukrepa ad hoc in kratkoročno, ali pa zapisanih postopkov ne upoštevajo in ukrepa »po domače«.

Sindikat bi naj v bodoče s sodelovanjem družbenih pravobranilcev samoupravljanja v OZD dosegel, da bodo ob siceršnjem spreminjanju samoupravnih splošnih aktov razdelali tudi določilo 152. člena zakona o združenem delu, ki govori o motnjah — in sicer vsebinsko motenju, pripravo, sprejemanje in izvajanje programa odprave motenj ter odgovornost poslovnih in drugih organov pri tem.

Tudi časne ukrepe družbenega varstva si v OZD in občinah zelo različno razlagajo. Zadnje čase je teh ukrepov, ki jih družbena skupnost (skupščina občine) uvede, če nastopijo bistvene motnje v samoupravnih odnosih oziroma, če so huje oškodovani družbeni interesi, nekaj manj kot v preteklosti. Ukrepi družbenega varstva so izjemni ukrep, s katerim se začasno omejuje samoupravljanje v OZD. Analiza, ki jo je pripravil družbeni pravobranilec samoupravljanja, je pokazala, da se začasni ukrepi družbenega varstva

uvajajo preveč na hitro — brez temeljitejših ocen položaja v OZD.

Postopek za uvedbo teh ukrepov je približno takle: pobude (lahko jih da tudi sindikat) za uvedbo teh ukrepov obravnava izvršni svet skupščine občine, kot predlagatelja v skupščini pa nastopata izvršni svet in družbeni pravobranilec samoupravljanja. Do sedaj je bilo največ ukrepov družbenega varstva uvedenih iz naslednjih razlogov: ker organi (poslovodni ali samoupravni) niso opravljali zadev s svojega področja, ali pa so prekršili svoja pooblastila, ker ni bilo zagotovljeno ustrezno obveščanje delavcev, ker ni bila ustrezna razporeditev čistega dohodka ali osebnih dohodkov, ker so poslovali v nasprotju s predpisi in prizadeli večjo škodo družbeni skupnosti, in še bi se kaj našlo.

Ukrepi družbenega varstva, ki jih sprejme skupščina občine, so različni, in sicer so lahko: imenovanje začasnega organa v OZD, odstavitev poslovodnega organa, odstavitev posameznih delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, začasna omejitev uresničevanja posameznih samoupravnih pravic delavcev, razpustitev delavskega sveta in začasna omejitev izplačevanja sredstev za

osebne dohodke. Nekatere ukrepe se lahko sprejema samostojno, drugi pa so medsebojno povezani in jih zato skupščina tudi sprejme več skupaj. Ukrepi družbenega varstva (za katere mnogi mislijo, da gre za nekdanjo prisilno upravo) seveda ne morejo biti učinkoviti, če ni sodelovanja političnih organizacij in samoupravnih organov, in to začeni s skupno obravnavo predloga za uvedbo (in ocene stanja v OZD), ko o tem razpravljajo predlagatelji in drugi pristojni organi skupaj s samoupravnimi organi in družbenopolitičnimi organizacijami prizadetega OZD. Sindikatu prizadete OZD je treba pravočasno (ne pa šele tik pred sejo skupščine občine, ki odloča o uvedbi ukrepa) omogočiti, da o tem da svoja stališča in predloge. V praksi je na tem področju še precej nejasnosti o statusu in pristojnosti začasnega poslovodnega organa, o omejevanju samoupravnih pravic delavcev in o tem, koliko so taki ukrepi primeren način reševanja kadrovske problematike in sanacije slabega gospodarskega stanja OZD. Prav gotovo za reševanje kadrovskega problema (poslovodni organi in delavci s posebnimi pooblastili) obstajajo drugačni mehanizmi in postopki (postopki za predčasno razrešitev). Tudi kadar gre za izgube, ni treba za reševanje stanja uporabljati takih začasnih ukrepov, ampak uveljavljati določbe zakona o sanaciji.

(Informacije RS ZSS 3/VIII z dne 17. maja 1984)

O NEENAKEM ODNOSU DO DELAVCEV VOZAČEV

Na vprašanje skupine vozačev iz Planine pod Golico v tedniku Železar št. 16/17 z dne 26. aprila ZAKAJ NEENAK ODNOS DO DELAVCEV — VOZAČEV, dajemo naslednje pojasnilo:

Najprej moramo ugotoviti, da je skupina delavcev — vozačev iz Planine pod Golico nepravilno poučena. V Železarni Jesenice imamo organiziran lastni prevoz, za katerega izstavimo vozovnice sami, oziroma jih na našo zahtevo izstavljajo izvajalci prevozov. To so letne vozovnice in s pogodbo med Železarno Jesenice in izvajalcem prevozov plačujemo akontacijsko ceno vsakega deset dni, na tri mesece pa je narejen poračun. Avtobusi organiziranega prevoza so delavski avtobusi in vozijo delavce na delo in z dela le ob menjavi dnin. Z reorganizacijo prevoznih organizacij glede medsebojnega obračuna izvajalcev prevozov na Gorenjskem so dobili delavci na progah organiziranega prevoza Železarni Jesenice vozovnice s fotografijo; te so veljavne za neomejeno število prevozov na relaciji od odhodne postaje posameznika do Železarni. Seveda so tudi te karte različne; take z veljavnostjo za delovne dneve Železarni in take, ki so veljavne tudi ob prostih dnevih.

Drug sistem prevozov je vključevanje delavcev na redne avtobuse ali vlake. V tak sistem spada tudi relacija Planina pod Golico — Jesenice. Z rednimi avtobusi se vozijo na delo delavci iz Gornjesavske doline, iz Kranja in iz drugih krajev. Z rednimi vlaki se vozijo delavci iz ljubljanske in iz novogoriške smeri, mnogi med njimi se tudi do železniške postaje pripeljejo z rednimi avtobusi in nato prestopijo na vlak. Vsi ti delav-

ci prejmejo za prevoz na delo in z dela denarno nadomestilo v višini redne prevozne cene, zmanjšano za osebni prispevek, ki ga mora prispevati vsak vozač sam. Večina tistih, ki se vozijo z vlaki, je upila mesečne karte, nekateri pa plačujejo dnevno karto, ker prevoz na delo mnogokrat kombinirajo med vlakom, avtobusom in osebnim avtomobilom. Na rednih avtobusnih linijah je le nekaj delavcev kupilo mesečne karte, večina pa dnevno plačuje vozovnico in nekateri gredo od doma mnogo prej kot delavci iz Planine pod Golico. To vse so dokazi, da vozači iz Planine pod Golico niso izjema, ampak so vključeni v prevoz na delo in z dela na rednih avtobusnih progah.

V zvezi z možnostjo nabave mesečnih vozovnic na rednih progah nam je Integral TOZD Medkrajevni potniški promet, delavnice, turizem in žičnice na Jesenicah, posredoval naslednje pojasnilo:

»Prosimo vas, da delavce — vozače na rednih avtobusnih progah seznanite s tem, da je za izdajo obrazca za letno vozovnico potrebno predložiti le fotografijo in navesti osebne podatke. Po izstavitvi vozovnice je mogoče kupiti nalepko za veljavni mesec tudi v avtobusu pri vozniku. Za vse primere morate upoštevati, da so vozni dokumenti, ki veljajo samo za delovne dneve in drugi, ki veljajo za vse dneve.«

Objavljamo cenik za mesečne karte, ki nam ga je posredoval izvajalec prevozov in velja do preklica:

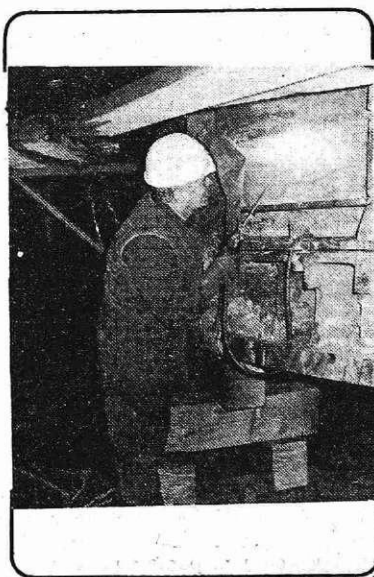
	JESENICE		KOROŠKA BELA	
	od po-pe.	vse dni	od po-pe.	vse dni
Planina pod Golico	1.550.—	1.860.—	1.600.—	1.920.—
Transformator	1.550.—	1.860.—	1.600.—	1.920.—
Prihodi	1.450.—	1.740.—	1.550.—	1.860.—
Žerjavec	1.100.—	1.320.—	1.150.—	1.380.—

Delavci, ki delajo v sistemu 4+1 ali 6+2 ali kateremkoli drugem sistemu, razen v sistemu 5+1, morajo imeti karte za vse dni, v sistemu 5+2 pa karte od ponedeljka do petka (v tabeli od po-pe.).

Ko so imeli vsi ostali delavci le dve možnosti prevoza na dan in so delavci za prevoz v mestnem prometu plačevali več kot ostali, ni nihče sprožil vprašanja o neenakem odnosu do delavcev vozačev. Menimo, da sedaj ni nobenega neenakega odnosa.

Vodja oddelka za družbeni standard
Božo PANČUR

Dopisujte

JOSIPU HALUPKU

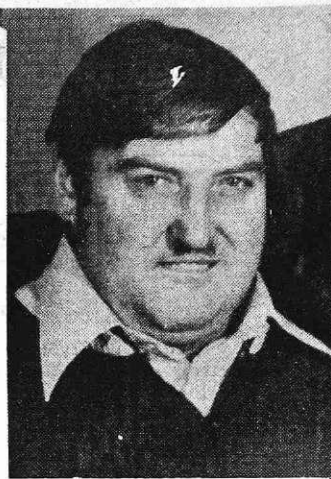
V četrtek, 10. maja, nas je pretresla vest, da nas je zapustil naš sodelavec Josip Halupka. Vedeli smo, da je hudo bolan, vendar smo upali, da bo bolezen premagal in se vrnil med nas, saj je bil star šele 45 let. Toda narava je tokrat hotela drugače. Ta resnica je težko prizadela njegove domače, sodelavce v delavnici plastike, vse delavce v gradbeno-remontnih delavnicah in vse, ki so ga poznali.

Josip Halupka se je rodil 8. decembra 1938 v Ostrošnicah na Hrvaškem. Končal je osnovno in obrtno šolo in postal čevljar. Na Jesenicah se je zaposlil že v letu 1961. V Železarni Jesenice je vse od leta 1968 dalje, ko je pričel z delom na plavžu kot pečni delavec. Z dodatnim usposabljanjem je postal žerjavovodja. V gradbeno-remontnih delavnicah se

je zaposlil pred desetimi leti in z vestnim in marljivim delom napredoval od vulkanizerja, prvega jermenarja do plastičarja specialista. Njegovo delo je vidno po vsej Železarni, saj je bil tudi eden uspešnih inovatorjev.

Zaradi skromnosti in tovarštvu ga bomo vsi, še posebno pa njegovi sodelavci, zelo pogrešali. Kot vesten in marljiv delavec nam bo ostal še dolgo v spominu.

Sodelavci

Pleskarja pri »olepšavi« plavža 2 (foto B. Grce)

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

Peta redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna debele pločevine je bila v ponedeljek, 23. aprila.

Pregledali so proizvodne rezultate in problematiko osebnih dohodkov v prvih treh mesecih. Obravnavali so tudi predlog o povišanju osebnih dohodkov in sprejeli obvezo, da bodo tudi vnaprej z doslednim izvajanjem planskih ciljev in nalog zagotovili doseganje načrtovanih rezultatov, kar jim bo omogočilo dokončno prilagoditev osebnih dohodkov planirani višini.

Pregledali so spisek prijavljenih za letovanje in razporedili oddih. Oddelek za zdravstveno in socialno varnost je predlagal sedem delavcev iz njihove temeljne organizacije za brezplačno letovanje, vendar člani izvršnega odbora menijo, da niti eden od navedenih kandidatov ni potreben brezplačnega letovanja. Brezplačno letovanje pa so odobrili druga dva sodelavcema.

TOZD VZDRŽEVANJE

Na četrti redni seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Vzdrževanje, ki je bila 26. aprila, so po pregledu izvrševanja sklepov obravnavali proizvodne rezultate in predlog o povečanju osebnih dohodkov. V razpravi so poudarili, da se strinjajo s povišanjem osnove osebnih dohodkov kljub izgubi, ki jo po prvem tromesečju izkazuje Železarna in tudi njihova temeljna organizacija, saj je osnova osebnega dohodka bistvo sistema nagrajevanja in jo je bilo nujno potrebno povečati, saj osebni dohodki delavcev Železarni niso več bili primerljivi z osebnimi dohodki v drugih organizacijah združenega dela. Na vseh področjih pa bo potrebno zmanjšati stroške in ugotoviti, kje bi bilo to najbolj učinkovito. Menijo, da je njihovo delo v veliki meri odvisno od količine in kvalitete rezervnih delov, zato bi jih ustrezne službe mora-

le zagotoviti, zlasti pri domačih izdelovalcih.

Pregledali so tudi program samoupravnih aktivnosti za april in maj. V razpravah na SDS bodo vsi člani izvršnega odbora aktivno sodelovali.

Seznaili so se tudi z izidom volitev in referendumov v aprilu, z osnutkom zakona o javnem obveščanju, z informacijo o izvolitvi novih članov v občinske organe zveze sindikatov.

Pregledali so tudi delo komisij:

— komisija za odlikovanja pripravlja interni pravilnik o podelitvi odlikovanj v smislu spodbujanja samoupravljalcev k boljšemu delu, evidenciral pa so tudi kandidate za državna odlikovanja,

— komisija za kulturo je dobila novega člana iz SDS vodstvo,

— komisija za prošnje in pritožbe je enajstim sodelavcem odobrila denarno pomoč.

Na naslednji seji izvršnega odbora bo članom posredovan odgovor na vprašanje, kako je z napredovanjem skupinovodij.

DELOVNA SKUPNOST KO-FI

Člani izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve so na drugi redni seji, ki je bila 26. aprila, obravnavali program samoupravnih aktivnosti za april in maj, poročilo o volitvah in referendumu, informacijo predsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije (strinjajo se in podpirajo njegove pobude, predvsem glede prispevka za nerazvite, saj mnoge delovne organizacije nimajo sredstev niti za enostavno reprodukcijo), obravnavali pa so še osnutek zakona o javnem obveščanju. Menijo, da ni dovolj opredeljena odgovornost vira informacij.

Osmim sodelavcem bodo omogočili brezplačno letovanje, predlagajo pa tudi, da bi Železarna nakupila še več počitniških prikolic, saj je interes za tako letovanje vedno večji.

PREDLOG PRIORITETNE LISTE PROSILCEV STANOVANJ ZA LETO 1984

Odbor za stanovanjska vprašanja pri delavskem svetu Železarn Jesenice objavlja v skladu z 32. členom pravilnika o urejanju stanovanjskih vprašanj v delovni organizaciji Železarna Jesenice predlog dopolnjene prioritete liste z novimi prosilci, ki so vložili vloge v letu 1983.

Mesto uvrstitve prosila določajo točke, ki jih posameznik doseže na podlagi točkovnega sistema, ki je sestavni del pravilnika in zajema:

- stanovanjske razmere,
- socialne razmere,
- zdravstvene razmere,
- udeležba v NOB ali internacija,
- delovna doba,
- čas čakanja na stanovanje,
- višina delovnega prispevka,
- deficitarnost,
- višina finančne sodeljevalne zakončevne delovne organizacije.

Strokovna služba je stanovanja in osebne pogoje ugotavljala na podlagi prošilcev vloge oziroma na terenu, če je bila mnenja, da je to nujno za ugotovitev resničnega stanja.

Na prioriteto listo niso uvrščeni prosilci, ki že imajo ustrezna stanovanja last Železarn in prosijo za manjša, oziroma želijo stanovanje zamenjati za drugo enakovredno stanovanje.

Na predlog objavljene prioritete liste imajo pravico dati pripombe vsi delavci TOZD in delovnih skupnosti ter osnovne organizacije sindikata Železarn. Pripombe v pisni obliki sprejema odbor za stanovanjska vprašanja 15 dni po objavi.

Odbor za stanovanjska vprašanja bo po končani 15-dnevni razpravi in po pregledu vseh zbranih pripomb prednostno listo s sklepom potrdil. S tem postane prednostna lista za leto 1984 pravomočna. Te liste bo dala strokovna služba v potrditev delavskim svetom TOZD in delovnim skupnostim Železarn.

O kasnejših pripombah odbor ne bo razpravljajal.

Na koncu spiska prosilcev za posamezne vrste stanovanj so objavljeni tisti delavci, ki so na osnovi garancijske izjave

Železarn Jesenice — odbora za stanovanjska vprašanja, dobili solidarnostno stanovanje pri Samoupravnem stanovanjski skupnosti Jesenice, vendar v Železarni še niso rešeni. V teh primerih mora Železarna posameznike rešiti z dodelitvijo ustreznega stanovanja ali z vrnitvijo enakovrednega stanovanja solidarnostnemu skladu za mlade družine pri Samoupravnem stanovanjski skupnosti Jesenice. Ti primeri bodo reševani v skladu z medsebojnim dogovorom med Samoupravnim stanovanjsko skupnostjo Jesenice in Železarno Jesenice.

ODBOR ZA STANOVANJSKA VPRAŠANJA PONOVO OPOZARJA VSE PROSILCE ZA STANOVANJA, DA ZAČNEJO NAMENSKO VARČEVATI ZA LASTNO UDELEŽBO, KI SO JO V SKLADU Z ZAKONOM IN DRUŽBENIM DOGOVOROM DOLŽNI PRISPEVATI, SICER JIM STANOVANJE NE MORE BITI DODELJENO.

KADROVSKI SEKTOR
Oddelček za družbeni standard

TEKOČA PRIIMEK STEV.	PRIMEK IN IME	TOČKE PO PR.	DATUM VLOGE	VRSTA ZELI	STAN. IMA	ŠTEV. TEMELJNA DELAV. CLAN. ORGANIZACIJA	STEV. NASLOV	TEKOČA PRIIMEK STEV.	PRIMEK IN IME	TOČKE PO PR.	DATUM VLOGE	VRSTA ZELI	STAN. IMA	ŠTEV. TEMELJNA DELAV. CLAN. ORGANIZACIJA	STEV. NASLOV	
1	Svetina Vladimir	363	22. 06. 1982	enosobno		2	36 Elektrodrni	21295	Zirovnica, Breg 28	304	25. 02. 1981	dvosobno		3	89 Transport	27984 Jesenice, Tomšičeva 85
2	Soklič Zdravko	333	21. 03. 1980	enosobno		3	13 Valj. žice	24946	Jesenice, Potoki 12	303	22. 11. 1982	dvosobno		4	21 HVB	27423 Jesenice, Straža 9
3	Lazarev Angel	307	01. 10. 1981	enosobno		2	94 Kadr. sploš.	28703	Jesenice, Ruparjeva 5	301	14. 03. 1977	dvosobno		3	02 Jeklarna	23680 Jesenice, C. 1. maja 25
4	Kavazović Fadil	304	07. 08. 1979	enosobno		2	32 Žičarna	27987	Jesenice, Ruparjeva 5	300	06. 05. 1982	dvosobno		3	01 Plavž	33055 Jesenice, Kejarjeva 17
5	Šihar Melka	293	20. 02. 1978	enosobno		2	97 EK TKR NOV	31808	Radovljica, St. Zagarja 83	299	08. 12. 1978	dvosobno		3	81 Stroj. del.	31110 Jesenice, C. M. Tita 45
6	Razinger Drago	288	12. 12. 1982	enosobno		2	81 Stroj. del.	27275	Jesenice, Bokalo 12	299	01. 08. 1979	dvosobno		3	35 Jeklovlek	30635 Bled, Zagorška 18
7	Dženanović Ahmed	286	06. 05. 1977	enosobno		2	89 Transport	22200	Jesenice, C. 1. maja 27	298	04. 06. 1975	dvosobno		3	02 Jeklarna	28692 Jesenice, Kidričeva 1
8	Majcenović Stanko	283	18. 09. 1979	enosobno		2	31 Hlad. valj.	30728	Jesenice, Ruparjeva 5	297	25. 12. 1979	dvosobno		3	02 Jeklarna	31433 Jesenice, Kidričeva 20
9	Beronja Mirko	283	03. 10. 1979	enosobno		2	35 Jeklovlek	32514	Jesenice, C. talcev 7/A	297	20. 02. 1980	dvosobno		3	82 Rem. del.	31822 Jesenice, C. M. Tita 85
10	Dedič Ismet	274	01. 02. 1983	enosobno		2	31 Hlad. valj.	32201	Jesenice, Zgornji Plavž 14	297	02. 07. 1981	dvosobno		3	36 Elektrodrni	30329 Kr. gora, Podbreg 29
11	Knežević Slobodan	271	23. 08. 1982	enosobno		2	33 Profilarna	30159	Jesenice, Kidričeva 10	296	21. 08. 1975	dvosobno		4	11 Blooming	30646 Jesenice, C. 1. maja 25
12	Erjavec Ivan	270	11. 05. 1983	enosobno		2	11 Blooming	24916	Jesenice, Kejarjeva 32/B	296	18. 02. 1982	dvosobno		3	81 Stroj. del.	26766 Jesenice, C. revoliucije 6
13	Sovulj Ante	269	15. 03. 1983	enosobno		2	36 Elektrodrni	20475	Jesenice, C. železarjev 32	295	23. 01. 1975	dvosobno		3	01 Plavž	28131 Jesenice, C. 1. maja 25
14	Milaković Nenad	268	26. 07. 1979	enosobno		2	02 Jeklarna	31533	Jesenice, C. železarjev 20	295	22. 11. 1978	dvosobno		3	81 Stroj. del.	31117 Jesenice, Ruparjeva 5
15	Halilović Muhamed	268	19. 10. 1979	enosobno		2	83 Vzdržev.	32989	Jesenice, C. 1. maja 107	294	20. 11. 1978	dvosobno		3	83 Vzdržev.	32389 Jesenice, Ul. Cankar. bat. 6
16	Hairilović Senad	266	06. 08. 1980	enosobno		3	89 Transport	33155	Jesenice, C. 1. maja 61	294	20. 09. 1983	dvosobno	garsonjera	5	89 Transport	28090 Jesenice, C. revoliucije 2
17	Vovk Bogomir	263	27. 12. 1983	enosobno		2	31 Hlad. valj.	30076	Jesenice, Aljaževa 20	293	31. 01. 1974	dvosobno		81 Stroj. del.	27369 Jesenice, Prešernova 24	
18	Ivčastan Vojko	262	17. 12. 1982	enosobno		2	21 HVB	31857	Jesenice, F. Benedičičeva 1	293	22. 09. 1976	dvosobno		89 Transport	30763 Jesenice, Straža 2	
19	Čanak Engjard	261	22. 03. 1983	enosobno		2	82 Rem. del.	30253	Jesenice, Kejarjeva 8	291	06. 02. 1973	dvosobno		4	98 Družb. preh.	60907 Jesenice, C. v Rotve 14
20	Horvat Majda	260	13. 08. 1981	enosobno		2	94 Kadr. sploš.	31773	Jesenice, Delavska 4	291	23. 01. 1974	dvosobno		02 Jeklarna	26632 Jesenice, Delavska 3	
21	Hopovac Nazif	257	06. 03. 1981	enosobno		2	11 Blooming	32334	Jesenice, C. talcev 7/A	289	22. 01. 1975	dvosobno		02 Jeklarna	29031 Jesenice, C. železarjev 17	
22	Polanc Erik	257	11. 12. 1981	enosobno		2	97 EK TKR NOV	31202	Jesenice, Tavcarjeva 8	289	26. 12. 1978	dvosobno		3	36 Elektrodrni	32894 Jesenice, Titova 74
23	Jeklič Boris	255	23. 01. 1980	enosobno		2	83 Vzdržev.	31636	Hrušica, Hrušica 70	289	30. 06. 1980	dvosobno		3	35 Jeklovlek	29880 Boh. Bistrica, Vodnikova 6
24	Cuznar Marjan	254	24. 11. 1983	enosobno		2	89 Transport	31811	Jesenice, Mladinska 9	289	17. 07. 1980	dvosobno		3	36 Elektrodrni	31299 Jesenice, Ruparjeva 5
25	Selimanović Huso	253	01. 04. 1980	enosobno		2	82 Rem. del.	32838	Jesenice, C. železarjev 31	287	25. 08. 1982	dvosobno		3	89 Transport	31299 Radovljica, Cankarjeva 14
26	Mežnarec Bojana	253	13. 08. 1980	enosobno		2	97 EK TKR NOV	33211	Jesenice, C. talcev 7	289	25. 07. 1980	dvosobno		02 Jeklarna	32542 Jesenice, St. Bokala 15	
27	Brčić Bogdan	251	18. 03. 1981	enosobno		2	82 Rem. del.	33874	Kranjska gora, Log 13	286	18. 09. 1981	dvosobno		3	82 Rem. del.	30844 Jesenice, Al. Travnja 21
28	Tanasić Marko	251	09. 06. 1982	enosobno		3	11 Blooming	32594	Zirovnica, Moste 54	283	16. 05. 1979	dvosobno		06 Livarna	31887 Jesenice, C. železarjev 19	
29	Mirtić Irena	250	26. 12. 1978	enosobno		2	87 Energetika	81533	Jesenice, Tomšičeva 77	283	24. 09. 1980	dvosobno		92 Komerc. fin.	33172 Jesenice, Otmarja Novaka 4	
30	Paurević Pero	250	14. 07. 1982	enosobno		2	32 Žičarna	33530	Jesenice, Ruparjeva 5	283	29. 09. 1981	dvosobno		81 Stroj. del.	29472 Jesenice, Tavcarjeva 1/B	
31	Paunović Srđoljub	249	28. 02. 1983	enosobno		2	01 Plavž	32491	Jesenice, Titova 59	282	25. 04. 1977	dvosobno		98 Družb. preh.	60082 Jesenice, Prešernova 24	
32	Bajraktarić Fikret	249	08. 08. 1983	enosobno		2	36 Elektrodrni	32129	Jesenice, Titova 71	281	17. 01. 1977	dvosobno		01 Plavž	30791 Jesenice, Straža 5	
33	Serifović Novalija	248	01. 12. 1982	enosobno		2	13 Valj. žice	32468	Jesenice, Tavcarjeva 1/B	281	05. 10. 1981	dvosobno		11 Blooming	33135 Jesenice, C. 1. maja 107	
34	Omanović Elvira	248	29. 08. 1983	enosobno		2	82 Rem. del.	31541	Jesenice, Savska 23	280	23. 12. 1976	dvosobno		01 Plavž	28778 Jesenice, Straža 14	
35	Burnić Muhamed	247	07. 12. 1981	enosobno		2	83 Vzdržev.	33766	Jesenice, Kejarjeva 1	280	25. 10. 1979	dvosobno		5	89 Transport	33157 Jesenice, C. talcev 7/A
36	Hrustanović Heta	247	23. 11. 1982	enosobno		2	98 Družb. preh.	34773	Jesenice, Benedičičeva 2/A	278	09. 02. 1977	dvosobno		02 Jeklarna	29125 Jesenice, Straža 13	
37	Škrebilin Danica	246	17. 11. 1981	enosobno		2	92 Komerc. fin.	33065	Jesenice, Titova 2	278	18. 10. 1976	dvosobno		01 Plavž	29867 Jesenice, Straža 14	
38	Hodžić Fadil	246	06. 06. 1983	enosobno		2	32 Žičarna	34125	Zirovnica, Selo 15	278	05. 02. 1979	dvosobno		02 Jeklarna	32258 Jesenice, C. 1. maja 29	
39	Marić Anto	245	23. 09. 1982	enosobno		2	11 Blooming	33711	Bled, Koritenska 9	278	10. 09. 1979	dvosobno		3	89 Transport	31994 Jesenice, Titova 87
40	Šuligoj Emil	244	03. 03. 1977	enosobno		2	81 Stroj. del.	19789	Jesenice, Borisa Kidriča 35	277	12. 12. 1980	dvosobno		83 Vzdržev.	28194 Mojstrana, Dvojce 85/A	
41	Petrova Stanka	244	10. 05. 1982	enosobno		2	98 Družb. preh.	34615	Jesenice, C. v Rotve 7	277	16. 09. 1981	dvosobno		3	21 HVB	31627 Jesenice, C. revoliucije 9
42	Mustedanagić Sakib	244	09. 03. 1983	enosobno		2	13 Valj. žice	32824	Jesenice, Ruparjeva 5	277	06. 02. 1980	dvosobno		3	83 Vzdržev.	30691 Jesenice, Ilirska 9A
43	Silić Selkija	243	10. 07. 1981	enosobno		2	83 Vzdržev.	33475	Jesenice, Titova 89	276	11. 03. 1981	dvosobno		5	21 HVB	33739 BL. Dobrava, Bl. Dobrava 11
44	Oven Olga	243	18. 05. 1982	enosobno		2	83 Vzdržev.	34633	Jesenice, C. revoliucije 5	276	25. 02. 1983	dvosobno	enosobno	3	11 Blooming	29924 Jesenice, C. železarjev 18
45	Vasić Novak	242	20. 01. 1982	enosobno		2	01 Plavž	33717	Jesenice, Titova 59	276	15. 10. 1981	dvosobno		3	18 Valj. 2400	16665 Jesenice, C. talcev 13
46	Mandjić Radomir	242	18. 10. 1982	enosobno		2	02 Jeklarna	31944	Jesenice, Titova 47	274	03. 05. 1972	dvosobno		3	32 Žičarna	27886 Jesenice, C. revoliucije 6
47	Dugonjić Fehim	239	23. 06. 1981	enosobno		2	02 Jeklarna	33165	Jesenice, Titova 106	274	15. 08. 1979	dvosobno		3	13 Valj. žice	32420 Jesenice, C. 1. maja 29
48	Krečelj Ljubo	239	08. 12. 1982	enosobno		2	32 Žičarna	33139	Jesenice, Benedičičeva 2/B	274	12. 09. 1980	dvosobno		3	81 Stroj. del.	31753 Jesenice, Prešernova 41
49	Osmić Mehmed	239	08. 08. 1983	enosobno		2	83 Vzdržev.	33474	Jesenice, V. Kejarjeva 36	273	21. 06. 1977	dvosobno		5	02 Jeklarna	29293 Jesenice, C. železarjev 7
50	Lotrić Sonja	238	27. 06. 1974	enosobno		2	97 EK TKR NOV	81614	Jesenice, Kejarjeva 32/B	273	10. 10. 1979	dvosobno		3	83 Vzdržev.	32738 Jesenice, Tavcarjeva 12
51	Plahuta Valentina	238	27. 03. 1980	enosobno		2	02 Jeklarna	27742	Mojstrana, Dvojce 41	273	20. 08. 1980	dvosobno		3	18 Valj. 2400	31950 Zasip, Zasip 40
52	Glubič Nusret	237	15. 10. 1982	enosobno		2	83 Vzdržev.	34901	Jesenice, Cesta 1. maja 39	273	10. 10. 1979	dvosobno		3	81 Stroj. del.	31764 Jesenice, C. 1. maja 27
53	Kesina Lovro	237	23. 06. 1983	enosobno		2	01 Plavž	34888	Jesenice, Kosova 9	273	26. 03. 1976	dvosobno		4	02	

TEKOČA PRIIMEK STEV. IN IME	TOČKE PO PR.	DATUM VLOGE	VRSTA ŽELI	STAN. IMA	STEV. TEMELJNA DELAV. CLAN. ORGANIZACIJA STEV. NASLOV	TEKOČA PRIIMEK STEV. IN IME	TOČKE PO PR.	DATUM VLOGE	VRSTA ŽELI	STAN. IMA	STEV. TEMELJNA DELAV. CLAN. ORGANIZACIJA STEV. NASLOV		
160 Marić Josip	241	06. 07. 1977	dvosobno	3	11 Blooming	31063 Jesenice, Bl. Dobrava 123	34 Čorić Esad	282	20. 01. 1977	trosobno	4	87 Energetika	222263 Bled, Zupaničeva 16
161 Kadić Muharem	241	19. 12. 1983	dvosobno	3	89 Transport	322086 Bled, Taleška 121	35 Stefanov Laze	281	30. 06. 1976	trosobno	5	02 Jeklarina	30046 Jesenice, C. 1. maja 25
162 Milenković Blagoj	239	16. 04. 1982	dvosobno	3	02 Jeklarina	33790 Jesenice, Titova 106	36 Souajić Muhamed	281	13. 01. 1982	trosobno	2	21 HVB	31883 Jesenice, C. 1. maja 28
163 Omerdić Fund	238	11. 02. 1980	dvosobno	3	02 Jeklarina	33263 Jesenice, H. Verdnička 13	37 Huskić Azem	279	19. 03. 1976	trosobno	4	89 Transport	28114 Jesenice, C. železarjev 34
164 Turkušić Nihad	238	16. 06. 1982	dvosobno	3	32 Žičarna	34414 Jesenice, C. V. Svetina 17	38 Miletić Rade	279	21. 12. 1976	trosobno	4	11 Blooming	31070 Jesenice, Straža 4
165 Ramić Fehim	238	11. 05. 1983	dvosobno	3	02 Jeklarina	33451 Jesenice, Ruparjeva 5	39 Šekanić Aziz	279	30. 05. 1983	trosobno	4	89 Transport	27367 Jesenice, C. železarjev 20
166 Došenović Slavko	237	24. 12. 1980	dvosobno	3	11 Blooming	27583 Jesenice, C. železarjev 23	40 Marčević Miro	276	21. 02. 1980	trosobno	4	32 Žičarna	31271 Jesenice, Log I. Krivica 15
167 Kateran Senad	237	16. 09. 1982	dvosobno	3	06 Livarna	34544 Soteska, Soteska 53	41 Huzerović Djemal	276	12. 03. 1981	trosobno	6	89 Transport	22179 Jesenice, C. Fr. Benedić 2/A
168 Komarić Ferid	237	03. 11. 1982	dvosobno	3	01 Plavž	34689 Jesenice, Prešernova 41	42 Stugar Bogdan	276	27. 08. 1981	trosobno	4	36 Elektrotrni	30989 Jesenice, C. revolucije 6
169 Legat Vojka	236	25. 08. 1981	dvosobno	3	35 Jeklovlek	81440 Žirovnica, Breg 94	43 Subonjić Halil	275	08. 03. 1982	trosobno	4	02 Jeklarina	25390 Jesenice, C. 1. maja 25
170 Novak Nevenka	236	11. 03. 1982	dvosobno	3	32 Komerc. fin.	34059 Jesenice, Bokalo 17	44 Svetina Srđ. Andreja	275	03. 11. 1983	trosobno	4	92 Komerc. fin.	32543 Jesenice, C. na Golico 13
171 Hutter Saška	236	03. 11. 1982	dvosobno	3	92 Komerc. fin.	34247 Jesenice, Kejzarjeva 1	45 Borhović Luka	273	25. 12. 1973	trosobno	4	89 Transport	26288 Jesenice, Log I. Krivica 17
172 Sejdović Vebibija	236	29. 12. 1982	dvosobno	3	02 Jeklarina	34441 Jesenice, Stranska pot 4	46 Bohinc Drago	273	20. 08. 1980	trosobno	4	82 Rem. del.	32261 Jesenice, Svetinova 22
173 Hodžić Fadil	235	17. 03. 1982	dvosobno	3	32 Žičarna	34125 Žirovnica, Selo 15	47 Čebovski Trajan	271	30. 07. 1976	trosobno	4	02 Jeklarina	29885 Jesenice, Straža 12
174 Peratić Mezin	234	10. 02. 1982	dvosobno	3	02 Jeklarina	34437 Jesenice, Kejzarjeva 36	48 Džulić Muhamed	271	30. 06. 1977	trosobno	4	02 Jeklarina	30751 Jesenice, Bl. Dobrava 123
175 Nagazin Bojan	234	14. 04. 1982	dvosobno	3	82 Rem. del.	33552 Jesenice, Titova 18	49 Berbić Nedžad	271	23. 01. 1980	trosobno	4	89 Transport	33262 Jesenice, H. Verdnička 47
176 Nuhović Senad	234	16. 02. 1983	dvosobno	3	31 Hlad. valj.	33852 Soteska, Soteska 53	50 Avdić Fadil	268	13. 10. 1976	trosobno	4	02 Jeklarina	23879 Jesenice, C. revolucije 6
177 Benedić Marijan	234	26. 09. 1983	dvosobno	3	94 Kadr. sploš.	35483 Jesenice, C. na Golico 7	51 Vucković Stojke	268	11. 06. 1980	trosobno	4	89 Transport	30563 Jesenice, Straža 7
178 Lisić Meksud	233	17. 05. 1979	dvosobno	3	02 Jeklarina	31493 Bl. Dobrava, Bl. Dobrava 123	52 Kadić Mirsad	266	25. 06. 1981	trosobno	4	89 Transport	33984 Jesenice, Bešenčeva 1
179 Kocmar Ana	233	13. 09. 1979	dvosobno	3	37 Željarna	28394 Jesenice, C. železarjev 25	53 Zalokar Miha	263	10. 10. 1983	trosobno	4	97 EK TKR NOV	34229 Jesenice, Titova 114
180 Pajić Murajca	233	24. 09. 1982	dvosobno	3	34 Vratn. podb.	33597 Jesenice, Titova 22	54 Vlaisavljević Miloš	261	21. 08. 1975	trosobno	1	11 Blooming	30574 Jesenice, Cesta v Rovte 3
181 Korosec Uroš	232	20. 10. 1982	dvosobno	3	02 Energetika	34982 Jesenice, Bokalo 17	55 Kadić Esad	260	07. 07. 1973	trosobno	4	01 Plavž	30411 Jesenice, C. železarjev 17
182 Alagić Fadil	232	20. 01. 1977	dvosobno	4	02 Jeklarina	30274 Jesenice, C. 1. maja 29	56 Avdić Osman	259	08. 02. 1979	trosobno	4	02 Jeklarina	30306 Jesenice, C. železarjev 34
183 Jakopović Hasan	232	15. 02. 1978	dvosobno	4	18 Valj. 2400	32085 Jesenice, Savska 12	57 Tomić Dragoljub	259	10. 07. 1973	trosobno	5	21 HVB	32128 Jesenice, C. 1. maja 26
184 Salihović Fahrija	231	07. 12. 1978	dvosobno	3	02 Jeklarina	32209 Jesenice, Delavska 5	58 Džudić Dragan	259	18. 02. 1981	trosobno	4	02 Jeklarina	33311 Jesenice, Tavčarjeva 3B
185 Plavšić Nikola	231	08. 02. 1979	dvosobno	3	89 Transport	29335 Jesenice, C. 1. maja 27	59 Aganović Braco	258	07. 08. 1974	trosobno	4	02 Jeklarina	29942 Jesenice, Prešernova 41
186 Bahtić Ismet	231	23. 09. 1981	dvosobno	3	83 Vzdžev.	32259 Mojstrana, Dvojje 51	60 Saša Miodrag	257	08. 04. 1977	trosobno	4	02 Jeklarina	23555 Jesenice, Bl. Dobrava 117
187 Midžan Islam	230	15. 06. 1983	dvosobno	3	01 Plavž	35203 Jesenice, Cesta talcev 7/A	61 Trečk Marija	256	15. 11. 1976	trosobno	4	94 Kadr. sploš.	30337 Jesenice, C. v Rovte 15
188 Čepić Muhamed	228	12. 06. 1978	dvosobno	4	11 Blooming	31894 Jesenice, Prešernova 41	62 Penev Boško	253	09. 11. 1981	trosobno	4	02 Jeklarina	32509 Jesenice, Delavska 7
189 Hadžić Salih	228	25. 10. 1983	dvosobno	3	82 Rem. del.	34306 Jesenice, Mencingerjeva 6	63 Smajić Mehmed	250	04. 08. 1977	trosobno	4	11 Blooming	29275 Jesenice, Straža 5
190 Cuznar Sonja	228	18. 01. 1979	dvosobno	3	18 Valj. 2400	31651 Lipce, Lipce 62	64 Mujčić Muhamed	249	15. 03. 1982	trosobno	5	21 HVB	34519 Nomenj, Nomenj 35
191 Delić Mesud	226	26. 09. 1977	dvosobno	3	02 Jeklarina	30456 Jesenice, C. v Rovte 7	65 Arapović Dado	246	11. 03. 1982	trosobno	4	02 Jeklarina	34534 Jesenice, H. Verdnička 30
192 Zebir Jazem	226	16. 05. 1983	dvosobno	3	18 Valj. de. pl.	34204 Jesenice, Titova 7	66 Muninović Refu	242	01. 01. 1981	trosobno	4	02 Jeklarina	33741 Jesenice, Benedičićeva 1
193 Forčaković Mirsad	225	19. 08. 1983	dvosobno	3	02 Jeklarina	35092 Jesenice, C. 1. maja 29	67 Peterelj Mihael	242	16. 02. 1982	trosobno	4	02 Jeklarina	30735 Mojstrana, Dvojje 64
194 Ivanov Mitko	225	03. 12. 1979	dvosobno	3	02 Jeklarina	31185 Jesenice, C. železarjev 13	68 Loncar Marija	240	26. 05. 1979	trosobno	4	3 Upokojenec	00000 Jesenice, Titova 87
195 Rikanović Blagoje	225	16. 05. 1983	dvosobno	3	11 Blooming	35228 Jesenice, C. 1. maja 33	69 Halimović Asim	238	03. 09. 1976	trosobno	4	83 Vzdžev.	31089 Jesenice, C. železarjev 25
196 Nislić Esad	225	22. 06. 1983	dvosobno	3	37 Željarna	35226 Jesenice, Cesta 1. maja 42	70 Pašić Rasim	238	22. 12. 1983	trosobno	5	11 Blooming	34005 Jesenice, Ruparjeva 5
197 Subasić Husein	225	12. 07. 1983	dvosobno	3	02 Energetika	35166 Jesenice, C. železarjev 13	71 Seleragić Zuhdija	238	22. 12. 1983	trosobno	4	02 Jeklarina	34295 Jesenice, Titova 106
198 Ključanin Fehrudin	225	12. 12. 1983	dvosobno	3	13 Valj. žice	26328 Jesenice, C. M. Tita 102	72 Ristov Ljupko	237	08. 12. 1982	trosobno	4	89 Transport	35064 Jesenice, Cesta 1. maja 26
199 Zvan Pavel	223	29. 01. 1979	dvosobno	3	87 Energetika	32026 Jesenice, C. na Golico 8	73 Jovanov Aco	234	14. 09. 1982	trosobno	4	02 Jeklarina	34936 Jesenice, Delavska 7
200 Cegnar Borut	223	05. 04. 1980	dvosobno	3	83 Vzdžev.	29442 Jesenice, Bokalo 12	74 Hadžić Rasim	233	02. 11. 1983	trosobno	5	02 Jeklarina	33181 Jesenice, C. 1. maja 28
201 Bogatinov Stojan	223	10. 07. 1980	dvosobno	3	01 Plavž	31473 Jesenice, Straža 5	75 Burnik Franci	233	29. 08. 1974	trosobno	4	01 Plavž	25696 Jesenice, Tavčarjeva 3/B
202 Kerić Rafil	222	05. 06. 1979	dvosobno	4	02 Jeklarina	29272 Jesenice, C. železarjev 13	76 Saljić Sabra	233	08. 09. 1977	trosobno	5	98 Družb. preh.	60895 Jesenice, Titova 53/A
203 Ališić Enver	221	30. 07. 1974	dvosobno	4	02 Jeklarina	29888 Jesenice, C. železarjev 27	77 Gavljak Andrija	232	28. 05. 1980	trosobno	4	02 Jeklarina	25509 Jesenice, C. M. Tita 2/A
204 Dindić Mesud	221	08. 02. 1977	dvosobno	4	02 Jeklarina	35225 Jesenice, C. 1. maja 107	78 Fekner Stanišlav	230	26. 01. 1979	trosobno	4	83 Vzdžev.	28934 Tolmi, Podbrdo 33
205 Alukić Zilhad	221	19. 08. 1983	dvosobno	3	21 HVB	33480 Jesenice, Tavčarjeva 8	79 Bajčić Šerif	228	19. 08. 1983	trosobno	4	89 Transport	35144 Nomenj, Nomenj 52
206 Smolek Maja	221	21. 09. 1983	dvosobno	3	32 Žičarna	33261 Jesenice, C. železarjev 33	80 Verek Anufrija	225	03. 04. 1975	trosobno	4	89 Transport	25481 Jesenice, Hrušica 51
207 Hodžić Ismet	220	09. 09. 1981	dvosobno	4	11 Blooming	33261 Jesenice, C. železarjev 33	81 Medić Adam	223	05. 09. 1980	trosobno	4	89 Transport	33443 Jesenice, Straža 14
208 Kofler Saša	220	09. 11. 1982	dvosobno	3	92 Komerc. fin.	32293 Mojstrana, Aljaževa 26	82 Čatać Hajrudin	218	08. 02. 1977	trosobno	4	89 Transport	29349 Jesenice, Delavska 8
209 Celebić Šerifa	218	17. 04. 1981	dvosobno	4	01 Plavž	60733 Jesenice, C. 1. maja 25	83 Bešić Vebibija	218	14. 06. 1982	trosobno	4	83 Vzdžev.	22942 Jesenice, Tomšičeva 70/E
210 Efreinov Veliko	216	13. 04. 1978	dvosobno	4	02 Jeklarina	31826 Jesenice, Straža 13	84 Petrović Zarko	216	09. 02. 1983	trosobno	4	21 HVB	24091 Radovljica, Zagorjeva 39
211 Musić Izet	215	07. 01. 1981	dvosobno	3	83 Vzdžev.	33051 Jesenice, C. revolucije 5	85 Bilbić Luka	215	02. 09. 1976	trosobno	4	89 Transport	30615 Jesenice, Delavska 8
212 Ristić Stojan	214	02. 04. 1979	dvosobno	3	06 Livarna	60897 Jesenice, Kurirska 1/A	86 Leper Nenad	212	09. 02. 1979	trosobno	4	81 Stroj. del.	30682 Jesenice, Benedičićeva 8
213 Slatina Sjepan	212	08. 09. 1978	dvosobno	3	02 Jeklarina	22000 Jesenice, C. železarjev 7	87 Djekanić Rade	209	21. 01. 1981	trosobno	4	83 Vzdžev.	26866 Lesce, Koroska 2
214 Simonetić Peter	210	25. 08. 1981	dvosobno	3	97 EK TKR NOV	16412 Hrušica, Hrušica 69	88 Krže Meta	207	07. 12. 1983	trosobno	4	97 EK TKR NOV	27969 Jesenice, Svetinova 8/B
215 Kraljinić Avdo	207	07. 11. 1980	dvosobno	4	02 Jeklarina	33072 Jesenice, Straža 12	89 Mustaflović Imer	206	20. 07. 1978	trosobno	4	32 Žičarna	29546 Jesenice, Svetinova 8/B
216 Spahija Edhem	207	28. 03. 1983	dvosobno	3	01 Plavž	34649 Jesenice, Tavčarjeva 2	90 Trifonić Jožica	200	18. 11. 1981	trosobno	4	83 Vzdžev.	28881 Jesenice, Tavčarjeva 8
217 Osmanović Zijad	205	04. 12. 1978	dvosobno	4	32 Žičarna	32089 Jesenice, Delavska 5	91 Dječić Duško	199	17. 12. 1979	trosobno	4	01 Plavž	31856 Jesenice, C. železarjev 3
218 Šumež Benjamin	205	06. 08. 1981	dvosobno	3	01 Plavž	33915 Bl. Dobrava, Bl. Dobrava 123	92 Trajčević Todor	196	13. 01. 1982	trosobno	4	02 Jeklarina	28889 Jesenice, C. revolucije 6
219 Fridoljčić Ramo	204	09. 10. 1979	dvosobno	3	01 Plavž	30365 Jesenice, C. železarjev 3	93 Podgorić Ciril	193	11. 06. 1976	trosobno	4	33 Profilarna	26751 Jesenice, Delavska 6
220 Stefanova Lilijana	203	24. 12. 1980	dvosobno	3	98 Družb. preh.	33339 Jesenice, Murova 1	94 Aleksić Georgi	192	11. 01. 1982	trosobno	4	01 Plavž	27473 Jesenice, Delavska 5
221 Arnaut Ragib	201	08. 08. 1980	dvosobno	3	02 Jeklarina	30293 Jesenice, Straža 14	95 Ostojić Čedo	191	21. 05. 1980	trosobno	4	01 Plavž	21756 Jesenice, C. M. Tita 2/A
222 Kruška Tomo	200	22. 11. 1978	dvosobno	3	35 Jeklovlek	31243 Jesenice, C. železarjev 27	96 Karadžević Mujo	191	08. 02. 1982	trosobno	4	01 Plavž	23962 Jesenice, C. 1. maja 38
223 Bektašević Mustafa	200	24. 12. 1980	dvosobno	4	89 Transport	31015 Jesenice, Delavska 9	97 Pašalić Esmir Rad	191	05. 10. 1983	trosobno	5	98 Družb. preh.	30327 Jesenice, C. talcev 7/B
224 Hladnik Miheć	199	15. 11. 1983	dvosobno	3	21 HVB	31116 Mojstrana, Dvojje 110/A	98 Šedarević Radovan	189	26. 09. 1983	trosobno	5	13 Valj. žice	26357 Jesenice, C. revolucije 5
225 Nikolov Donče	196	23. 03. 1981	dvosobno	3	01 Plavž	33980 Bl. Dobrava, Bl. Dobrava 119	99 Šnid Roman	188	16. 04. 1980	trosobno	4	89 Transport	23060 Jesenice, Tavčarjeva 10
226 Rekić Atil	194	05. 07. 1977	dvosobno	3	21 HVB	31543 Jesenice, C. 1. maja 2	100 Novak Franc	187	07. 01. 1980	trosobno	4	97 EK TKR NOV	81511 Jesenice, C. revolucije 2
227 Supuk Dževad	192	04. 01. 1979	dvosobno	3	97 EK TKR NOV	26969 Jesenice, Svetinova 16	101 Stefan Tomaž	187	22. 06. 1982	trosobno	4	32 Žičarna	24844 Jesenice, Svetinova 8/B
228 Ilievski Branko	192	19. 07. 1978	dvosobno	3	02 Jeklarina	32856 Jesenice, Straža 4	102 Žmitić Marko	184	31. 03. 1977	trosobno	4	82 Rem. del.	23833 Radovljica, Čankarjeva 18
229 Anec Branko	191	25. 01. 1982	dvosobno	3	01 Plavž	30881 Jesenice, Straža 13	103 Vučetić Dragan	180	26. 03. 1981	trosobno	4	31 Hlad. valj.	31009 Radovljica, Mošnjak 1
230 Pjević Smajl	190	26. 03. 1980	dvosobno	3	01 Plavž	32816 Jesenice, Straža 11	104 Vasiljević Mihajlo	180	29. 01. 1982	trosobno	4	01 Plavž	26461 Jesenice, C. revolucije 8
231 Kallak Emin													

PREDLOG PRIORITETNE LISTE ...

(Nadaljevanje z 11. strani)

TEKOČA PRIHODI STEV.	PRIMEK IN IME	TOČKE PO PR.	DATUM VLOGE	VRSTA ZELI	STAN. IMA	STEV. TEMELJNA DELAV. ČLAN. ORGANIZACIJA	NASLOV
55	Plavčič Dušan	265	02. 02. 1981	garsonjera	1	18	Valj 2100
56	Picelj Viktor	265	22. 09. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev. ev.
57	Salkić Redžep	264	17. 04. 1979	garsonjera	1	92	Komerc. fin.
58	Behremović Avdo	264	12. 12. 1979	garsonjera	1	35	Jeklovlek
59	Hrustanović Redžo	264	01. 06. 1981	garsonjera	1	01	Plavž
60	Ponjavic Fejo	264	11. 11. 1983	garsonjera	1	82	Rem. del.
61	Dimec Stjepka	263	11. 02. 1977	garsonjera	1	1	Upokojenec
62	Habibović Enes	263	17. 10. 1979	garsonjera	1	11	Blooming
63	Kljunić Hasan	263	09. 02. 1983	garsonjera	1	01	Plavž
64	Lačkić Džurica	263	22. 02. 1983	garsonjera	1	32	Zičarna
65	Vukobrad Mirko	262	27. 05. 1981	garsonjera	1	21	HVB
66	Hribljan Dušan	262	29. 09. 1981	garsonjera	1	81	Stroj. del.
67	Sori Drago	262	29. 10. 1981	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
68	Rašić Marko	262	08. 01. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
69	Suhonić Smail	262	17. 02. 1982	garsonjera	1	13	Valj. žice
70	Ristić Slavko	262	14. 05. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
71	Borštnar Miran	262	12. 12. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev.
72	Ajdarić Idriz	259	22. 01. 1980	garsonjera	1	33	Profilarna
73	Bilbija Lazo	259	28. 05. 1980	garsonjera	1	21	HVB
74	Ilić Milan	259	13. 05. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
75	Smolčić Miro	259	21. 09. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
76	Grčar Boris	258	14. 12. 1983	garsonjera	1	21	HVB
77	Jokić Bosko	257	11. 02. 1981	garsonjera	1	81	Stroj. del.
78	Črv Danijel	255	07. 02. 1983	garsonjera	1	34	Vrat. podb.
79	Suljanović Senad	254	14. 05. 1980	garsonjera	1	81	Stroj. del.
80	Škvarc Dragica	254	30. 05. 1980	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
81	Marić Ivica	253	13. 08. 1981	garsonjera	1	01	Plavž
82	Rezar Valentin	253	16. 03. 1983	garsonjera	1	82	Rem. del.
83	Soro Ibrahim	252	11. 06. 1981	garsonjera	1	81	Stroj. del.
84	Julardžija Ibro	252	12. 08. 1981	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
85	Medić Fikret	252	18. 08. 1981	garsonjera	1	21	HVB
86	Skenderović Zeno	252	18. 11. 1981	garsonjera	1	13	Valj. žice
87	Švetina Vlasta	252	22. 06. 1982	garsonjera	1	97	EK TKR NOV
88	Tijanović Huscin	251	14. 04. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
89	Pivar Alojz	251	15. 09. 1982	garsonjera	1	87	Energetika
90	Pantić Velimir	249	28. 10. 1983	garsonjera	1	89	Transport
91	Silić Mustafa	249	17. 11. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
92	Bele Anica	247	21. 01. 1983	garsonjera	1	36	Elektroodni
93	Oven Benjamin	247	02. 10. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev.
94	Čulić Omer	247	08. 12. 1982	garsonjera	1	21	HVB
95	Milarec Dragotin	246	30. 04. 1980	garsonjera	1	33	Profilarna
96	Huremović Vehid	246	10. 07. 1981	garsonjera	1	83	Vzdržev.
97	Gigović Nenad	246	28. 10. 1982	garsonjera	1	13	Valj. žice
98	Simić Miladin	246	04. 11. 1982	garsonjera	1	11	Blooming
99	Varl Ljubica	245	28. 12. 1983	garsonjera	1	97	EK TKR NOV
100	Visenjak Milan	244	31. 03. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
101	Homec Branko	244	30. 06. 1983	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
102	Mulalić Irfan	243	11. 11. 1981	garsonjera	1	02	Jeklarna
103	Raković Sejad	243	17. 02. 1982	garsonjera	1	11	Blooming
104	Šmitran Ranko	241	07. 07. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
105	Kondić Radivoje	241	19. 01. 1983	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
106	Kulaba Mile	240	14. 09. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
107	Savić Miro	239	07. 04. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
108	Butagelj Milan	239	28. 12. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
109	Korošec Janez	238	20. 08. 1980	garsonjera	1	32	Zičarna
110	Kaliak Meaz	238	05. 03. 1982	garsonjera	1	01	Plavž
111	Pogačnik Marko	238	08. 03. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
112	Rajlić Mile	237	17. 09. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev.
113	Luznar Slavko	237	18. 10. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
114	Kolbi Rok	237	13. 12. 1982	garsonjera	1	21	HVB
115	Halilović Izet	236	26. 01. 1981	garsonjera	1	02	Jeklarna
116	Anakiev Sretan	236	11. 02. 1981	garsonjera	1	36	Elektroodni
117	Petrić Branislav	236	25. 08. 1981	garsonjera	1	11	Blooming
118	Skenderović Esad	236	03. 02. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
119	Falkić Smajil	236	07. 04. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
120	Abramović Josip	236	02. 06. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev.
121	Potočnik Mitko	236	13. 12. 1982	garsonjera	1	89	Transport
122	Stanić Zvonko	235	02. 06. 1983	garsonjera	1	82	Rem. del.
123	Selimić Hajro	234	31. 03. 1983	garsonjera	1	87	Energetika
124	Jelenić Adol	233	27. 10. 1981	garsonjera	1	87	Energetika
125	Majetić Mehmed	233	22. 09. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
126	Tasov Stojmen	233	05. 10. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
127	Mijalkov Georgi	232	08. 01. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
128	Kadrašnik Darko	232	17. 02. 1982	garsonjera	1	18	Valj. DE PL
129	Jović Marko	232	14. 04. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
130	Mesojedec Marko	232	26. 05. 1982	garsonjera	1	83	Vzdržev.
131	Čorčić Mehmed	232	02. 08. 1982	garsonjera	1	01	Plavž
132	Župić Miloš	232	13. 08. 1982	garsonjera	1	18	Valj. 2400
133	Zalokar Bogdan	231	02. 12. 1981	garsonjera	1	89	Transport
134	Dedić Sulejman	231	04. 02. 1983	garsonjera	1	21	HVB
135	Ilić Milena	231	26. 08. 1983	garsonjera	1	34	Vrat. pod.
136	Trajković Kosta	230	17. 03. 1982	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
137	Elerski Aleksander	230	16. 05. 1983	garsonjera	1	89	Transport
138	Zenić Dušan	229	21. 07. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
139	Tadić Zdravko	229	31. 08. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
140	Alić Osman	229	17. 11. 1983	garsonjera	1	06	Livarna
141	Gradišnik Zoran	228	27. 09. 1982	garsonjera	1	81	Stroj. del.
142	Šupuk Adem	228	15. 06. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
143	Zupan Damijan	228	16. 09. 1983	garsonjera	1	34	Vrat. pod.
144	Šlibar Janja	227	11. 08. 1982	garsonjera	1	92	Komerc. fin.
145	Luznar Helena	227	11. 08. 1982	garsonjera	1	92	Komerc. fin.
146	Biček Marjetka	227	11. 08. 1982	garsonjera	1	92	Komerc. fin.
147	Budimović Senad	227	01. 09. 1982	garsonjera	1	01	Plavž
148	Babić Petar	227	16. 09. 1982	garsonjera	1	87	Energetika
149	Čehajić Fadil	226	01. 09. 1982	garsonjera	1	02	Jeklarna
150	Dizdarević Adem	225	08. 08. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
151	Ibrahimović Begir	225	28. 09. 1983	garsonjera	1	11	Bloming
152	Pukić Milhan	225	28. 09. 1983	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
153	Jusić Hasim	224	12. 01. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
154	Lačkić Bojko	224	28. 10. 1983	garsonjera	1	98	Družb. preh.
155	Petrusić Slobodan	224	28. 12. 1983	garsonjera	1	89	Transport
156	Cvetkov Stojan	223	10. 11. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
157	Atanasov Vane	223	10. 11. 1983	garsonjera	1	89	Transport
158	Korošec Veronika	221	20. 07. 1978	garsonjera	1	97	EK TKR NOV
159	Vukić Mehmedalija	221	29. 12. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
160	Žmirek Cvetka	220	26. 01. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
161	Križev Stanka	220	23. 02. 1983	garsonjera	1	37	Željarna
162	Bulut Esad	220	16. 03. 1983	garsonjera	1	21	HVB
163	Miletić Lilijana	220	31. 05. 1983	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
164	Krstević Ace	220	03. 06. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
165	Jovčević Gordana	220	14. 09. 1983	garsonjera	1	36	Elektroodni
166	Dejanović Slobodan	220	18. 10. 1983	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
167	Biševac Selko	220	19. 10. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
168	Okčić Mirsad	220	17. 11. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
169	Hođić Draginja	220	22. 12. 1983	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
170	Catak Džinka	220	29. 12. 1983	garsonjera	1	81	Stroj. del.
171	Crnović Mile	219	17. 05. 1982	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
172	Okrišar Ivan	219	19. 10. 1982	garsonjera	1	82	Rem. del.
173	Babić Milivoje	219	03. 02. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
174	Vukalić Fuad	219	09. 03. 1983	garsonjera	1	13	Valj. žice
175	Tepeć Novo	219	15. 06. 1983	garsonjera	1	01	Plavž
176	Baranja Jožef	219	28. 06. 1983	garsonjera	1	89	Transport
177	Vukobrad Mladjen	219	30. 07. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
178	Osmanović Samir	219	09. 11. 1983	garsonjera	1	83	Vzdržev.
179	Franc Oto	218	19. 01. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
180	Kurakus Duško	218	23. 04. 1983	garsonjera	1	89	Transport
181	Jeftimović Blagoj	218	19. 08. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
182	Uzejrović Azira	218	27. 09. 1983	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
183	Ilić Ar	218	25. 10. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
184	Brdar Remzo	218	05. 11. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
185	Husić Semko	218	11. 11. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
186	Sančanin Radenko	217	25. 02. 1983	garsonjera	1	11	Blooming
187	Trifunović Čedomir	216	21. 02. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
188	Nesimović Nezir	216	02. 03. 1983	garsonjera	1	89	Transport
189	Solar Miloš	216	09. 03. 1983	garsonjera	1	06	Livarna
190	Zerić Izet	216	05. 05. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
191	Gvozdčić Dragutin	216	08. 07. 1983	garsonjera	1	82	Rem. del.
192	Imširović Džemal	216	24. 11. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
193	Zukić Ismet	216	08. 12. 1983	garsonjera	1	13	Valj. žice
194	Silić Fikret	216	28. 12. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
195	Marković Mirče	215	20. 04. 1983	garsonjera	1	01	Plavž
196	Lazarov Vančo	214	17. 12. 1975	garsonjera	1	02	Jeklarna
197	Milevski Ace	213	04. 05. 1983	garsonjera	1	36	Elektroodni
198	Klepić Miodrag	213	30. 07. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
199	Kočević Grozdau	213	03. 08. 1983	garsonjera	1	01	Plavž
200	Tišov Sasa	213	11. 11. 1983	garsonjera	1	92	Komerc. fin.
201	Basić Šaban	213	06. 12. 1983	garsonjera	1	31	Hlad. valj.
202	Husić Semko	213	07. 12. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
203	Cerkovnik Marjan	213	29. 12. 1983	garsonjera	1	35	Jeklovlek
204	Zahirović Fuad	211	29. 06. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
205	Rizvanović Nejra	211	05. 11. 1983	garsonjera	1	94	Kadr. sploš.
206	Zaman Klara	203	14. 11. 1979	garsonjera	1	82	Rem. del.
207	Kušir Roman	174	28. 01. 1981	garsonjera	1	82	Rem. del.
208	Praprotnik Davorin	171	23. 09. 1981	garsonjera	1	89	Transport
209	Hedene Simon	159	28. 07. 1982	garsonjera	1	37	Željarna
210	Smolej Irena	145	23. 03. 1983	garsonjera	1	02	Jeklarna
211	Filipaj Drago	137	17. 09. 1981	garsonjera	1	11	Bloming
212	Romih Branko		13. 01. 1977	garsonjera	1	97	EK-TKR-NOV

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON -

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na 8. seji predsedstva občinske konference SZDL Radovljica, 14. maja, so sprejeli programsko usmeritev sodelovanja občine Radovljica z občinami oz. posameznimi organizacijami, delovnimi organizacijami in kulturnimi društvi v občinah Sv. Lajnc, Brus, Buje, Apatin, Varaždin in Pale pri Sarajevu. Krajevna skupnost Zasipl ima program sodelovanja s KS Podzemelj v občini Metlika, KS Ribno s KS Boštanj v občini Sevnica in KS Podnart s KS Šmarje pri Kopru. Na seji so sprejeli obrambni in varnostni načrt OK SZDL in se dogovorili o izvedbi problemske konference o delegatskem sistemu 23. maja.

Ob dnevu varnosti 13. maja so se tudi v radovljiški občini kot povsod po Sloveniji in Jugoslaviji zvrstile priložnostne svečanosti, športna in druga srečanja pripadnikov javne varnosti, milice, mladine in občanov. V Radovljici je bila 11. maja osrednja gorenjska slovesnost uprave za notranje zadeve Kranj. Udeležence sta pozdravila načelnik uprave iz Kranja Ludvik Slamnik in predsednik Skupščine občine Radovljica Boris Šetina. Zaslužnim delavcem teh služb in milice so podelili odlikovanja in priznanja.

Komisija za občinska priznanja pri Skupščini občine Radovljica je objavila razpis za podelitev letošnjih plaket občine Radovljica. To priznanje podeljujejo vsako leto ob občinskem prazniku, 5. avgusta samoupravnim organizacijam in skupnostim, družbenopolitičnim in družbenim organizacijam, društvom in občanom za uspešno delo in zasluge v družbenopolitičnem, samoupravnem, gospodarskem ter interesnih področjih. Predloge za pet plaket v letu 1984 bodo sprejemali do 25. maja.

Izvršni svet OS Radovljica je na aprilski seji pri obravnavi informacije o zbirnem planu investicij v občini med drugim sklenil, da je potrebno v letu 1984 bolj optimistično načrtovati investicije. Delež gospodarskih investicij v družbenem proizvodni naj bi letos znašal 21 %, medtem ko je znašal leta 1982 le 16, lani pa celo le 13 %. Obseg planiranih negospodarskih investicij (brez stanovanjske in komunalne gradnje) je še vedno zanemarljiv, saj predstavlja komaj 1 % vseh investicij v občini.

Predsedstvo OK ZSMS Radovljica je na 7. seji 18. maja sprejelo enotna stališča o predlogih odlokov in drugih aktih za sejo družbenopolitičnega zbora 30. maja. Sprejelo je program prireditve v mesecu mladosti (tek okoli Blejskega jezera, mladinska veselica, orientacijsko tekmovanje, sprejem pionirjev v ZSMS). Izbrali so delegacijo ZSMS, ki se bo udeležila sklepne prireditve ob dnevu mladosti v Beogradu ter se seznanili s tekočimi nalogami.

V prvem četrtletju 1984 so delavci DO Veriga Lesce proizvedli skupaj 5.743 ton izdelkov, kar je 2 % več kot je bilo planirano. Za zunanji trg so proizvedli 3.456 ton oz. 3 % več izdelkov od planiranih. Tudi za domači trg so presežili plan proizvodnje za 1 %. Količinsko predstavlja zunanja proizvodnja 60 %, vrednostno pa celo 72 %.

Delegati vseh treh zborov občinske skupščine Radovljica so z odlokom sklenili, da bo turistična taksa v letu 1985 za tuje goste na območju Bleda znašala 60 din, za domače goste pa 35 din. V drugih krajih bo taksa znašala za tuje 50 din, za domače goste pa 25 din. V kampih bo taksa za tuje 40 din, za domače goste pa 20 din.

BORCI KRITIČNO IN USTVARJALNO

Volilno-programske skupščine občinske organizacije ZZZB NOV Radovljica, ki je bila v hotelu Jelovica na Bledu 15. maja, se je udeležilo nad 90 % vseh delegatov. Poleg njih pa še predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij, med njimi tudi član RK ZZZB NOV Slovenije Ivan Košir.

Kot za skupščine krajevnih organizacij ZB NOV je bilo značilno tudi za občinsko dobro pripravljeno in obširno gradivo, številna udeležba, izredno kritična in ustvarjalna razprava ter zavzetost in pripravljenost za delo.

Občinska organizacija ZZZB NOV šteje 3.035 članov, od teh kar 1.315 žensk in 17 nosilcev spomenice 1941. Razen v dvajsetih krajevnih organizacijah so borci organizirani tudi v šestih aktivih po OZD. Čeprav se starostna sestava članov blizu je po prečju 69 let, je namreč še vedno v rednem delovnem razmerju 195 borcev. Skoraj polovica članov je tako ali drugače aktivna v krajevni samoupravi, družbenopolitičnih organizacijah, v raznih delegacijah in društvih. Manj razveseljav pa je podatek, da je v zadnjem letu umrlo kar 95 borcev. Kljub temu se številčno stanje bistveno ne zmanjšuje, ker je še vedno močno priseljevanje iz drugih krajev.

Pri predsedstvu občinskega odbora ZZZB NOV Radovljica dokaj uspešno opravlja naloge pet komisij, en koordinacijski odbor in sekcija VVI. V teh telesih ustvarjalno deluje nad 60 članov, v komisijah pri krajevnih organizacijah ZB NOV pa okoli 150.

Na skupščini so delegati izrekli priznanje za uspešno delo občinskega odbora, njegovemu predsedstvu pa tudi članom delovnih teles ter delegatom, ki zastopajo borce v družbenopolitičnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah in SIS. Izredno kritični so bili do številnih negativnih pojavov v naši družbi. Predvsem zaradi mlačnosti odgovornih nosilcev funkcij in vodilnih v gospodarstvu pri uresničevanju stabilizacijskih ukrepov, zaradi vse pogostejših zlorab položaja, izmikavanja odgovornosti, izkrivljanja naše zgodovinske preteklosti, blatenja NOB, poskusov omalovaževanja borcev in drugo.

Z veliko zavzetostjo so delegati na skupščini posredovali mnenja in

zahteve svojih organizacij za odločnejše preprečevanje takšnih pojavov in zlorab. Vtrajali so na zahtevi, da se v teh skrajno neugodnih razmerah ne ukvarjamo s spremembo himne in da se odločno pove, kdo kaj počne z družbenimi sredstvi in imovino. Zakaj toliko državnih in političnih delegacij potuje v daljne dežele, zakaj tako številna spremstva raznih popevkarjev in športnih ekip, so želeli vedeti? Obsodili so klevetniško pisarjenje v nekaterih časopisih in revijah, izživljanje samozvanih umetniških in političnih dušebrižnikov. Med drugim so omenjali tudi izjave Radka Poliča.

Odločno so vztrajali na stališču, sprejetem v vseh 20 krajevnih organizacijah ZB NOV, da se takoj opusti projektiranje nameravane zaježitve Save pri Radovljici in preprečijo drugi grobi posegi v prostor. Opozorili so tudi na poskuse zlorabe verskih čustev, prav tako pa tudi na sektašenje, ki utegne hromiti enotnost borcev. Omenjali so kršitve

V krajevni skupnosti Bled kažejo veliko prizadevnost, da bi v skrbi za kraj zadovoljili tako prebivalce kot domače in tuje goste. Za vse to sta potrebna velika vpena pa tudi sredstva. Prebivalci pričakujejo od svoje skupnosti, od svojih delegatov v svetu KS, da čim večjo skrb namenijo urejenosti kraja, pri čemer se zavedajo, da je Bled pomembno turistično središče.

Na zadnji seji skupščine KS Bled — bila je nesklepčna, kot že številne pred njo, kar ni ravno v ponos krajanom in njihovim delegatom, pa še posebej delegatom združenega dela — je bilo seveda nemalo govora o bodoči ureditvi kraja. Svet KS Bled je predložil obsežen program dela in akcij za letošnje leto, ki se deloma tudi že uresničuje. Za komunalne potrebe Bleda naj bi namenili 7.014.355,00 din. To prav gotovo ni malo denarja, vendar od njega pričakujejo tudi velike rezultate. Tako bodo namenili precej denarja za uredi-

teve parkov in nasadov, ki so jih v zadnjih letih kar malo zanemarili. Za to naj bi uporabili preko milijon dinarjev. Druga naloga pa je ureditev jezerske obale. Območna vodna skupnost je skupaj z blejskim turističnim gospodarstvom obnovila obalo od hotela Toplice do Grajskega kopaljšča, sedaj pa bodo vso obalo obložili s ploščami. Za to so namenili kar 1.700.000 dinarjev.

Nekaj denarja bodo namenili za ureditev naselja Jermanke. Tam so že krajanje sami zrtvovali dosti denarja za komunalne namene, sedaj

teve parkov in nasadov, ki so jih v zadnjih letih kar malo zanemarili. Za to naj bi uporabili preko milijon dinarjev. Druga naloga pa je ureditev jezerske obale. Območna vodna skupnost je skupaj z blejskim turističnim gospodarstvom obnovila obalo od hotela Toplice do Grajskega kopaljšča, sedaj pa bodo vso obalo obložili s ploščami. Za to so namenili kar 1.700.000 dinarjev.

Nekaj denarja bodo namenili za ureditev naselja Jermanke. Tam so že krajanje sami zrtvovali dosti denarja za komunalne namene, sedaj

JR

BLEJSKA KRAJEVNA SKUPNOST

teve parkov in nasadov, ki so jih v zadnjih letih kar malo zanemarili. Za to naj bi uporabili preko milijon dinarjev. Druga naloga pa je ureditev jezerske obale. Območna vodna skupnost je skupaj z blejskim turističnim gospodarstvom obnovila obalo od hotela Toplice do Grajskega kopaljšča, sedaj pa bodo vso obalo obložili s ploščami. Za to so namenili kar 1.700.000 dinarjev.

Nekaj denarja bodo namenili za ureditev naselja Jermanke. Tam so že krajanje sami zrtvovali dosti denarja za komunalne namene, sedaj

pa bo prispevala še krajevna skupnost za modernizacijo ceste v naselju in za nadstrešnico na avtobusni postaji. Poseben problem na Bledu so parkirni prostori. O tem že leta razpravljajo, kaj radi povsod pobirajo parkirnine — prostora za parkiranje pa ni!

V programu za to leto je ureditev večjega parkirišča ob športni dvorani — tam je prostora res dovolj, tudi ceste naj bi speljali do tja mimo Blejskega doma. Vendar, kot kaže, letos to ne bo urejeno, saj smo že sredi predsezone. In če bodo še zaprli promenadno pot od hotela Park do Festivalne dvorane, potem bo zopet nemalo težav s parkiranjem. To smo poskusili že lani! Za ta namen so namenili milijon dinarjev, ostalo pa naj bi pridali še tukajšnji gostinci.

Poleg teh najvažnejših in tudi največjih nalog pa imajo v programu še ureditev steze v Zelečah, ureditev okolice Prešernovega spomenika, izboljšanje javne razsvetljave, izdelavo modela stare svetilke, kot je ob promenadni cesti v središču Bleda in še nekaj manjših del.

Dom stoji na 1118 metrov nadmorske višine in je dostopen po lepi gozdni cesti z vsemi vozili. Oddaljen je le 24 km od Radovljice. Največje udobje si lahko privoščijo gostje, ki si najamejo sobe v prvem nadstropju z balkonom in tekočo vodo v sobi.

Klub splošnemu povišanju cen gostinskih storitev v našem turizmu

Če k temu dodamo še prijetno domače vzdušje, ljubeznivo postrežbo in ne nazadnje tudi nizke cene penzionskih in drugih gostinskih storitev, potem je res škoda, da oddiha željni in miru potrebni delovni ljudje, zlasti pa borci, ne koristijo dovolj te izjemne priložnosti. Oddih v tem prelepem okolju, znanem iz NOB, priporočajo zlasti srčnim in živčnim bolnikom, ljubiteljem narave in vsem tistim, ki bi se radi ognili mestnemu hrupu in smradu.

Dom stoji na 1118 metrov nadmorske višine in je dostopen po lepi gozdni cesti z vsemi vozili. Oddaljen je le 24 km od Radovljice. Največje udobje si lahko privoščijo gostje, ki si najamejo sobe v prvem nadstropju z balkonom in tekočo vodo v sobi.

Klub splošnemu povišanju cen gostinskih storitev v našem turizmu

renjskem. V kranjski občini je bilo 20.346, v jeseniški 11.050, v škofjeloški 8.660 in v trziški občini 4.547 prijavljenih TV sprejemnikov.

Komisija za kulturo pri občinskem svetu ZSS in Kulturna skupnost Radovljica sta v okviru programa kulturne akcije za delovne kolektive organizirali obisk operne predstave v Ljubljani, ki bo 31. maja 1984 ob 19. uri. Na programu je opera Giuseppe Verdija »Traviata«. Vse stroške poravnajo organizatorji, delni prispevek za prevoz z avtobusom v znesku 100 din pa bodo dali obiskovalci.

V Šivčevi hiši v Radovljici so 11. maja odprli razstavo plastik in reliefov ter risb akademskega slikarja Boštjana Putriha iz Ljubljane. Umetnik je z uspehom samostojno in skupinsko razstavljal že dobro desetletje v številnih galerijah doma in v tujini. Razstava je na ogled do 3. junija.

Fotokino klub Radovljica je 18. maja odprl v svoji fotogaleriji Pasaža v radovljiški graščini razstavo umetniške fotografije Marjana Dobovška, člana foto skupine »Šolt« iz Ljubljane. Mladi umetnik se predstavlja s 26 fotografijami iz kolekcije »otok Sisak«.

Jama pod Babjim zobom na področju osamelega krasa na Jelovici ni turistična jama. Ker je to najdostopnejša jama za neopremljene obiskovalce in ena od zanimivejših, še bogatejša z jamskim nakitom, se je Društvo turistov Gorenjske povezalo z Društvom za raziskavo jam Bled in v nedeljo, 20. maja, organiziralo pohod v jama, ki je bila ob tej priložnosti tudi razsvetljena. Obiskovalci so si jo ogledali po skupinah, ki so jih vodili člani Društva za raziskavo jam Bled. In še zanimivost: jamarji so v večjem prostoru jame predvajali diapozitive jamskega fotografa Sandija Šance, ki so bili posneti v tej in tudi drugih jamah Jelovice. (Iz. Tr.)

Za ogled operne predstave Giuseppeja Verdija »Traviata« v četrtek, 31. maja, zvečer v Ljubljani, ki ga organizirajo sindikati in Kulturna skupnost Radovljica v okviru kulturne akcije za delovne kolektive, je nad pričakovanjem veliko zanimanje. Še pred rokom se je priglasilo za obisk opere nad 1.250 delavcev. Ker za vse ni bilo možno organizirati avtobusnega prevoza niti zagotoviti dovolj sedežev, so se organizatorji sporazumno z vodstvom opere odločili za še eno predstavo iste opere, ki bo 9. junija. Verjetno bo glavno vlogo pela blejska rojakinja Olga Gracelj.

V soboto, 19. maja, je bila na Srednji Dobravi programska seja KO ZRVS. Člani so ocenili delo v minulem letu in ugotovili, da je bilo dobro in z veliko udeležbo pri vseh oblikah usposabljanja, le strelskega tekmovanja se niso udeležili, nekaterim neaktivnim članom pa so izrekli kritiko. Letošnji program predvideva predvsem idejnopolitično delo in obrambno samozaščito. Poleg ostalih aktivnosti se bodo dobro pripravili za orientacijsko taktični pohod s streljanjem, pripravili bodo ekipo za odprto občinsko strelsko tekmovanje s polavtomatsko puško in pištolo. Tudi letos bodo imeli preverjanje znanja v obliki razgovora, ker so ugotovili, da članom nudi dosti več znanja kot reševanje raznih testov. (C. R.)

V nedeljo, 20. maja, je bila v vasi Češnjica, krajevna skupnost Podnart, množična prostovoljna delovna akcija. Vaščani so lepo očistili krajevno cesto in ob cesti obsekali grmovje, da bo cesta bolj varna. Podobne delovne akcije bodo tudi v ostalih vaseh v krajevni skupnosti Podnart. (C. R.)

In kje zbrati denar? Glavni vir dohodkov je turistična taksa. Te bodo dobili nekaj nad štiri milijone dinarjev, poleg milijon dinarjev dotacije občine.

Seveda pa KS Bled daje iniciativo še za vrsto dejavnosti v komunalni infrastrukturi na Bledu, za kar nima denarja, se pa dogovarja z drugimi zainteresiranimi investitorji. Tako so te dni zaključili z deli na dovodu studenca iz športne dvorane v jezero. O tem je bilo govora že nekaj let, sedaj pa je le prišlo do uresničitve. Tudi z vodo bo bolje, saj upajo; da bo že v tej sezoni pritekla sveža voda iz novega zajetja »Radovna«. O tem je prav sedaj dosti govora. Dela na projektu, ki zagotavlja vodo celotnemu blejskemu območju, kasneje pa tudi vsemu radovljiškemu, so v teku, le z deli bi morali pohiteti in bolje uporabiti sredstva, ki so že na razpolago.

V pripravih za letošnjo sezono pa bi morali čimprej urediti cestišča po Bledu in okolici, saj takšno stanje ne daje najboljšega vtisa.

Božo Benedik

PARTIZANSKI DOM NA JELOVICI

Edini in eden najlepših počitniških objektov v osrčju Jelovice Partizanski dom Vodiška Planina je prav gotovo najprimernejši kraj, kjer ob okusni domači hrani, svežem planinskem zraku in na izrednih gozdnih sprehajališčih gostje krepijo zdravje.

je Partizanski dom eden redkih, ki ponuja dopust in bivanje še vedno po zmernih cenah. Oskrbni dan za člane ZZZB NOV in ožje svojce je letos od 630 do 710 din, za njihove otroke pa od 460 do 540 din. Za druge goste so cene oskrbnega dne od 730 do 800 din, za otroke pa od 540 do 600 din. Te cene veljajo za nad tri dni bivanja.

Upravni odbor doma pri občinskem odboru ZZZB NOV RADOVLJICA je letošnje cenike že poslal drugim občinskim odborom in občinskimi svetom zveze sindikatov v nekaterih občinah, vendar iz večletnih izkušenj zatrjujejo, da interese kljub temu ne zvedo za to zares ugodno ponudbo. Razen pri svojih občinskih odborih ZZZB NOV in sindikatih lahko vsako informacije neposredno dobijo po telefonu, ki ga dom na Vodiški planini ima, št. 75-293.

MORDA ZELENA LUČ TUDI ZA USKLAJEVANJE POKOJNIN UPOKOJENCEV ŽELEZARNE

Delegacija za delegiranje delegatov v skupščino samoupravne interesne skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v krajevni skupnosti Edi Giorgioni Javornik-Koroška Bela je razpravljala o gradivu za 11. sejo zbora delegatov enote skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v občini Jesenice, ki je bila 23. maja. Za sejo je bil predložen zelo obsežen dnevni red.

Na dnevnem redu je bil predlog razporejanja sredstev za rekreacijsko dejavnost upokojencev, gradnjo stanovanj za upokojence, gradnja domov za upokojence, med temi tudi odobritev sredstev za dom upokojencev dr. Franca Berglja. Obravnavali smo tudi gradivo za 11. sejo skupščine republiške Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Podrobneje smo obravnavali predlog družbenega dogovora o usklajevanju pokojnin. Ta dogovor podrobneje določa postopke za usklajevanje pokojnin med letom in način prehoda na tekoče usklajevanje. V dogovoru je natančneje določen sistem usklajevanja, ki temelji na gibanju nominalnih osebnih dohodkov. Med letom naj bi se obvezno uskladile za 90 % porasta poprečnih nominalnih osebnih dohodkov vseh delavcev. Tako naj bi letos uskladili 50 % porasta osebnih dohodkov s poračunom od 1. januarja 1984, v letu 1985 75 %, v letu 1986 pa 100 %.

Druga oblika usklajevanja pokojnin pa je po rasti družbene produktivnosti dela. Peta točka tega dogovora navaja: »Če je rast poprečnih nominalnih osebnih dohodkov vseh delavcev, zaposlenih na območju republike, v posameznem koledarskem letu nižja od rasti družbene produktivnosti, ugotovljene po uradnih statističnih podatkih za tisto leto, lahko skupnost uskladi pokojnine tudi za razliko med doseženo rastjo nominalnih osebnih dohodkov in porastom družbene produktivnosti dela.« Prav ta točka dogovora morda priziga zeleno luč za usklajevanje pokojnin jeseniških železarjev. Člen sicer govori o panogah in kategorijah, glasi pa se takole: »Pokojnine posameznih kategorij upokojencev pa lahko skupnost uskladi na tej podlagi v primeru, da je rast osebnih dohodkov v posamezni panogi dejavnosti pet let zaporedoma nižja od rasti nominalnih osebnih dohodkov vseh delavcev, zaposlenih na območju republike. V tem primeru skupnost uskladi le tiste pokojnine, pri katerih so bili uporabljeni za izračun osebni dohodki iz let, v katerih je bila ugotovljena nižja rast osebnih dohodkov v panogi dejavnosti.« Morda bi se splačalo začeti akcijo za železarske pokojnine. Če bi uspeli, bi vsaj delno nadoknadili izpad pokojnin, oziroma višine pokojnin izračunanih na osnovi dohodka sušnih let zaradi pokrivanja izgube oziroma sanacije.

Delegati so obravnavali tudi predlog uskladitve pokojnin v juliju, oktobru in decembru, ki bodo veljale za nazaj. Prav tako smo obravnavali strukturo upokojencev v SR Sloveniji. Pri tem smo ugotovili, da so pri nas razmeroma nizke pokojnine v celoti. Tako je v republiki od 123.966 starostnih upokojencev kar 48,8 %, od 63.584 invalidskih upokojencev 73,4 % in družinskih 92,8 %, ki mesečno prejema manj kot 15.000 din pokojnine. Na Jesenicah pa so ti odstotki še nekoliko višji. Najvišja možna pokojnina za polno pokojninsko dobo za zavarovanca, ki se je upokojil po splošnih predpisih, v letu 1984 znaša 48.112,46 din, najvišja možna pokojnina nosilca partizanske spomenice 1941 znaša v letošnjem letu 62.807,00 din, limit za izjemne pokojnine po zakonu o izjemnem priznanju in odmeri starostne

pokojnine osebam, ki imajo posebne zasluge, za leto 1984 še ni določen. Zato so najvišje pokojnine, priznane na tej osnovi, še zadržane na lanskem limitu, ki je znašal 48.797,00 dinarjev. Seveda na Jesenicah ni nikogar iz teh dveh naslovov.

Nova jeseniška obvoznica bo skoraj nared (foto S. Kokalj)

PROMETNI PROBLEM JESENIC IN HRUŠICE

V časopisih smo brali že več člankov, kako in kaj je s prometnimi razmerami na Jesenicah, različne predloge, kako bi se rešili vsega tranzitnega prometa s Podkorenskega sedla, s Trbiža, Trente in Vršiča ter vse Gornjesavske doline proti Ljubljani in obratno.

Ko ugotavljamo, da je trenutno prav na Jesenicah najožje vozišče na celotni cesti bratstva in enotnosti od Podkorenskega sedla oziroma Karavank pa tja do Djevdjelije, potem moramo vzeti na znanje vse pripombe in predloge, ki obravnavajo težak prometni problem Jesenic in okolice s Hrušico na čelu.

Na Hrušici je na tej cesti star podvoz pod karavanski železnik, ki ima svetlo širino okrog 5–6 m in daleč premajhno višino. Na Jesenicah je v najstarejšem delu mesta cesta, stisnjena med strnjeno vrsto hiš, široko le okrog 9 do 10 metrov. Ta problem sedaj rešujejo z obvoznico, poleg še nekaterih drugih ozkih grl. Podvoz na Hrušici je ob robu vasi, kjer ni veliko pešcev, toda na Jesenicah so najožja mesta v središču mesta, kjer je in bo vedno največji promet pešcev.

Republiška skupnost za ceste je povsem pravilno ukrepala, ko je v zvezi z gradnjo karavanskega predora planirala tudi gradnjo nove polovične ali celo avtoceste od predora skozi Karavanke mimo Jesenic, po desnem bregu Save Dolinke, pod Mežaklo.

Vsi smo prisluhnili prometnim težavam Jesenic in Hrušice. Zato smo pred leti tudi vsi podpirali predlog za gradnjo avtoceste od Ljubljane do Karavank skupaj s predorom tja do leta 1985. Po tem pa so nastopile znane gospodarske težave in že začeta dela so se odložila, oziroma eta-

Člane delegacije je prav gotovo iznenadil sklep o premoženjskih pogojih, pri katerih se šteje, da je kmet socialno ogrožen, če skupni dohodki družine ne presegajo 100.520,76 dinarjev, ali 8.376 din na posameznika.

Člani delegacije so poudarili, da so za 11. sejo republiške skupnosti imeli dovolj gradiva. Ugotovili so tudi, da je bilo na tej seji preveč opravičeno odsotnih, saj so bili le trije od sedmih res upravičeno odsotni.

Stane Torkar

K PRISPEVKOMA O STANOVANJSKI PROBLEMATIKI

Na moj prispevek »O mačehovskem odnosu do stanovanj«, objavljenem v 18. številki Železarskega, sta bila že v naslednji številki objavljena kar dva odgovora. Priznam, da tolikšnega odmeva nisem pričakoval, zato sem bil v dilemi, kaj naj storim. Toda ker čutim dolžnost do odgovornega urednika in uredništva Železarskega, do bralcev in nenazadnje tudi do sebe, sem sklenil, da se ponovno oglašim. V zvezi z mojim prispevkom sem dolžan dati nekaj pojasnil in dopolnil.

Prvi, obširnejši odgovor, mi je napisal vodja BUSP Jesenice Stefan Rodi, ki je začuden nad tem, da se tednik Železar spušča tako nizko in objavlja take prispevke, in upa, da to ni programska politika uredništva Železarskega niti mnenje kolektiva kot celote. Rad bi opozoril avtorja, da naša ustava daje pravico občanom, da v sredstvih javnega obveščanja izražajo in objavljajo svoja mnenja. Jaz nisem izražal nikakršnega kolektivnega mnenja, temveč izključno svojega in se tudi podpisal z imenom in priimkom. V tem primeru ima namreč prizadeti posameznik ali delovna organizacija vso možnost, da pisca lažnih in družbi škodljivih prispevkov prijavi pristojnemu sodišču. Seveda pa mora imeti za to ustrezne argumente.

Kar zadeva podatke, da v SR Sloveniji plačujemo najvišje stanarine v Evropi, o zbranem denarju od »stanovanjskega dinarja« in o številu stanovanj, ki bi jih s tem denarjem lahko zgradili, pa naslednje pojasnilo. Vsakemu laiku mora biti jasno, da si teh podatkov nisem mogel izmisliti sam. Podatki so bili pred nekaj leti objavljeni v Telekovski »Svobodni katedri« z naslovom »Najdražje stanarine v Evropi«. Avtor prispevka je bil novinar Čoro Škodlar. Zato poudarjam, da sem vse podatke dobesedno prepisal. Če torej niso resnični, je novinar s tem zavajal vso slovensko javnost, saj je TELEKS med bralci zelo znan. Čudno je tudi, da njegovih trditve pozneje ni nihče ovrgel, kar daje slutiti, da so podatki resnični (kopijo tega prispevka lahko dam na vpogled).

Navedbe Stefana Rodija o poprečnih stanarinah in poprečnem OD v jeseniški občini so sicer zanimive, vendar pa je vsem znano, da poprečja ne dajejo prave slike, saj, na primer, upokojenec z najnižjo pokojnino (10.300 din) mora za poprečno stanarino (1.057 din) odšteti 10,26 % svoje pokojnine, delavec s 35.000 din osebnega dohodka pa le 3,02 %. Glede na stanarine pa bi bili ti odstotki še drugačni. Sicer pa v članku omenjam evropske in ne zahodnoevropske stanarine.

Avtor ob koncu poudarja, da je treba takšne prispevke, kot je bil moj, brati z določenim pridržkom. Očitana mi je tendencioznost in neresničnost. Kakšna je pravzaprav resnica na področju stanovanjskega gospodarstva v občini, ve mogoče le nekaj strokovnjakov. Zato postavljam vprašanje, kdo je kriv, če o tem nismo seznanjeni občani kot uporabniki družbenih stanovanj. Ideja o rubriki STANOVANJSKI KOTICEK se mi zdi kar posrečena. Izgubila pa bi svoj pomen, če bi v njej objavljali svoje prispevke le strokovnjaki in novinarji. Prepustiti bi jo morali širšemu krogu občanov, saj bi tako lahko zvedeli zanimive stvari s tega področja. Seveda moramo biti pripravljeni tudi na kritične prispevke. Nič kolikokrat smo že slišali, da so pozitivne kritike potrebne

in koristne, če so ustrezno utemeljene. Toliko v pojasnilo avtorju prvega odgovora.

Drugi odgovor mi je napisal novinar Dušan Dragojevič v članku »Čemu vse to«, namesto poročila s problemske konference, ki jo je 8. maja organiziral občinski komite ZKS Jesenice. »Bal« se je, da bi ga ovrgel s svojimi »argumenti«. Naj ga potolažim, da je bila ta bojazen odveč.

Kje sem dobil podatke, kar zadeva stanarine in stanovanjski fond v SR Sloveniji, sem že pojasnil. Torej tudi njegova trditev, da so ti podatki »privlečeni za lase«, ni sprejemljiva. Avtor piše, da se mojemu prispevku, objavljenem v 14. številki Železarskega z naslovom »Spet kritično o stanarinah«, lahko samo smeji. Ne vem, kaj sem napisal tako smešnega. Hudo mi je, ker se mora spuščati kot poklicni novinar na tako »nizek« nivo. Žal imam samo poklicno šolo, torej sem človek iz »baze«, s takimi pa tovariši Dragojevič, kot kaže, ni dovolj strpen za komuniciranje. Res je, da so besede, ki sem jih »naprtil« njemu, povedali udeleženci razgovora za okroglo mizo, s čimer pa nisem mislil nič slabega, le povedati svoje mnenje. Dolžan sem tudi pojasniti, da je bilo v mojem zadnjem članku črtanih nekaj odstavkov, česar pa uredniku Železarskega niti najmanj ne zamerim. Zato sem originalno kopijo prispevka med drugim poslal tudi tovarišu Dragojeviču in upam, da jo je dobil.

V navedbo, da bi moje trditve o stanovanjski problematiki v občini strokovnjaki skoraj v celoti ovrgli, močno dvomim. V svojih prispevkih čestokrat navajam primere posameznih občanov (seveda resnične) in njihove težave, s katerimi se srečujejo pri uveljavljanju svojih pravic na področju stanovanjskega gospodarstva. Za vsak primer sem si zapisal tudi nekaj naslovov takšnih občanov.

S predlogom, da bi me delegatska baza v Železarni delegirala v zbor uporabnikov skupščine Stanovanjske skupnosti Jesenice, sem zelo počaščen. To bi bilo veliko zaupanje, ki bi mi bilo izkazano. Vendar bi ga, kljub temu, odklonil. Kdo pa ima danes rad v svoji sredini delegata, ki bi kar naprej nekaj spraševal in želel vrsto pojasnil? Ki bi se na vsaki seji oglašal k razpravi. Dober delegat je danes tisti, ki posluša govor strokovnjaka za določeno področje in ki ob glasovanju za posamezne predloge brez pripomb dviga roko. Torej, s tremi muhami hkrati, ne bo nič. Tudi potrebne znanja s tega področja si ne želim, kot mi svetuje avtor, ampak bom rajši še naprej pisal »bedarije« v Železarskega.

Za zaključek samo še tole. Prav moj članek »O mačehovskem odnosu do stanovanj« je imel med bralci precejšen pozitiven odmev. Bil sem pravzaprav presenečen nad tem. Skoraj vsak dan me je na cesti ali v Železarni ustavilo nekaj občanov. Številna mnenja so bila, da je prispevek dober in da naj tudi v bodoče pišem tako. Torej le nisem lagal sebi in drugim. In če »baza« sprejme moj prispevek pozitivno, je to zame največje priznanje, vredno mnogo več kot honorar, ki ga dobim. Seveda pa moji prispevki marsikomu niso všeč. Toda to me ne moti. Še bom pisal, še posebno rad v Železarskega, saj je to med drugim tudi moje glasilo. List, ki ga je ob 25-letnici izhajanja odlikoval tovariš Tito. Številni avtorji, ki so vrsto let sodelovali pri oblikovanju glasila, pa so dobili takrat posebno priznanja. Med temi sem bil tudi jaz, čeprav pišem kritične članke, na kar sem seveda ponosen.

Janko Fon

TEKMOVANJE ENOT PRVE MEDICINSKE POMOČI CIVILNE ZAŠČITE

V soboto, 19. maja, je bilo na Jesenicah 11. občinsko tekmovanje enot prve medicinske pomoči civilne zaščite. Organizirala sta ga oddelk za ljudsko obrambo Skupščine občine Jesenice in občinski odbor Rdečega križa Jesenice. Sodelovalo je 66 enot iz delovnih organizacij, krajevnih skupnosti in občinskega združenega odreda civilne zaščite občine Jesenice.

Člani enot so preizkusili znanje v teoretičnem in praktičnem poznavanju nalog za reševanje v elementarnih nesrečah, v vojnih in drugih izrednih razmerah. Vsi so pokazali dosti prizadevnosti in spretnosti, kajti nekaj znanja so si pridobili tudi predhodno z obveznim dopolnilnim izobraževanjem.

Najuspešnejša je bila enota prve medicinske pomoči ISKRE — TOZD Blejska Dobrava, druga je bila enota TOZD Elektrarna Moste, tretja 23. enota Železarne Jesenice, četrta enota občinskega združenega odreda civilne zaščite Jesenice in peta enota osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica.

J. R.

Ciril Stančič

Slika iz arhiva Jaka Čopa

TISKOVNI SVET PRI RK SZDL SLOVENIJE O ZAKONU O TEMELJIH SISTEMA JAVNEGA OBVEŠČANJA

Na tretji seji tiskovnega sveta pri predsedstvu RK SZDL Slovenije so po trimesečni javni razpravi v občinskih organizacijah SZDL in republiških organizacijah družbenopolitičnih organizacij sprejeli predloge pripomb k posameznim členom osnutka zakona o temeljih sistema javnega obveščanja.

Tudi na seji so delegati dodali še vrsto pripomb in menili, da je kljub široki javni razpravi, ki je za tako pomemben zakon vseeno prekratka, ostalo še marsikaj nedorečenega. Gre za opredelitev vloge delegatov (uporabnikov) v programskih in izdajateljskih svetih sredstev javnega obveščanja. Prav tako so ostale nejasnosti o nalogah virov informacij, zlasti kar zadeva njihovo odprtost oz. zaupnost. Sprejeto je stališče, da so načelno vse informacije javne. Stopnja zaupnosti pa mora biti določena enotno z zakoni. Dokaj enotna je bila še zahteva razpravljalcev v občinskih organizacijah SZDL, med njimi so posredovali največ pripomb OK SZDL Škofja Loka, Trzin in Jesenice, naj zakon določa le temeljne rešitve, podrobno urejanje pa naj prepusti republiški in pokrajinski zakonodajci. Pripombe so bile tudi še na vedno nerazčiščene pojme, kot so javna glasila, sredstva javnega obveščanja, OZD na področju javnega obveščanja, kar lahko povzroči težave pri oblikovanju republiških zakonov.

Tiskovni svet je sprejel tudi sklep, da se sprejme pobuda Gospodarske zbornice Slovenije o pripravi dogovora med organi, organizacijami in skupnostmi v SR Sloveniji za skup-

no načrtovanje razvoja računalniško podprtega informacijskega sistema za spremljanje dela delegatskih teles in strokovnih služb. Zlasti tiskovni svet priporoča pospešeno uvajanje računalniškega pouka že v nižjih stopnjah šolanja učencev in zagotovitev dovolj računalnikov v te namene bodisi na konsignacijskih prodajnih mestih, bodisi iz izvoza. Delovni osnutek dogovora bo pripravila po-

sebna delovna skupina, akcijo za sklenitev dogovora pa koordinacijski odbor za informacijske sisteme pri predsedstvu RK SZDL Slovenije skupaj z republiškim Komitejem za informacije in Sekretariatom za informacije Skupščine SRS.

Delegati tiskovnega sveta so sprejeli podrobno poročilo o realizaciji RTV pokrivanja XIV. zimskih olimpijskih iger v Sarajevu. Izrekli so priznanje delavcem ljubljanske televizije in radija za izjemne napore in uspešno opravljeno delo.

JR

V Planini pod Golico so v nedeljo na prijetni turistični prireditvi izbirali tudi letošnjo mis narcis. To je postala Renata Kranjc iz Lesc. Na sliki so tri najlepše dekleta (z leve): Marjana Klinar z Javorniškega rovtja — 1. spremljevalka, Renata Kranjc in Marta Peterman iz Podkorena — 2. spremljevalka (foto B. Blenkuš)

SEJA KO ZB NOV KS STANETA BOKALA

V torek, 15. maja, so se sestali člani krajevnega odbora ZB NOV v krajevni skupnosti Staneta Bokala na Jesenicah. Na seji so ugotovili, da je bila letna skupščina uspešna, da so bila poročila izčrpna in da je program dela dobro sestavljen. Menili so, da je to jamstvo še za večjo aktivnost kot minulo leto.

Od skušine do te seje so sodelovali pri kurirčkovni pošti, na obrambnem dnevu osnovne pole Tone Čufar, udeležili so se raznih skupščin, praznov in srečanj. Sedaj se že pripravljajo na srečanja in razne prireditve ob dnevu borca.

Enega člana so predlagali za medobčinsko priznanje, mentorico za zgodovino za OF priznanje, dva za državno odlikovanje, za praporščaka pa bodo poizvedeli, če je predlog za odlikovanje uresničen. Obravnavali so tudi socialno problematiko članstva in pripravili predlog za enkratno pomoč.

Na seji so tudi predstavili problematiko doma dr. Franca Bergla. Število oskrbovancev se namreč neprestano niža, kar povzroča izgubo, saj se glede na razpoložljive zmogljivosti stalni stroški ne spreminjajo. Prostora je za 172 oskrbovancev, planirali so jih 160, v domu pa jih biva samo 143. V pismu so bile objavljene tudi cene, ki se mesečno glede na njegobljeje od 11.010 do 16.530 din v dvoposteljni sobi, in od 13.248 do 18.763 din v enoposteljni sobi. Vodstvo doma je zaprosilo, da naj se pri vseh pristojnih obravnava ta problematika in z njo seznanjeni vse prebivalce področja, odkoder oskrbovanci prihajajo v ta dom.

Na koncu seje so se dogovorili, da bodo ob dnevu borca na domu obiskali borce, ki so zaradi bolezni priklovanj na dom ali celo posteljo.

B. B.

B. B.

KOLIKO ČASA ŠE TAKO?

V zadnjem času veliko govorimo in pišemo o problemih stanovanjskega in komunalnega gospodarstva v naši občini. Problem je predvsem v financiranju teh dejavnosti, čeprav so se prispevne stopnje delavcev v združenem delu povečale. Pa ne samo to. Komunalno podjetje »Kovinar« Jesenice že več let zaračunava nekaterim občanom storitve, katerih sploh ne opravlja.

Lastniki hiš Pod Mirco in Pod gozdom že vseskozi plačujejo račune za odvoz smeti, čeprav jih omenjeno podjetje sploh ne odvažja. Stanovaleci teh območij niti nimamo ustreznih kant, pa tudi, če bi jih imeli, je rečeno, da je prevoz smeti s tega območja predlag. Vprašanje je, če bi kamion za odvoz smeti sploh lahko vozil

po tej ozki poti od kopalnice proti Murovi. V zimskem času cesta ni pluzena, čeprav imamo nekateri prebivalci osebna vozila in plačujemo vse komunalne storitve kot ostali občani. Zanima me, kako more neko podjetje zaračunavati usluge, katerih ne opravlja? Vse večkrat slišim, da je pri nas lahko nekdo nagrajen, oziroma plačan le po delu in rezultatih dela. Ali to za komunalno podjetje »Kovinar« ne velja? Če je temu tako, potem bi bil tudi sam rad zaposlen v takem podjetju, kjer ne bi nič delali, ampak le pobirali denar.

Zato bi v svojem imenu in morda tudi v imenu ostalih lastnikov hiš na tem območju postavil vprašanje, koliko časa še tako? Sam sem plačilo nekajkrat že odklonil, vendar ga je komunalno podjetje izterjalo prek občinskega sodišča. Ali je zakonito, da plačam delo, ki ni bilo opravljeno? Kdaj bomo občani tega dela Jesenic dobili ustrezne kante za smeti? Komunalno podjetje pa bi jih moralo tudi redno prazniti. Šele takrat, ko bo to urejeno, bomo stanovaleci vedeli, kaj plačujemo.

Anton Gasar

B. B.

OČIŠČEVALNE AKCIJE SO USPEŠNO OPRAVILI TUDI UČENCI OŠ PREŽIHOV VORANC IN TONE ČUFAR

Komisija za varstvo okolja pri Turističnem društvu Jesenice je prejela še dvojne poročila o uspešno opravljenih očiščevalnih akcijah.

Najprej je poročala mentorica turističnega podmladka in osnovni šoli Prežihov Voranc Marija Dolinar, da so učenci od 1. do 4. razreda čistili okolje 20. aprila, učenci od 5. do 7. razreda pa v dnevnih od 18. do 20. aprila. Vsakokrat so po dve uri čistili območje krajevnih skupnosti Podmežakla in Sava. Obrežje hudournika Ukova pa bodo počistili učenci osmih razredov, ko bo voda upadla.

S šole Tone Čufar, kjer je mentorica Ema Vesek, so poročali, da so imeli očiščevalne akcije 25. aprila na področju vseh treh krajevnih skupnosti na Plavžu. Čiščenje je prav tako trajalo dve uri. Udeležilo se ga je 487 učencev od 5. do 8. razreda. Učenci osmega razreda so očistili obrežje Jesenice od doma dr. Franca Bergla vse do izliva v Savo.

Komisija za varstvo okolja je izredno zadovoljna s pokazano dobro voljo in pripravljenostjo pri vodstvih, mentorjih in učencih vseh osnovnih šol na Jesenicah. Pri tem tudi ugotavlja, da so Jesenice čistejše kot prejšnja leta in to zaradi teh akcij, zaradi boljše komunalne službe, večjih prizadevanj hišnih svetov in krajevnih skupnosti, posebno pa zaradi večje zavesti vseh prebivalcev.

Vedno bolj se namreč zavedajo tega, da smeti ni, če jih odlagamo tja, kamor je treba: v smetnjake, kontejnerje, občestne koške in podobno. To pa je zelo velik napredek in jamstvo, da bo na Jesenicah vedno lepše.

B. B.

Starejši pionirji GD Mojstrana pred tekmovanjem

LEPO VREME, PRIJETEN PROGRAM IN ŠTEVILNI OBISKOVALCI NA LETOŠNJEM IZBIRANJU MISS NARCIS

Lepo vreme in prijeten program sta v nedeljo, 20. maja, privabila skoraj tri tisoč obiskovalcev narcisnih poljan in udeležencev osrednje prireditve ob izboranju »mis narcis«. Izletnike, goste in številne druge udeležence je najprej od dveh do treh zabaval »radio« Planina pod Golico. Ves prostor osrednjega dela vasi od doma do cerkve je bil dobro ozvočen.

Osrednja prireditev se je začela ob 15. uri, celoten program pa je prijetno, s številnimi komentarji vodil domačin Marjan STARE, sicer pa delavec RTV Ljubljana. V povorki okrašenih kmečkih voz, s konjenikom na čelu, se je h gasilskemu domu, kjer je bil prireditveni prostor, pripeljala folklorna skupina KUD VERIGA iz LESC. Na prireditvenem prostoru so nastopili s starimi gorenjskimi in slovenskimi plesi ter sodelovali pri izboranju »LEPOTICE KLJUČAVNIC«. Njihove nastope je spremljal znani harmonikar in pripovedovalec dovtipov Kristel Slivnik. Nato je sledil nastop domače recitatorke, ki jo je na citre spremljala Marina KLINAR. Andreja AMBROŽIČ je podala nekaj kitic pesnitve GOLICA Münchenčana von KAISERJA, ki jo je letos v slovenščino priredil Branko Blenkuš. Sledil je zelo prijeten razgovor napovedovalca Marjana z domačinko Anžirjevo — Angelo KLINAR, ki je pripovedovala o delu in časih, ko je bila majerka v planici pod Golico. Ves čas prireditve je napovedovalec pozival dekleta, naj se prijavijo za izbor »mis narcis«, žal pa jih je bilo le šest tako pogumnih, da so nastopile na plesišču. Zaradi lažjega glasovanja udeležencev je vsaka dobila iz lesa izrezan srček, na katerem je bila napisana številka. Po dve in polurnem programu so letošnjo »mis narcis« tudi izbrali. Ko je komisija, ki so jo sestavljali trije člani prireditvenega odbora in dva iz občinstva, prešela glasovalne lističe, so ugotovili, da je bila s 96 glasovi za letošnjo »mis narcis« izbrana Re-

nata KRANJC iz Lesc. Njena prva spremljevalka je postala Marjana KLINAR iz Javorniškega rovtja, ki je prejela 86 glasov, druga spremljevalka pa Marta PETERMAN iz Podhoma, za katero je komisija prejela 61 listkov. Vse tri so prejele darila, ki so jih pripravile gostinske in trgovske organizacije, HTDO »GORENJKATA, TP »GOLICA« in »MURKA«. Prireditelja, Smučarsko društvo Planina pod Golico in krajevna skupnost, sta tudi za glasovalce pripravila spodbudna darila.

Udeležencem je bil na voljo tudi srečolov, sredstva, ki so jih na ta način zbrali, pa bodo namenili domačim mladim smučarjem za njihove treninge in nastope. Ves čas prireditve je za ples igral priznani ansambel CARAVELLE, za dobro postrežbo pa so skrbeli gostinski delavci in prodajalci TTG TOZD Jesenice, Dom Planina pod Golico in TP Golica.

Veliko udeležencev je prišlo v Planino pod Golico peš, približno tretjino so pripeljali avtobusi Integrala, slaba tretjina pa jih je prišla s svojimi vozili. Za red so vzorno skrbeli delavci postaje milice Jesenice, ki so imeli kar dosti dela, da so poiskali ves razpoložljivi prostor za parkiranje.

Uspela prireditev je velika spodbuda za nadaljnji turistični razvoj tega področja in za ponovno ustanovitev turističnega društva, ki bo lahko veliko pripomoglo, d bo ta prelepi košček Gorenjske še bolj obiskan.

B. B.

Zaključek seminarja za kandidate za sprejem v članstvo zveze komunistov (foto I. Kučina)

USPEŠNO TEKMOVANJE MLADIH GASILCEV JESENIŠKE OBČINE

V soboto, 19. maja, popoldne je bilo na Produ v Mojstrani tekmovanje mladih gasilcev jeseniške občine. Nastopilo je 31 desetih mlajših in starejših pionirjev in mladincev in mladink. Po seštevku točk so se desetine uvrstile takole:

PIONIRJI B SKUPINE: 1. Smokuč 233 točk, 2. Hrušica 225, 3. Blejska Dobrava 211, 4. Kranjska gora 203, 5. Zabreznica 201, 6. Rateče 185, 7. Mojstrana 175, 8. Jesenice-mesto 159, 9. Blejska Dobrava-Kočna 144 točk;

PIONIRKE B SKUPINE: 1. Mojstrana 173, 2. Dovje 172 točk;

PIONIRJI A SKUPINE: 1. Hrušica 243 točk, 2. Smokuč 241, 3. Zabreznica 240, 4. Kranjska gora 231, 5. Blejska Dobrava 229, 6. Podkoren 223, 7. Koroška Bela 202, 8. Smokuč 174 točk;

PIONIRKE A SKUPINE: 1. Kranjska gora 240, 2. Mojstrana 238 točk;

MLADINCI: 1. Blejska Dobrava 853 točk, 2. Mojstrana 839, 3. Smokuč 835, 4. Rateče 833, 5. Dovje 826, 6. Kranjska gora 824, 7. Zabreznica 823, 8. Podkoren 810 točk;

MLADINKE: 1. Dovje 772 točk, 2. Blejska Dobrava 682 točk.

Pionirji so tekmovali v vaji z vedrovko in hidrantom, mladinci pa v vaji z motorno brizgalno. Predsednik tekmovanja je bil Stanko Tramte, sodniški zbor pa je vodil Karel Tramte.

B. B.

JANEZ JALEN, OPISOVALEC NARAVNIH LEPOST

Dvanajstega aprila je minilo osemnajst let od smrti pisatelja Janeza Jale, šestindvajsetega maja bo preteklo trideset let od njegovega rojstva. V spomin na obletnico bo v soboto, 26. maja, ob 20.30 na grobu pisatelja ob cerkvi na Rodinah spominska prireditev.

Kot pri Finžgarjevem očetu so se tudi pri Jalnovem očetu — zlasti ob zimskih večerih, zbirali možje iz vasi. Oba očeta sta bila razgledana, modra in preudarna. Oba dečka — Finžgar (rojen 1871) in Jalen (rojen 1891) sta dobila prvi pouk o naravi vsak pri svojem očetu; in hodila sta v prvo literarno šolo — za peč. Kot že prej in še pozneje mnogo naših literatov! Ni čudno, da oba rada opisujeta naravo in živali — pa vendar sta oba samosvoja.

Vsaka od Jalnovih službenih postaj je pustila sledove v njegovem pisateljskem delu. Poleg svoje rodne vasi pod Stolom se je najbolj navezal na Srednjo vas v Bohinju. Veliko je ustvaril v Notranjih gorah na Barju, v Grahovem pri Cerknici pa je njegovo pisateljsko pero skoraj zastalo. Kot duhovnik je služboval še v Lebringu — vojni kurat, Besnici, v Mostah in Studencu pri Ljubljani. Nazadnje je bil župnik v Ljubnem, kjer se je trudil, da bi dokončal mnoga začeta dela. A smrt je prišla, prežgodaj, vsega, kar si je zastavil, ni mogel več uresničiti.

Jalna poznajo bralci najbolj po njegovih idiličnih povestih; čeprav je pisal tudi ljudske igre. Še najmanj je znano, da je napisal tudi scenarij za Triglavске strmine — prvi slovenski igrani film.

Kot pisatelj se je Jalen že zgodaj oglašal po različnih tedanjih časopisih (revijah). Uveljavil pa se je šele mnogo pozneje.

V Železnikih so igrali njegovo dramo **Dom** v režiji prof. Franca Kolbarja, ko je bilo delo še v rokopisu. To je ena od Jalnovih najboljših ljudskih iger — hkrati je to prvi del dramske trilogije: **Dom, Srenja in Bratje**. Drama **Dom** je izšla v knjižni obliki 1923. leta, istega leta so jo igrali tudi v Slovenskem narodnem gledališču. Na ljudskih odrih so večkrat igrali-igro **Grobovi** in burko **Lesena peč**. Leta 1929 je v Domu in svetu izhajala igra **Nevesta**.

Toda uveljavitev v slovenskem lepšlovju je Jalu prinesla proza. Že njegova prva povest **Ovčar Marko** se je ljudem hitro priljubila. Lepi so opisi narave in gora — svet pod Stolom je bil Jalu vedno najljubši. Povest je prvi del **Vozarjev**. Izšla sta tudi drugi in tretji del: **Tri zaobljube in Izpodkopana cesta**. Četrti del z naslovom **Uporna zemlja** je ostal nedokončan. Pisatelj je imel v načrtu še dva dela: **Dragi bregovi** in **Most pod zemljo**. Smrt mu je te velike načrte prekrizala.

Lepote bohinskega kota nam odkrivata Jalnove povesti **Cvetkova Cilka** in **Trop brez zvoncev**. Snov je vzeta iz planšarskega sveta. Narava ima spet veliko vlogo. Skozi vse pisane čitimo Jalnovo ljubezen do lepo slovenske zemlje. Opisi so velikokrat romantični.

PRIREDETEV V SPOMIN JANEZA JALNA

DPD Svoboda Francé, Prešeren - Žirovnica — Breznica vabi na kulturno prireditev, ki bo posvečena pisatelju — rojaku Janezu Jalnu in kulturnozgodovinskim spomenikom na Rodinah.

Prireditev bo v soboto, 26. maja, ob 20.30 na grobu pisatelja ob cerkvi sv. Klemenca na Rodinah.

Vljudno vabljeni

Krajše novele, zgodbe in črtice, ki jih je objavil v raznih časopisih, je pisatelj zbral in izdal v knjigi z naslovom **Previsi** (1940).

Povest **Ograd** je Jalnovo najboljšje delo. Dogaja se v begunjski ženski kaznilnici. Izšla je leta 1962 pri Mohorjevi družbi v Celju.

Nov svet se je odprl pisatelju, ko je živel na Barju. Tam je nastajala obsežna trilogija **Bobri** (Rod, Sam, Vrh). Zgodovinska povest je postavljena v dobo 2000 pr. n. št. (konec mlajše kamene dobe in začetek bronzne), ko je ravnino južno od Ljublane pokrivalo veliko jezero. Barjanska pokrajina, njene naravne lepote in značilnosti so pisatelja privedle do poglobljanja v znanstvena dognanja časov koliščarske kulture. Opiral se je na arheološka odkritja in jih dopolnil z živo domišljijo. (Povest **Bobri** je edino Jalnovo delo, ki ga je še mogoče kupiti. Bobri so nazadnje izšli leta 1982 pri MK z ilustracijami Mišana Bizovičarja. Vsa tri dela so natisnjena v eni knjigi, ki stane 880. din. Kupijo jo lahko tudi obiskovalci Finžgarjeve rojstne hiše v Doslovčah.)

Drugo jezero, ki je Jalu navdušilo — predvsem s svojo skrivnostjo — je bilo Cerknško jezero. V povesti **Trmec** je želel pisatelj razkriti to skrivnost. A tudi to delo je ostalo nedokončano. Prav tako kot povest iz življenja poključkih lovcev **Sončne sence** in **Gora mogota** — povest o Triglavu — pisatelj jo je začel pisati, a je vseeno odšla z njim v grob. Izhajala pa je v letih 1954/55 kmečka povest **Razpotja**.

Odlika Jalnovih povesti je klen, jednat in slikovit način pripovedovanja. Besedišče ima bogato in zajeto iz žive ljudske govornice. Jalen je v vsa svoja dela vplel tudi različne ljudske običaje, ki danes že ugašajo ali so povsem zamrli. Zato so njegova dela tudi leksikon nekdanjega načina življenja in dela. In to bodo vedno bolj.

Mira Novak

XII. MEDNARODNA RAZSTAVA MINERALOV IN FOSILOV V TRŽIČU

Kot vsako leto so nam organizatorji tudi letos pripravili nekaj prav prijetnih presenečenj. Prvega smo bili deležni že takoj v vhodni veži, kjer so prizadevni člani tržiškega društva prijateljev mineralov in fosilov ponujali obiskovalcem doslej najpestrejšo izbiro spominkov: značkarjem značke in obeske, filatelistom raskošno opremljene pisemske ovitke z znamkami ter zbiralcem mineralov in okamenin bogato izbiro poljudne in strokovne literature.

Prvič sta bila naprodaj tudi Vodič po karavanski geološki transversali in zemljevid z vrisano transversalo. Drugo presenečenje so bili okameneli ostanki ribe hrustančnice iz rabeljskih skladov zgornjega triasa izpod Triglava, ki so jih odkrili in vzorno pripravili sodelavci Geološkega zavoda Ljubljana. Neprijetno sem bil pa presenečen nad razstavljenimi primerki fosilov iz Dolžanove soteske. Naravnost nedopustno je, da je bilo to izredno bogastvo in svetovno znano nahajališče prikazano s tako slabo ohranjenimi in maloštevilnimi primerki. Le kaj so tu opravili številni člani društva iz Tržiča, saj imajo Dolžanovo sotesko dobesedno pred nosom.

Novost sta bili razstavi radioaktivnih mineralov in ekslibrisov na tematično »minerali-fosili«. Večina razstavljenih ekslibrisov spada med vrhunske dosežke miniaturne grafike tako v umetniškem kot v tehničnem smislu.

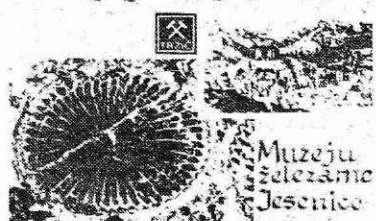
Pokrovitelj letošnje prireditve — Rudarski kombinat SODASO iz Tuzle, je v pregledno aranžiranih vitrinah prikazal z lepimi primerki kovinskih in nekovinskih mineralov bogato rudno bogastvo Bosne in Hercegovine.

Sejemski del razstave v telovadnici je bil namenjen predvsem menjavi in prodaji. Spet so prevladovali prodajalci mineralov iz Trepče. Bilo je pa tudi precej prodajalcev iz vzhodne Evrope, ki nas vsako leto presenetijo z redkimi minerali. Kot vse kaže, so bili prepričani, da je Slovenija nekakšen devizni Eldorado, saj je večina določila cene kar v nemških markah.

Zbirka našega tehniškega muzeja je bila na zunan podobna lanskoletni, vendar smo razstavili precej novih fosilov, rud in mineralov ter del bogate literature, ki obravnava fosilno bogastvo Karavank na jeseniškem območju. Na koncu je posebna mednarodna komisija ocenjevala vsebinsko in estetsko vrednost posameznih razstav ter soglasno podelila diplomu za najboljšo zbirko na letošnji razstavi tehničnemu muzeju Železarne Jesenice.

Jože Bedič

komite za mednarodne razstave mineralov in fosilov in društvo prijateljev mineralov in fosilov
tržič-jugoslavija podružjeto

DIPLOMA
za najboljšo zbirko mineralov in fosilov na mednarodni razstavi v Tržiču, 13. V. 1984
predsednik društva predsednik komiteja

AMATERSKE MELODIJE V KRPINU

Delavci turističnega društva v Begunjah spet pripravljajo srečanje harmonikarjev pod naslovom **AMATERSKE MELODIJE**. Prireditev bo letos v nedeljo, 3. junija, ob desetih dopoldne, v primeru slabega vremena pa bo preložena za teden dni, torej na deseti junij.

Na krpinskem rekreacijskem centru organizatorji pričakujejo okoli 50 harmonikarjev, ki so vešči igranja na diatonično harmoniko. Kot vsako leto bo dopoldne tekmovalni del. Vsi nastopajoči bodo dobili spominska darila in diplome, boljši bodo deležni praktičnih nagrad, ki so jih prispevale delovne organizacije in zasebniki, zmagovalci pa bo prejel pokal v trajno last.

Osnovni motiv srečanja harmonikarjev je obujanje tradicije parti-zanske harmonike in borbene pesmi sploh. Prireditev sovpada z obletnico ustanovitve Kokrškega odreda, ki je deloval v teh krajih in bil osvoboditelj zloglasnih begunjskih zaporov. Drugi motiv je kulturnozabavnega značaja, ohranjanje starih melodij in napevov ter spodbujanje zanimanja za ta instrument.

Tekmovalna pravila so letos nekoliko spremenjena. Prvotna težnja, da bi lahko sodelovali samo Gorenjci, se je zaradi želje ostalih harmonikarjev, da bi sodelovali, počasi razširjala. Letošnje **AMATERSKE MELODIJE** bodo odprte, torej bodo lah-

ko igrali vsi, ki znajo igrati diatonično harmoniko. Izmed vseh pa bo izbran »prvi harmonikar Gorenjske«. Tekmovalna pravila še določajc, da mora vsak nastopajoči zaigrati dve melodiji, od katerih mora biti prva revolucionarna — borbeno, druga pa po prosti izbiri izvajalca.

Popoldne bo v zabavnem delu ples ob spremljavi narodnozabavnega ansambla, za vso potrebo pa bo poskrbelo domače turistično društvo.

Rok za prijave za nastop harmonikarjev je 1. junij. Prijave je treba osebno ali po pošti poslati na naslov: Turistično društvo, 64275 Begunje na Gorenjskem, ali Tonček Triplat, Rodine 29, 64274 Žirovnica.

PRIJAVNICA

Prijavljam se za nastop na **AMATERSKIH MELODIJAH 1984**

Ime in priimek

Naslov

Starost

PREGOVORI, DOMISLICE IN REKI V ŠALJIVI PREOBLEKI

Ko te začno kovati v zvezde, si že utrinek.

V majhnih dušah ne klijejo velike misli.

Bik je užaljeno goveje dostojanstvo.

Cloveštvo je vidno napredovalo: od lova na glave — do lova na duše.

Laži rastejo noge kobilice in krila zmaja.

Kadar vas imajo vsa prepričanja na muhi, počakajte na sončev žarek.

Ni levičarja na levi in desničarja na desni: brez križanega v sredini.

Naš kruh ne bo grenak — naš kruh bo strupen: iz kačjih luskin mešen, v vražji peči pečen...

Smrt: čas se ustavi na obrazu — in svetloba razklene prostor.

Od žuborečih potočkov otroštva je nosna reka.

Kadar resnica razpada na resničice: pitamo debelo laž.

Smrt je inkasant z genialnim računom: za življenje ji plačaš z življenjem.

Na konicah misli nam krvavi srce...

Če se bojite, da vas ubije premočna beseda: berite samo aforizme.

Izumil sem besedovod: vse besede bo speljal po vodi...

Ljudstva na kolenih: za duh — strah, za telo — prah...

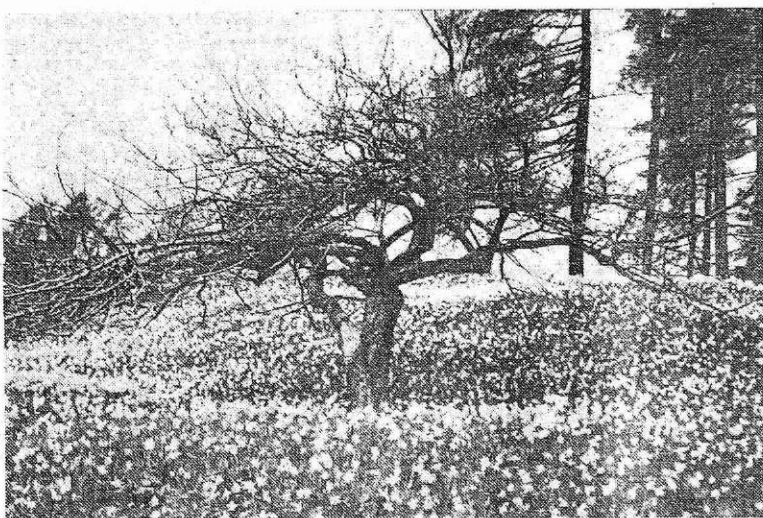
Za raj na zemlji smo zgradili ljudožersko kuhinjo.

Kdor potepta zakone stvarstva, je obsojen na plazenje...

Ni vzravnane hrbtnice brez pokončnega duha.

Preberite Orwellovo Živalsko farmo — in vzkliknili boste: kmetje vseh dežel, združite se!

Benjamin GRACER

V SOBOTO NASTOP FOLKLORISTOV IZ PRIJEDORA

Kot gost Zveze kulturnih organizacij Jesenice in komisije za kulturo pri konferenci osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne Jesenice, bo v soboto, 26. maja gostovalo na Jesenicah v dvorani amaterskega gledališča Tone Cufar

DELAVSKO KULTURNO UMETNIŠKO DRUŠTVO »MLADEN STOJANOVIČ« IZ PRIJEDORA

Gostje se bodo predstavili ob 17. in 20. uri s folklorno skupino in zabavnim ter tamburaškim orkestrom in vokalnimi solisti.

Člani sindikata Železarne lahko do petka do 12. ure dvignejo vstopnice v pisarni sindikata po polovični ceni, to je 40,00 din, sicer pa bodo vstopnice v prodaji eno uro pred predstavama v blagajni gledališča po ceni 80,00 din.

ZAGORSKI OKTET NA BLEJSKI DOBRAVI

Pevsko društvo »Vintgar« je gostitelj Zagorskega okteta iz Zagorja ob Savi. Z večerom narodnih in umetnih pesmi se bodo pevci predstavili v soboto, 2. junija, ob 20. uri v dvorani osnovne šole na Blejski Dobravi. Umetniški vodja okteta Rihard Beuermann je s pevci pripravil naslednji program:

Ubaldo Vrabec: ZDRAVLJICA

Jacobus Gallus: PRAEPARATE CORDA VESTRA

Antoin de Bertrand: MOJ BOG, PRELEPA RES GOSPA SI MOJA

Zorko Prelovec: SEDEM SI ROŽ POREZALA MI

Vasilij Mirk: NA TRGU

Hugolin Sattner: POGLED V NEDOLŽNO OKO

Anton Foerster: VEČERNI AVE

Alojz Srebotnjak: PESEM O LONČENEM BASU

Miro Kokol: ZAGORSKI ZVONovi

Samo Vremšak: KRANJČICEV JURIJ

Fran Venturini: NOCOJ PA, OH NOCOJ

Uroš Krek: MARKO SKAČE

Duško Tambača: PLAVI PUTEVI MORA

Wilhelm Heinrichs: GO DOWN MOSES

Samo Vremšak: ANA SAMA RIEČ ME GRIVA

France Marolt: RIBNIŠKA

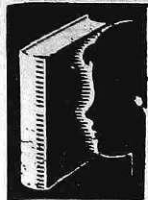
Železarski globus

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Ameriško ministrstvo za trgovino je izdelalo študijo, na osnovi katere je predvidelo rast porabe železarskih izdelkov do konca tega desetletja. Iz študije je razvidno predvidevanje, da bo ostala letna rast porabe železarskih izdelkov približno na isti ravni kot v preteklem desetletju, in sicer od 1,0 do 1,2 %. Ocena porabe v tonah se giblje med najnižjo 82,0 do 85,5 milijonov ton in najvišjo 94,6 do 98,3 milijonov ton letno.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Po zahodnonemških podatkih je pričela v Nemčiji obratovati prva trifazna obročna električna peč leta 1909 in proizvodnja elektro jekla je potem v svetu le počasi naraščala. Leta 1925 je dosegla šele odstotek celotne svetovne proizvodnje in leta 1940 — 4,25 %. Po koncu druge svetovne vojne so se te številke večale vedno hitreje in so dosegle leta 1960 — 9,9 %, leta 1970 — 14,2 % in leta 1983 — 22,9 % celotne svetovne proizvodnje surovega jekla.

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

Martin Cruz SMITH: **Park Gorkega**. Drž. založba Slovenije 1983. (Labirint).

Dve knjigi, skoraj petsto strani! Tak obseg za detektivko ni običajen, standardna dela te vrste so za polovico krajša. Res pa je, da so bili tako dolgi — in še daljši — nekateri izmed prvih detektivskih romanov. Ali je Collinson **Diamant (Moonstone)** detektivka ali navadni roman?

V spremni besedi na ovitku je rečeno, da prinaša ta roman vsebinske novosti, oblikovnih pa ne. Predvsem pa je pomembno tole: pred nami je roman, ki ga bodo brali tudi drugi, ne samo običajni poiziralci detektivk. (Tudi tu je na mestu primerjava s Collinsonom.) **Park Gorkega** je, brez pretiravanja, imenitno delo — in to ne samo po merilih, ki veljajo za lahko branje. Teoretiki detektivk menijo, da ljubezenska zgodba ne sodi v to zvrst, pač pa je za takimenovano »trdo« detektivko značilen obstoj usodne ženske, zapeljivke, ki naj bi pogubila junaka-detektiva. Ta shema je prisotna tudi v **Parku Gorkega**: mogoče bi se Arkadij Renko — junak tega romana — izognil mnogim težavam, če ga ne bi premagalo čustvo do disidentke Irine. Skrb zanjo ga je konec koncev pripeljala v Ameriko, kjer se odigra sklepni obračun.

Sklepni obračun, kakor v »trdi« detektivki. Prvi del — več kot trideset teksta — se dogaja v srcu Sovjetske zveze: v Moskvi in v okolici. Prav to je tista vsebinska novost. Preiskava, ki jo vodi Renko (partijec, vendar ne

režimski človek) izhaja iz najdbe treh iznakaženih in neprepoznanih trupel. Renko sprva pomisli na KGB: mogoče mu je državna varnost, ki se skuša znebiti svojih žrtev, to podtaknila, od njega pa pričakuje, da zadevo ustrezno razreši? To pa je samo začetek. Niti indicij vodijo na vse strani, ozadje sloni na nena- vadno bogatem spletu okoliščin. In vendar so obrisi resnice bralcu vedno bolj jasni. Vedno bolj, nikoli dokončno.

Predvsem nas preseneča, kako je mogoče, da je ameriški pisatelj tako ustrezno podal njemu povsem tuje okolje. **Park Gorkega** nam mimogrede pove toliko o vsakdanjem življenju, o miselnosti in čustvovanju, o upravi in o politiki v SZ kot recimo Hailey o letalstvu, bančništvu ali avtomobilski industriji. Pravzaprav pove več in z manj besedami. Življenje v Rusiji ni samo ustrezno, ampak tudi objektivno opisano. Ne gre le za tehnične podrobnosti, ampak tudi za družbeno in psihološko razsežnost. In čeprav so bili vir njegovih informacij (verjetno) predvsem emigranti, ne opisuje Sovjetske stvarnosti s propagandnimi frazami. Seveda je ne olepšuje (tudi ameriška stvarnost v drugem delu ni prav nič rožnata), prikaže jo, kar je najbolj presenetljivo, s stališča sovjetskega človeka, človeka, kateremu je ta stvarnost njegov edini poznani svet. Zamolčan niso dejstva kot je gulag, vsesplošni politični teror, vloga psihiatrije pri pranju možganov, — in vendar, v tem ni niti za zrnice cenene kapitalistične propagande, prej nasprotno. Na koncu se Renko opredeli za vrnitev v domovino — preprosto zato, ker je Rus: ker ni Američan, pa čeprav se s tem dokončno odreče Irini. (Ta je predvsem disidentka.)

Rekel bi, da pričujoče delo ni niti sentimentalno niti cinično, čeprav se o čustvih in o etičnih vrednotah ne govori, pa so v temelju vseskozi prisotne. Zaznamo jih po učinkovanju.

Arkadij se med prefinjeno psihološko torturo, ki jo izvaja nad njim KGB, ne ukloni. Človek bi čisto refleksno pomislil, da gre za običajno trmo supermana, vendar bo bolj ustrezna podmena, da je v ozadju osebni ponos, spoznanje svojih nagnjenj (ki nikakor niso džungelska nagnjenja). Ko se konec koncev odloči za vrnitev domov, kjer ga ne čaka nič dobrega, vemo, da je to storil zaradi globokega spoznanja o tem, kdo je in kam sodi.

Toliko o posamezniku, ki se najde, ki se lovi v vseizničujočem kaosu in ki konec koncev nekako obstane. Gre pa tudi za »višje sile«, za vsemogočno moč KGB-ja in FBI-ja. Obe organizaciji se na koncu poigravata z njegovim življenjem, v njunih krempljih je manj kot smet. Takorekoč pravno je dokazano, da ne obstaja. Na tej ravni — in ta ravni presojajo je v romanu vseskozi prisotna — je **Park Gorkega** nova inačica orwellovega leta 1984. In vendar, 1984 je utopija, **Park Gorkega** pa je realističen roman, roman, ki sloni na preučevanju resničnih okoliščin. Orwell je pisal o tem, česar ga je bilo strah, M. C. Smith (po rodu Pueblo Indijanec) se skuša znajti v stvarnosti, ki ogroža nas vse — danes. Vzporednice med romanoma so daljnosežne. Tudi v **Parku Gorkega** (kot v 1984) na koncu ujamejo ljubimca, ju mučijo in ju skušajo naščuvati drugega proti drugemu; le da se drugače izide.

Konec pričujočega romana ni porazen (kot pri 1984), pač pa zmerno, realistično optimističen. Ko se pripoved konča, posameznik kot avtonomno bitje ni uničen, ostala mu je ljubezen in ostala je nekakšna samozavest.

Junak obljublja Irini, da se ji bo še oglasil iz Rusije: »Sporočila pridejo skozi, drži? Časi se spreminjajo.«

Kajpak: isto (da se stvari spreminjajo na boljše) pravi avtor nam, bralcem.

Marko Hudnik

INFORMATIVNI VEČER O SNOVANJH JESENIŠKEGA AMATERSKEGA GLEDALIŠČA

Informativnega večera, ki ga je v petek, 18. maja, organiziralo amatersko gledališče Tone Čufar Jesenice, da bi predstavilo svoja repertoarna snovanja za sezono 1984—1985, se je udeležila le peščica od številnih vabljenih, poleg seveda igralcev in zaposlenih delavcev v gledališču.

Tisti, ki niso našli časa, pa tudi tisti, ki bi morali priti, pa niso prišli so res veliko zamudili, kajti poleg kvalitetne predstavitve repertoarnih zamisli za novo sezono smo slišali tudi mnogo bogatih misli o kulturi in kulturnih problemih na Slovenskem.

Po tem, ko je v kratkih besedah predstavila programske zamisli jeseniškega amaterskega gledališča v novi sezoni Majda Arhar, ki je za to sezono prevzela tudi umetniško vodstvo, je podrobno razložil predvidene predstave slovenski kulturni delavec, kritik in esejist Bojan Štih, ki sta ga dopolnjevala pisatelj in dramaturg Andrej Heing in pesnik, pisatelj in dramaturg Branko Hofman, katerih dela so tudi uvrščena v repertoar.

Pri oblikovanju repertoarja so izhajali iz stališča, da mora pokrivati interese vseh starostnih slojev ob posebni pozornosti, ki bo namenjena mladim in da mora dejavnost kontinuirano teči vse leto. Pri tem smo bili seveda še posebno veseli ocene, da ima gledališki ansambel, ki je zelo pomlajen, za izvedbo obsežnega in zahtevnega repertoarja vse zmožnosti in da mu tudi volje ne primanjkuje. Popolnoma soglašamo z govornikom, ki je dejal, da pri oblikovanju programa niso bistvo zgolj finančna sredstva, ampak program, ki bo prinesel tudi finance.

Ko je Bojan Štih sklenil svojo razlago posameznih del, ob mnogih meditacijah, je poudaril, da se ta repertoar ponuja dobro mislečemu teatru, da izpelje dobro sezono ob največji pozornosti do jezika, izreke, modulacije, poudarka in podobno.

Resnično je škoda, da je bil odziv ob množici vabil in javnih obvestil tako skromen, kajti tako kvalitetno predstavitev repertoarja in nasploh dela amaterskega gledališča Tone Čufar v novi sezoni bi morali slišati vsi oblikovalci kulturnih programov v občini in vsi tisti, ki lahko vplivajo na družbeno zavest, da bi dejansko tako zastavljen program prinesel tudi finance.

INFORMATIVNI VEČER...

Okvirni repertoar za sezono 1984/85

1. Friedrich Dürrenmatt: FIZIKI
2. Leopold Suhadolčan: FIGOLE — FAGOLE
3. Branko Hofman: MOŽ BREZ OBRABA
4. Bertolt Brecht: MALOMEŠČANSKA SVATBA
5. France Prešeren: KRST PRI SAVICI, Andrej Smole: VARH
6. Wilder: SNUBAČKA
7. Jean Claude Denaud: ŽENSKO ROČNO DELO

BOGATA LIKOVNA USTVARJALNOST UČENCEV OSNOVNIH ŠOL

Z recitalom skladb Mozarta, Čajkovskega in Haaseja sta v petek, 18. maja, pričela prireditev ob otvoritvi razstave likovne ustvarjalnosti učencev osnovnih šol jeseniške občine čelist Janez Mesec in pianistka Marta Mesec v razstavnem salonu DOLIK Jesenice.

Ko je otvarjala razstavo, je voditeljica Vzgojnoizobraževalnega zavoda Jesenice Majda Malenšek izrekla zadovoljstvo, da je tudi likovna ustvarjalnost učencev osnovnih šol, ki je polna izvirnih idej in ki na svojstven način podoživlja vsakdanjost in predstavlja svoj notranji svet, dobila mesto v razstavnem programu razstavnega salona DOLIK. Izrazila je željo, da bi se učenci s svojimi najboljšimi likovnimi deli predstavili vsako leto ob dnevu mladosti, da bi razstava postala tradicionalna, pred-

vsem pa, da bi se ob njej bogatilo prebujanje sposobnosti za dojemanje in vrednotenje likovnih del in estetskega oblikovanja okolja, v katerem živimo.

Poudarila je, da se učenci in šole z likovno dejavnostjo sicer mnogokrat predstavijo. V razredih, na hodnikih in v drugih prostorih vseh šol je predstavljena otroška izvirnost in originalnost, njihovo veselje do ustvarjanja, od prepletanja barv in linij do estetskega oblikovanja papirja in glinice ter uporabnih predme-

tov. Vsako leto se učenci udeležujejo tudi likovnih natečajev izven občine, na primer, v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger, natečaja »Svet, v katerem živimo«, male Groharjeve slikarske kolonije v Škofji Loki. Letos so bili učenci še posebej uspešni v natečaju Železniškega gospodarstva, sodelovali pa so še v okviru olimpijskih iger na natečaju »Šport u dječjem stvaralaštvu«, na natečaju »Likovni svet otrok« v Šostanju, na natečaju ob obletnici pohoda na Titov Drvar, na natečaju Ljubljanske banke in še druge.

Ob otvoritvi je čestitala vsem mladim likovnikom, katerih dela so razstavljena in se zahvalila likovnim

pedagogoma Ireni Maksimović in Jožu Dakskoblerju, ki sta največ prispevala k postavitvi razstave in izboru najboljših del, ki jih posamezne šole imajo.

Čeprav se je ob otvoritvi zbralo lepo število ljudi, največ mladih, pa smo pogrešili mnogi tistih, ki skoraj ne bi smeli prezreti takega dogodka in bi morali s svojo prisotnostjo dati priznanje likovnim prizadevanjem v osnovnih šolah in še posebej učencem, katerih likovna dela so prišla v izbor za razstavo.

Razstava likovne ustvarjalnosti učencev osnovnih šol jeseniške občine bo odprta po že ustaljenem urniku do vključno 30. maja.

Čelist Janez in pianistka Marta Mesec sta izvedla krajši recital ob otvoritvi razstave »Likovna ustvarjalnost učencev osnovnih šol jeseniške občine« (foto B. Blenkuš)

TRADICIONALNO SREČANJE FOLKLORISTOV DELOVNIH ORGANIZACIJ SOZD SŽ

V organizaciji komisije za kulturo pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice je bilo v soboto, 19. maja, ob 18. uri v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah SEDMO TRADICIONALNO SREČANJE FOLKLORNIH SKUPIN SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE.

Sodelovali so: pionirska in odrasla folklorna skupina DU Javornik-Koroška Bela, ki ju vodita Cilka in Gabrijel Peternej, pionirska folklorna skupina kulturno-prosvetnega društva SŽ Veriga Lesce, ki jo vodi Nada Koder in starejša folklorna skupina istega kulturno-prosvetnega društva, ki jo vodi Franc Globočnik. Predstavili so se še: folklorna skupina KOMPOLE iz Štor, ki je predstavljala Železarno Štore, vodita jih Metka in Jože Grmek, folklorna skupina KUD Šentanel iz Šentanela nad Prevaljami, ki je predstavljala Železarno Ravne, pod vodstvom Draga Mavriča in harmonikarski orkester KUD Prežihov Voranc iz Raven na Koroškem pod vodstvom Alojza Rebernika.

To je bilo že sedmo srečanje folklornih skupin oziroma pregled folklorno-plesne dejavnosti delavcev delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne. Čeprav srečanje nima tekmovalnega značaja, so se vse skupine v mejah svojih možnosti in pogojev za delo maksimalno potrudile, da pokažejo kar največ svojega znanja in kaj se lahko s prizadevnim ljubiteljskim delom naredi na področju poustvarjalne kulture. To je bil še en del bogate amaterske kulturne aktivnosti delavcev delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne. S tem nekdaj, sedanj in bodoči delavci v svojih kulturnih društvih ohranjajo in prenašajo na mlade rodove bogato tradicijo predvsem naših slovenskih plesov, običajev in šeg, s katerimi so si delovni ljudje nekdaj in danes pestrili svoje vsakdanje življenje.

Ob vsem tem je zelo spodbudno, da so v DU Javornik-Koroška Bela in v KUD veriga Lesce pričeli vzgajati v plesni veščini tudi najmlajše. Na Javorniku sta to odgovorno vlogo prevzela že znana entuziasta Cilka in Gabrijel Peternej, v Lescah pa Nada Koder. Deset plesnih parov v starosti od šest do 12 let na Javorniku in sedem v Lescah, so dobra osnova in jamstvo za uspešno prenašanje folklornega bogastva na mlajše rodove. Kar sta obe skupini pokazali, je pohvale vredno. Seveda pa bo treba še veliko načrtnega in strokovnega dela ob ustrezni materialni in strokovni pomoči mentorjem in društvom.

Do sedaj smo bili navajeni, da smo prisostvovali kvalitetnim srečanjem pihalnih orkestrrov, gledaliških skupin, pevskih zborov, likovnikov... Tudi folkloristi so imeli uspešne nastope, vendar je prireditev, kakršnih je na Jesenicah še premalo, izvenela premalo organizirano oziroma koordinirano med nastopajočimi skupinami. Plesi so se nepotrebno ponavljali, posamezni deli plesov so trajali predolgo in so izgubljali lepoto, učinkovitost, stil in smisel. Čemu zapletene elemente ponavljati tako dolgo, da plesalci izgubijo orientacijo, takt, tempo in delajo gnečo? Nastopi posameznih skupin so bili predolgi. Izgledalo je, da je vsaka skupina mislila, da je to samo

njen nastop. Dobro izvedenim posameznim delom plesov so sledili slabo naučeni, kar je zmanjševalo vrednost celovitega nastopa skupine. Čutilo se je, da pred tem srečanjem ni bilo potrebne in nujne koordinacije med folklornimi skupinami, potrebnega programskega dogovarjanja.

Obe pionirski skupini sta se predstavili z izvirnimi gorenjskimi plesi. Navdušeni smo bili nad njihovimi prisrčnimi nastopi, toda zakaj malčke (nekateri hodijo še v vrtec) obremenjevati s predolgo trajajočimi plesi, ki so sprožili nekajkrat nezaželeno gnečo in spodrsrljaje na odru. Vode teh mladih plesalcev naj bi imeli »razumno mero« v plesnih postavkah za mlade. Starejši Leščani so se predstavili s SPLETOM PREKMURSKIH PLESOV, plesalci iz Železarne Štore s SPLETOM KOZJANSKOŠTAJERSKIH PLESOV, Šentanečci s plesi KOROŠKE KRAJINE, plesalci DU Javornik-Koroška Bela pa so ponovili že velikokrat izvedeni program GORENJSKIH IN BOHINJSKIH PLESOV.

Srečanje folklornih skupin delovnih organizacij SOZD SŽ je predvsem v tem, da skušajo predstaviti kar najbolj izvirne izvedbe našega ljudskega izročila. Toda v predolgo trajajočih SPLETIH kozjanskoštajerskih in koroških plesov, v katerih je stilizacija plesov zahtevala velike napore in preciznost, je bilo veliko spodrsrljajev. Plesalci so bili premalo pozorni pri prenašanju izročila in premalo kritični do izvedbe svojih zahtevnih plesov. Res ni mogoče, da bi izročilo doživljali kot nekdaj njihovi starejši rojaki, vendar pa morajo v plesu vtakati več angažiranosti, natančnosti pa tudi resnosti, ker imajo tudi šege svoj stil in zakonitosti. Pri tem ne bi smeli zanemariti petja, saj je pesem, ki spremlja ples, plesu enakovredna in nemalokdaj razkrije gledalcu njegovo vsebino.

Srečanje je popestril harmonikarski orkester KUD Prežihov Voranc iz Raven. Značilnost orkestra je, da ohranja tradicijo ljudskih godcev. Dvajsetčlanski orkester DIATONICARJEV je pod vodstvom Alojza Rebernika izvedel Triglavsko koračnico in venček narodnih. Godci so poželi dolgotrajne aplavze.

Kljub vsemu, kar bi bilo lahko boljše pred srečanjem in na srečanju, sta bila osnovna namena, druženje železarjev in ohranjanje starih šeg, pesmi in plesov, v celoti dosežena.

Sodelujoče je pozdravila predsednica komisije za kulturo pri koordinacijskem odboru sindikata SOZD Slovenske železarne Olga MLAKAR, po prireditvi pa sta predsednici konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice Zvone Miklič in predsednica odbora za kulturo Vera Smukavec vsem sodelujočim skupinam podelila spominske slike in šopke nageljnov.

Franjo Ropret

PREDSTAVA ZA DELAVCE ŽELEZARNE

DPD Svoboda France Menčinger Javornik-Koroška Bela prireja v petek, 25. maja, ob 19. uri v dvorani delavskega doma Julke in Albina Pibernik na Javorniku gledališko predstavo

Miloš Mikeln: **PETRA ŠEME POZNA POROKA** za delavce temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti Železarne Jesenice.

Brezplačne vstopnice lahko dvignete v pisarni krajevnih skupnosti Javornik-Koroška Bela ali eno uro pred predstavo v blagajni.

ODKRITJE SPOMENIKA JOSIPU VANDOTU

Jutri, 25. maja, bodo ob 17. uri v Kranjski gori odkrili spomenik svojemu rojaku, pisatelju in pesniku Josipu Vandotu ob stoletnici rojstva in štiridesetletnici smrti. Spomenik bodo odkrili ob pisateljevi rojstni hiši v Kranjski gori. Po odkritju pa bo ogled prenovljene Liznjekove hiše.

Poprni kip pisatelja je izdelal akademski kipar Nebojša Mitrić, ki je pred leti naredil tudi Kekca, osrednjo osebnost Vandotovih mladinskih povesti.

Prireditvev in ogled organizira Turistično društvo Kranjska gora.

35. SAMOSTOJNA RAZSTAVA SLIK RUDOLFA ARHA

V prostorih delovne organizacije KOVIN Jesenice, Cesta heroja Verdника, so v ponedeljek, 21. maja, odprli že 35. samostojno razstavo slik člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar RUDOLFA ARHA. Slikar razstavlja risbe in akvarele na temo »plansarski stani in staje«. Razstava bo na ogled do 1. junija.

NOVA PLANINSKA KOČA NA GOLICI IN 60-LETNICA OSAMOSVOJITVE SPD NA JESENICAH

Dva pomembna dogodka za planince na Jesenicah bosta letos: otvoritev nove planinske koče na Golici (predvidena 3. junija) in 60-letnica samostojnega Slovenskega planinskega društva na Jesenicah.

NOVA PLANINSKA KOČA NA GOLICI

Nobena gora ni našim ljudem tako priljubljena, kakor cvetoča Golica. Radi jo imajo, ker je lahko pristopna za mlado in staro in ker je vsa Golica en sam razgledni stolp. Razgled z vrha Golice na koroško deželo, Visoke Ture z Velikim Zvonarjem, na verigo Julijcev z očiakom Triglavom v sredini, na vrhove Karavank in dolino Save je čudovit. Golica je Jeseničanom pri srcu tudi zato, ker vedo, da so korenine naše železarske industrije — poleg bohinske doline, Radovne, Kamne gorice in Kroke — prav pri Savskih jamah in v Planini pod Golico. Golica pa ima za nas tudi pomemben narodni pomen. Že 1300 let stoji kot ponosna slovenska gora. Zato je razumljivo, da je bolelo zavedne slovenske planince, ko je nemška planinska organizacija leta 1892 postavila na Golici planinsko kočo. To poseg po slovenski zemlji — gori je jeseniške planince spodbudil, da so leta 1903 ustanovili Slovensko planinsko društvo. V brk »Nemški koči« so Jeseničani zgradili najprej novo pot visoko nad kočo in leta 1905 dogradili na vrhu Golice lepo kočo, ki so jo imenovali po starosti slovenskih planincev Francetu Kadilniku. Toda gradnja planinske koče na vrhu Golice, čeprav so kmetje darovali les in brezplačno vozili gradbeni material, je bila tako draga, da je ostalo za 6000 kron (okoli 1.000.000 din) neporavnanih računov. Že je grozilo, da bodo upniki zaprlili kočo in da bo vse šlo na »bobeno«. Da ne bi prišlo do te sramote za SPD, je Franc Kadilnik podaril jeseniškemu SPD 7.000 kron in tako rešil kočo in obstoj društva.

Prva svetovna vojna je zavrla vsako planinsko življenje. Ko pa so utihnila topovi in boji na svetovnih frontah, je pod severnim pobočjem Golice še tekla kri in na vrhu Golice se je zbrala četa prostovoljcev — Slovencev, da bi z orožjem branila vdor Germanov na naše ozemlje. V novi državi, ko je diplomatski meč presekal Golico na dvoje, sta obe koči ostali v oskrbi jeseniške podružnice SPD in SPD v Ljubljani.

Po nemški okupaciji v drugi svetovni vojni je bila Golica nevarna strateška točka. Obe koči sta bili požgani, da ne bi služili nemškim policijskim enotam kot zatočišče in izhodišče za borbo proti partizanom. Po končani drugi svetovni vojni se je planinska dejavnost usmerila predvsem v Julijske Alpe.

Mladina je svoje moči, pogum in željo po sprostitev našla v okviru alpinističnih odsekov v visoki alpinistiki. Uprava PD Jesenice je prvenstveno skrbela za vzgojo mladine, za napredek in razširitev GRS, za popravilo, ureditev in markiranje gorskih poti. Zelo marljiva je bila pri popravilu po vojni poškodovanih planinskih postojank v Julijskih Alpah. Uspelo jim je posebno na Vršču. Popravili so obe koči, tako Erjavčevo kot stari Tičarjev dom. Razvoj planinstva je zahteval, da so Jeseničani na Vršču zgradili nov dom dr. Tičarja, v Trenti kočo pri izviru Soče, kočo na Špički, brunarici na Voglu in na Španovem vrhu. Obnavljali in gradili so nove visokogorske biveke, le Golica je ostajala sama — gola in zapuščena. Ni pa bila pozabljena. Na letnih konferencah je bila vedno tiho prisotna želja — kdaj bomo tudi na Golici obnovili kočo? In če je bila obnovljena koča na vrhu Stola, bi tudi na Golici lahko imeli kočo.

Po večletnih razpravah so v letu 1979 pričeli z gradbenimi deli. Načrte je izdelala skupina inženirjev GP Gradbinec iz Kranja. Vrednost vseh del po predračunu iz leta 1979 je znašala 4.000.000 din. Do leta 1984 je ta številka narasla na 8.710.000 din. Do sedaj je bilo izvršenih 8.036 udarniških ur, kar znaša po poprečni ceni 100,00 din za uro 803.600 din.

POHOD NA BLEGOŠ

V nedeljo, 13. maja, je bil že VIII. spominski rekreativni pohod ob dnevu zmage na Blegoš. Prireditelji so s pohodom počastili tudi 40-letnico prvega zasedanja Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta.

Starejšim jeseniškim planincem smo se pridružili tudi mladi z osnovnih šol. Z avtobusom smo se skozi Poljansko dolino odpeljali v hribovsko vas Javorje. Od tam smo precej časa pešali po makadamski cesti. Ni bilo dolgočasno, ker smo Alešu pomagali nabirati posebne kamne. Hotel je obogatiti svojo zbirko.

Vrh Blegoša je bil še v megli, ko smo se vzpenjali po planinski poti. Ponekod je bilo še precej snega. Na vrh so prihajali pohodniki z vseh strani kar v kolonah. Posijalo je sonce, imeli smo lep razgled proti Dražgošam in Poreznu. Dobili smo kontrolni listek, pritisnili žig v planinsko izkaznico in se spustili po zasneženi strani proti koči. Tam se je proslava že začela. Sonce je prijetno grela. Kupili smo razglednice in značke.

Vračali smo se po drugi strani Blegoša proti Leskovici, kjer smo dobili pohodne izkaznice, nekateri pa že spominske značke.

V Poljanah je bil polurni postanek. Odšli smo do rojstne hiše pisatelja Ivana Tavčarja. Na dvorišču stoji doprtni kip pisatelja, na hiši pa je spominska plošča. Ogledali smo si še spomenik žrtvam NOB in sliko na nasprotni strani, ki je delo znanega slikarja Iva Šubica.

Klemen Rozman in Marko Šranc
COŠ Tone Čufar Jesenice

Vrednost podarjenega materiala in raznih uslug:	din
1.1— organizacije združenega dela	1.333.919
— skupna sredstva po družbenem dogovoru in prispevek za gradnjo visokogorskih postojank	2.500.000
— lastna sredstva PD Jesenice	2.034.140

Skupaj do sedaj vloženih sredstev 6.671.659

Dela na in v koči še niso zaključena in bo potrebnih še precej sredstev in sreča bo, da ne bomo prekoračili predračunske vsote 8.710.000 din.

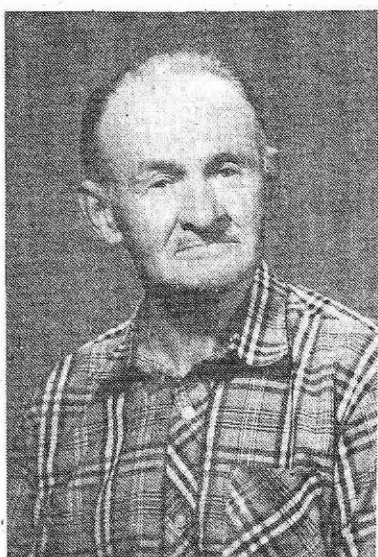
OSAMOSVOJITEV SPD JESENICE PRED 60 LETI

Že smo omenili, da je bilo leta 1903 ustanovljeno prvo SPD na Jesenicah za sodni okraj Kranjska gora. O začetnem delovanju SPD je bilo že napisano, da so svojo dejavnost usmerili predvsem v Karavanke. Toda začetna vna je pojema-

Jeseniški mladi planinci na Šmarni gori pod spominsko ploščo starosta slovenskih planincev Jakoba Aljaža. Pot iz Medna prek visečega mostu čez Savo in po Grmadi je bila zanimiva, saj se je na nekaterih mestih združila z znano učno gozdno potjo. (Foto E. Trojar)

STANKO DEŽMAN — ČEBELICA, NEUTRUDLJIV DELAVEC, AKTIVIST, PLANINEC IN ČEBELAR

Čuvajnica na Potokih, med Javornikom in Žirovnico, stoji že od časa, ko je stekla železnica od Jesenic do Ljubljane. Stala je tudi takrat, ko so v njej stanovali in se rojevali Dežmanovi, prijel pa se jih je vzdevek »Vahtarjevi«, kajti oče je bil v službi pri železnici kot čuvaj (vahtar).

Med sedmimi otroki (štiri hčere in trije sinovi), se je tam 13. marca 1905 rodil tudi sin Stanko. Ko je bil star leto in pol, so se Dežmanovi preselili v čuvajnico v Podhom, ker je ravno takrat stekla železnica Jesenice—Gorica—Trst. Odtakrat so Dežmanovi živeli v Podhomu in Stanko je usmeril prve šolske korake v Zgornje Gorje, kasneje pa na Jesenice. Po končani šoli se je izučil za čevljarja pri Jakobu Žumru v Sp. Gorjah (v Grabnu). Po odsluženju vojaškega roka se mu je posrečilo dobiti delo v jeseniški železarni, takratni KID, v obratu hladne valjarne, kjer je prebil vso svojo delovno dobo. Od leta 1954 do upokojitve v letu 1959 je bil

la in tako je bila po nekaj letih uprava društva prenesena na Hrušico in pozneje v Kranjsko goro. Tako je od leta 1908 dalje na Jesenicah ostala podružnica SPD Jesenice s sedežem v Kranjski gori. Jeseniško podružnico SPD sta vodila Franc Verweger in Franc Koritnik. Po prvi svetovni vojni so v podružnici delovali še: Franc Bohinc, Janez Černe, Jakob Čop, Ivan Velepčič in Ivan Šetinc. Vendar so ti sicer marljivi planinci v glavnem skrbeli za Golico in niso imeli razumevanja za alpinistiko. Zato je mladina že leta 1923 ustanovila turistični klub Skala, ki je bil prava šola alpinizma.

V marcu leta 1924 se je prvo SPD Jesenice za sodni okraj Kranjska gora razformiralo in iz podružnice na Jesenicah je nastala samostojna SPD Jesenice. Uprava samostojnega SPD Jesenice se ni dosti menjala. F. Verwegerja je na predsedniškem mestu zamenjal Ivan Velepčič s tremi odborniki: Jakobom Čopom, Ivanom Šetincem in Ivanom Poharjem. Pozneje so bili aktivni delavci še: Janez Černe, Franc Bohinc, Jerca in Albin Čop, Voje in Pogačnikova.

Dejavnost društva je bila vezana na Karavanke. Prirejali so sicer razne izlete celo tekmovanja po planinskih poteh (Jesenice — Valvasor — vrh Stola — po grebenu na Golico — do Planine pod Golico). Ob tem pa je treba razumeti bistvene vsebinske spremembe v delovanju društva. Namen prvega SPD na Jesenicah je bil braniti slovenski planinski svet pred germanizacijo! V novi državi, kraljevini Jugoslaviji, je ta glavna naloga društva odpadla. Kljub vsemu pa moramo priznati, da je SPD z dobro vodeno planinsko kočo in ureditvijo ter markiranjem gorskih poti veliko prispevalo za razvoj planinstva v Sloveniji.

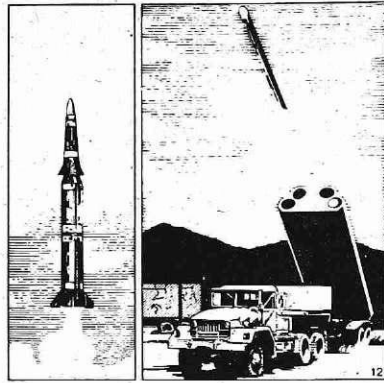
Vsebinska in naloge današnjega PD Jesenice je vsesplošna vzgoja planincev v ljubezni do gora in domovine. Posebno skrb namenja mladini, napredku alpinizma, gradnji in markiranju gorskih poti, gradnji in vzdrževanju planinskih koč in bivakov, modernizaciji GRS in prijetnemu in varnemu odhodu delovnih ljudi v planinah in gorah.

Stanko Ravnik

TEKST: J. KACIN
RISBA: J. TROBEC

NNNP 84

RADIOLOŠKA, BIOLOŠKA IN KEMIČNA ZAŠČITA

12. Danes razvijajo predvsem ATOMSKO OROŽJE MAJHNIH MOČI. Po moči se približuje KLASIČNEMU OROŽJU, zato je večja nevarnost njegove uporabe. Kopičenje novih nosilcev jedrskega orožja v Evropi in naši neposredni bližini nas opozarja, da so rakete SS-20 (3 atomske konice), SS-21, SS-22, SS-23, PERSHING — 2 in MANEVIRNI IZSTRELKI, lahko namenjeni tudi nam.

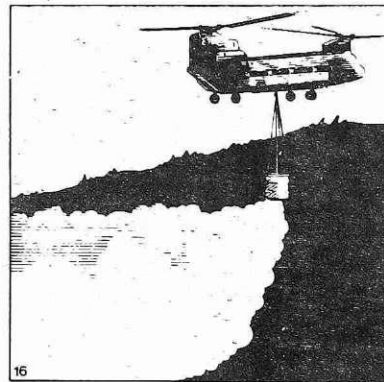

13. Najmanj kar moramo vedeti o atomskem orožju je POZNAVANJE DELOVANJA, ZAŠČITA in ODPRAVLJANJE posledic atomskega orožja. Nevarnosti, ki jih poznamo, bomo ODLOČNEJE nasprotovali in jo hitreje obvladali. Temu je namenjena tudi slikanica in brošura, ki jo bo letos dobilo vsako gospodinjstvo.

14. TABLETKO, ki jo nosimo stalno obešeno okrog vratu, bomo v vojni izročili slehernemu občanu. Tako bomo lahko NATANČNO ODCITALI prejšnjo DOZO RADIOAKTIVNEGA SEVANJA in v primeru potrebe ustrezno zdravili prizadetega občana. Normativi zahtevajo en čitalce osebne dozimetra na 2000 občanov, za to bo pregled ogroženega prebivalstva opravljen zelo hitro.

15. Kemično orožje se v obliki bojnih strupov uporablja proti ljudem, živalim in rastlinam, ki jih lahko ONESPOSOBI samo ZAČASNO, ali pa POVZROČI tudi njihovo SMRT. KRATKOTRAJNE STRUPE bi napadalec uporabil predvsem na fronti, ker želi čimprej po njihovi uporabi osvojiti naše ozemlje, DOLGOTRAJNE STRUPE pa bi namenil našemu zaledju in skušal z množičnimi zastrupitvami ljudi, živali in rastlin zmanjšati obrambno moč.

16. Z bojnimi strupi je moč napolniti topniške granate, letalske bombe, konice raket, mine ali pa jih preprosto skropiti iz posebej prirejenih letal. IZOSTANEK POKA, POJAV DIMOV in MEGLIC ter nenormalno obnašanje živali in rastlin SO ZNAMENJA, na katera moramo biti pozorni in se TAKOJ ZAŠČITITI. Na bojne strupe pa nas bodo takoj opozorile sirene in obvestila, ki bodo prekinila redni radijski spored.

Tekmovanje enot prve medicinske pomoči (foto J. Rabič)

TELOVADKE NA REPUBLIŠKEM PRVENSTVU

V soboto, 19. maja, je bilo v telovadnici železničarskega doma ŽEKS v Ljubljani republiško prvenstvo v športni gimnastiki. Nastopili so vsi najboljši slovenski telovadci in telovadke, ki pa s svojimi nastopi niso napovedali boljših časov naše športne gimnastike. Prav tako so razočarale tudi jeseniške telovadke, ki so prikazale doslej najslabše izvedbe svojih vaj.

Jeseničanke so se republiškega prvenstva udeležile z dvema vrstama v drugi selekciji in šestimi posameznicami v tretji selekciji. Pri pionirkah je še najbolje tekmovala Irena Bertonec, ki se je uvrstila na 12. mesto. Vendar to zanjo ni uspeh, saj se je teden dni prej na tekmovalju v isti telovadnici uvrstila na zelo dobro peto mesto. Ves čas tekmovalja je bila preveč napeta in se ni mogla dovolj zbrati za sproščeno izvajanje vaj. K temu je v veliki meri pripomoglo tudi zelo pristransko sojenje, ker so ljubljanske sodnice klubskim telovadkam prisodile višje ocene, kot so za izvedbo vaj zaslužile. Irena je najbolje tekmovala na gredi, ki postaja njeno najmočnejše orodje. Za tekoče izvedeno vajo je prejela tretjo najvišjo oceno 9,30 točke. Lepo vajo je pokazala tudi na parterju, vendar ji manjka več sproščenosti pri izvajanju.

Slabo je tekmovala tudi Sandra Možina, ki je največ napak napravila na gredi. Čeprav ni imela nobenega padca je zaradi lovljenega ravnotežja izgubila celo točko in pol. Pol točke pa je izgubila tudi na bradlji, kjer ji ni uspelo izvesti elementa »B« težine — stoje na rokah. Ostale jeseniške telovadke so zaradi napak in padcev z orodij prejemale nižje ocene in se tudi ekipno uvrstile mnogo slabše kot na kvalifikacijskih tekmovanjih.

Jeseniške telovadke so razočarale tudi v konkurenci mlajših mladink. Najbolje uvrščena je bila Sandra Stefanovska na šestem mestu, vendar ga je delila z dvema ljubljanskima telovadkama. Tudi Stefanovska je tekmovala nezbrano in površno in zato naredila veliko grobih napak. Še najbolj je tekmovala na svojem najljubšem orodju — parterju. Zaradi slabše izvedbe nekaterih elementov so ji sodnice prisodile doslej najnižjo oceno 9,00 točk. Zelo pomanjkljivo vajo je izvedla tudi na bradlji, ki pa je edino orodje, kjer še ne izvaja obveznega elementa — stoje na rokah.

Takoj za Stefanovsko se je uvrstila Dagmar Brajkovič, ki je na parterju ponovno poskusila izvesti obvezni element — prevrat z viškom 360 stopinj, vendar se ji ni posrečilo.

Največ težav so imele na gredi, kjer je Mojca Perat preprosto izpustila obvezni element — rondat — z obrazložitvijo, da ga zaradi strahu ni mogla izvesti. To je bilo jaloovo opravičilo, kajti element je pri ogrevanju zelo dobro izvajala. Stefanovska je na gredi izgubila celo točko, ker je vajo izvajala nezbrano, površno in s preveč treme.

Republiško prvenstvo je pokazalo, da jeseniške telovadke tekmovalja in treninge vse preveč obravnavajo kot rekreacijo in premalo športno. Predvsem tekmovalke tretje selekcije trenirajo premalo resno in prizadevno. Takšna neresnost pa se kasneje mašuje na tekmovaljih, kjer velikokrat manjka desetinka točke do boljše uvrstitve ali celo kolajne. Dokler bodo tekmovalke imele takšen odnos do treninga, seveda ne morejo pričakovati vidnejših uvrstitev. Upajmo, da bo v prihodnji sezoni bolje. Pred telovadkami pa je zdaj še občinsko prvenstvo, ki bo v soboto v telovadnici osnovne šole Tone Čufar.

Na državno prvenstvo sta se uvrstili Stefanovska in Brajkovičeva. Samo deset slovenskih telovadk je doseglo na republiškem prvenstvu več kot 80 % možnih točk, kar je norma za državno prvenstvo, ki bo od 1. do 3. junija v Beogradu.

REZULTATI:

EKIPE (11): 1. LGZ 151,45, 2. Zelena jama 142,70, 3. Tabor 140,10, 5. Jesenice I. 139,35, 6. Jesenice II. 134,10 točke.

Pionirke posamezno (54): 1. Bogataj 38,10, 2. — 3. Klep in Martinovič 37,70 (vse LJ), ... 12. Bertonec 35,45; 15. Dabižljčević 34,90; 16. — 18. Možina 34,80; 19. Oblak 34,50; 23. — 24. Pavlinek 34,25; 28. Aupič 33,50; 30. Rebolj in Osmančević 32,95; 43. Obid 32,00; 49. Dolgan 31,00 (vse Jes.).

Mlajše mladinke posamezno (16): 1. Matoh 35,45; 2. — 3. Remetič in Šipič 35,00 (vse LJ); 6. — 8. Stefanovska 33,75; 9. Brajkovič 32,95; 11. Slaninik 31,75; 12. Kos 30,35; 14. Krejčič 28,95; 15. Perat 27,85.

Pri mladinkah je zmagala ljubljanka Barbara Miklič, pri članicah pa Tanja Detiček, prav tako iz Ljubljane. TM

SLOVENSKO PRVENSTVO V METANJU VARPE

V soboto, 19. maja, je bilo na Lipcah pri Blejski Dobravi slovensko ekipno prvenstvo v metanju varpe. Nastopilo je 11 ekip. Najprej so se v prvi skupini pomerile ekipe Dobrava I., Martuljek, Elan Begunje in Gorenjka II. Zmagala je ekipa Dobrava I., pred ekipo Gorenjka II. Tretje mesto je osvojila ekipa Martuljka, četrto pa Elan Begunje.

V drugi skupini so se pomerile ekipe Ljubljana PEP, Dobrava III, Dalta in Jesenice PEP. Prvo mesto je osvojila ekipa Ljubljana PEP, druga je bila ekipa Dalta, tretja ekipa Dobrava III, četrto mesto v tej skupini pa je pripadlo ekipi Jesenice PEP.

Ekipa Gorenjka I., Dobrava II in Krašnja so nastopile v tretji skupini. Zmagala je ekipa Gorenjka I., pred Krašnjo in Dobravo II, ki je zasedla tretje mesto.

V finale so se torej uvrstile ekipe: Dobrava I., Ljubljana PEP in Gorenjka I.

Končni vrstni red pa je bil naslednji: Prvo mesto je osvojila ekipa Ljubljana PEP v postavi: Braz, Matjašič, Hribar, ki je dosegla 2 točki, druga je bila ekipa Dobrava I (Svetina, Kocjan in Reškovec) z eno točko, tretja pa ekipa Gorenjka I (Kosmač, Modrič in Korica), ki je ostala brez točke.

Prehodni pokal je tokrat pripadel ekipi Ljubljana PEP, predali pa so jim ga člani ekipe Dobrava I., ki so ta pokal osvojili lani. Treba je pohvaliti izredno dobro organizacijo tekmovalja in prizadevnost članov kluba varpa Blejska Dobrava, ki so v izvedbo tega tekmovalja nedvomno morali vložiti veliko truda in dobre volje.

Ljubitelji varpe naj opozorimo, da bodo najboljši varpisti konec meseca odpotovali na Švedsko, kjer se bodo pomerili s tamkajšnjimi varpisti.

S. A.

USPEŠNA SEZONA BLEJSKE ODBOJKE

Po nedavno končani odbojarski sezoni 1983/84 si v blejskem odbojarskem taboru resnično lahko z zadovoljstvom manejo roke. Članska vrsta, ki nastopa v drugi zvezni odbojarski ligi (ZOL) — moški, zahod, je osvojila četrto mesto, članice Bleda pa so postale republiške prvakinja in se bodo konec maja na kvalifikacijah potegovala za vstop v II. ZOL — ženske, zahod. Šibka točka blejske odbojke v minuli sezoni je vrsta blejskih odbojarskih upov, ki v II. ZOL — moški, zahod, z doseženimi rezultati niso dohajali večine tekmecev. Vendar, ker gre za mlado in še docela neizkušeno ekipo, se ob prizadevnem delu za njen razvoj ni treba bati.

Odbojkarji Bleda so letos med slovenskimi ekipami, ki nastopajo v drugi zvezni ligi, najboljše uvrščeni. Tako ravnski Fužinar kot tudi Mežica sta zaostala za Blejci, ki so, odkar nastopajo med drugoligaši, dosegli eno svojih najvišjih uvrstitev. Visoko četrto mesto gre predvsem na račun več kot odlične igre skozi ves spomladanski del prvenstva.

Po jesenskem delu prvenstva so bili blejski odbojkarji med 12 ekipami na osmem mestu z desetim točkami, potem ko so petkrat zmagali in bili šestkrat poraženi. V zimskem premoru je v ekipi prišlo do nekaterih kadrovskih sprememb. Standardna igralca prve postave Rešek in Divjak sta prenehala z aktivnim igranjem odbojke, po vrnitvi iz JLA pa so mesta v domači vrsti okrepili Mavrič, Tišinger in Zadravnik ter starostno poprečje ekipe močno znižali na 25 let.

Blejci so po ostrih in zavzetih pripravah na spomladanski del prvenstva z dobro formo opozorili nase že z zmago na zimskem pokalu Slovenije. V tem času je ekipa okrepil še Brumen, igralec mariborskega Stavbarja, ki se je zaradi nove zaposlitve preselil v Ljubljano in sam izrazil željo, da zaigra v blejskem klubu. V

takšen »novi« Bled sta trener Mitja Torkar in Stane Ferjan, oba tudi igralca v prvi postavi, izvrstno prenesla svoje bogate izkušnje in igralci so z mladostno zagnanostjo odigrali vsako tekmo brezkompromisno. Ekipa sedaj odlikuje tudi večja psihološka stabilnost, kvaliteta, s katero se Blejci v prejšnjih letih niso mogli ravno pohvaliti. Z nekoliko spremenjenim načinom igre so večji poudarek dali hitrim akcijam ob mreži ter igri v polju. Šibka stran ekipe je višina igralcev, eden izmed potrebnih pogojev za kvalitetnega igralca.

Spomladi so Blejci le dvakrat položili orožje: v Brčkem jih je ugnalo domače Jedinstvo, v Ravnah pa so s precej smole izgubili s Fužinarjem z 2:3. Na vseh ostalih devetih tekmah so bili Blejci boljši od tekmovalcev in v končnem seštevku so se s 14 zmagami in osmimi porazi ter razliko v nizih 53:35 uvrstili na četrto mesto.

Varovanje Stefana Udriha so postale republiške prvakinja potem, ko so se otresele svojih najresnejših tekme, ekipe Ljubnega ob Savinji, šele v predzadnjem kolu prvenstva. Po letu dni imajo tako blejske odbojkarice znova priložnost, da zaigrajo v drugoligaški konkurenci, seveda če bodo uspele na kvalifikacijah konec maja. Mlada ekipa je ob izkušeni Beravski klub nihanjem v formi vloga favorita prvenstva upravičila. Uvodni tekmi v drugem delu prvenstva so Blejci sicer izgubili, a v nadaljevanju so se vrstile zmaga za zmago in na koncu postale republiške prvakinja. Ob 15 zmagah so v prvenstvu le trikrat izgubile in imele razliko v nizih 48:18.

Po tako uspešni letošnji sezoni si seveda lahko samo želimo, da bi mlade blejske odbojarske ekipe v prihodnje še stopnjevale kvaliteto in pomaknile meje svojih tekmovalnih uspehov še više.

Bojan Rauh

PO POTEH PREŠERNOVE BRIGADE — TRADICIONALNI TEK NA MOHOR

V organizaciji kluba MARATONCEV Jamnik bo v soboto, 2. junija, ob 17. uri tradicionalni tek na Mohor na sedem kilometrov dolgi progi, po poti Prešernove brigade. Start bo v Nemiljah ob vsakem vremenu.

Tekmovanje bo v naslednjih skupinah:

— ženske do 25 in nad 25 let starosti,

— moški do 30 let starosti, od 30 do 45 in nad 45 let starosti.

Startnina bo 100 dinarjev. Iz vsake skupine bodo prvi trije prejeli medalje, do petega mesta pa tudi diplome. Za tekmovalce bo izrebranih tudi nekaj praktičnih nagrad.

Ciril Rozman

OBČINSKO PRVENSTVO V GIMNASTIKI IN ŠPORTNEM POLIGONU

Danes, v četrtek, 24. maja, bo v telovadnici TVD Partizan Jesenice občinsko prvenstvo v športni gimnastiki po programu za šolska športna društva. Nastopili bodo pionirji in pionirke ter mladinke in mladinci iz TVD Partizan Javornik-Koroška Bela in domačega društva. Prvenstvo se bo pričelo ob 18. uri. Uro prej, ob 17. uri, pa se bodo za občinske naslove borili predšolski otroci na športnem poligonu (tek, preval, hoja na gredi in met žogice v koš).

Vabi
TVD Partizan Jesenice

USNJAR : JESENICE 3:2 (2:1)

V nadaljevanju slovenske območne lige zahod so jeseniški nogometaši gostovali na Vrhniki pri Usnjaru in tekmo izgubili z rezultatom 2:3, polčas 1:2. Čeprav tokrat niso igrali slabo, so se domov morali vrniti praznih rok. V 35. minuti so povedli z golom Džamastagića, domačini so izenačili in povedli, v 65. minuti so Jeseničani še enkrat izenačili na 2:2 z golom Čataka. Igralci Usnjara so bili v nadaljevanju spretnejši in so dosegli zmagoviti gol.

Za Jesenice so igrali: Ilič, Mlakar, Pihler, Lamberger, Čatak, Zubanovič, Džamastagić, Blagojevič, Hadžisulejmanović, Ignjatović in Omanović.

Na lestevici vodi Ilirija z 32 točkami, Jeseničani pa so s 23 točkami na petem mestu.

Tudi v naslednjem kolu bodo Jeseničani gostovali, in sicer pri moštvu Kočevja.

J. R.

TRIGLAVSKI TURNI SMUK

Letos smo člani planinskih društev Gornjesavske doline že petnajstič uspešno izvedli množični spust s Triglava v Krmo.

Prilpne na prireditve so bile v zadnjih dneh najbolj intenzivne. Mojštranci so poskrbeli za prevoznost ceste, fantje in dekleta s Koroške Bele oziroma Javornika so odprli Kovinarsko koč v Krmi in potem utrli široko gaz do Staničevega doma pod Triglavom. Ostali smo jim sledili — večinoma v sobotnih jutranjih urah. Spremenljivo vreme nas pri vzponu ni posebno oviralo, ko smo težko otovorjeni sopihali proti Rjavini, kjer nas je sprejel močan veter, ki je marsikoga na grebenu treščil v sneg.

Naporna pot je bila v topli koči ob prijetni družbi hitro pozabljena in posamezniki ali cele skupine so se napotile še na Kredarico, da vidijo to pridobitev slovenskih planincev v zimskih razmerah in se sami prepričajo, da lahko v njej prenočijo tudi sedaj — izven sezone. Mnogi, ki so prespali na Kredarici, pa so prišli na obisk v Staničev dom. Promet med kočama je ponehal šele v večernih urah, ko so tema, veter in megla postali edini gospodarji pobočij nad triglavskim ledenikom.

Zjutraj se je ozračje umirilo in ko smo odšli polkna na oknih je v sobe vdrlo bleščeča svetloba. Hitro smo se spravili iz zavetja toplih postelj ter zakoračili v morje svetlobe. Posamič ali v skupinah smo se po označeni progi spuščali v dolino. Ker je slo kar prehitro, smo se usvajali, sončili, razgledovali in modrovali, da imamo z vremenom tokrat res srečo. Hvaležni smo bili organizatorjem, da so nas zvalili na ta čudovita pobočja, ki so sicer dostopna samo dobro opremljenim turnim smučarjem.

M. R.

POHOD MLADINE, BORCEV NOV, REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN, DELOVNIH LJUDI IN OBČANOV PO PARTIZANSKIH POTEH NA PRISTAVO — 26. MAJA

OK ZSMS Jesenice organizira množičen pohod po partizanskih poteh na Pristavo v Javorniškem rovtu v soboto, 26. maja.

Pohod sodi v osrednjo občinsko prireditev v mesecu mladosti. Proslava se bo začela ob 12. uri, po proslavi pa bo igral ansambel OZON za ples.

Pohodne enote, v katere se lahko vključite:

1. JBO IN CANKARJEV BATALJON, odhod ob 9. uri izpred spomenika padlim borcem NOV na Javorniku,
2. BATALJON VOS IN BATALJON IVANKE KRNIČAR, odhod ob 10. uri izpred OŠ Prežihov Voranc,
3. BATALJON VIKTORJA KEJŽARJA IN GORENJSKEGA ODREDA, odhod ob 10. uri izpred gledališča Tone Čufar,
4. BATALJON JOŽETA GREGORČIČA-GORENJCA, sestavljajo planinci,
5. JEZKOV ODRED, odhod ob 10. uri izpred OŠ Karavanskih kurirjev NOB na Koroški Beli,
6. KOKRŠKI ODRED, odhod ob 6.30 s parkirišča pred stavbo Elektro Žirovnica v Žirovnici.

S »cicibanove olimpiade« (foto J. Rabič)

JOŽE KNIFIC MED NAJMLAJŠIMI ŠPORTNIKI

Vreme nam v soboto, 19. maja, res ni bilo najbolj naklonjeno. Sonce se je skrilo za oblake ravno v času, ko smo se odločali, ali bomo telovadne rekvizite za Cicibanovo olimpiado postavili na igrišču ali v telovadnici osnovne šole Tone Čufar na Plavžu. Za lažjo, predvsem pa hitrejšo odločitev je poskrbelo nekaj debelih dežnih kapelj. Ko so se najmlajši športniki že postavili v skupine, starši na galerijo in tovarišice k orodju, ko je v telovadnici zadonela koračnica, pa se je toplota pomladanske sonce zopet pokazalo.

187 malih šolarjev je nervozno menčalo in se prestopalo v koloni. Vznemirjeni

so bili v pričakovanju samega začetka olimpiade, pa tudi ob tem, da imajo med seboj enega prvih OLIMPIJEV — JOŽETA KNIFIC. Ponosno so si ga ogledovali z vseh strani in težko čakali, kaj jim bo povedal. Spodbudil jih je, naj pridno vadijo in se ukvarjajo z različnimi športi, saj je zdrav duh le v zdravem telesu. Da to reklo drži, se je videlo na Jožetu samem.

Po končanem tekmovalju so otrokom podelili diplome — predstavnica ZB NOV Ivanka Kozarjeva, predstavnica ZSMS Ileničeva in sodelavci ZTKO.

P. K.

ALPSKI KVINTET ZA ŠPORTNO DVORANO V PODMEŽAKLI

V petek, 18. maja, je bila v športni dvorani v Podmežakli zabavnoglasbena prireditev, ki jo je organiziralo Športno društvo Jesenice. S samostojnim koncertom se je predstavil Alpski kvintet, ki je dobrodu segel dlani, sicer skromnemu številu obiskovalcev, ki so poslušali dovršen nastop narodno-zabavnega ansambla. Ta je sicer bolj znan in priljubljen v evropskih deželah, kjer je za nastope že prejel tri zlate plošče. Ta koncert je bil eden iz njihovega programa slovenske turnee.

Na prireditvi so tudi podelili priznanja najboljšim športnikom Športnega društva Jesenice za dosežke v pretekli tekmovalni sezoni. Prejeli so jih: Rudi Šapek (kegljanje na ledu), Barbara Markež (namizni tenis), Irina Vauhnik (drsanje),

Mirko Klinar, Poldi Krašovec (sankanje), Sašo Robič (smučanje), Peter Klemenc, Marko Smolej (hokej na ledu). Športniki so tudi povedali nekaj zanimivosti o svojih tekmovalnih dosežkih, načrtih in tudi nekaterih problemih. Obiskovalci so jih za njihove uspehe nagradili z lepim aplavzom.

Člani Alpskega kvinteta so celotni izkupiček od prireditve namenili za nadaljnjo izgradnjo športne dvorane v Podmežakli. Zares škoda, da ni bilo obiskovalcev več, kajti to bi si Alpski kvintet brez dvoma zaslužil. Ne kot kritiko organizatorjem naj dodamo, da je bila reklama preskromna, nekaj je bilo organizacijskih zatikanj in nenazadnje tudi cena vstopnic je bila precej visoka.

R.

NA TURNIRJU PARAPLEGIKOV NAJBOLJŠI TEKMOVALCI GORENJSKE

V soboto, 19. maja, je bil v telovadnici ŽIC na Jesenicah tradicionalni, tokrat že tretji košarkarski turnir paraplegikov Slovenije v počastitev dneva mladosti. Prvič so se paraplegiki zbrali na takšnem športnem srečanju leta 1982. Takrat so se soglasno odločili, da bo to njihovo vsakoletno majsko srečanje na železnarskih Jesenicah. Pokroviteljstvo so skupaj prevzeli aktivni zaposleni invalidov, konferenca osnovnih organizacij sindikata in koordinacijski svet ZSMS Železarne Jesenice. Letos je bil neposredni pokrovitelj aktiv zaposlenih invalidov, športno srečanje pa je tudi tokrat minilo v resnično prijetnem in vedrem vzdušju.

Čeprav priklenjeni na invalidski voziček so invalidi pokazali veliko borbenosti in volje, takšna rekreacija v okviru njihovih zmognosti pa jim zagotavlja tudi lažje premagovanje vsakdanjih težav in tegob.

Na turnirju je nastopilo pet ekip društev paraplegikov in sicer mariborske, celjske, novomeške, ljubljanske in gorenjske regije. Najuspešnejši so bili tokrat predstavniki gorenjske regije, ki so v finalu premagali ekipo mariborske regije. Za zmagovalno ekipo so nastopili: Tr-

dina, Dolžan, Kupnik, Sajovic, Racič, Rožman, Peterlin in Krevsel.

Ob zaključku je predsednik aktivna zaposlenih invalidov Železarne Rudi Marka vsem sodelujočim ekipam podelil pokale, predstavniki društva paraplegikov gorenjske regije pa so letošnjo zmago pokrovitelju izročili spominsko darilo — umetniško sliko za večletno sodelovanje in pomoč.

Vsi so se veseli in zadovoljni vračali domov, vsem, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi turnirja, pa gre seveda priznanje, kajti težke invalide so pristočno sprejeli, zagotovili so jim uspešno izvedbo turnirja ter jim pripravili prijeten in sproščen majski dan.

REZULTATI: Gorenjska: Celje 26:10 (16:8), Maribor: Novo mesto 19:5 (6:3), Maribor: Ljubljana 18:16 (4:10), Novo mesto: Ljubljana 18:14 (6:2); finale: Maribor: Gorenjska (13:15); za 3. mesto: Celje: Novo mesto 10:12 (4:6).

Končni vrstni red: 1. Gorenjska, 2. Maribor, 3. Novo mesto, 4. Celje, 5. Ljubljana.

J. R.

VELIKA ŠPORTNA PRIZADEVNOST NAŠIH NAJMLAJŠIH

V četrtek, 17. maja, smo imeli cicibani na športnem igrišču v Podmežakli pomladanski kros in preizkus vožnje s kolesi. Obe akciji sta del tekmovalja za športno značko. Muhasta pomladansko vreme nam sicer ni bilo naklonjeno, vendar pa navdušenih najmlajših športnikov in njihovih tovarišic to ni motilo.

300 malih šolarjev je svoje fizične sposobnosti preizkusilo najprej v krosu. Zasoplih in rdečih lic so že takoj hoteli vedeti, kakšni so rezultati. Vožnja s kolesi

pa je pomenila za nekatere, ki imajo za urjenje te spretnosti doma in v vrtcu manj možnosti, trd oreh. Dobra volja, kakšen padec, vse je šlo.

Konec lep — vse lepo, za nagrado pa še dve znački — trimček v teku in na kolesu, podelila nam jih je naša tovarišica Špela (iz ZTKO), ki veliko misli na nas, nam pomaga in nas spodbuja. Tako smo že sedaj dogovorjeni za jesenski kros.

P. K.

KRAVE V HIŠI

SMEŠNA ZGODBA

(Smešna zgodba)

Teta mi je pripovedovala, da so nekega vročega dne spustili krave na vrt na pašo, teta pa je ribala vežo. Bila je sobota. Zelo je bilo vroče, zato se tudi kravam ni godilo najboljše. Pikali so jih obadi in muhe, zato so vdrle z vrta in pribezljale na dvorišče. Ker so bila hlevska vrata zaprta, so šle kar lepo naravnost v našo vežo v hiši. Teta, ki je bila v kuhinji, se jih je grozno prestrašila. Krave, ki so se zvrstile po ozkem hodniku, se niso mogle obrniti, ker je bilo preozko. Imamo namreč zelo ozko vežo, vanjo pa se je spravilo vseh deset krav. Teta od obupa ni vedela kaj storiti. Nato pa se je prerinila do vhodnih vrat in jih odprla. Odpreti ji je uspelo le eno polovico vrat, tako da je bilo za krave strašno ozko. Vendar so se vse krave srečno spravile ven, naravnost na glavno cesto. Ljudje so debelo gledali. Turisti pa so se smejali, eden pa je ta prizor celo fotografiral. Verjetno so mislili, da je v Ratečah navada, da krave spuščajo skozi hišo, namesto iz hleva. Kadar se teta spomni na ta dogodek, se iz srca nasmeji. Takrat pa ji ni bilo vseeno, saj je morala še enkrat temeljito poribati vso vežo.

Anica Mertelj, 5. razred

ODPRLA SE JE REDOVALNICA

1

Strah. Prične se s prihodom učitelja. Nervoza v razredu narašča iz minute v minuto. Ozračje je naelektreno in vsem se je žijo lasje. Nemirni obrazi se skušajo skriti ter begajo sem ter tja. Tu pa tam te ošinejo oči, ki dajejo občutek neodločnosti, strahu in skrbi. Med vsemi temi obrazi pa stoji on, učitelj, in v roki se mu pod bliščem sonca sveti ona, ki povzroča tako gorja. Vsi strme le še v redovalnico. Dobro se sliši, kako vsem po vrsti zastaja dih. Tedaj pa se v vso to tišino vsili močan, rezek glas. Vsi obrazi so naenkrat rdeče obarvani. Kdo bo prva žrtev? Vsak pri sebi si poizkuša zakriti obraz in se narediti nevidnega. Vemo, da bo nekdo vendar moral pred njega, katerega čelo je lezlo že preko nosu. Mrzla polt valide vse, ki smo prepričani, da nas bo videl.

In le nekaj trenutkov za tem se iz velikih ust, ki se vedno bolj raztegujejo, zasliši neprijeten zvok: »Fred, k tablik! Večina se jih spet pomiri. Vzdihi olajšanja. Ves čas spraševanja zre razred v redovalnico, ki sedaj še bolj izzivalno spreminja svoj položaj. A v njo gleda tudi edini človek, ki v

tem trenutku v razredu ni zaželen. In ko je vsega konec, v redovalnico zapiše drobno oceno, zaradi katere je trepetalo toliko src.

Redovalnica se zapre. Zazvoni. Glave se spet vzdignejo in pogledi se umirijo. Na obraze se prikrađejo nasmeški in razred oživi. Pozrabljeni so strah, trepet, nervoza.

Matjaž Gracer, 8. razred

2

Prihaja. Še zadnjič si zaželim, da bi ga tam na hodniku nekaj ustavilo in ne bi prišel v razred. Da bi padel in si zlomil nogo. O, da bi se spomnil, da ima še opravek, da bi izgubil redovalnico ali pa, da bi sploh se be pozabil doma. Toda že je tu. Pošast! Po zdravi in se vsede. Le kaj zavlačuje s tem kracanjem v dnevnik. Toda... Oči mi še zadnjič preletavajo črke v knjigi in na čase poškilijo proti njemu. Zadržujem dih. Iztegnil je roko in nesreča je že tu. Odpira roza »stvar«, ki jo štejem med najbolj osvo-vražene predmete na svetu. Že pokliče nesrečnika, ki se leno zavleče pred tablo. Živčno udarja z roko po tabli in mi z očmi namigne: »Pomagaj!« »Revež,« pomislim, ob tem pa sem zadovoljna, da pred tablo ne stojim jaz. V razredu se zasliši olajšan vzdih. Sledijo vprašanja in... cvek. Ozračje je zopet napeto od pričakovanja in pogledi svigajo sem in tja. Vendar že prej omenjena pošast iztegne roko po knjigi in že ni več pošast, ampak rešitelj. Začne se razlaga in njegove besede se dolgočasno vlečejo do konca ure in se mešajo z naveličanim šepetanjem.

Tamara Grilc 8. razred

LJUBI, NE LJUBI, LJUBI...

(LJUBEZEN PETOŠOLCA)

1

Kadar sem zaljubljen, sem zmeden na vsakem koraku. Hudo je. V šoli ne vem, kje se me drži glava. Strah me je, ko stopim v razred, ker ne vem, ali jo bom zagledal ali ne. Ko se učim, se misli spleta v neskončne sanje, ki jim ni kraja. Zmedenost je vsak dan večja. Grdo pišem, nagam ji in se petelinim pred njo.

Doma pa je vse še huje. Prepiram se s sestro in bratom, med večerjo ne govorim. Mama me sprašuje, če sem mogoče bolan, jaz pa ji kratko povem, da ne. Ko gledam televizijo, me sestra zbada, če sem mogoče zaljubljen, jaz pa ji zabrusim, naj se briga za svoje stvari.

Včasih utrgam marjetico in ji počasi trgam liste: »Ljubi, ne ljubi, ljubi...« Če se izteče na »ne ljubi«, sem razočaran in žalosten. Kadar pa ostane ličič, ki pomeni LJUBI, sem srečen, oziram se za njo in jo gledam, oblaki pa se mi zdijo kot plavajoče zvezde sreče.

Andrej Kunstelj, 5. razred

2

Ko pridem v razred, sem ves zamorjen. Sedem v klopi in se poskušam učiti. Nena-doma mimo mene priskaklja tista, ki jo ljubim. Gre naravnost k mojemu sosedu. Mišice se mi napihnejo kot dva balona. A vseeno mi ostane trohica pameti: v sončni prah ga bom zmel med rekreacijskim odmorom. Čeprav ga nisem zmel v sončni prah, sem vseeno vesel, da tri dni ne bo mogel iz postelje.

Drugi dan sem se hotel uesti in malo zafrkavati ono smrklo. Kar naenkrat me nekaj oplazi. Nje ni nikjer, ni je v šoli. Ves poparjen moram povedati, da manjka.

Ziga Krof, 5. razred

SMRT SMRT JE —

Vladka: konec sveta?

Polonca: trava, ki jo pokosimo?

Katja: posušeno drevo?

Irena: ovenel cvet?

Eliza: črna roža?

Teodor: kot velika sova?

Darja: mrtva narava?

Iztok: smrtna misel?

Marko: žalosten dogodek v mojem življenju?

Urška: stara žena s koso na rami, da pokosi življenje?

Eva: mrtev otrok na zemlji, ki so ga ubili zločinci?

Tina: atomska bomba, ko pade na zemljo?

Robi: pijani voznik?

Klavdija: nekaj belega in votlega?

O smrti veliko premišlujem. Zdi se mi nekaj groznega. Lansko leto je umrl naš sosed. Star je bil komaj trideset let. Bilo mi ga je zelo žal. Nisem mogla verjeti, da ga nikoli več ne bom videla. Včasih, kadar sem šla k sosedovim na obisk, se je vedno šalil z menoj. Rekel mi je, da moram jesti malo klobase in veliko kruha. Zmeraj je bil dobre volje in nasmejan. Nenadoma pa je zbolel in kmalu nato je umrl. Šele takrat sem spoznala, kako je smrt strašna.

Eliza

Smrt se mi zdi žalostna. Hudo mi je, kadar pomislim, da bi mi umrli: ati, mami ali bratec. Nikoli več ne bi bilo tako, kot je sedaj, ko smo skoraj vsak dan skupaj: zadovoljni in srečni.

Pred nekaj tedni, ko so v Bejrutu umirali otroci in njihove matere, mi je bilo tako hudo, da nisem mogla gledati televizije.

Kmalu bo dan mrtvih. Še bolj se bom spomnila ljudi, ki so že umrli. Svečke bom prižgala staremu atu, tovarišu Titu in drugim partizanom, ki so umrli za lepše življenje.

Martina

NAŠ RAZRED

Zazvoni, mi pa se še kar lovimo in pogovarjamo. Sploh ne slišimo tovarišice, ko pride v razred. Zavpije: »Mir, kaj je zdaj to!« Vsi prestrašeni utihnemo. Tovarišica odpre redovalnico in gleda po razredu. Takrat je vse tiho. Malo pogleda ocene in reče: »No, Darja.« Vztrepeta mi srce. »Ali bom znala?« se sprašujem. Nič nisem pripravljena. Potem mi pa že kako gre. Če pa dobim slabo oceno, se drugič učim in oceno popravim.

Drugo uro pišemo kontrolno nalogo iz spoznavanja družbe. Te me ni tako strah, saj si vedno pomagamo. Ko se tovarišica obrne stran, potihem sprašujemo: »Kaj je pri petem vprašanju? Kje so Rodopi?«

Med prostim časom je kontrolna naloga že v pozabi. Spet se pričkam. Fantje nam nagajajo. Hočejo vzbuditi pozornost. Včasih jim rečem: »O, kako si zaljubljen!« In potem se ne prikažejo več. Včasih kakšna punca dobi tudi pisemce in potem v jezi vpije: »Budalo neumno!«

Ko smo si pri matematiki dopisovali, je neki listek prišel do tovariša. Tovariš pa se je na ves glas smejal.

Darja Uršič, 5. razred

KDO IZ MENE POJE: LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

JOSIP VANDOT 1884—1944

(OB STOLETNICI ROJSTVA IN ŠTIRIDESETLETNICI SMRTI)

Precej časa po osvoboditvi je moralo preteči, da je bil Josip Vandot uvrščen med ustvarjalce mladinske kjiževnosti, medtem ko je njegova ostala literarna zapuščina, predvsem poezija, še neproučena in neupoštevana v slovenski literarni tvornosti.

Josip Vandot je bil rojen 15. januarja 1884 v Kranjski gori kot deseti otrok načelnika postaje, ki je bil poročen z domačinko iz Gozd Martuljka. Iz pravljic, ki jih je otrokom pripovedovala mati in na paši pastir Jok, ki je bil prava zakladnica ljudskih pripovedk, je Josip Vandot črpal snov za svoje povesti, ki jih je napisal za slovensko mladino, pa tudi za svojo poezijo.

Po končani osnovni šoli v Kranjski gori je, željan znanja in učenosti, nadaljeval šolanje v gimnaziji v Novem mestu, kjer je bil zelo dober učenec in odličnjak v slovenskem jeziku. Kot petošolec je v dijaškem listu objavil svoje prve pesmi, kot sedmošolec pa prvo povest. Po uspešno opravljeni maturi bi zelo rad nadaljeval študij na medicinski fakulteti, ker pa bi bilo to preveliko breme za revno in številno družino, se je odločil za službo na železnici. Služboval je v Št. Vidu ob Glini blizu Celovca, v Litiji, Postojni, Trstu, Gradcu, Sisku, Slatini Radenci in Pragerskem. Zaradi slabega zdravja, pa tudi odpora do železničarske službe, se je leta 1922 upokojil in se posvetil samo pisateljevanju.

Leta 1941 ga je nemška okupacija zatekla v Mariboru, odkoder so ga kot zavednega Slovenca skupaj z ženo, hčerko in vnukinjo preselili na Hrvaško. O vsem tem je pisal obsežen dnevnik, ki je ohranjen, v katerem ob ponižanju in trpljenju, ki ga je doživljal skupaj s svojimi, izraža trdno prepričanje, da bo vse to minilo in da je to pot v lepše in boljše življenje.

V dnevnik je zapisal tudi to:

»Leno se je čas vlekel naprej. Sedeli smo na svojih culah in mirno čakali. A na dvorišču se ni hotelo spremeniti prav nič. Ljudje so se še vedno kakor živina preganjali sem in tja, vročina je pričela priti...

LISTI izhajajo kot priloga tednika ŽELEZAR — glasila delovnega kolektiva SOZD SŽ Železarna Jesenice. Ureja kulturno umetniški klub DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, glavni in odgovorni urednik Joža Varl.

To številko LISTOV posvečamo našemu rojaku, pisatelju in pesniku JOSIPU VANDOTU, ob stoletnici njegovega rojstva in štiridesetletnici smrti. Pri družili so se nam tudi učenci osnovne šole Jesenice-bohinjski odred Kranjska gora s svojim šolskim glasilom KE-KEC, podprlo pa jih je Turistično društvo Kranjska gora ob odkritju spomenika Josipu Vandotu. Vsi skupaj se zahvaljujemo pisateljevi hčerki Jelki Vandot, ki nam je dala na voljo nekaj še neobjavljenega gradiva svojega očeta.

skati in v pripeki je smrad postajal še hujsi in neznosnejši. Moja žena se je pomirila, ker so ji bolečine v sklepih precej popustile. Tudi Bojka (vnukinja, pripis pisca) se je utolažila in pričela kramljati in izpraševati po sto rečeh, ki jih je videla okrog sebe, a jih ni razumela. Le hči se ni mogla vdati v usodo. Prestrašen je bil udarec, ki jo je strmoglavil iz najlepše, zaslanjene višine v prepad, odkoder ni videla nobenega izhoda. Od povsod, kamor se ozre in na kar pomisli, se ji roga razbito življenje, razbita mladost in srečo bo morala zdaj plačati z najhujšo ceno: z beraštvom, poniževanjem in zasramovanjem od tistih ljudi, ki jim ni storila nikoli nič žalega. In zakaj vse to? Zato, ker njena mati ni govorila drugega jezika kakor ta jezik, ki ga jo je naučila mati, in zato, ker je oče ljubil domovino, ki je ležala zdaj poteptana na tleh.

S kolenčci se je uprla v kolena in si podpirala glavo z obema rokama. Njene oči so bile suhe, a vendar je v njih gorela tista strašna bolečina, ki ne pozna solza. Do dna duše se mi je zdaj zasmilila ta mlada žena, ki jo je že v prvih dneh mladosti in materinstva oguljufala sreča. Tolažiti sem jo hotel, a za tolažbo ni bilo prave besede.

»Čuj,« sem ji rekel naposled. »Stresi s sebe vse, kar te tišči. Stisni dušo in stisni zobe. Saj ni še nič propadlo. Vse, kar se godi okrog nas, ni nič. Za nas ima pomen le to, kar bo. Tisto pa bo veliko in lepo...«

V izgnanstvu je Josip Vandot napisal tudi ciklus pesmi V belih nočeh s podnapi-som V grobnici, 25. avgusta 1942. Slutnje smrti, izražene v pesmi, so se kmalu uresničile. Josipu Vandotu je nit življenja pretrgala bomba, ki jo je odrglo poškodovano zavezniško letalo v Trnjavski Kuti pri Slavovskem Brodu.

Čeprav je v osrednjih slovenskih revijah sodeloval kot pesnik, si je po osvoboditvi pridobil sloves z mladinskimi povestmi, ki jih je oblikoval po ljudskih izročilih in postavil v svet gora, ki so ga obdajale v njegovi mladosti. Tako so nastale pripovedi o Kekcu, Rožletu, Tinkari, Mojci, Bedancu, Kosobrinu, Vitrancu, Pehti in drugih pravljicnih bitjih. Najpomembnejše povesti so: Kekec na hudi poti, Kekec na volčji sledi, Kekec nad samotnim breznom.

Pri različnih založbah so izšla naslednja njegova dela: Kekec z naših gora (1936); Prerok Muzelj (1939); Kekec nad samotnim breznom (1952 in kasneje še nekaj izdaj); Kekec na volčji sledi (1957); Kekec na hudi poti (1965); Popotovanje naše Jelice (1968); Kekčeve zgodbe — zbrane (1969 in še nekaj izdaj kasneje). Neobjavljenih je še veliko njegovih pesmi in rokopisov, ki so še ohranjeni, med drugim Gorske romance, 200 ljubezenskih planinskih pesmi, ki jih je v najlepših urah, kakor pravi avtor sam v svojem dnevniku, napisal v letih 1931—1941 in ki jih je z zvijačo stlačil v prtljago, ki jo je kot izseljenec smel vzeti s seboj.

Joža Varl

LISTI

ŠTEV.: 61/XIV

JESENICE, DNE 24. MAJA 1984

JOSIP VANDOT

GORSKI CVET

Na teh listih črke niso pesmi, ki govore iz rim in gladkih not, to so le blede, neopaznani cveti, ki najdeš v belih jih gorah povsod.

Zarastli so se tam pod snegom večnim, med peskom bornim vaše koprne brez vonja in samotno, tiho, da še imena niso dali jim ljudje.

Nabral v gorah sem v urah jih najlepših, ko zarja je plamtela iz višin, nasul sem jih v predalce skrito tvoje, da zvenejo tam kot name spomin.

Življenja hrepenenje, smešni boji več niso vredni kakor borni cvet, ki koprnel je v skalah vse življenje, zvenel, sprhnel v zasmeh je poznih let...

V teh gorah sem dosegel vse vrhove, preplezal strme stene in čeri, med snegom večnim sem natrgal rože, ki zima jih nikdar ne zamori.

Okrasil z njimi sem oltar v svetišču, na njem se slika tvoja v mrak smehlja in v dneh samotnih in v večerih jih se misel moja z njo igra.

Ljubezen moja pred oltarjem moli, molitve moli, ki jih vrh gora je slišala med žarki, ko na cvetje so vsipale se z gorskega neba.

Poznaš te molitve, si čula v skrivnostni uri sladki njih šepet? Jih čuješ, ko po očeh ti jasnih z bolestjo nemo blodi moj pogled?

To svetišče, ki pod goro v tihi mir noči molči, vse v skrivnost je pokopano, v sanje tvojih mladih dni. Vroča tuč pred najsvetejšim v molku skrivnem plapolja in te včasih iz skrivnosti tvoja slika vztrepeta.

O, zakaj se po svetišču v strahu nemem iščem jaz? Svečenica bela davno že razkrila je obraz, za ljubeznijo stopila je v pomladni živi svit, a za njo v svetišču plaka v molku svetem mrak prikrit.

Po molčečem, svetem mraku stije božje le oko in trepete v večni luči, da mi v duši je hudo...

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nadaljevanje s 1. strani

V večerno sonce v zlati čas
pobožalo je tvoj obraz,
pobožalo oči radost,
lic tvojih žametno sladkost,
krog glave pa se lesketa
Draguljev krona in zlata.

Že spi za tabo rosin log,
šumlja večer krog in krog,
molitev tiha se budi,
šepeče gorko in drhti,
kot solza mre ti ob nogah,
kot solza, ki je padla v prah.

V gorah umira zvona glas,
ki v duši poja vsek mi čas,
kraljico angelov časti,
ki tiha zda v gore molči,
a krona kot boginje žar
cvete krog glave ji vsekdar.

O, naj klečim ti pri nogah,
naj solza sem, ki kane v prah!

O, zakaj se ne ozreš
v to samotno mojo ječo,
ki brezupno v dan strmi
tam pod goro, večno spečo?

Kar imel sem, vse sem dal,
da sem zate le živel,
v ječo skril sem dušo svojo.

Skril sem nade, želje vse,
čute v sebi sem zamoril
in trpel, da tebi le
dan v gorah bi večno zoril.

V ječi prazni zda molčim,
a nekje pomlad prepeva
kakor grlic gorskih smeh
po samotni mi odmeva ...

Grob odprl se je v jutro
in v pomlad je zastrmel,
kot obupna, težka misel
v jutro božje je vzkipeł:
pod skalovjem nemim
v gorski svet molči prepad,
na ledenem, večnem snegu
mrtev sanja orel mlad.

Videla si ga v višavah,
ko zaprl je soncu pot,
a oči je strnil slepe,
zvil gorečo je perot,
zgrudil se je v noč skalovja,
smrt zaprla mu srce,
slepe le oči uporno
daleč v sonce mu strme ...

Ti ga vidiš v mislih nočnih,
tvoje sanje vse noči
pokopujejo ga v cvetje,
ki iz grudi ti brsti ...

Po Vitranca gozdovih modrih
bogovi v trudnih sanjah spe,
na sveti straži bori, hoje
k njim tihe sklanjajo vrhe,
v višavah krožijo nad njimi
čuvarji-jastrebi trije.

V nebeških mislih po dobravi
veštaka hodi pod goro,
a koder hodi, v mislih blaznih
ljubezen moja gre za njo.
Ti udi, slastni, ki v molitvi
kot belo cvetje v dan kipe,
oči, ki kot vijole krotke
v nebo odprto ji strme —
o, jaz jih ljubim, poljubujem,
ko v tistem snu molče gore ...

Gorje,
ko v blisku, gromu in viharju
bogovi se iz sanj zbude!

Jaz nimam cvetja, da bi z njim ovenčal
dehtečo krono tvojih las,
jaz imam pravljice le tihe,
ki se bude v ponočni čas.

Tam v logu gorskem, tam v planinskem
gaju
med ravšjem rdečim ti šepečejo,
ob oknu tvojem z žarki jutra
krog rožmarina ti trepečejo.

Čuješ njih šepet, besede vroče,
ki z jutrom zdaj ti v dušo žubore?
Čutiš v soncu vonj opojni,
ki z rožmarina diha ti v srce?

Ti v pravljicah kraljična si prelepa,
ki pot zgrešila v bele je gore,
ki sama je, tako je sama,
da mimo nje še sonce jutra gre ...

Te molitve, ki jih gora
v mesečino šepeta,
davno že so mi gorele
v mislih mladega srca.
Molil sem jih z vr.čo vero,
v njih sem ljubil širni svet,
ljubil, kakor ljubim tebe
v tvojem snu, moj gorski cvet!

Mesečina, v noč drhteča,
prede skrivno nad teboj,
prede v lase, prede v grudi
in v nasmeh nemirni tvoj.

Ti jo srkaš v dihu rahlem,
da ti polno je srce,
in razumeš vso molitev,
ki jo molijo gore.
In v molitvi misel tvoja
z mojo družijo se nočjo
in se ljubita, gorita
v zvezde, v gorski ves pokoj ...

NAŠE ROŽE ZLA

Bodočnost? Našel se bo kak cazar, mo-
torizirana zgodovina, ki bo zradiral ta
žalostni Liliput z zemljevida. Na zem-
ljevidu bo ostala za otroško dlan široka
praznina in nihče več ne bo vedel, za
čem je jokala Lepa Vida.

(Ervin Fritz, Okruški sveta)

S pesmimi krasi oltarje v svetiščih
sončeve poti — ne ve, kje je njegova —
in se sprašuje:
O, zakaj se po svetišču
v strahu nemem iščem jaz?

Kot da ni slišal za Črtomira in Bogo-
milo, ki sta Bogu darovala vse kar ohr-
nja rod ...

V mislih blaznih vestalko zalezuje,
ki je past bogov. V prividih njenih udov
slastnih od greha zgrozen kliče vruga:
Gorje,
ko v blisku, gromu in viharju
bogovi se iz sanj zbude!

In vrag je moder šepetalec:
— Gospodarico žališ! Vesto vzemi
si, da bo tvoje gnezdo polno orličev, ki ti
prestrežejo strele razjarjenih bogov ...
Moja moč je onstran groba, kamor te
vestalka vodi, ko ji polagaš dušo na ol-
tar. Sam praviš, da gre sonce mimo nje,
da je zgrešila pot v bele gore.

— Pesnik daruje, kar ima — moč
svojega duha:
Skril sem nade, želje vse,
čute v sebi sem zamoril
in trpel, da tebi le
dan v gorah bi večno zoril

Vrag se posmehuje:
— Komu? V vseh svetiščih si izdan,
ponižan, opljuvan ... Ti pa kar molčiš.
Pesnik ni za hlapca rojen! Gospodarji to
vedo ... Ko boš pokleknil k njenim no-
gam in boš kanil kakor solza v prah, te
že dolgo več ne bo. Bolna vest — od gre-
ha misel blazna: genialen (samo)
umor ...

— Pesnik sanja tudi kadar je izgu-
bljen. Za mir v duši moli, za milost pro-
si vesoljnega boga, ki bi imel srce otro-
ka. Za velike pravljice se mu zahvalju-
je, da bi ob njih shodila tudi majhna
ljudstva:

Moj duh izlil se v vas je, gore bele,
izlil se v pravljic vaših je šepet,
zveličan krožil bo ob skalah vaših
in večnost vašo živel nem, zavzet ...

— O bog! je vzkliknil vrag.
Tako mi ne uide vsak!

Benjamin GRACER

Franci Črv: Visokogorsko smučišče

SREČA

Mislim, da je sreča nekaj lepega ... Če
imaš srečo, se vse dobro konča.

Sreča je, če znaš v šoli vse, kar te tova-
riš vpraša. Sreča je tudi, če prideš v šolo in
domov brez nezgode ...

Kaj je sreča, sem najbolje spoznala, ko
sem se enkrat vozila po stopnicah. Nena-
doma mi je vzelo ravnotežje in padla sem z
glavo naprej na beton. K sreči so bile prav
tam moje copate in udarec ni bil tako hud.
Takrat so mi vsi rekli, da sem imela veliko
srečo ...

Eliza

MOJ MOŽ

Poznam nekega dečka, ki mi je zelo
všeč. Je močan in delaven; prav tak, kakrš-
nega si želim. Ne vem, če bo kdaj postal
moj mož. Mogoče bom spoznala koga dru-
gega? Sedaj — v mojem razmišljanju — je
on moj mož. Moje misli so vedno pri njem
na obisku. Skupaj se igrava, razmišljava,
gledava televizijo in se reživa. Ko bo velik,
upam, da ne bo hodil od gostilne do gostil-
ne in pil kot »mavra« ...

Aleksandra

Želim si visokega moža, vsaj za glavo
večjega od mene, da mi ne bo treba hoditi
nad njim. Močan bo kot Tarzan, ker so mi
močni moški zelo všeč. Ne bo debel, da bi
zavzel vso posteljo. Imela bova skupno po-
steljo. Bo pošten, pameten, dober in lep.
Veliko mi bo pomagal pri delu. Učil bo
otroke matematiko, fiziko ... Kadar bo
prišel z dela me bo poljubil. Z mano bo ne-
žen; ne samo takrat, ko bom noseča. Kuha-
la mu bom, kupovala obleke in pripravljala
presenečenja. Poklonila mu bom lepo za-
pestno uro. Imela ga bom zelo rada in ni-
koli se ne bova ločila.

Tina

NEKOČ BOM OČE

Ko bom oče ne bom hodil v gostilne. Ne
bom tepel žene, kakor moj oče. Želel bi
imeti fanta in punčko. Fant bo moral biti v
šoli boljši kakor jaz. Ko bo velik tudi boljši
oče, kot jaz. Delal bom v zidarstvu. Sinu bo
ime Andrej, puncu Kukica, žena pa bo
Alenka. Ženi bom pomagal pri delu, da ne
bo važna, da samo ona dela. Otroke bo mo-
rala imeti rada ...

Če bom imel toliko sreče, da bom star
petdeset let, bom še učil vnuka. Ne bom ga
učil piti, potepati se, tepsti ženo ...

Andrej bo bolj podoben očetu, Kukica
pa mami. Ko bom umiral, bom zaželel si-
nu in puncu lepšo prihodnost.

Peter

Nekoč bom oče. Imel bom lepega otro-
ka. Kupil mu bom: pleničke, majico, hlače,
če pa bo morda malo škilil, mu bom kupil
tudi očala. Ko bo nekoliko zrasel, ga bom
kdaj vzel s seboj v Italijo. Kadar bo rekel,
kupi mi ta avto, ki bo stal tri tisoč dinarjev,
mu bom rekel, da ne zaslužim vsak dan ti-
soč dinarjev in naj si zato izbere kaj druge-
ga. Če bo še en otrok, se bom potrudil v to-
varni, da bom več zaslužil. Mogoče mamici
otročiček ne bo všeč, potem bo prišlo malo
do prepira. Živeli bomo v Parizu. Družino
bom vozil na Eifflov stolp in po mestu. Tu-
di z jahto jih bom vozil na otoke. Včasih se
bomo vrnili v Jugoslavijo. S Parižanko
bom poročen, če bo dobrega srca, seve-
da ...

Sašo

Učenci nižjih razredov

NA SOSEDOVEM VRTU (HUDOMUŠNI SESTAVEK)

Dragi bralec-farizej,
če še nikoli v življenju nisi bil na sose-
dovem vrtu, če vedno hodiš s sklonjeno
glavo mimo njega, in si vsakič obarvaš lica
z rdečico njegovih zrelih sadežev, kadar se
te loti skušnjava, da bi preskočil njegov
plot, moraš verjeti, da so vse naše zgodbe
povsem izmišljene ...

V izmišljenem pa za tako pridne otroke
nikoli ni bilo kaj resničnega!

S spoštovanjem in razumevanjem!
Učenci in tovariši

Nekega jesenskega dne me je mamica
poslala v trgovino, da bi kupila jabolka. Bi-
la sem prelena; ni se mi ljubilo kupova-
ti ... Raje sem šla na sosedov vrt. Sosed
ima lepo jablano. Na njej vsako leto zra-
stejo debela, sočna jabolka. Splezala sem
nanjo: in odtrgala deset jabolok. Dala sem
jih v vrečko. Potem sem se šla igrat s prijat-
eljico Diano.

Ko sem se vrnila domov, sem položila
jabolka na mizo. Mamica je rekla: Zelo si
pridna! (Moja zgodba je izmišljena, ker pri
nas ni sošeda, ki bi imel vrt)

Nataša

S prijateljem sem hodil na sosedov vrt
klatit jabolka. Prvi dan sva se izvlekla,
drugi dan tudi, tretjič pa so bile pod jablo-
no pripravljene gajbe. Stopil sem na gajbe
in se povzpел na drevo. Močno sem tresel
jablano. Jabolka so padla na gajbe in je ta-
ko »grmel«, da je gospodar pritekel iz hi-
še ... Midva sva ušla. Ko so doma zvedeli,
so naju natepli ...

Gorazd

Na sosedovem vrtu smo večkrat klatili
hruške. Bile so zelo okusne (sosed nam ni-
koli ni ponudil kakšne hruške). Zato smo
se odločili, da bomo klatili ...

Bilo je ob devetih zvečer. Toni je zlezal
na drevo in potresel. Hruške so začele pa-
dati na tla. Takrat pa je od nekje prišel
stric. V hipu smo zbežali ...

Primož

Nekega dne sem šla jest jagode na so-
sedov vrt. Z menoj je bila tudi Polona. Ko
naju je zagledal sosedov stric, sva se ga ta-
ko ustrašili, da sva zbežali ...

Bil je zelo hudoben. Tudi drugim otro-
kom ni dovolil nabirati jagode. Jagode so
bile tako lepo rdeče, sladke pa še bolj. Ja-
gode imam še danes zelo rada.

Mateja

Pri sosedu na vrtu sem zagledala na
tleh lepe, sočne hruške. Zahotelo se mi je
njegovih hrušk in sem šla k njemu. Prosila
sem ga, če lahko pobere hruške okoli
drevesa. Odgovoril mi je: »Kar prinesi
vrečko in si jih naberi. Nabrala sem jih
polno vrečko in se mu lepo zahvalila.

Tanja

Z bratcem sva šla iz šole. Nenadoma
pomislil na sosedov vrt. Potem rečem
bratcu: — Kaj če bi šla po jabolka? — Odli-
čna ideja, pravi.

In sva šla ...
Splezal sem na drevo. Začel sem jih
metati dol ...

Naenkrat pride lastnik vrta. Zagleda
naju in začne vpiti. Branko pobegne, jaz
pa ostanem na drevesu. Kmet še kar vpije.
Nazadnje se z begom tudi jaz rešim.

Ranko

Nekoč sta šla mamica in ati na spre-
hod. Otroci pa smo odšli k sosedu klatit ja-
bolka. Nabrali smo jih eno vrečko, ko so se
naenkrat pred hišo odprla vrata. Vsi smo
zbežali, razen Tomaža, ki se je na drevesu
potuhnil. Toda teta Marica ga je zagledala.
Rekla je, naj pride dol. Tomaž se je počasi
spustil na tla. Potem ga je teta Marica pri-
jela za uho in ga glasala. Mi smo vse gleda-
li za ograjo ...

Ko sta se mamica in ati vrnila, sva z
bratcem molčala, kot da se ni nič zgodilo.
Andrej

KAJ JE SKUŠNJAVA?

SKUŠNJAVA je čuden mik, ki se rodi
iz želje po nečem, kar ni dovoljeno ...

SKUŠNJAVA skuša skušanca speljati s
poti v dogodivščine ...

SKUŠNJAVA lahko napravi iz skušan-
ca junaka, ki se v trenutku spremeni iz
srahopetca in bedaka ...

SKUŠNJAVA moč izgubi, kadar je iz-
kušnja dovolj velika — in strah zapre vse
poti umiku ...

Učenci 3. r.

Ukčeve razlage

U
UK
UKOVINA
UKOVATI ...
po rimah me srbijo podplatj.

Šolske besede
se sploh ne rimajo,
šolske besede
nobenega smila
za pesem nimajo ...

Zakaj bi bila
šola šola
in ne — UČIUKA,
če je kar naprej
polna pouka?

Zakaj bi bil
učenec učenec
in ne — UKEC,
če se krasno rima
s čuček in tukec?

Zakaj bi bil
učitelj učitelj
in ne — UČENIK,
ki začuti kdaj
je ukec mučenik?

Zakaj bi bil
ravnatelj ravnatelj
in ne — NADUČENIK,
ki ve kdaj
je učiuca mrtev spomenik ...
ali
veečlik dooolgčas!

Besede: učiuca, ukec, učenik, nadučec-
nik so poiskali in skovali učenci 3. razreda.

KAKO JE S SKUŠNJAVO V NAŠIH ZGODBAH

ZGODBE IZ NAŠEGA ŽIVLJENJA

ŠOLA BI BILA ŠALA

Šola bi bila šala, če bi bil pri nas cirkus s klovni, ki bi bili hitri kakor ura. Recimo, da bi te nekdo vprašal, koliko je tri krat tri, klovni pa bi vzel digitron in — ena, dve, tri: tri krat tri je devet! Živali pa bi ponosno hodile po šoli in bi kadile najdražje cigarete, tako kakor pav, ki kadi tri cigarete naenkrat. No, in tovariši bi bili veseli, ne pa da so vsak dan jezni in prav nič razigrani — vsi bavbavasti ...

Tanja

V šoli bi se vse postavilo na glavo, če bi učenci postali škrati, tovariši pa bi se spremenili v lisjake s črnimi kapami. Pri slovenščini bi se učili samo o črki A. Tovariši lisjaki nas tudi ne bi učili matematike, ker je noben lisjak ne zna. Tako bi šola lahko postala šala, čeprav jaz ne bi vsega znala.

Dejana

ŠALJIVE ZGODBE

Nekoč sva se z bratrancem igrala kavboje. Šla sva v hlev po konje. Vsedla sva se na krave in kričala: hižu, hižu, hižu ...! Moja krava pa je naenkrat vstala: in padel sem na glavo v gnoj. Bratranec se mi je tako smejal, da je še sam padel s krave.

Beni

Mamici sem pripovedoval o psu, ki smo ga vpregli v sanke. Pa se nisem mogel spomniti, kako mu je ime ... Začel sem razlagati: Mamica, a veš, tisti kuža, no ... tisti, ko prideš, pa zalaja nate ...

Borut

Ko smo šli nekega dne v šoli na kosilo, me je tovariš vprašal, katera deklica v razredu mi je najbolj všeč. Jaz pa sem mu odgovoril: »Ja, ena je lepša od druge« ...

Marsel

NEUMNOST

Popoldne sem gledal smučarske skoke. Ko jih je bilo konec, sem šel v kuhinjo. Skočil sem na mizo in zavpil: Walter Steiner skače! Nato sem se odrinil. Z glavo sem udaril ob tla. Obležal sem kot mrtev. Mamica mi je na glavo vtila lonček vode, da sem prišel k zavesti. Potem sem vprašal mamico, kako sem skočil ...

Marko

Nekoč sem sklenil, da bom atiju preluknjal gumo na avtu. Preluknjaj sem jo z vilicami. Ko je prišel iz hiše, jo je videl prazno. Pogledal me je tako srdito, da sem od strahu zbežal od doma. Ta neumnost se mi je zdela toliko smešna, da sem se hihital ... Ko sem potem prišel domov, me je ati že čakal v kuhinji s pasom v rokah. Polklical me je k sebi in me nasekal po riti. Rekel je, da sem zločinec. Sramoval sem se. Čez čas sva spet postala prijatelja.

Viktor

JEZA IN HUDOBIJA

Nekega dne je moj bratec pripeljal prijatelje: Damirja, Gorazda in Andreja. Razmetali so vse igrače in knjige, kar sva jih z bratcem imela. Vse so pustili razmetano! Ko so odšli ven, mi je ati rekel, naj pospra-

vim vse od začetka do konca. V sebi sem se tako razjezil, da sem potern, ko sem pospravil, legel v posteljo in se pokril z rjuho. Tako sem bil jezen, da nisem vedel, ali bi se jokal ali smejal. Atija bi najraje mahnil po glavi ...

Ati je opazil, da na meni ni nekaj v redu. Kupil mi je Zabavnik in »roman«. Potem je jeza popustila.

Roman

Sošolka Tanja me je prišla iskat, če grem ven. Mamica pa je rekla, da ne, ker se moram učiti. S Tanjo sva se še nekaj minut pogovarjali. Potem je Tanja odšla, jaz pa sem se morala učiti. Ko sem se naučila, je mamica rekla, da moram brati. Bila sem jezna ... Ko sem šla iz sobe sem ji pokazala jezik. Takrat bi mamico pretepla s kuhaličico. In z nohti bi jo ščipala. Sklenila sem, da se ne bom pogovarjala. Bila sem jezna dva dni. Potem sva se pobotali. Zelo mi je bilo žal, ker sem bila taka.

Mira

NEVOŠLJIVOST

Neko jutro smo se odpeljali na morje. S sabo smo vzeli vse mogoče stvari, tudi punčko, ki se je jokala in smejala. To punčko smo nesli sestrični Teji ... Ko jo je dobila, se je zelo razveselila. Potem se je igrala z njo. Bila sem ji nevoščljiva, ker nisem imela take punčke. Najraje bi ji jo vzela, a nisem upala, ker bi me mamica natepla. Kmalu pa sem v sebi premagala to zavist in sva se skupaj igrali. Mlajša je bila in rada sem jo imela, zato ji nisem mogla storiti nič žalega.

Petra

Sestrica je dobila od tete značke. Vse so zelo lepe: zlate, srebrne, zele, rdeče in plave. Postal sem ji nevoščljiv ... Ko je šla zvečer spat, sem ji eno vzel. Temno je bilo, ko sem s police potegnil album. Odprl sem ga in vzel značko. Odnese sem jo v svoj album. Drugo jutro, ko se je sestra zbudila, ni nič opazila. Še zdaj ne ve, da ji ena značka manjka. Kadar jih gledava, sem kar tiho ...

Teodor

SIMPATIJE

Poznam eno deklico, ki hodi v drugi razred. Ime ji je Nataša. Zelo jo imam rad, ona pa mene nima. Je velika in močna; skoraj taka kot jaz. Živi v Kranjski gori. Vedno mislim nanjo. Ona je pridna učenka. Veliko ima prijateljev in prijateljic ...

Mirko

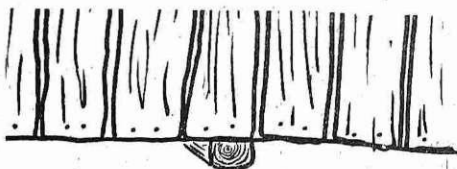
Letos mi je všeč neka deklica z dolgimi lasmi. Stara je sedem let. Hodi v prvi razred. Čutim, da me ima tudi ona rada. Kadar gre v knjižnico, grem za njo. Če pogleda nazaj, se mi posmeje, jaz pa njej ...

Bogdan

MOJČKANJE

Pri nas se vsi mojčkamo. Kad. r se naveličamo, mi ati in mami rečeta: Oh, Iztok, tako te imava rada! Če se drugi dan spet mojčkamo, me ati stisne, da kličem na pomoč. Mamico pa poljubi tako sladko, da še jaz čutim ...

Iztok

Marija Robič, 8. r.

Ob nedeljah zjutraj, ko se zbudim, grem takoj k mamici in atiju v posteljo. Zmeraj se vlečem v sredino. V postelji se valjamo in zježkamo. Vsakič, ko pridem, me oba poljubita. Mamica mi reče kokica ali ljubček ...

Darja

STRAH

Ko sem bil majhen, sem bil nekoč sam doma. Tisto noč je bilo zunaj stašno neurje. Strele so švigale na vse strani. Breza se je močno majala. Bal sem se kot še nikoli. Zlezal sem pod posteljo. Iz odej sem si naredil zavetje. Tudi s škatlami od igrač sem si pomagal. Strah sem premagoval tako, da sem božal medveda. Ko je prišla mamica, me je našla pod posteljo. Vzela me je v naročje in me pobožala.

Borut

Stara mama mi je pripovedovala, da so cigani lahko tudi hudobni.

Povedala mi je resnično zgodbo. Rekla je, da se je nekoč moja sestrična Marija igrala na dvorišču, mama pa je pred hišo prala perilo. Po cesti je pripeljal avto. Ustavil se je pred našo hišo. Iz avta je stopila ženska. Bila je lepo oblečena. Rekla je Mariji naj se pelje z njo, da ji bo kupila čokolado. Marija je privolila. Ženska je bila ciganka brez otrok. Hotela je imeti Marijo. Vzela bi jo, če ne bi v tistem trenutku prišla mama. Ko jo je ciganka zagledala, je zaprla avto in se odpeljala.

Ko sem slišala to zgodbo, me je bilo tako strah, da sem se kar tresla. Od takrat se zelo bojim ciganov.

Anica

Jaka Čop: Stara (že podrta) žaga v Martuljku

JOSIP VANDOT

ODLOMKI IZ »ZAPISKOV IZ PREGNANSTVA«

Tisto noč sem spal le malo in če sem za trenutek zadremal, so me pričele mučiti neprijetne sanje, da sem se siloma prebudil. Skozi nezagrnjeno okno sem videl, da se je na vzhodu začelo že svitati in doli na dvorišču je že spet zapel petelin, ki je srameval v vratarščem kurniku. In tedaj sem vendarle zaspal, a spanec ni bil dolg. Prebudil sem se nenadoma, zakaj zazdelo se mi je, da je nekdo prišel na hodnik in s trdimi koraki hodi po njem. Skočil sem s postelje in pogledal ven.

Luč je gorela na hodniku in prvo, kar sem zagledal, je bila moja žena. Oblečena samo v spalno srajco je slonela ob zidu in tiho jecala. Pri vratih sta stala dva vojaka, oborožena s puško in s čelado na glavi. Spoznal sem takoj, kaj pomeni njun prihod: moja ura je prišla, čas je prišel, da na stopim pot, ki so po njej šli tisoči in tisoči pred mano. To soznanje me ni prav nič razburilo. Stopil sem k vojakoma in ju mirno vprašal, česa želita.

»Proč roke!« je velel osorno. »Dovoljeno vam je vzeti le obleko in perilo. Vse druge stvari pa pustite v miru, ker so zaplenjene in jaz pod prisego odgovarjam zanje.«

Gledal sem po knjižnih predalih, kjer so lepo zložene stale moje najljubše prijateljice — knjige. Srce se mi je stisnilo od bolečine, ko sem jih gledal in sem vedel, da jih ne vidim nikoli več. Hotel sem vzeti s seboj le tistih par knjig, ki sem jim bil avtor. Razložil sem to vojaku in mu pri-

nemškemu bogu prisegel, da v knjigah ni nič nevarnega in da imajo le osebno vrednost.

»Ne,« je dejal kratko. »Rekel sem vam že, da pustite tiste stvari tam, kjer leže. Po- brigajte se za kaj drugega, kar je bolj važno, in pohitite že! Čas beži.«

Pogledal je na uro in zagodrnjal. Šel sem v kuhinjo in našel na kredenci vezan rokopis moje Gorske romance, obsegajoče dvesto erotičnih planinskih pesmi, ki sem jih v najlepših urah napisal v zadnjih desetih letih. Sam Bog ve, kdo je rokopis položil sem na kredenco. Bil mi je drag in hotel sem ga rešiti, pa naj se zgodi karkoli. Vojak je bil kakor senca za mano. A urno sem snel lepo vezan prt z mize in ga bliskoma vrgel na rokopis. Nevidno sem ga zamotal v prt in ga odnesel na hodnik. Tam pa sem ga vrgel v kovček. In srečno sem ga rešil.

Vojak je zapečatil jedilno shrambo. Razgrnil je po mizi zapisnik, kjer je imel natančno popisano vso mojo imovino. Prebral je naše osebne podatke in vse stvari, ki so bile v stanovanju. Podpisati sem moral zapisnik. Seveda, prečitati ga nisem mogel, ker ni dovolil. Na koncu je bila rubrika, kjer so bili uradno navedeni vzroki mojega izgnanstva. Rubrika je bila tesno popisana, a je nisem utegnil prebrati. Le to sem videl, da je bila na koncu z velikimi, debelimi črkami napisana beseda »Tschitsche«, opremljena s tremi klicaji in trikrat podčrtana. Na glas sem se zasmel. Ker mariborski nemškutarji niso vedeli drugega vzroka, da se me znebijo, so me proglasili za »Čiča«.

»Čemu se smejete?« me je vprašal vojak in nagrbnil čelo.

»Kar tako, ker se moram čuditi, kako so Nemci dobro podkovani v zemljepisju, sem odgovoril mirno. »Ali morda veste, na katerem koncu naše zemlje je Čičarija?«

»Ne vem in me tudi prokleto malo briga«, je zarobantil skoro užaljen. »Ne delajte neslanih dovtipov.«

Na štedilniku sem prižgal plin in pristavil lonec, da si za slovo skuham močne kave. Čutil sem, da so mi živci vendarle pričeli nekam popuščati in treba jih je bilo podkrepiti. Vojak ni rekel ničesar. Vtaknil je zapisnik v nekakšno torbo, ki mu je visela ob strani. Vprašal sem ga, ali ima v zapisniku navedene tudi moje rokopise in knjige.

Zmajal je z glavo. »Kam pa pridemo, če bi zapisovali tudi take nepotrebne stvari,« je dejal. »Ne bojte se! Ko pride čas, dobite vse nazaj. Ničesar vam ne bo zmanjkalo.«

Šel je iz kuhinje, a je s hodnika vsak hip pogledal, kaj počenjam. Nisem se zmedel zanj nič več, temveč sem mirno nalival vročo kavo v skodelico in jo poželjivo srebal. Zunaj na hodniku sta bili žena in hči že napolnili kovčke in zavezali nekaj cul. Paul je stopil iz svoje sobe in gostil oba vojaka z žganjem. Videl je, da prtljage ne bomo mogli nesti do kamiona sami. Zaradi tega je šel ven, da nam poišče voziček in človeka, da nam pelje stvari do kamiona, ki nas je že čakal na Radvanjski cesti. Srečno je našel oboje in znesli smo prtljago na ulico. Hčerka je Paulu skrivaj izročila vso zlatnino, da jo čuva in jo ji pozneje vrne, ko pride čas za to. Paul je bil razburjen, ker je zdaj na lastne oči videl, kako Nemci delajo z ljudmi, ki jim niso storili prav nič žalega. Bil je bled od ogorčenja in sam ni prav vedel, kaj naj nam reče in s čim tolaži. Samo to nam je zagotavljal, da še predpoldne obleze vse oblasti in se z vsemi močmi zavzame, da nas izpuste iz meljske vojašnice in da se vrnemo domov. Vedel sem, da bo ves njegov trud zaman. Nemškutarske pesti so dobro držale, kadar so se stisnile.

Mala vnukinja Bojka je še vedno trdno spala. Morali smo jo zbuditi in napraviti, ker sta nas vojaka hotela že s silo poriniti

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

iz stanovanja. Dekletce si je zaspano melo oči in se na vso moč čudilo, zakaj smo jo prebudili iz najlepšega spanja. A ko je zagledala vojaka, jo je streslo in je vedela, da se je moralo zgoditi nekaj hudega. Pogledala je po razmetanih sobah in je spoznala, da gremo od tod, gremo, ker sta nas vojaka odgnala. In se je zbal za svoje igrače. Tam v kotu je stal njen voziček. Pod belo, s čipkami obrobljeno odejo, je spala njena punčka. Punčko pa so stražili bel, dobrodušen medvedek, psiček, mačica, palček in črn zamorček z lepimi, zlaticami uhanj v ušesih. Krog vozička so bile razvrščene igrače in bilo jih je toliko, da mali Bojki ves dan ni bilo dolgčas, ko se je igrala z njimi.

Strah jo je stisnil in v duši jo je strašno zapeklo in zabolelo. Zajokala je na glas in se vrgla na svoje igrače, da jih brani. Vojaka sta bila menda navajena takih prizorov. Osorno sta nas pogledala in velela: »Niti sekunde več se ne bomo zadrževali. Vzemite otroka in hajd!«

Siloma sem dvignil Bojko v naročje. A otepal se je z rokami in ni hotela od svojih igrač. Hotel sem jo tolažiti z najlepšimi besedami, a besede mi niso šle z jezika. Zakaj hipoma je planila pred moje oči slika, ki sem jo videl v izložbah mariborskih trgovin: samosilnik, nadčlovek, sin Wuotanov v pozi Kristusa kot ljubiteljski otrok. Na nizkem stolčku sedi Göringovo dekle, z nakremženim obrazom, kot da jo je strah človeka in polboga, ki stoji za njo in jo tišči z rokami za ramena. Na njegovem vsakdanjem obrazu ni niti črtice božanskega. Prazno in licemerno strme njegove oči pred se v praznino, čeprav se vidi v njih, kako si z vso močjo prizadeva, da bi si navzel vsaj najmanjši odsvit in odtenek veličastja in ljubezni. Nekaj mrzlega, skoro odurnega veje z njegovega obraza in dekletce na nizkem stolčku nemara čuti ta mrz in to odurnost, zakaj vse poteze na njenem obrazu kažejo, da bo zdaj pa zdaj bruhalna v obupen jok. Samosilnik, ki sta ga nemška nadutost in neumnost dvignili nad Boga, pa tlači slabotna ramena in veruje ta hip, da se je za veke postavil kot ljubiteljski otrok in kot človek, ki mu je sočutje do otrok najsvetejša stvar. A niti ne vidi, da ga je na sliki vsaka otrokova poteza obsojila kot hinavca, komedianta in licemerca.

»Le pusti igračke, Bojka,« sem naposled rekel vnukinji. »Saj se kmalu vrnem. Nemci so dobri ljudje. Ta dva vojaka ti bosta čuvala igračke. Nič se jim ne zgodi. Le meni verjemi.«

A Bojka je ihtela, kakor so tista leta milijoni otrok ihteli, ko so jih nadčloveški vojaki na ukaz boga in sina Wuotanovega oropali najdražjega, kar so imeli na svetu. Bila je to ljubezen v praksi, tista ljubezen, ki jo hinavsko kaže slika Göringove hčerke. Siromašno dekletce, ni te samosilnikova roka zaman zazeblala do srca, da boš od strahu zajokala in da te sliši ves svet.

Naglo sem odnesel otroka iz stanovanja in ga doli izročil materi. A Bojka se še ni umirila. Solze so ji tekle po licih in tresla se je po vsem telesu. »Nemci so mi vzeli igračke,« je ponavljala kakor v mrzlici. »Ukradli so jih in mi jih nočejo vrniti... Zakaj so mi jih vzeli, o, zakaj?«

Naložili smo na voziček našo prtljago, a voziček je bil premajhen in z obema rokama sem moral tiščati čule in kovčka, da niso zdrknili na tla. »Vorwärts!« se je vojak zadržal in fantič je potegnil, da je voziček zacvilil na vso moč. Še enkrat smo se ozrli po hiši, kjer smo preživeli toliko žalostnih ur. Videli nismo nikogar. Le v prvem nadstropju se je skozi okno sklanjala soproga profesorja Bračuna, ki je že davno izginil iz mesta, ker se mu je gnusilo počenjanje mariborskih nemškutarjev. Gospa je bila Nemka, a velika Jugoslovanka. Mahala nam je v slovo z robcem in glasno jokala.

»Bog s teboj, duša zlata«, sem ji odzdravljaj. »Ti si edina, ki žaluješ za nami. Ko se vrnem, bom znal ceniti tvoje sočutje.«

A ni bila edina, ki je gledala naš odhod. Izza vogala se je prikazala močna, črnolasa in črnooka ženska z izrazitim germanškim obrazom. Bila je lastnica vinotoča. Škodoželjno se je posmehnila in je stopila na prag vinotoča, da nas bolje vidi in da do konca užije ta trenutek, ki si ga je nemara že dolgo želela in vsak dan pričakovala.

»Bog nemški s teboj«, sem jo pozdravil sam pri sebi. »Čez toliko in toliko mesecev se vrnem in tedaj bom jaz stal tam na pragu. A kako boš hodila ti in kakšne misli ti bodo hodile po glavi, ne veš ti in tudi jaz ne. Samo to veruj, da še stokrat ne bodo tako vesele, kot so zdajle moje...«

»Vorwärts!« se je vojak zadržal drugič in cepetnil z nogo. »Vorwärts!« je ponovil njegov tovariš s še hujšo jezo. In odšli smo in se nismo več ozrli.

A že na ovinku je prtljaga začela siliti na tla. Napeti sem moral vse moči, da sem jo zadržal na vozičku. Ker je bil fantič slaboten, je le težko vlek in moral sem mu pomagati. A komaj sva petkrat prestopila, je bil doberšen del prtljage na tleh in morala sva jo vnovič naložiti. Vojak je robantil in naju nestrno priganjal. Moja žena, ki jo je v zadnjih dneh revmatizem v vseh sklepih grozno mučil in so ji bila kolena strašno otečena, je omagala in ni mogla naprej. Naslonila se je na cestno ograjo in je od bolečin glasno stokala. Hči se je ustavila, ker ni vedela, kaj naj naredi, Bojka je spet obupno zajokala.

»Vorwärts!« sta kričala vojaka in prestopala z noge na nogo.

Minila me je potrpežljivost. Zarobantil sem in zaklel, kot je navada v mojem rojstnem kraju tam daleč pod Priskankom. Vojaka sta me srepo poglobila in stopila še bliže. »Kaj ste rekli?« me je nahnulil oni, ki se me je držal že vse jutro. »Zdi se mi, da se hočete nekaj upirati. Rečem vam, da se čuvajte.«

»Cepec!« sem mu odgovoril v borovškem jeziku. »Ali ne vidiš, da ne morem nikamor? Rajši pomagaj, saj ti čelada ne bo padla z nadčloveške buče, ako mi pomoreš.«

»Maul halten!« je zarjul nad mano. A vendar se je obrnil in se lotil moje žene. Z grda jo je hotel spraviti naprej. A žena mu je pokazala od reymatizma znakaženo in otečeno koleno. »Človek, ali ne vidite, da sem bolna in se komaj držim na nogah?« je rekla razjarjena. »Pustite nas v miru in imejte vsaj malo obzira do bolnih ljudi. Saj pojdem in se prav nič ne upiram. Pojdem pa tako, kot morem.«

Na pločniku se je ustavilo pet delavcev, ki so šli na jutranje delo. Nekaj časa so nas molče gledali, a nenadoma je eden izmed njih zamahnil z rokami in divje zaklel. Pritekel je k meni in mi pomagal, da sva prtljago spravila na voziček. »Prokleta svojat napihnjena!«, je godrnjal srdito.

Prtljaga je bila spet na vozičku... A delavec me je odrinil in rekel: »Pustite, bom že jaz opravil vse. Rajši poskrbite za gospo. Sirota sama ne pride nikamor.«

In sta s fantičem varno odpeljala nerodni voziček. Prijel sem jecajočo ženo pod roko in tako smo šli počasi, neprestano priganjani od vojakov, proti kamionu, ki je kakor črna pošast stal pod drevjem ob sropju železničarske nabavljalne zadrage. Bila je še rana ura, zaradi tega je bilo le malo ljudi na cesti. Le ob kamionu se je nabrala truma radovednežev, ki so nas mirno gledali. Delavec je spretno zmetel našo prtljago na vozilo, dvignil mojo ženo na kamion in se poslovil od nas.

»Le nič strahu!«, je dejal dobrodušno. »Grdo morate odhajati, a vrnete se lepše. In tedaj bomo popili liter najboljšega na račun današnjega dneva. Do tedaj pa na svidenje!«

Segel nam je v roko in naglo odšel. Kamion je bil prenatrpan od ljudi in prtljage. Vsak se je stisnil, kamor je mogel, in nihče ni spregovoril besede. Kamion je zdrvel po ovinkih do pontonskega mostu, preko njega in še preden smo se zavedli, se je že ustavil na dvorišču meljske vojašnice, med množico, ki se je gnetla na skoro preozkem prostoru. A do nas vojaki niso pustili nikogar. Vsak je moral znositi svojo prtljago po stopnicah v prvo nadstropje, kjer jo je pregledovala posebna komisija, katere člani so bili mariborski nemškutarji in nemškutarice. Z nami so morali govoriti slovensko, ker nismo hoteli znati nobene nemške besede. Vendar se jim je na obrazih videlo, da so že pošteno trudni od dolgočasnega in sramotnega dela, zakaj le površno so pregledali prtljago in nas poslali naprej v sosednjo izbo. Tam je za mizo sedela še precej čedna in mlada ženska s prijaznim obrazom in lepimi očmi. Pomagala sta ji dva moška potuhnenih manir, ki sta imela nalogo, da nam preiščeta žepe in pobereta iz njih vse, kar je bilo kaj vrednega. Denar in dragocenosti so se na kupu zbirali pred lepo žensko, ki je malomarno in površno zapisala vsak znesek v debelo knjigo.

»Le brez skrbi mi izročite ves denar«, nam je govorila sladko. »Marke vam zamenjam v dinarje. Tam doli, kamor pojdete, jih nikjer ne boste mogli zamenjati in jih boste morali kot ničvredne zavreči. Posebno pa vas opozarjam na hranilne knjižice. Z mirnim srcem mi jih zaupajte, ker bodo tu najbolj varno shranjene. Tam doli bodo brez vrednosti, saj veste, da vam bodo zaplenili vse. Ako torej samim sebi hočete dobro, ne prikrivajte denarja, še manj pa hranilnih knjižic.«

Večina je verjela mamljivim besedam sladke ženske. Cesar potuhnjena, razbojniška moška nista našla v žepih, so našle ženske lepe besede v skrivnih, dobro prikritih prostorčkih. Zatajeni denar in še bolj zatajene hranilne knjižice so hipoma ležale na mizi pred žensko, ki jih je z največjo naglico zmetala na kup. Kot odkupnino za vse to premoženje pa je vsakemu izročila petsto dinarjev. Ostali znesek je zapisala na košček papirja brez žiga in podpisa.

»Ta vsota vam bo izročena pri odhodu prav pri vratih!« se je muzala zadovoljno in z najlepšim posmehom. »Zdaj pa pojdite v sosednjo sobo. Tam prestanete še nekaj malih formalnosti.«

Izrópani, s petsto dinarji v žepu, smo kot berači stopili v sosednjo sobo. Tam so še enkrat zapisali naše osebne podatke in nam na listek zapisali številko kleti, kjer bomo na slami počakali, dokler nas ne spravijo na transport in nas pošljejo naprej. Pograbil sem najtežji kovček, da ga ponesem v klet, ki mi je bila odkazana. A že na stopnicah sem srečal narednika, ki se mi je zdel še precej prijazen in dobrodušen. Vljudno sem ga vprašal, kam naj se obrnem, da pridem do svoje kleti.

»Nikamor ne greste«, mi je odgovoril zares prijazno. »Transport odide opoldne in vi vsi ste dodeljeni temu transportu. Pojdete pa v Slavonsko Požego, a ne v Srbijo. Znosite prtljago na dvorišče, da jo avto odpelje na postajo.«

Njegove besede so me iznenadile in v duši mi je odleglo. Hvala Bogu, življenja v vojašnici nam ne bo treba prestajati, tistega strašnega življenja, ki so o njem z grozo govorili naši ljudje po mestu. Prihranjene so nam bile muke, ki so jih morali tisoči in tisoči trpeti in jih do smrti ne bodo mogli pozabiti, ker jih bodo še leta in leta mučile v spanju. Še nekaj ur — in za nami bo gnusno mariborsko močvirje, za nami bo sramotno poniževanje, ki smo ga morali s stisnjenimi zobmi trpeti dolge mesece, ki jim ni hotelo biti ne konca ne kraja. Nekje tam doli si ustvarimo novo življenje, ki bo

PRIPOVEDKE IN ZGODBE IZ NAŠE DOLINE

Pred več kot štiristo leti postavi eden od celjskih grofov grad v Beli peči — in postane belopeški graščak. Njegov fevd sega od Bele peči do Belce. Borovci so njegovi podložniki-tlačani... Borovška vsakdanost je zato trda in neizprosna, v svojem jedru dokaj statična: po strogih zakonih narave in krutih fevdalnih gospodarjev. Njihova svoboda je v planinah — pod plavajočimi oblaki. Njihovo upanje: da bo dobro premagalo zlo in bodo krivci za njihovo trpljenje kaznovani, brli v božjih lučkah po kočah...

Človeški duh je neuničljiv: kar ne more živeti in uresničiti, sanja in sanjano izroča prihodnosti — v pripovedkah, pravljicah, zgodbah, legendah...

Kjerkoli že smo — v vseh časih in prostorih moramo biti na preži samemu sebi, če hočemo odkrivati svoj obraz, neke med plesom v maskah in plesom smrti — kjer nas osrečuje ljubezen in pogublja zlo. Kaj je človek?

Naša pamet je pogubna, kadar je v službi strasti. Vrže, nas iz ritma stvarstva... Ljudska domišljija je ustvarila junake, ki kaznujejo ljudi, kadar ne živijo po skrivnostnih zakonih narave. Zato nas pripovedke učijo, tolažijo, modrijo in zdravijo našo dušo, željno božanskosti, trudno od živalskosti...

Kolikor je v pripovedkah vraževnost odraz naše omejenosti in nemoči, toliko je tudi sredstvo za utrjevanje naše notranjosti, za preseganje strahu pred neznanim. Kadar dobi krila domišljije, zraste v pravo grozljivko, ki so jo naši predniki učinkovito uporabljali v vzgojne namene.

Pripovedke in zgodbe iz naše doline so po ohranjenih zapiskih učiteljice, ki je pred drugo svetovno vojno poučevala v našem kraju, zbrali, priredili in jezikovno oblikovali učenci literarnega krožka osnovne šole Jeseniško-bohinjskega odreda iz Kranjske gore pod vodstvom mentorja Benjamina Gracerja. V narečju pa je zgodbe zapisala prof. Mira Smolej.

Za prebesedenje — v kolikor mogoče »živo kranjskogorščino« — se vsem iskreno zahvaljujem.

ZNAMNJE NA KRIŽENCE

Na Križence, ta perumo kwanco ad Jalenawe žaje prot' Patkoreno, je učasen stau elsen znamenje. Na njemó sa b'le z akorna rakó namawane tri maži u kažušeh pa dva konja. An moš je na pote ležau, ta druje dva sta ga pa z nožam pa dbewem

kowam afdewawawa. Te znamnje je dawa pastajte ta žawastna udowa in spamin na sojga maža k' je biu tama ubit.

U stareh cajteh sa naš ljeđi ulik furale. Tešče wazi sa perrapatale 's Kranja pa še at delj čes Steremc u B'ljak. Furmane, k' sa tud panoče wazile, sa b'le ablečene u tešče damá narjene kažuše. Per sebe sa pa mele uliče kóle, k' nisa b'le ki za apora zmatranmo papotnemo, ampak belj za arože prot' raubarjam.

Moš, damá 'z Oljšeka per Kranjo, je ulikrat furau. Zato k' sa b'le nawarne cajte, je soj d'nar skriwau u konjs'e mó kómato. To je wedwa tud' njega žena.

Ankrat, k' se j' peljau prot' dómo 'z B'ljaka, čer je an dober kšeft naredu, je kakér pa nawade d'nar spraju konjo u kómato. Ki na 'nkrat se mo perdrušta dva maža. Na Tabrah sta ga t'wá ubite. K' sta pa met pagawaram zwed'wa, da bo per Petaco prespau, sta se pa zmen'wa, da ga še pret napadeta. Tako sta na Križence pwańwa na njega, ga z nožam pa kowam pabiwa. K' nista eńcer d'narja dabiwa, sta maža u Rojca zaulekwa pa ušwá.

Kanj je sam perwozo damó u Oljšek. K' je žena dabiwa wes d'nar u kómato, je lėki wedwa, da se j' neki narėd'wo. Per priče je šwa žandarjam prajt. Krwawa slet jeh je peljawa at Križence prot' Rojce, čer sa ta mertlega maža dabile.

ę = polglasnik

U MĘKWÁWĘNKO

U Mošnjah je žwėu an star moš. Biu je bağat pa se j' sasado zahtėwo njegouga d'narja. Zato ga je zmeram nadlegwaw za pasajıwo. Moš je pasojau d'nar zakleđer mo ga ni zmėnjkawo. Soset pa ni adnėhau, zakleđer se ni moš ankrat azjėzu pa zahtėwau wes soj d'nar nazaj. Zdej se je soset dewau guhga. Mažiček pa je šu u Kranjska gora pa ga zatóžu na sadnije.

Na den abraunawe mor'ta abá u Kranjska gora. Soset k'hoče bite zwit pa pameťen, uzėme dbewa, uotwa papotna pal'ca pa je napóne s cekine. U pal'ca dá kaj' cekinau, kakér znėse njegou doh, pa še za abreste.

K' prideta na sadnija, patrde moš, da je dau d'nar sasėdo. Soset pa praje, da je cekine že wėrnu. K' more persešte pret bogam, da gawari resnica, prose mažička, nej mo padrži pal'ca, da bo uhkó persegu. Tako 'ma met persega per sebe pal'ca star moš, pa persege pa je spet dá zwėbėmmo sasėdo. Soset je dabiú prauđa...

K' grestá 's sadnije pa kamnitėh šťengwah, se soset spatėkne, padė in ablezı u nezawėste. Pal'ca se zwome in cekine se zatėrkľajá mažičko pad najė in 'pa šťengwah. Nezawestenga sasada zanėseja u soba.

U Kranjs' gore sa b'le ta gwaune dure u sadnija lėki s ta gwaune cėste. Pred durme sa wid'le ljeđi panoče, k' nisa mogle spate, ulika črna kačija pa dva črna konja pa še dwa črna psa ab stranėh. Żwalėm je šwi-gau uogenj 'z gopcau. Čez an cajt je atđer-dráwa kačija čes Špánau uert — takrat táma še ni bwo hiše — prot' Sawe pa na druge strane zginwa. Ta dru' den sa dabile ljeđi per Sawe u Mėkwawėńko ta galj'fiuga sasada uzgá čėrngá, pa jezek 'je mou za ana pėd delėč 'zulečėn 'z ust.

Mažiček pa je mou soj d'nar pa je dabiú še sasadau hiša.

ę = polglasnik

ČĘRKWĘNA URA

K'ďer sa b'le atroce le preuėč žľėht, sa jėh ta star' umerle s tale stor'ja.

Dauno prėd lete je u Kranjs' gore zwėwa ženica, k' je ab šťerėh zjutra hadiwa u cerku zganit pa ura nawijat.

Ankrat pa, k' je bua lih pohna una, j' se pa žena zmotwa. Una j' tak' s'jawa, da j' mislwa, da j' že šťer', u resnic' je bwa pa še le pónači.

U cerkle sa mel' gaspot fájmašťer meša prėd uatarjam, farane sa pa žėbrale. Ženica j' se začuďwa, k' je widwa same bele abraze. Med njem' tud' taće, k' jeh je paznawa, pa j' wedwa, da sa že dauno ranjėe. Groza j' ja apšwá. Za čėrkwėnme durme j' pa stawa njena ranjka botėrca, pa j' je pašėptawa:

»Jes sėm toja botėrca. Beže! Lete damó, kar te najė neseja! Ta ranjėe te boja 'asťerėgale!«

Žena j' tak' šwa, da še urat at britafa ni mewa cajta pajskaťe. K' je glih rajtawa tawėn čes rinkmauer paskaťe, sa ja pa ane reće zgrab'le za kožėh. K's'reć' se j' pa zmuzėnwa 's kažuha pa ta naprej čes zideć, tak' da j' se rešwa.

Ta dru' jutro, k' je šwa pa soj kožėh jėskát, je biu pa ues sčėfrán, pa na usačmo grobo ki an flinďer.

ę = polglasnik

ZMAJ U WITRANCO

U stareh cajteh je stau na Pečeh mago-čėn grat. U njemó je ž'wėu an graf z žena pa hčėrka. Graf je askėrbwau askėrbnik. Graf pa askėrbnik sta bwa h'dobna pa bresbožna maža, miwa pa dobra pa je bwa grafica. Rada je hadiwa u dalina, čer je stawa na beumo prodo cerkuca Matere božje.

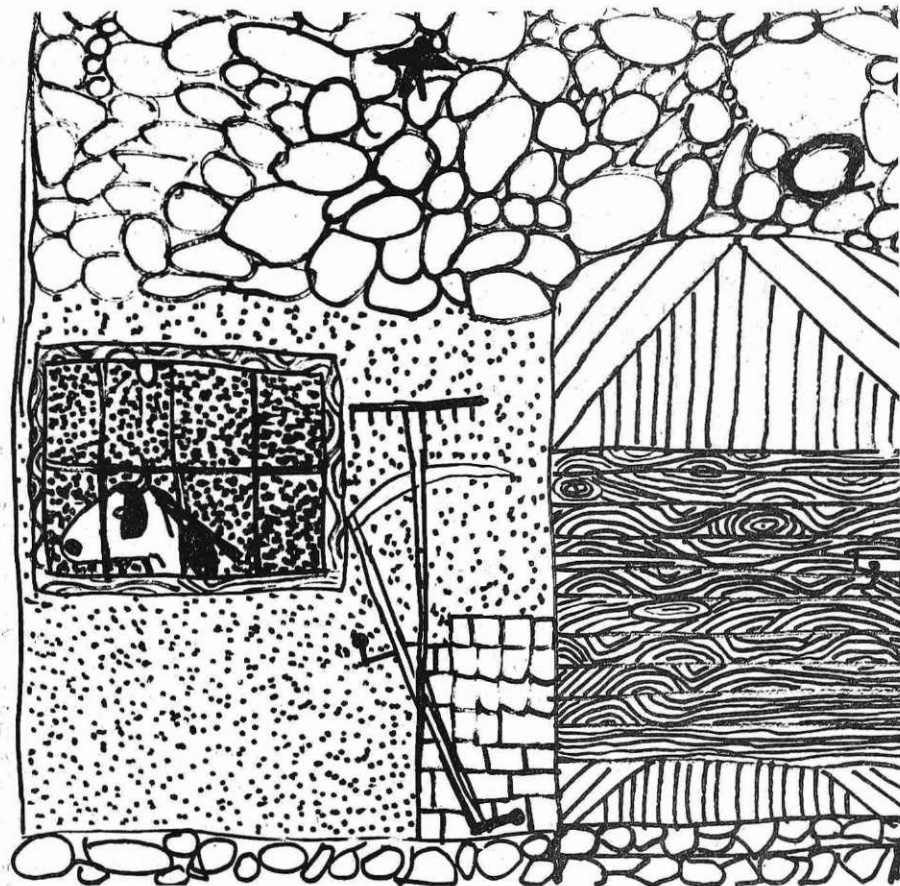
Tiste cajte je u Witrancu ž'wėu zmaj. At cajta da cajta se je zbudu — takrat je gratawa grozna newihta.

Anğa lep'ga dne je španceráwa pa hoste ta grajska gaspadična pa rože nabera-wa. Na 'nkrat se začneja nad Witrancam zberate črne abwaće — zmaj se je zbudu. Gratawa je grozna t'ma. Hčėrka, k' je jėskawa zauťeje, se je zatekwa u cerkuca na beumo prodo.

U hud' newihta in skėrbėh je šwa grafica jėskat hčėrka... Na konco ja dabi u cerkuca. Groza! U grat se na mor'ta wėč wėrnite. Prewėč deujá newihta — zmaj u Witrancu nari! Na 'nkrat grožno zagrmı. Strese se Witranc, strese se Peč...

Po'le' newihta panėha. K' pa grestá mate pa dekelca prot' dómo, u groze astermeta: a grado pa ni bwo wėč sledı! H'dobnga grafa pa askėrbnika je zasú kamnjė. To j' bwa kazen za grdabije.

ę = polglasnik

Teja Robič, 8. r.

NAŠ KRAJ KRANJSKA GORA

Večer. Stojim na hribu, ki je znan zaradi svoje težavne smučarske proge in ki je ponesel ime kraja, ki leži pod njim, daleč v svet, tja, na druge celine sveta.

Stojim na hribu, ki stoji nad vasjo ponošno in bedi nad njo noč in dan. Še se spominja let, ko so se pod njegovo pobočje naselili prvi prebivalci vasi — koroški pastirji. Spominja se Turkov, Italijanov in Nemcev, ki so s silo hoteli iztrebiti njegove varovance, spominja se pokov pušk, ki so pokale po njegovih gozdovih.

Luči se svetijo v modro-vijoličastem večeru kot svečice na novoletni smrečici. Po pobočju varuha vasi se premikata dve lučki. To sta teptalca snega, ki pripravljata teren za jutrišnje smuko.

Hitita, saj vesta, da je pred njima še mnogo smučišč, tja do Podkorena. Nekajkrat levo in desno, nato malo više in že je smučišče bela preproga.

Oči sledijo glavni vaški cesti. Pred hotelom Kompas stojijo motel in teniška igrišča, ki nudijo rekreacijo domačinom in turistom, ki prihajajo v naš kraj, da se naužijejo svežega in čistega gorskega zraka. Nekaj dlje je hotel Larix, na zelenici, ki je sedaj prekrita z mehkim belim puhom, pod katerim počiva vsa vas, pa stojita dva kipa, deli kiparjev iz naše občine, ki si želijo, da bi na tem prostoru nastala mala forma-viva, kot je v Sečovljah pri Portorožu ali v Kostanjevici ob Krki.

V smeri proti Vršiču je urejen park, v katerem stoji kranjskogorski pravljnični junak iz Vandotovih zgodb, pogumni Kekec s palico v roki, zazrt nekam v visoke gore Julijskih Alp. Poznal je vsako pot, po kateri se danes poda na stotine ljubiteljev gora.

Počasi se pogled odtrga od Kekca, mimo hotela Lek, teniškega igrišča in do jezera Jasna, ki v poletnih mesecih nudi možnost plavanja in vožnje s čolni. Od jezera pelje pot v sotesko Male Pišnice, kjer je hodil Kekec z Anžetom in svojimi ovčami. Po gozdni stezi prideš do hotela Erike. Od tam se spustiš po bregu in prideš do Pišnice, ki teče izpod Julijcev. Mimo

JAZ OSMOŠOLKA

Stojim pred ogledalom. Jezno navijam šop las na krtačo, toda lasje kar po svoje. Še nekajkrat poskusim, vendar tista nasproti mene noče in noče imeti takšne frizure, kakor bi jaz hotela. In postava! Nemogoča! Boki so preširoki, stegna pa predebela. Sklonim se bližje k ogledalu in čudno spačim obraz. Razočarano ugotovim, da tako grd ne more biti nihče drug kot jaz.

Ko se spet vzravnam in se neham pačiti, me spreleti misel, da je pač vseeno: ali se pačim ali ne. Iz ogledala me dražijo še kar naprej mozolji, prenilsko čelo, premajhen nos... Vsa obupana razmišljam o napakah na svojem obrazu. Oh, kako sem vendar nesrečna!! Zakaj nisem lepa?

Pa tudi drugače ni nič po moje. Nihče me ne razume. S starši sem se skregala, s sestro stepla, fanta pa sem zapustila. In učenje! V šoli sem dobila cvek. Le kako naj

hotela pelje cesta na gorski prelaz Vršič. Vršič je poznan po vsakoletnih športnih prireditvah, kot so: kolesarska tekma po Jugoslaviji, tek na smučeh, suhi tek, juri na Vršič, to pa so prireditve za rekreativce.

Udeležba se iz leta v leto veča, kar dokazuje, da se veliko Slovencev ukvarja s športom.

Od ceste se odlepi makadamska pot proti Krnici. Znana je vsem planincem, ki večkrat zahajajo sem pod vznožje visokih gora. Po cesti drsim s pogledom proti vasi, malo pred prvim mostom preko Pišnice zavijem na desno. Stezica vodi ob reki, na desni so strme in visoke pečine, ki so poraščene z nizkimi borovimi grmiči in poleti s planinskimi cvetjem. Ob pregradi, preko katere pada voda, se ustavi, kaplje ledeno mrzle vode škropijo naokrog. Počasi pogled beži naprej, tukaj je nekaj orodij, ki sodijo k strmi stezi. Grem naprej in od nekod se slišijo zvoki glasbe. Pot po gozdu se konča in pogled zaide iz gozda k razsvetljeni ledeni plošči, od tod prihaja glasba. Črne pike drsijo na desno in levo. Vrisk, smeh in nekaj joka odmeva obenem z glasbo v zimsko noč. Spet čez most in nato v breg, pogled se ustavi na cerkvenem zvoniku, ki zaradi svojega blišča in izjemne arhitektonske oblike privablja turiste, da ga fotografirajo. Po dolgem času je pogled spet ujel glavno cesto, počasi se pelje na saneh, pred gasilskim domom skoči s sani. Nasproti stoji nizka kmečka hiša — Lizejkova domačija — najstarejša zgradba v vasi. Poslikana je s fresko in raznimi ornamentmi. V njej bodo uredili ljudski muzej. Po cesti za gasilskim domom in stezici pride do osnovne šole, hiše učenosti. Ni slišati veselih krikov učencev, sedaj spi, spi v tihi zimski noči pod mehko puhasto odejo. Cesta mimo šole pelje do zdravstvenega doma. Nekaj metrov stran je dolga zgradba, v kateri so trgovine, pošta, frizerski salon in poslovalnica s spominki.

Pogled bega od sedežnic, ki prepredajo hrib. Gaz pelje do postaje, kjer izstopajo smučarji in turisti. Od gazi, ki pelje do doma, se odcepi ozka gaz, ki pelje do prostora, kjer sem s pogledom tja dol, z varuhom vasi — Vitranca, opazovala, kako je Kranjska gora pred nekaj urami počasi legla spat. Zdaj pa spi, pokrita z mehko belo puhasto odejo, v modro-vijoličasti noči, posuti z zvezdami, mirno in zaslužno spanje.

Tanja Čehovin, 7. razred

se naučim vse formule, vse besedne vrste, nepravilne glagole... Le kako naj prečepim ves popoldan nad knjigami, ko pa je zunaj sonce? In kako naj ne mislim na fanta?

In ta mama! Jaz ves popoldan prečepim pred radiom, da bi slišala kakšno popularno pesem in ko ga navijem na ves glas, ona razdraženo priteče v mojo sobo in ga ugasne. Jaz skoraj ponorim! Toda ona zmaguje in tudi zmaga. V ušesih mi še vedno zveni melodija: »Do you really want to hurt me?«. O, kako dobro je oblečen Boy George, čisto po modi. Meni pa doma nočejo kupiti jacky. Če pa se le dotaknem sestrinih oblek zatuli name: »Si nora?! Jaz v tvojih letih...«

Vsi me zmierzajo s pubertetnico, toda jaz to nočem in nočem biti.

Tamara Grilc, 8. razred

sicer beraško, a bo vendar človeško življenje.

Vrnil sem se in povedal, kaj mi je rekel narednik. S hčerjo sva znosila prtljago na dvorišče. Žena je z Bojko sedla na cule in tam smo čakali med vrvečo množico uro rešitve. Ljudje so brez cilja hodili po dvorišču iz kraja v kraj, se tu pa tam ustavili in drug z drugim spregovorili nekaj besed in zopet nadaljevali svoje romanje. Vsi so mi bili tuji in nikogar nisem poznal, kakor tudi mene ni poznal nihče. Bila je velika mešanica vseh slojev: bogati trgovci in hišni posestniki, višje in nižje uradništvo, kmetje in delavci, siromaki z zakrpano obleko, berači, ki sem jih srečeval na ulici in ki so ti trkali na vrata; elegantno oblečene gospe in gospodične, služkinje in kmetice, beračice in sumljive ženske iz zakotnih lokalov; betežne starke, ki so le še komaj hodile, mlade matere, ki so jih siloma vrgli iz porodniške postelje in ki so zdaj onemogle dojile komaj nekaj dni stare otroke, sedeč na drobnih culah, ki so bile zdaj njihovo edino premoženje. Otroci so se podili po dvorišču, glasno vreščeč in suvajoč se med množico. Iz vojašnice je prihajal čuden smrad, ki se je težko vlegel na vse dvorišče, in tega smrada je bila polna vsa okolica, ki je kakor izumrla molčala okrog vojašnice. Človeku se je gabilo v tem lepem poletnem jutru, gabili so se mu ljudje, ki so kdove zakaj begali po dvorišču, gabilo življenje in gabil se je sam sebi. Videl sem, kako je nedaleč lepo nališpano mlado dekle z vso slastjo jedlo kruhke, obložene s presnim maslom in rdečo svinjino, in v želodcu se mi je nenadoma zganilo nekaj grenkega. Zastudilo se mi je lepo dekle in vse, kar je jedlo. Moral sem se obrniti in oditi, ker sem se bal, da mi želodec zdaj pa zdaj odpove.

Gori ob ograji sem zagledal zastaveno, močnega častnika, ki je govoril z vojakom in mu nekaj dopovedoval. Hipoma sem se domislil, da bi moral danes nastopiti službo, ki sem jo dobil po tolikem času in trudu. V žepu sem našel dekret, ki mi ga je Paul snoči izročil. Vnovič sem ga prebral in moral sem se na glas smejati. Za ta dekret je dobro vedel gestapovec z vinskimi obrazom. Videlo se mu je, da je zrastle sredi mariborske nemškutarske sodrge, ki ga je rodila. Premeteno je znal prehiteti dekret in ga razveljaviti, še preden je dobil veljavo. Bilo je smešno vse, kar je človek doživel v Mariboru. Za smešnost so skrbeli že nemškutarji sami.

Zastavni stotnik — bil je komandant vojašnice — se je bližal z mogočnim korakom. Stopil sem predenj in ga prosil, naj mi svetuje, kaj naj storim z dekretom. Pogledal me je od nog do glave in je prečital pisanje.

»Ob osmi uri ste morali nastopiti na kolodvoru službo?« se je zavzel in zmajal z glavo. »In zdaj ste tu in na potu na Hrvaško... Merkwürdig, merkwürdig. Kaj vse mora človek v Mariboru doživeti! Ne vem že več, ali imajo ti ljudje glave obrnjene naprej ali nazaj. Merkwürdig, höchst merkwürdig...«

Še je godrnjal nekaj sam zase. Hipoma pa mi je prav prijateljsko položil roko na rame. »Dobro spravite ta dekret,« je dejal, »zakaj rabili ga boste. Ko pridete med Hrvate, se lahko z njim obrnete do nemške komande, naj revidira vaš izgon in vas pokliče nazaj v Maribor. Mi ne moremo tu napraviti ničesar. Transport je že pripravljen za odhod. Prepozno je. Na postajo bom takoj javil, kaj se je z vami zgodilo. Le brez skrbi.«

V beležnico je zapisal moje ime in mi prijazno pokimal z glavo. Potem pa je odšel in je izginil nekje med množico.

Leno se je čas vlekel naprej. Sedeli smo na svojih culah in mirno čakali. A na dvorišču se ni hotelo spremeniti prav nič. Ljudje so se še vedno kakor živina poganjali

sem in tja, vročina je pričela pritiskati in v pripeki je smrad postajal še hujši in neznošnejši. Moja žena se je pomirila, ker so ji bolečine v sklepih precej popustile. Tudi Bojka se je utolažila in je pričela kramljati in izpraševati po sto rečeh, ki jih je videla okrog sebe, a jih ni razumela. Le hči se ni mogla vdati v usodo. Prestrašen je bil udarec, ki jo je strmoglavil iz najlepše, zasajene višine v prepad, od koder ni videla nobenega izhoda. Od povsod, kamor se ozre in na kar pomisli, se ji roga razbito življenje, razbita mladost in razbita sreča. In vse to razbito življenje, razbito mladost in srečo bo morala zdaj plačati z najhujšo ceno: z beraštvom, poniževanjem in zasramovanjem od tistih ljudi, ki jim ni storila nikoli nič zalega. In zakaj vse to? Zato, ker njena mati ni govorila drugega jezika kot jezik, ki ga jo je naučila njena mati, in zato, ker je oče ljubil domovino, nesrečno domovino, ki je ležala zdaj poteptana na tleh in krvavela iz tisoč smrtnih ran.

S komolci se je uprla ob kolena in si podpirala glavo z obema rokama. Njene oči so bile suhe, a vendar je v njih gorela strašna bolečina, ki ne pozna solz. Do dna duše se mi je zdaj zasmilila ta mlada žena, ki jo je že v prvih dneh mladosti in materinstva ogoljufala sreča. Tolažiti sem jo hotel, a za tolažbo ni bilo prave besede nikjer.

»Čuj,« sem ji rekel naposled. »Stresi s sebe vse, kar te tišči. Stisni dušo in stisni zobe! Saj ni še nič propadlo. Vse, kar se godi okrog nas, ni nič. Za nas ima pomen le to, kar bo. Tisto pa bo veliko in lepo.«

Ničesar ni odgovorila. Vzela je dete v naročje in trudna stopila do ograje, onkraj katere so stali angleški in jugoslovanski vojni ujetniki. Nizka pregraja je stala med njimi, da bi se lahko celo pogovarjali, kar pa je bilo nemogoče, ker med srbskimi vojaki pač ni bilo niti enega, ki bi razumel angleški jezik. Po dvorišču je začelo šumeti. Sum je postajal vedno večji in razločnejši. Nenadoma se je vznemirilo vse dvorišče. Sum se je razlil v pesem, ki so jo polglasno prepevali izmučeni in lačni izgnanci in ki je Nemci niso razumeli, a še manj vedeli, kakšen je njen pomen. Le srbskim ujetnikom je šinil nasmehek čez ustna in lice: pesem jim je bila znana in so vedeli, komu je namenjena:

»Oj, Jože pa na konj« sedi

in bridko sabljo v roč drži...«

S hčerjo sva stala pri ograji. Ujetniki so naju gledali z vprašujočimi očmi. Bilo jim je strogo prepovedano govoriti z nami. Zato so le mežikali z očmi, a v teh očeh je bilo več besed in več iskrenosti kot v navadni govorici. Le mlad Anglež, inteligentnega obraza, je stopil tik do ograje. Z roko je segel v žep in potegnil iz njega kos čokolade, ki jo je dobil bogve kje, in jo je dal Bojki. »Courage!« je rekel potihoma in je naglo stopil nazaj v vrsto.

Po dvorišču pa je šumela pesem in noben nemški vojak je ni motil. Nemo so gledali po ljudeh, katerih misli so bile daleč od tod...

Slav. Brod, 3. IX. 1943

Jaka Čop: Pogled na Triglav

MESTO MRTVIH

... Letovišče, ki smo o njem sanjali vso pot do Pože, je že prve dni postalo neprijetno. Mrtvo mesto se ni hotelo razgibati, čeprav se je vanj naselilo na tisoče ljudi. Vsak dan je prišel nov transport. Štajerska se je praznila, a mrtvo mesto sredi plodne Slavonije je postajalo že pretesno, ker so bile skoro že vse barake polne. Ljudem, navajenim dela, je bila brezposelnost strašna, zlasti ženskam, ki so prej živlele v neprestanem hišnem delu in so jim bile od jutra do večera misli pri tem delu. Zdaj jim je zmanjkalo vsega tega in okrog sebe so videle le grozno praznino, ki je niso mogle napolniti z ničemer, niti z mislimi na bodočnost, ki jim danes ali jutri z obrestmi povrne vse, kar so izgubile gori v domovini. A tudi to upanje jim je plahnelo od dneva do dneva, dokler ni splahnelo popolnoma. Čez noč se je nenadoma vanje zagrizla zavest, da je vse izgubljeno: domovina, dom, življenje in smisel za življenje. Še celo tisti, ki so živeli v neprestanem optimizmu, so pričeli povešati glavo in godrnjati. Propaganda, ki so jo ustaši širili po taborišču, je bila dobro zamišljena in je rodila tisočere sadove. Bila je s strašno zagrizenostjo usmerjena zlasti proti Rusiji, ki so v nji pregnanci videli svojo rešiteljico. Blatili in zasmehovali so jo bolj nego Nemci sami. Ruski porazi, o katerih so pripovedovali ustaši, so bili strahoviti. Z največjo škodoljubnostjo so vsako jutro govorili o boljše-viški splošni kapitulaciji, o revoluciji, ki je izbruhnila v Moskvi in Petrogradu, in o nemških armadah, ki so drvele v notranjost Rusije in se niso ustavile nikjer, ker je vsa ruska vojska v divjem strahu pred njimi bežala v Sibirijo. Stalin je propadel in se skrnil bogve kam. Z njim pa so izginili vsi komunisti, a ruski narod z največjim navdušenjem in ljubeznijo pozdravlja zmagovalce, ki so prišli, da ga rešijo največje strahovlade, kar jih zgodovina pomni. Hitlerjev genij je objel vso brezkončno, sestradano in do smrti izmučeno Rusijo, da jo odreši in zveliča, kakor je do zdaj odrešil skoro že vse evropske narode s Hrvati vred.

Propaganda je bila velika in na vso moč rafinirana. Ljudje so ji nehoti nasledili, ker že dolgo časa niso vedeli, kaj se pravzaprav godi po svetu. Tu in tam je pač prišel v taborišče hrvatski dnevnik, ki pa so ga ljudje z gnusom metali iz rok, zakaj dnevnik se je od prve do zadnje strani cedil od slavošpevov, namenjenih Nemcem. Neverjetno klečeplastvo pred vsem, kar je nemškega, in hlapčevanje vsemu, kar je prihajalo z nemške strani, se je režalo z vsake vrste. A najhujše, nad čemer so se naši ljudje najbolj zgražali, je bilo sovraštvo do slovanstva in tega sovraštva so bili polni vsi hrvatski listi. To pisanje se je po obliki, smislu in načinu popolnoma ujemalo s pisanjem zloglasnega Štajerskega gospodarja, a njemu nazadnje ni bilo zameriti, ker so ga urejevali in izdajali najzagrizenejši nemškutarji.

In zgodilo se je, da me je mlad ustaš ustavil na ulici. Šrepa me je gledal s črnimi, nemirnimi očmi, kakor da mi hoče iz duše iztisniti najbolj skrito misel. »Zakaj sovražite Nemce?« me je vprašal naravnost in brez ovinkov. »Ali ne veste, da vas danes ali jutri lahko potegnejo na vešala? Nemci se bore za srečno bodočnost nas vseh. Vi pa jih sovražite, namesto da bi jim bili hvaležni, in jim želite pogubo. Pazite se!«

Posmejal sem se mu dobrodušno in ga potrpežljivo po ramih. »Prijatelj, pustiva politiko drugim«, sem mu odgovoril. »V današnjih dneh je politika nevarna, zlasti nam,

ki se prav nič ne razumemo nanjo. Kaj morem za to, da me je rodila slovenska mati, in kaj moreš ti za to, da si Hrvat? Mislim, da ostanem kljub vsemu Hrvat, kakor ostanem jaz Slovenec.«

Namršil je čelo in odločno zamahnil z roko. »Kaj govorite o Sloveniji?« je skoro zavpil nad mano. »Slovenije ni več! Likvidirali so jo naši veliki zavezniki, hvala Bogu. Za zdaj ste Hrvati, dokler vas z Rusi in Srbi vred ne pošljejo v Sibirijo. Tam pa bodite, kar hočete. Nam je malo mar.«

Naglo se je obrnil in odšel. Trdo je stopal v zavesti, da je storil dobro delo, ker me je posvaril.

Ljudem so živci popuščali od dneva do dneva in vsaka stvar jih je začela razburjati. Po barakah so nastajali prepiri za vsako malenkost; sloga, ki je nekaj dni vladala med izgnanci, je nenadoma odpovedala. Zlasti v naši baraki ni bilo nikoli miru. Ženske so se krčevito oprijele vsake stvarce, ki se jim je zdela pripravna za prepir. A tudi moški niso bili nič boljši. Razmere so jih dražile vedno bolj. Imeli niso nobenega dela. Kvartanje je bilo najstrožje prepovedano, prav tako kot alkoholne pijače. Brez cilja so se vlačili po taborišču, a si niso iskali družbe. Naveličali so se drug drugega in so se drug drugemu umikali. Bilo jim je neprijetno poslušati jadikovanje in neprestano govorjenje o nesreči in trpljenju, ki ju morajo prenašati. Vsak je nosil v duši svoje breme in težko in mučno je bilo, če je moral gledati, kako tudi drugi nosijo prav isto breme. Zato so se začeli umikati drug drugemu in so iskali skritih kotov, kjer so molče ždeli in bili zakrknjeni sami vase.

Naša baraka je bila neprestano razburjena, zlasti ko je postal naš starešina neki Komac, po rodu iz Kobarida. Poveljstvo taborišča je zapovedalo, da si mora vsaka baraka izvoliti zaupnika, ki bo zastopal njene interese in posredoval med poveljstvom in prebivalci barake. Na kak način je Komac mogel postati starešina, ne vem. Vem samo to, da so bili od tistega dne ljudje razburjeni in se niso nikoli mogli pomiriti. Komac je bil sicer že starejši človek, vendar pa ni imel prav nobenega čuta za splošne potrebe ljudi, ki jih je zastopal pri poveljništvu. Jezik je imel dobro nabrušen in tudi njegov nastop je bil tak, da si človek boljše ni mogel želeči. A za svoje ljudi ni storil ničesar. Potuhnjeno je pred njimi obljuboval vse, kar so želeli. Pred komandantom taborišča, še čisto mladim ustaškim stotnikom, pa se je potuhnil še bolj in je na vse kriplje gledal, da je pri vsaki zadevi korist imela uprava, a nikoli izgnanci. Pravili so, da dela to zaradi tega, ker ima pri tem svojo korist. To so mu govorili naravnost v obraz, a čeprav se je opravičeval na vse kriplje, mu vendar nihče ni verjel. Če se je pokazal v baraki, je takoj vse planilo nanj in ga obsipalo z vsemi mogočimi očitki. A mož se je hradnokrvno smejal in nobena beseda ga ni mogla vznemiriti. Zahtevali so od njega, naj se odpove stareštvu. Smejal se jim je v obraz in je šel po svojih potih.

Sredi tega razburjenja in neprestanih prepirov, sta le dve osebi ostali ravnodušni in mirni: dve dekleti, katerih sončni in vedri značaj sem občasno videl vsako jutro. Z očetom, upokojenim podpolkovnikom, sta imeli ležišče tik pred mano, skoro pred mojimi nogami. Vstajali sta rano in se urejali neprizadeto, čeprav sta vedeli, da je vanju uprto več oči. Pri tem delu pa sta neutrudno žgoleli kot dve ptici, ki se v jutru sestajeta na veji samotnega drevesa. Skozi ogromne duri se je jutranje sonce razlivalo na vso njuno krasoto in svežino. Mlajši,

Hermini, so bili bogati, krasni lasje razpušeni in so se v soncu blesteli, kot da so resnično zlati. Bilo mi je, kakor da gledam kraljično, ki sem o njej sanjal v mladih dneh in ki je zdaj stopila iz prelepe pravljice in se s soncem smeje v umazano življenje. A starejša, Hilda, je imela smeh vedno na obrazu in ta smeh ji je prihajal naravnost iz globoke duše, ki ni hotela poznati nobene grdobi tega sveta. Slišal sem, da je pesnica in da s sarkazmom opeva to strašno življenje, ki je morala vanj zabresti in ki ji ni prav nič prizanašalo, kakor ni prizanašalo tisočim drugim.

Smejali sta se vedno s prisrčnim, gostolečim smehom in se naglo pripravljali. Ležal sem na trdi slami in ju gledal ves čas. Tesno mi je bilo pri srcu in čudna tolažba me je prevzemala. Zdelo se mi je vse kot bežna sanja, ki je nenadoma prišla kdove odkod in bo vsak hip izginila in se razpršila, a z njo vse to ogabno življenje, ki smo bili obsojeni nanj. Človek bo spet človek, a ne suženj in klavrna žival, ki jo lahko ubije vsak, ki je dobil orožje v roko. Smeh na teh dveh deklinskih obrazih je bil prerok in temu preroku sem verjel, moral verjeti, saj v njem ni bilo laži in niti najmanjše sence, ki bi le za trenutek zasenčila to resnično in vedro prerokovanje.

Sosed mojega ležišča je bil Štandekar, mariborski gledališki igralec, ki se je ukvarjal tudi s književnostjo. Nikoli se z besedami ni dotaknil življenja, ki ga je mučilo prav tako kot nas, in nikoli ni govoril in se prerekal, kdaj bo konec temu življenju. Sam zase ga je neoporečno opazoval in se je na vso moč trudil, da ga drugim olajša s čimerkoli. A krotki nasmehek, ki mu je vedno krožil na ustih, obsenčenih od temnih brčic, je povedal več, kakor bi mogel povedati z besedami. In človeku je bilo prijetno, če mu je pogledal v obraz. Saj je bilo tam z nevidnimi, mirno se smehljajočimi črkami zapisano, da je naša sramota le od danes do jutri in da se za gorami že dviga zarja, ki prinaša nov in lepši jutri.

V naši baraki so bile le tri osebe, ki so stale visoko nad našim bednim vsakdnjim življenjem in nad razprtijami, ki včasih niso mirovale niti ponoči. Do polnoči se je slišalo iz vseh kotov pridušeno, naglo govorjenje, pomešano z divjimi kletvicami — sosed se je s sosedom prerekal o stvari, ki navadno ne bi niti pljunil nanjo, a se mu je zdaj zdela pomembna, ker je bil odrezan od vsega življenja. Vendar je to prerekanje polagoma postajalo tiše in tiše, dokler o polnoči ni popolnoma umolknilo. A tišina je vladala morda le pol ure. Že se je sredi teme oglasil krik: nekoga je v sanjah davila mora in se jo je otresal z vso silo. Med glasnim smrčanjem se je razločno slišalo obupno stokanje in ječanje žensk, ki so jim bili živci skoraj že popolnoma odrekli in ki so celo v spanju trpele vse muke, preganjajoče jih od jutra do večera. Tu in tam se je zaslišala glasna kletev: mož, ki je planil kvišku in je zaklel, a še sam ni vedel, zakaj mora kleti celo v spanju.

Najbolj razločen je bil glas kljukastega penzionista. Ležal je sredi barake, izdelan od vseh strani z deskami, ki jih je iztaknil bogsigavedi kje. Do polnoči je bil miren, po polnoči pa se je začel premetavati po borbem ležišču. Sprva je sopesel, ko da ga duši naduha, nato je sopenje prehajalo v hropenje, hropenje v čudno cviljenje, ki pa je trajalo le nekaj minut. Že se je slišal njegov glas, v začetku tih, a z vsako sekundo glasnejši. Govoril je sam s seboj, a njegove besede niso imele nobene zveze, temveč so bile zmešane, kakor da stari govori v vročici. Klical je svojo ranjko ženo in sina, ki je bil ob izbruhu vojne pobegnil med četnike in šel z njimi kdove kam. Ker ju ni mogel priklicati od nikoder, se je začel jeziti. Dvignil se je in obsedel na ležišču. S stisnjenimi pestmi je grozil v temo in nekaj časa molčal.

KEKEC KOT SPOMIN NA ZGORNJESAVSKO RETRHO

Rethra (baltoslovansko) je hram vseh bogov ali naziv za vse bogove pokrajine, to je grški Panteon. Zanimiva je beseda Rethra, ohranjena kot Rateče. Rethra je bilo svetišče, kulno središče slovanskih Retranov nekje ob Baltiku okoli leta 1000, posvečeno Svarožiču-Redigostu. Vednost o njem je pripotovala do nas, kot Lepa Vida, ki je Svetovit ženskega spola. Vstopimo torej v razvaline dolinskega preročišča.

Kekec je sončni ali svinjski ali mlečni in kravji junak, svinjski je treba vzeti kot nekaj izredno lepega in mičnega, poznavalcem tekmovalja okoli svinjske glave to ne bo težko. Beseda Kekec je sestavljena iz ke in kec. Kec je glava ali celo božanski as. Idejno in etimološko se Kekec pridružuje svojim velikim evro-azijskim bratom: ti veliki Kekci naj bi bili: Siegfried, Gilgameš, Melchior, Ziukudra (sum.) Ksikuthro (bab.) in kiklop (helensko). Vsem tem junakom je skupno, da so nekaj bogovi, nekaj ljudje in iščejo nesmrtnost ali pa branijo pravičnike, ker so sami bogovom enaki.

Rožle je temna stran Kekca. Vsi junaki in bogovi imajo namreč senčno stran, ki jo seveda premagajo in uničijo. Rožle je v naši vsebini omiljen, ker je človek, otrok. Ob imenu Rožle se spomnimo na Svarožiča, na pokrajino Rož in na rožo, ki je pašna ter boginja pravica.

Pehta je grozo vzbujajoča kot Pech, pekel, peccatum, Pegaz, Perzn, Pegam, pešta kot umazano bitje in pešta kot kuga. Na drugo njeno ime, na Loumosi-Lamaštu spominjajo izrazi lomastiti, mosati se in imeti maslo na glavi.

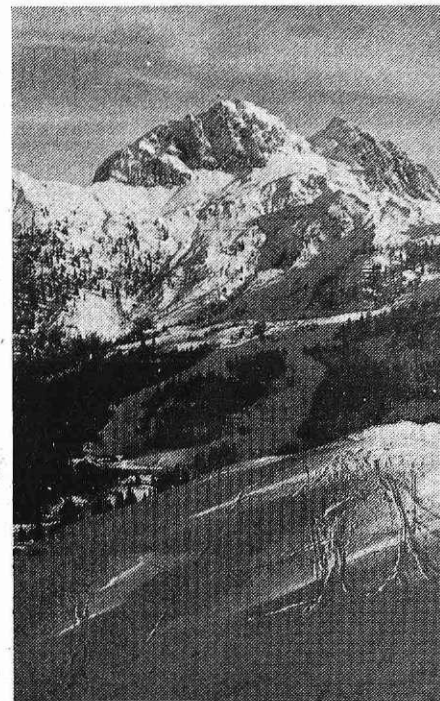
Bedanec je prav tako vodna pošast. Baeddel ali petel je brezspolno bitje, inčica Brdavsca. Kraji ob vodi, ki spominjajo na Bedanca, so Bodešče, Budimpešta, Budišin, Boden, Bizanc, Bedančeva voda je pa seveda čobodra.

Prisank je neke vrste pribežališče, azil. Beseda je sestavljena, kot prijatelj iz pri(ljubiti) + jatelj, jatak, jadak, jacca, jez-diti, jahati. Prisank je torej pri + sana. Sana je zdravje in osnova za naše reke Sava, Sana, Drava, Donava, pa tudi Sanaan, obljubljeno deželo in Sanadah, jedca atomov 6 (črna luknja), ki se mu tudi reče Ulukah (Pokljuka), kar je sova, ki je poleg vsega in vseh pomenov prinašalec besede. Beseda je pa seveda istoznačnica za Boga. Torej je Prisank kraj, kjer so ljubili in častili Besedo-Boga. Sličen kraj v te namene je Vogel, ki je tudi sova.

Kosobrin je ista beseda kot Cusco (poppek), Coscoani (gomila kamenja, ali kozolec ali azil). Nanj navezujevm kozmos. Vsekakor je Kosobrin belo ob črnem.

Zanimivo iz Kekčeve vsebine je še to: Pehta ima mazilo za oči, tudi v Kralju Ojdipu Kuga odpira duhovni vid. Potem je še vloga petja, ki je v zgodbi optimalna, kar je gotovo lepo sporočilo za dandanašnji čas.

Valentin Cundrič

Franci Črv: Smučišče

SREČANJE S KEKCEM

Sedela sem ob gorskem potoku, hladna studenčnica je skakljala med kamni. Nad gozdorj je vladala gluha tišina. Okrog mene so stale stoletne smreke, obrasle z dolgimi lišaji.

ŠOLSKO KULTURNO DRUŠTVO JOSIP VANDOT

V celodnevni osnovni šoli Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora imamo že več let razvito pestro in uspešno izvenšolsko kulturnoumetniško dejavnost. Na šoli deluje petnajst krožkov, sekcij, skupin, in sicer: literarni, lutkovni in filmski ter televizijski krožek, gledališka skupina, bralna značka, knjižničarski, pravljичni in likovni krožek, zborovski petje, »vesela šola«, skupina izraznega plesa in plesna skupina, poleg poklicnega usmerjanja in turističnega podmladka. Izdajamo pa tudi šolsko glasilo Kekec.

Vse te dejavnosti povezujejo ljubitelje kulturnoumetniškega delovanja na šoli s krajevnou skupnostjo. Ker v naši osnovni šoli že nekaj let uspešno deluje šolsko športno društvo, pred kratkim pa smo ustanovili tudi klub mladih tehnikov, smo se tudi mladi kulturniki odločili, da ustanovimo svoje društvo. To smo storili na običnem zboru 29. februarja letos in društvo poimenovali po našem rojaku, pisatelju in pesniku Josipu Vandotu. Za svoje geslo smo izbrali Kekčeve besede: »Dobra volja je najboljša«.

Iz daljave zaslišim razigrano Kekčevo pesem. In čez nekaj časa je že stal pred menoj s svojim prešernim nasmehom na ustih.

Naenkrat zavzdihnem: »Ah, lahko je tebi, Kekec, ko pa nimaš šole, ni ti treba pisati spisov in reševati zapletenih enačb, ni ti treba pisati zamotanih kontrolk...«

Kekec mi odgovori: »Že, že, ampak Bedanc je bil zame kar trd oreh, pa sem ga vseeno...! Pehta in Bedanec, o, to je bila zame velika šola izkušenj!«

Pogledala sem Kekca, na njegovih ustih je ležal nasmehek, pa kako tudi ne bi, gotovo se je spominjal časov, ko je pošteno nasukal Bedanca in Pehto.

Razburjeno sem dejala: »Hm, velika šola izkušenj! Kaj pa moja šola?«

Moje misli so se mešale z zamolklim šumenjem potoka, ki je padal v globok prepad. Razpenjena voda je bruhala iz skale in je padala v bobneč, hrumeč prepad. Potem se je počasi umirila in tiho šumela med belim prodom. Tudi moje misli so se umirile.

»Ti, Kekec, si imel v svoji veliki šoli morda samo dva glavna predmeta, Bedanca in Pehto, pa svoje ovce in koze. Jaz pa imam biologijo, zgodovino, matematiko, pa še druge zoprne predmete. Ti ovce zaženeš, potem pa si prost. Kaj pa jaz?«

Kekcu se je zmračilo čelo, nato pa je dejal: »Res, veliko težje probleme imaš, ampak mislim, da bi se dalo nekako tudi tvoje težave rešiti.«

»Kako, kako?«, sem zavpila od veselja. »Ali veš, kaj? Ni treba, da vedno buljiš v debele knjige in napenjaš možgane. Malo večkrat pridi sem v naš planinski svet, kjer gorski potok poje svojo glasno pesem in kjer se še dolgo v pomlad srebrno leskeče sneg, tukaj boš pozabila na svoje težave. Pridi, le pridi!«

Še dolgo je odmeval Kekčev glas po teski. Ko sem počasi sestopala, se je že večerilo po tihem, širnem gorskem svetu. Beli vrhovi so zažareli v čudnem skratnem ognju. Ko sem prišla v dolino, se je v meni zopet oglašil Kekec: »Pridi, le pridi!«

Teja Robič, 8.raz.

KEKEC: VIZIJA HUMANIZMA PRIHODNOSTI ... ALI ŽIVLJENJSKA FILOZOFIJA GORNJESAVSKEGA MLADINSKEGA JUNAKA

Ob vsakem dnevu mladosti, ki je hkrati rojstni dan našega Tita, moramo kot že tolikokrat spet podčrtati resnico, da so vse velike, legendarne osebnosti: misel in srce svojega ljudstva. Za Tita je bilo ljudstvo merilo vsega: od njega se je učil, zanj je delal in živel, zato ga je lahko tudi vodil: tako kot malokdo na tem svetu.

Vse preradi pozabljamo, da so prav ti ljudje najzlahtnejši sad ljudskih bolečin, ljubezni, sreče, znoja in krvavih žuljev, sanj in hrepenenj. Nič ni slučajnega: za najmočnejša semena je treba leta, desetletja in stoletja pripravljati polja, da vzklije ena sama velika misel in se morda rodi en ljudski genij, ki uresničuje sanje milijonov. Nekatere v biološki zasnovi našega rodu je skrivnost: v omotu temne davnine so kristali sonca in sanje prednikov. Tam ni resničnosti in neresničnosti. Z rojstvom velike misli in dejanja v človeku se svet razdeli na nebo in zemljo; z rojstvom, ki si ga je treba težko prislužiti. In skrivnost potrebujemo kot ljubezen in kruh, saj buri našo domišljijo, nam ozvočuje čute, da lahko zaznamo dih mrtvih, ki prisluškujejo življenju ob naših koreninah in lovimo signale bogov v svoje sončne krošnje.

Pri tem je najtežje, a hkrati zanimivo odkrivati in raziskovati mladost ljudskih junakov: svet, v katerem so se zakoreninili, zakaj tam se skriva neprecenljivo ljudsko bogastvo. Seveda bi bilo neumno in bahavo trditi, da v nekaj dneh, ko se učimo in razmišljamo o Kekcu, odkrivamo ves njegov svet. Tudi v naslednjih vrsticah si ne domišljam, da sem ga zmožen z besedo zakrožiti v celoto, saj gre za zapletene dialektične odnose med njegovim notranjim in zunanjim svetom. Kekec je namreč tako celovito resničen lik, da je zavoljo tega tudi neresničen, in je hkrati prav toliko neresničen, da je povsem resničen.

Gre za junaka, ki se je zakoreninil v samotni, vedno nekam samosvoji, zaprti, muhasto spremenljivi in obenem strogo določeni: v kamen vdolbeni, ponekod kakor izrezljani dolini Zgornje Save. V njej ima človek občutek neke nemoči, ker se mu zdi skoraj nemogoče, da bi lahko dal tej idealni stvaritvi narave tudi svoj pečat. Tako popolna je, da se vse živo v njej od nekdanjega giba k skrajnostim. Težko bi še našli kraj, ki bi terjal od človeka — za resnično bogato življenje — tako močan domišljjski kontrapunkt.

V dolgih zimskih večerih se je sproščala ljudska domišljija: nastajale so pripovedke, pravljice, legende. Oblikovali so se liki divjih samotarjev z nadnaravnimi močmi, ki so bili ljudem naklonjeni ali sovražni. Ljudi vpletajo v svojo igro zla in dobrega: prav toliko kolikor jim je potrebno za polnejše življenje, saj jih vsak po svoje oživljajo po samotnih kočah stari očanci z izrednim pripovedniškim darom. (Menda je bil zadnji med njimi pred nekaj leti umrl Jakljev Peter).

Ta izredna zakladnica pravljicega ljudskega bogastva je čakala tudi Kekca, ko se je nekoč — nekega dne rodil v topli kmečki hiši. Mamica mu je še v pleničkah kdaj pa kdaj grozila s kakšno Pehto ali Bedancem, ker kričal ni mogel razumeti, da je še kdo v hiši. Takrat je bil bolj mamičin zlati kekec kakor Kekec. Kadar ga je odvila je zakrilil z rokami in zavrnil od prostosti. Potem ga je stisnila k sebi in zasula s poljubčki: da se je smejal Kekec, tako zvonko po stopničkih od neba se je smejal, kdo ve kolikokrat. Kadar je stopil oče v hi-

šo, sta že čebljala v nekem čudnem, mlečnem: Kakčevsko-kekčevskem jeziku, ki ga znajo in razumejo samo mamice s svojimi otročki, kdo ve kolikokrat. Oče pa se je ponavadi obrnil, po prstih odšel iz hiše in si vihal košate brke od ponosa kdo ve kolikokrat.

Tako je Kekec rasel in zrasel do besede — pa naprej od besede k besedam, tako visoko, da je beseda dala besedo ... In kmalu je držal vse za besedo: mamico, babico, tete, strice — vsak večer: nova pravljica! In poslušal je Kekec, tako se je naučil poslušati, da dokler ni zaspal, sploh ni bil več Kekec, ki leži v postelji: bil je junak, ki razkriva strahove, seka zmajem glave, rešuje najlepše kraljične iz zakletih gradov, preliči zagonetne čarovnice ... in pomaga Kekcu: vsem ubogim, nemočnim in dobrim ljudem, da jih ne pogubi zlo.

Ko je zrasel do pastirčka, je bil že tako pogumen, da so ga zaman strašili strici in tete; ti nagajivi in hudomušni preizkuševalci poguma pri vsaki otročadi. Od pravljice — svoje prve učiteljice se je počasi poslavljaj. Skupaj z ovčkami in kozami ga je vabila k sebi druga — narava, ki je bila še bolj modra in skrivnostna ...

Prva ga je učila, da je svet iz zla in dobrega kakor je dan iz noči in dneva. Oboje je nekaj danega, nespremenljivega, ki se med seboj kar naprej spopada, da pa na kraju vedno zmaga dobro.

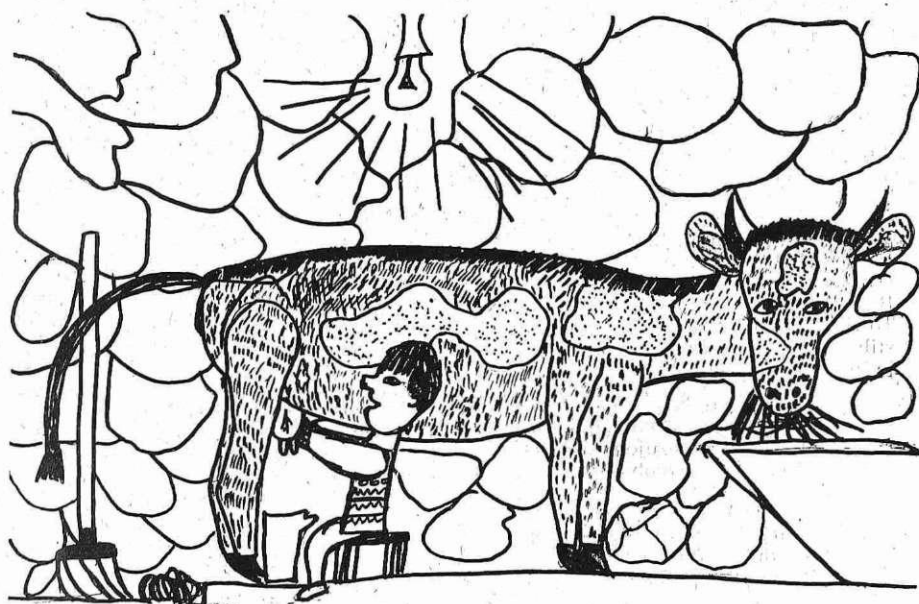
S tem ga je notranje gnetla, utrjevala, oblikovala in usmerjala k pokončni rasti.

Druga je modro molčala, ko ga je vodila po poteh ob rekah in potokih, skozi gozdove in planine pod spremenljajočo se nebo in oblake. Moral jo je gledati in opazovati z očmi in srcem, če jo je hotel spoznati in odkrivati njene skrivnosti. Nastavljala mu je pasti, ga lovila v zanke, se mu razkazovala v svoji popolni lepoti, ga presenečala z muhavostjo, s silno dobroto in darežljivostjo in nič manj s krutostjo. Iz njene popolnosti je razbral, da je vse, kar jo tvori, nepopol-

no in hudo spremenljivo, da je v vsakem zlu lahko tudi dobro in je v dobrem zlo. V takem približevanju in odbijanju od obeh skrajnosti je čutil moč in ritem njenega življenja. Kar je v eni skrajnosti vztrajalo in hotelo doseči popolnost, je propadlo — umrlo. Po teh spoznanjih Kekec ni bil več samo pogumen, iznajdljiv, pameten in dober, postal je tudi moder, da bi mu lahko podelili vse doktorate na svetu. A modrost ne pride sama od sebe. Do nje se gre skozi težke preizkušnje. Z najčistejšo lučko življenja moraš posvetiti v noč nad samotnim breznom, da se zganejo kamnita srca skal in se premaknejo svetovi odtrgani od ljudske duše, kjer umirajo lepe misli, topla srca, upanja brez sanj — in se brišejo sledi resnice ... Kekec vdira v svetove: Bedanca, Kosobrina, Pehte, Vitranca ... z vsem tistim, kar tem izobčenim bitjem v planinah manjka. V njihova domovanja, ki so zgolj lovišča ali skrivališča, vnaša nemir. Na vsakem koraku jih meče iz lažnega notranjega ravnotežja. Iz bebavega spanja jih drami k razmišljanju. Seje dvom v njihovo zakrknjeno gotovost. In kar jih pri vsem tem najbolj preseneča: prihaja k njim z ljubeznijo in dobro voljo v srcu — obeh so tudi sami deležni — da osvobodijo nemočne, uboge žrtve. Tak jim nehoti zleze pod kožo, osvoji jih, zato si ga želijo pridobiti, pa tudi izrabiti za medsebojne obračune. A Kekec je neoprijemljiv in tako celovit, kot da nosi v sebi neko naravno poslanstvo, ki sproži plaz nad samotnim breznom. Njegova notranjost je neusahljiv sončni studenec, ki ga ni moč skaliti, saj ga je tudi pripravljen za vsako ceno braniti. In tak-samo tak se lahko vrača iznad samotnega brezna: z otroško naivnim izpraševanjem vesti ...

Zato si z vso odgovornostjo upam zapisati, da je Kekec najresničnejši in najbolj univerzalen ljudski junak v svetovni mladinski literaturi ...

(Nekaj misli ob odkritju Mitričeve skulpture KEKCA v Kranjski gori)
Benjamin Gracer

Bogdan Pušar, 5. r.

A že se je spet oglašil s hripavim glasom: »Bog je imel pravico, da mi je vzel ženo. Domovina je imela pravico, da mi je vzela sina. A kdo ima pravico, da mi jemlje dom, da mi jemlje krvavi trud petdesetih let, da mi jemlje posvečeni grob v domači zemlji? Bogovi, jaz vas sprašujem, a vi mi odgovorite. Če ste na moji strani, bo vaš odgovor pošten. Če pa ste na strani tistega, ki vam je vrgel poleno v glavo in se je vtihotal na vaš prestol, ne maram vašega odgovora, ker se mi gnusi. Gnusi, vam rečem, gnusi ... gnusi ... A zakaj, vas vprašam.«

Rezko se je posmejal in sam sebi odgovarjal. »O, da, da — moja hišica pri sveti Magdaleni in vrtiček okrog nje, ki je zdaj poln rdečih in rumenih vrtnic. Z ranjko ženo sem jih bil posadil, s sinom četnikom jih požaltnil. Potrgajo jih zdaj drugi in jih morda celo opljujejo, ker sem jih gojil jaz, penzionist in slovenski človek. Bogovi, v hišici ste bili vi doma in z vami jaz in moj sin četnik. Tam ste živeli kakor na oltarju. A zver, spočeta v ženski maternici, vas je iz hišice vrgla kakor staro šaro. In mene in sina četnika. A niste niti črhnil, niti stresli z roko. Tak je vaš odgovor in meni se studi ... studi ... studi ...«

Dvakrat je zajecal in nadaljeval. »Kdo naj nase prevzame moje grehe, ki jih delam zdaj pred izkopanim grobom? Smrt me že drži za roko, a jaz preklinjam, ker ne najdem dobre besede, da bi jo izgovoril. Z grehi sem se obložil zdaj tik pred koncem in s temi grehi stopim pred sodbo. Pri sveti Magdaleni bi zdaj molil, a tu moram preklinjati ... preklinjati ... preklinjati ...«

»Mir!« ga je nahrulil sosed, bivši policijski stražnik, ki ga je starčev govorjenje prebudilo iz najlepšega spanja. Starec je umolknil prestrašen. Najbrž se je stisnil v dve gubi in se sam vase prepričal z bogovi in vsem svetom.

Na levi strani je kašljaj študent in je perica, njegova mati, na glas molila žalostni del rožnega venca. Človeku se je zdelo, da je baraka napolnjena z nevidnimi strahovi, ki se od vseh strani oglašajo s človeškimi glasovi. Nehote se je moral zdrzniti in je s tresočo se roko tipal okrog sebe. A ko je pod roko začutil obraz drugega bitja, z njim vred obsojenega na to strašno življenje, se je pomiril in poizkušal zaspiti. A spanja ni bilo od nikoder. Le strahovi so se spet oglašali z vseh koncev in krajev in do jutra uganjali svojo žalostno burko.

Mladina je od samega dolgega časa sredi taborišča zgradila primitivno letno gledališče. Seveda iger niso mogli uprizorjati, ker je primanjkovalo vsega, kar je za igro potrebno. Zaradi tega so večer za večerom prirejali koncerte z edinima instrumentoma, ki so ju zmogli: s harmoniko in z gosli. Igrali so večinoma slovenske narodne pesmi, ki so privabile v bližino tudi ustaše. A pevcev je primanjkovalo. V taborišču sta bila le dva pevca, ki sta upala nastopiti pred javnostjo: dva mlada fanta, ki sta si v Mariboru prizadevala, da bi bila sprejeta v opero. Ta dva fanta sta imela, na žalost, smisel le za umetne skladbe in sta večer za večerom prepevala razne arije iz kdove katerih oper. A narodnih pesmi nista poznala ali pa so se jima zdele preneznatne in preuboge, da bi jih prepevali. Šele proti koncu koncerta je negotov glas začel pesem gmajnice in izara, a ta slabotni glas je takoj utonil med tisočimi glasovi, ki so zapeli v večerni mrak. Pesem izara in gmajnice je postala himna mrtvih. Peli so jo starci in starke, fantje in dekleta, otroci in resni moški. Sonce se je bilo že davno pogreznilo za gorice, oklepajoče požeško kotlino. Na zahodu je nebo še žarelo v bledikasti rdečici, a mesto mrtvih se je že zavilo v brezizrazen gost mrak, sredi katerega so se mrtvo in mrzlo odražale le stene dolgih, brezdušnih barak. Iz mraka pa je bučala in jokala pesem, ki jo je rodila domača gruda,

tisočkrat poteptana in oskrunjena od tujih pet. Vse taborišče je pelo to pesem in se jokalo z njo:

»Zdaj vse minulo je,
nič več pel ne bom,
zdaj ni več moj
ljubi, dragi dom ...«

Daleč, daleč tam gori, kjer so stali naši domovi in obupno ječali v noč, se je užigala večernica. Zdela se je nam kakor oko, ki nas gleda iz zapuščenega doma in nam hoče povedati marsikaj. A nismo je mogli razumeti in slišati, zakaj bila je daleč, predaleč ...

Tisto popoldne sem kljukastega penzionista komaj rešil iz ustaških pesti. Siromašni starec je šel po ulici med zadnjimi barakami in je srečal ustaša. Ustavil ga je in ga srepo gledal.

»Brate, oprosti mi, od kod si doma?« ga je vprašal strogo.

»Iz Zagorja, tokraj Krapine,« je ustaš odgovoril in se čudil nenadnemu vprašanju.

»Kaj, iz Zagorja?« se je starec razsrdil. »Torej si kajkavec in vsi kajkavci so Slovenci. Ti pa se zdaj kot ustaš postavljaš med nami in nam odmerjaš krivico in bridkost, namesto da bi bil z nami vred v barakah. Ali te ni sram, sram majke svoje?«

Ustašu se je čelo namršilo in je dvignil pest. »Človeče predrzno!« je zarjul. »Kaj blebečeš? Ti hočeš žaliti ustaša? Ti gnoj živinski ...«

Hotel je zamahniti s pestjo. A še v pravem času sem odrinil starca, da se je opotekel in je skoro padel.

»Ne zamerite mu,« sem začel prigovarjati ustašu. »Siromaku se blede. Dosti je moral in mora še trpeti. Pa se mu je um pomračil. Sam ne ve, da je vas hotel žaliti. Saj je najboljši človek na svetu. Pustite ga!«

Ustaš je zagodrnjal nerazumljivo besedo. Še enkrat je penzionista hudo pogledal, obrnil se in izginil za vogalom.

»Hehe,« se je starec za njim smejal in si mel roke. »Učipnil pa sem ga le, rečem vam, pošteno učipnil.«

In je odšel proti sosednji baraki in je vesel in zadovoljen zamahoval z rokami.

Na žarkem soncu je za barako sedel je tični študent. Med kolenih mu je ležala odprta knjiga — fizika. Gladil si je dolge, razmršene lase in polglasno predse mrmljal učene formule.

»Fizika je zame najtežji predmet,« mi je rekel, ko sem šel mimo njega. »A hvala Bogu, v dveh dneh jo bom obvladal popolnoma. Mature se ne bojim prav nič. Jeseni jo napravim z največjo lahkoto. In potem se takoj vpisem na vseučilišče. Veste, na filozofsko fakulteto. Dr. Veber mi je strašno všeč. Z naslodo prebiram že zdaj njegova dela in komaj čakam, da poslušam njegova predavanja. Jesen bo kmalu tu, a jeseni ne bo Lahov več v Ljubljani, še manj pa Nemcev v Mariboru. Da bi vedeli, kako se letošnje jeseni veselim ...«

Šel sem naglo naprej in mu nisem mogel reči ničesar. Vse dni se je sončil in včasih me je zvečer vprašal, če je njegov obraz že močno zagorel. Bil je namreč prepričan, da se sonce prime le zdravega človeka. Kdor pa je na pljučih bolan, ne postane v obraz nikoli rjav, pa naj še tako leži na soncu. Smilil se mi je in sem mu lagal, da mu je ves obraz že skoro sama hrastova skorja. Smejale se je zadovoljno in se z ysemi mislimi veselil jeseni, ko ga ljubljanska alma mater objame s svojo brezmejno ljubeznijo in bo najsrečnejši človek. Jeseni, da, jeseni — tedaj bo siromak najsrečnejši človek med nami. Objela ga ne bo alma mater, objela ga bo tista mati, ki človeka nikoli več ne izpusti iz hladnega objema ...

Zavil sem se v svojem skrivališču med travo in sem po neprepani noči začel dremati. Nebo je bilo brez oblaka kakor

vse dni, ki smo jih preživeli v mestu mrtvih. Vsa okolica je, bila brez glasu, kakor da je že danes umrla. Le gori ob bodeči meji se je oglašal samotni črček, ki je bogve kako in bogve zakaj zašel v mesto mrtvih. Iskal je ženko, a ženka je gori v goricah poslušala petje drugega črčka, ki ji je bil blizu in je ves žarel od sonca in ljubezni. Jaz pa sem bil daleč in v ušesih mi je zvenelo šumenje Martuljkovega potoka. Hlad je vel s snežišč pod Poldnem in vonj ruševja se mi je razlival po duši in po srcu.

Slišal sem težke korake, ki so se mi bližali vedno bolj. Prestrašen sem planil kvišku in sem zagledal Krivca, ki se mi je smejal z dobrodušnim obrazom.

»Ključek mi je povedal, da se skrivate v tem, od Boga pozabljenem kotičku,« je rekel. »In sem prišel, da vas poiščem. Rad bi se pogovoril z vami. V vsem taborišču je prekleta zmešnjava, da ne moreš z nikomur spregovoriti pametne besede. S sabo sem prinesel nekaj, kar nama namaže besede, da bodo tekla lažje in se ne bodo spotikale.«

Izza suknjiča je potegnil dve dobro rejeni steklenici in ju postavil na trato. Sedel je kraj mene in vzel iz žepa dva prazna kozarca. Natočil je vanju vina do vrha. Trčila sva in do dna izpila rumenkasto slavonsko vino.

»Kapljica ni slaba,« se je Krivec muzal zadovoljno. »Seveda, z našim jeruzalemcem ali ritoznojcem se še malo ne more meriti. Vendar ni, da bi ga človek zametaval. Deset steklenic sem iz mesta vtihotal v taborišče. Izpila jih bova v miru božjem in bova pri tem uganila marsikatero. Ustaši in naši malodušni ljudje pa naj nauju v uho pišejo.«

Znova je nalil kozarca in vrgel na trato šop cigaret. »Dolg čas nama menda ne bo,« je nadaljeval. »Le poslužite se, kolikor vas je volja. Meni ne primanjkuje tega blaga, dobim ga v mestu, kolikor hočem. Naš komendant je sicer zagrizen ustaš, a vendar me vsak dan pusti iz taborišča. Mesto je gnezdo in strašno zabito. Brž ko zavohajo, da sem Slovenec, se mi umikajo, kakor da sem okužen. Še čudno, da vzamejo denar od mene. Čas je že, da nas vržejo iz tega prekletega taborišča, ker drugače postanemo brezumni in popolni norci.«

»Bo že res,« sem mu pritrdjeval. »A kam hočejo z nami? Hrvatska je majhna in je je komaj za dve prgiši. Sam ne vem, kam naj nas vtaknejo. Večno vendar ne bomo sedeli tukaj v tej puščavi in žrli trd kruh, namočen v papiricani polivki. Človeku se od te hrane že vse gabi.«

»Ne vem,« je zmajal z rameni. »Da so Nemci zavzeli Sibirijo ali Saharo, bi nas že davno pogнали tja. Od strani sem slišal, da pojde prvi transport že te dni iz Požege. Pravijo, da nas raztresejo med Turke po Bosni. Tam jim bomo najmanj nevarni in tam bodo imeli z nami najmanj tula. Poturčimo se in se bogu vdano vdamo v kismet in Alah bo z nami in našimi potomci. In vest ne bo nikogar pekla zaradi nas.«

Na dušek je izpil polni kozarec. »Sicer pa je vse to velika neumnost,« je nadaljeval. »Dopoldne sem v mestu bral zagrebški dnevnik. Ne morete si misliti, kako se prevrta od samega zmagooslavja in pljuče najogabnejše psovke na Ruse in sploh na vse slovanstvo. Pri vsem tem pa je žalostno le to, da mora človek vso to gnojnico gledati in čitati v jeziku, ki ga mi lahkoverni bedaki smatramo za najlepši slovanski jezik. Veste, pošteno sem pljunil na vsako stran tega lista. Hvala Bogu, da me nihče ni videl. Ustaši bi me bili gotovo na mestu razkosali ali pa obesili.«

Krivec je bil človek, ki nikoli ni izgubil samega sebe in je vsako nesrečo sprejemal z veselimi in sarkastičnimi besedami. Bil je že davno prekorail štirideseto leto, a je bil še vedno bolj prožen kot vsak dvaj-

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

setletni mladenič. Bil je veleposestnik, imel je vinograde in krdelo z vso skrbjo izbrane živine. Na njem ni bilo prav nič kmetiškega, čeprav je spomladi sam oral na njivi. Bil je izobražen in zelo načitan. V njegovi, z veliko ljubeznijo urejeni knjižnici si našel skoro vsako delo iz slovenske literature. Književnost je ljubil in če je prišel literat k njemu, ga ni izpustil tako kmalu od sebe. Gostil ga je in mu stregel, kakor da mu je rodni brat. Imel je poseben album, kamor je literat moral pred slovesom napisati priložnostne verze v čast njegovi domačiji. Album je bil skoraj že poln in v njem si našel skoraj vsa imena sodobnih slovenskih književnikov.

»Sploh pa imam povsod vražjo srečo,« je nadaljeval in si je našel že deseto cigareto. »Imel sem dober nos, pa sem v pravem času spravil v denar, kar se je dalo. Nemci so mi zasedli posestvo in so mi že privedan vrinili komisarja, ki je bil bolj bedast, kot je izgledal. Žena je še pred izbruhom vojne pobegnila na svoje malo posestvo na hrvatski strani Sotle. S sabo je odnesla ves denar in me zdaj pričakuje vsak dan. Rečem vam, da je hrabra ženska. Predvčerajšnjim se je pripeljala v Požego in sestala sva se v zakotni gostilni. Prinesla mi je denarja, da se zdaj lahko brez skrbi smejem Nemcem in Hrvatom v obraz.«

In sva pila in kadila. Pripovedoval mi je marsikaj, česar nisem vedel, ker že dolge dni nisem imel časopisa v roki. Bil je do duše prepričan, da bodo Nemci poraženi in bodo doživeli strahovit konec. Ruske vojске se ne prestano umikajo v nepregledno notranjost svoje brezkončne zemlje. Zaslepljeni Nemci vriskajo od zmagošlavja in v svoji pijanosti niti malo ne pomislijo, da drve naravnost v pogubo, od koder jih ne reši živ človek. Za Rusi stoji grozna rezerva: angleški imperij in še nedotaknjena Amerika. Pravi ples se še ni začel. Pravi vihar še ni zapihal nad Evropo. A ko zabuči in zarjove, se bo vse zamajalo v peklen-skem vrtincu in se rušilo na glave onih, ki so iz objestnosti in pohlepnosti prebudili vihar iz četrstoletnega tatišja. Vihar bo čistil in prečistil vse. Za njim bo vstajalo človeštvo, prerajeno in prekvašeno z novim duhom, in v tem duhu bo živelo življenje, ki mu ga je namenila narava sama. Narod, ki že tisočletja prelija kri in ruši vse dobro po Evropi, pa bo končno pogažen in zatrt za vselej obležal na zemlji, prepojeni s krvjo nedolžnih in slabih. A do tedaj bo preteklo še nekaj let in do tedaj bodo izkrevavili še milijoni in milijoni najboljših ljudi, a z njimi morda tudi mi sami.

»Br,« se je Krivec stresel. »Čemu govoriš o teh strahotah? Vrag naj jih vzame s tistimi vred, ki so jih začeli... Pijva rašji na zdravje slovenskih literatov. Bog daj, da bi vsaj oni živi prebrodili ta krvavi potop, saj jih je med njimi precej, ki znajo človeku priti do srca. Rad jih imam in so mi mili zaradi tega, ker delajo iz same ljubezni do stvari. Sploh pa je vsa naša književnost zgrajena na ljubezni. Zato pa je tako lepa in pristrana. Pozna jo le tisti, ki jo zna doživljati.«

Krivec je bil od trenutka do trenutka bolj razpoložen. Ker sta bili steklenici prazni, je šel v barako po drugi dve. Sama nisva vedela več, kako je čas naglo zbežal mimo naju. Še se nisva dogovorila, pa se je sonce že pomaknilo za gorice. A še to sva le komaj zapazila. Bila sva nekje daleč gori v domovini in še čutila nisva, da se krog naju mrači strašno, dolgočasno mesto mrtvih s svojimi enoličnimi, pošastnimi zgradbami. Noč se je zgrnila okrog naju, zvezde so zasedle vse nebo. Iz sredine mrtvega mesta je planila v tišino pesem, ki je postajala vedno glasnejša in je kakor brezupen otroški jok napolnila vse prostranstvo. Na večernem koncertu so ljudje iz vseh barak

spet prepevali svojo pesem o izaru in gmajnici.

»Vrag naj vzame to sentimentalnost,« je Krivec vzrotil in treščil prazno steklenico ob zid, da se je razletela na sto kosov. »Ne razumem naših ljudi. Vedno in povsod prepevajo stare pesmi in mislijo, da jih bodo te pesmi rešile iz vsake zagate. Pa ne zganejo rok, da si z njimi pomagajo iz neprilike. Sentimentalne pesmi so jim vse na svetu, pa se prav nič ne zavedajo, kako so smešni in otročji. Še te proklete barake jih ne prebude iz lenobne sentimentalnosti, še te proklete barake ne...«

Nenadoma se ga je polotila zla volja, ki je ni prav nič prikrival. Iz steklenice si je natočil zadnje vino. Hlastno je izpraznil kozarec in je brez besede izginil v temo.

V naši baraki ni bilo nikogar, ker so bili vsi zunaj pri koncertu. V temi sem se splazil do svojega ležišča in se zleknil po njem. Nocoj nisem razmišljal kakor druge noči. Bilo mi je čudno prijetno v duši in vse trpkosti zadnjih dni so izginile bogve kam in prepričan sem bil, da jih ne bo nikoli več

SEJEM S SUŽNJI

1.

Tisto popoldne sem bil po tridesetih letih spet v Trstu.

Ob zadnji baraki sem nedaleč od zankrnega, v nebo vpajočega stranišča srečal starko. Stopicala je neugodno sem in tja in je pri vsakem koraku s stopalom desne noge preizkušala tla, če so zadosti varna, da stopi naprej. Čutil sem se njenem početju in sem obstal.

»Ste kaj izgubili?« sem jo vprašal. »Ali naj vam pomognem?«

Dvignila je glavo in uprla vame oči, ki so bile mrtve in ki ni bilo nobenega bleska v njih. »Na stranišče bi rada,« je rekla in je zardela od otroškega sramu. »Nikogar ni na ulici, ki bi me vodil. Sama pa nikakor ne morem, ker sem slepa. Gospod, pomagajte mi, če imate čas.«

Prijel sem siroto pod pazduho in jo odvedel do stranišča. Počakal sem jo na ulici, da jo spremim nazaj v njeno barako. Opirjala se je trdno moje roke in je stopicala kraj mene z drobnimi koraki. Smehljala se je neprestano s krotkim, otroškim posmehom, a je molčala, kakor da je v zadregi, ker jo je moral moški spremljati na tej poti.

Naposled pa je vendarle stresla z glavo. »Hvala vam, gospod, za prijaznost,« je rekla. »Res mi je bilo nerodno. A kaj hočem? Že tri leta sem slepa in ne vidim niti prsta pred seboj. Vodi me tovarišica Katarina, ki ima pohabljen nogo. Danes sem sama, ker je Katarina odšla v četrto barako, da pomaga sirotni ženski pri težkem porodu. Veste, Nemci so naju našli v sirotišnici. Menda jim vendarle nisva nevarni?«

Posmejala se je kratko in je čudno zamahnila z obema rokama. »Gospod, težko je, če je človek slep,« je nadaljevala. »V sirotišnici mi ni bilo dosti mar, a tu v tujem svetu mi je moja betežnost naravnost grozna. Da nimam Katarine, ne vem, kaj bi bilo danes z mano... Ali se vam Nemci ne zde človekoljubni? Slepce mečejo na cesto in jim ne privoščijo varnega kotička. Še treh korakov ne morem prestopiti, pa so me nagnali na Hrvatsko. In kaj naj Hrvati počno z mano, ne vem, še manj pa Hrvati.«

Posmeh ji je za trenutek zamrl na ustnih. Z naglo kretnjo si je popravila črno, z rdečimi pikicami posejano ruto. A že je

nazaj. V globoki tišini, ki se je bila razpredla po vsej baraki, se je nevidno in neslišno zibalo nekaj, česar človek ni občutil že dolgo, dolgo. Bil je mir, tisti mir, ki prihaja kdove od kod in se razliva po duši.

Ta mir se je pretrgal le za tri hipe. V temi se je nenadoma oglasilo kratko, pretrgano kašljanje. Mladi študent se je v spanju nemirno prevrgel, da je slama zašušljala. Zaječal je komaj slišno, a je že onemel in spet zaspal.

Perica je vzdihnila glasno. Skoro gotovo se je sklonila nad sina in ga s koščeno roko pobožala po visokem, znojnem čelu.

»Devica Marija z Brezja, ti mu pomagaj,« je govorila tiho, da sem jo komaj slišal. »Jeseni ga privedem k tebi in ti ga posvetim — njega in njegovo življenje... Devica Marija, ti me boš uslišala...«

In mir se je spet razlival po baraki. Oči so se morale zapreti same od sebe in tisto noč sem spal, kakor nisem spal že dolge, dolge noči...

Slav. Brod, 13. 11. 1943

spet zamahnila z roko in otroški posmeh ji je spet poigral okrog ust. »Stanujem v peti baraki, a v šesti baraki so pred nekaj dnevi od lakote in žeje umirali pravoslavni, ki so ustaši z njimi ravnali kot z živino. A ponoči so jih nenadoma odgnali. Pravijo, da so jih nekje v samoti poklali. Pravijo, da so ljudje opolnoči slišali vpitje in jok otrok, ki so klicali na pomoč, ko so jih ustaši davili in klali. Bog se usmili njih in nas. Saj tudi nas ne čaka nič dobrega...«

Sklonila je glavo in umolknila. Molčala je vso pot in šele pred njeno barako se je spet razgovorila. Povabila me je, naj sedem k nji na klopec, prislono ob barakin zid. In tam mi je povedala zgodbo svojega življenja. Že pri prvih besedah sem spoznal, da je moja stara znanka, ki sem jo nekoč v Trstu videval skoraj vsak dan. Takrat je bila še mlada, prijetna in zajetna ženka, priljubljena v družbi zaradi svoje živahnosti in veselja do petja. Njen mož je bil še precej premožen obrtnik in po naravi inteligenten, kakor so bili v tistih časih po naravi inteligentni skoraj vsi naši ljudje v Trstu. Rojan je bil naše kraljestvo, tisti silni Rojan, ki ga bolj slovenskega kralja nisi našel po naših deželah. Tam sem sedel z Marijo skoraj vsako nedeljo zvečer pri Katalanu za isto mizo. A takrat je bila še mlada in lepa in njeno prepevanje je bilo močno podobno škripančkovemu žvrgolelju in ona sama je bila podobna misli, ki vstane v človeku, ko se pomlad najlepše bohoti ob svetlikajočem se morju.

A kraljestva v Rojanu je bilo kmalu konec. Po vojni so nas Italijani vrgli iz mesta in nas razpršili po širni Jugoslaviji. Marijin mož se je zatekel v Maribor, kjer mu je obrt v začetku uspevala še precej dobro. A Maribor se je polnil vedno bolj, konkurenca je bila vedno večja. Posel je šel rakovo pot in je le še komaj živel. Misleja, Marijinega moža, se je lotila trdovratna, dolgotrajna bolezen, da ni bil za nobeno delo več. Ko ga je Marija pokopala na Pobrežju, ji je od nekdanjega izobilja ostalo le še toliko, da je plačala pogrebne stroške. Zabredla je v silno bedo, ki se je ni mogla otresti nič več. Preživljala se je kot pomožna služkinja in perica, dokler je imela moči. A nenadoma so ji pričele oči pešati. Za zdravnika ni imela denarja, v bolnico je

KEKEC

GLASILO UČENCEV OSNOVNE ŠOLE
JESENIŠKO-BOHINJSKEGA ODREDA
KRANJSKA GORA

Prvi koraki

Kadar zvečer gledam v zrak,
se mi para mrak,
noč vse pokriva
kakor črna konjska griva.

Kadar zvečer zaspim,
se v sanje potopim,
in pravilni deželi
se zbudim...

Tam se igram,
po mavrici podim,
Mikimiško skoraj ulovim,
ko se spet v postelji zbudim...

Damjan Hrovat, 3. razred

Vlak življenja nekam drvi,
in mi sedemo vanj,
preden zagledamo beli dan...

Vlak se ustavi — srce ne bije več,

Njegovi tiri so dolgi,
a ne neskončni,
v svojih začetkih in koncih...
Marija Robič, 7. razred

Gledam rdeč tulipan.
Gledam belo narciso.

Če bi bil on tu...

Toda njega ni,
zato me maj
ne razveseli...
Eva Macun, 3. razred

Tu funt fizotos,
besede so nerazumljive...
Živijo od človeške norosti,
iz življenja izgubljene modrosti.

Tu funt fizotos:
Roža drhteča — glava boleča.
Težki oblaki — sveta junaki,
se pogajajo z zmaji — tolovaji...

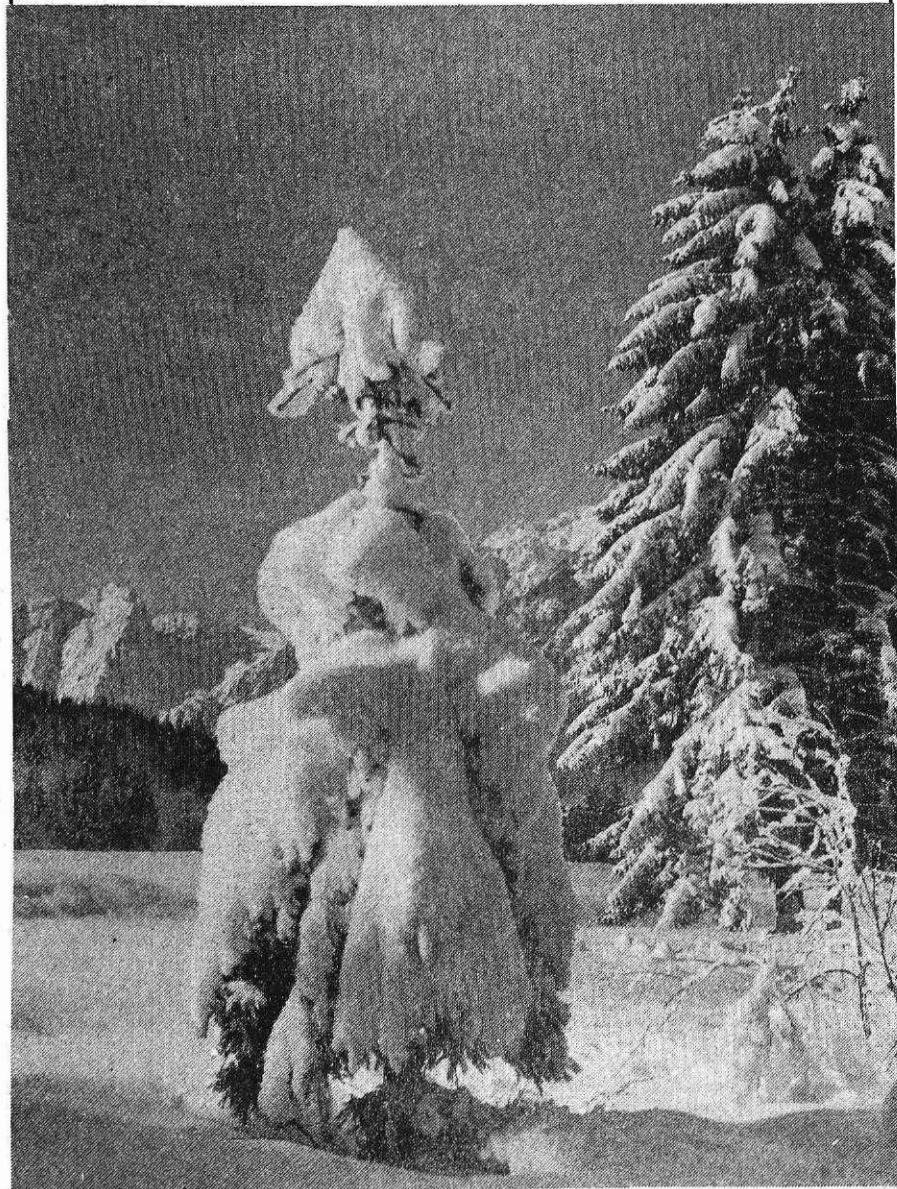
Tu funt fizotos,
besede so nerazumljive...
Življenje človeka se uliva v stroj!
Matjaž Gracer, 7. razred

Kdo v tej hišici živi,
se sprašujem jaz
in mnogo že ljudi.

V tej hišici prebiva
majhen, zviti možiček,
to je seveda psiček...

Zviti je kot lisica,
lep kot ptica,
pisan kot kanarček
in majhen kakor palček
Eliza Gregori, 3. razred

Jaka Čop: Zima — Stenar

(Nadaljevanje s 15. strani)

bo stal tam gori pod smreko bronast spomenik. Benko, tedaj pa boš videl, kako velik umetnik si. In čeder se ti ne bo ljubilo nikoli več rezljati. Opoldne pa pridi s stricem doli v gostilno. Oba vabim na kosilo, da malo popraznujemo odkritje Rudijevega spomenika in ti odštejem odkupnino za soho. Jutri pa bodi pripravljen, da se odpelješ z mano.

Benko je stal pred gospodom Hrenom in se je v zadregi praskal za ušesom. Spregovoriti ni mogel niti besedice, le oči so mu sijale in se mu smejale v velikem veselju. Gospod Hren je že odšel, a Benko je še vedno stal in gledal na cesto, po kateri je gospod Hren naglo stopal proti vasi.

»No, ali ti nisem ves čas govoril?« se je stric Tomaž muzal in vihal dolge brke. »Zdaj pa imaš, česar nisi nikoli pričakoval. V mesto pojdeš in boš nemara še velik gospod. Ta najina bajtica pa bo propadla, ko tebe ne bo več v nji in bom jaz tam, kjer človek ne potrebuje ničesar več. Strašno te je gospod Hren pohvalil. Skoro odkril bi se pred tabo, če bi ne vedel, da si nazadnje vendarle samo naš Benko.«

A Benko je zmajeval z glavo in ni mogel izpregovoriti besede, ker ga je v grlu neprestano dušilo. Molčal je tudi vso pot, ko sta šla s stricem Tomažem v gostilno, kamor ju je gospod Hren povabil na kosilo. Stric Tomaž je bil ves čas dobre volje in zgovoren. Gospod Hren je odšel lepo odkupnino za leseno soho in ju je gostil tri

ure. Benko še vedno ni mogel priti k sebi. Vse se mu je zdelo kot sanja, ki prihaja v lepi noči, in bal se je, da se nenadoma prebudi in bo vse lepote za vedno konec. Stric Tomaž se je po kosilu še nekaj zamudil v gostilni, a Benko je odšel proti gozdu, da si še enkrat ogleda Rudijev spomenik, preden ga gospod Hren odpelje v mesto.

Stric Tomaž je bil naredil okrog smreke skromno ograjico in posekal prenizke veje. Spomenikov podstavek je spretno pritrdil na skalo in ga ovil z velikim vencem, spletenim iz gorskih rož. Na podstavku je stal Rudi in verveca je čepela pod njim, pripravljena na skok. V smrekini sencu je bil kip kakor živ — bil je resniči Rudi, le tih je bil in miren, tako tih, kakor menda ni bil nikoli v življenju.

Benko ga je gledal in strmел. Sam skoro ni več spoznal svojega dela. V očeh ga je pričelo skeleti in je čutil, da mu solze vsak hip privro iz njih. Leto dni je živel le za to soho, vse trenutke je delal zanjo, in glej, zdaj stoji tu prav taka, kakor si je želel: resnični Rudi stoji pred njim, le da se je spremenil v les. A čez nekaj dni se že spremeni v bron, ki bo večno stal tu v samotni in pričal o Rudiju in Benku, o Benkovih močeh, ki jih čuti v sebi in ki jih bo razvijal vedno lepše, ko pride v mesto in se nauči še vsega, česar mu manjka. Skrite želje so se mu zdaj izpolnile, da se mu lepše niso mogle. Pot mu je zdaj odprta, pot do smotrnega dela in nemara tudi do slave.

S smrekine veje je nenadoma skočila veverica. V dveh skokih je bila pri spomeniku. S košatim repom je živo stresala, a črne oči so ji strmele v leseno veverico na spomeniku. Dvakrat je škrtnila in zmajala z glavo, kakor da se čudi, da je tista tovarišica pred njo tako mirna in se še zveni ne zanjo.

Benko se je veselo posmehal. »Ali si tudi ti prišla gledat svoj lastni spomenik?« je dejal.

Veverica se je vzpela na zadnje noge. Z vročimi očmi je pogledala Benka, še enkrat stresla z glavo in se sunkoma pognala na smreko. Veje so se stresle in droben vršiček je padel z njih in obležal vprav na glavi lesenega Rudija...

Franci Črv: Vejevje

niso hoteli sprejeti in tako je oslepela popolnoma. Vtaknili so jo v sirotišnico in tam se je mirno in brez godrnjanja vdala v uso. Dnevi so ji tekli enolično, imela ni nobenih želj in zahtev. Le v nedeljah popoldne je zapuščala sirotišnico. Šepava Katarina jo je vodila na Pobrežje in tam je na močevem grobu preždelala dolge ure in v mislih vsa živela v Trstu in se sprehajala po rojanskih ulicah in bregovih. A mariborska sodrga jo je našla v sirotišnici. Prišel je gestapovec in s silo odvedel njo in šepavo Katarino v meljsko vojašnico, kjer sta bili tri tedne zaprti v zasmrjeni kleti. Od tam pa je z našim transportom prišla v Pogo.

Govorila je mirno in brez razburjenja kakor otrok, ki pripoveduje vsakdanjo zgodbo. Na ustnih ji je neprestano ždel krotek in ponižen nasme. Skoraj brez moči mi je stiskala roko, ko sem ji povedal, kdo sem. Dobro se me je spominjala, čeprav je preteklo že trideset let, kar sva se zadnjič videla. Govorila sva o davnih znanjih, ki so nekoč z nama prepevali v dehteh, v čudovito razkošje zasanjanih rojanskih večerih in ki zdaj večinoma vsi že počivajo v grobovih, razpršenih po daljnem svetu. Pozabila sva na mesto mrtvih, ki je v brezdušni sopari in mrtvaškem snu molčalo okrog naju. Trideset let življenja se je pogreznilo bogve kam in bila sva spet na Katalanovem vrtu in družba že davno mrtvih je mlada in polna življenja prepevala v mrak, ki je z vonjem mandrijskih rož legal na ulice in v tihe domove. Črno vino z rojanskih bregov se je smejalo iz polnih kozarcev kakor oči rojanskih deklet, zagoneznih, a vendar iskrenih, kakor je iskrena vsa bregovita, s sončnimi žarki prepojena tržaška okolica. Pesem se je smejala v mrak, zibala se je nad hišami in se je razpredala med brajdami rojanskih vinogradov in se izgubljala v borovih gozdičkih ob Konknelu. In mrak je pel z njo in sanjal v nji.

In sprehajala sva se po tržaških belih ulicah. Sonce je opojno žarelo na sivkastem nebu. Ulice so bile zasenčene, hlad je vel po njih in so sanjale, sanjale. Tam doli se je svetlikalo morje, skoro neslišno so valovi z belimi, iskrečimi se grebenčki udarjali ob kamenito obalo in peli bogve katero pesem. Galebi so se spreletavali nad morjem in padali nanj. A zopet so se dvigali in so klicali drug drugemu. Njih krik je bil podoben smehu, ki poje iz deklškega grla, poje, ker se je radost zagrizla vanj. A ulice so sanjale, sanjale, ker je šla sreča po njih in je sanjala z njimi. In človek je šel po ulicah s skoro neslišnimi koraki, ker je videl povsod srečo in je vedel, da je ne sreča nikjer drugod, pa čeprav prehodi ves svet. In je sanjal v poletni sencu, sanjal, kakor so ulice sanjale le v neizrečeni tihoti in vonju, ki je rahlo dihal z morske površine. Sreča, ki je danes tod povsod, a je jutri ne bo več, ko bo človek mračen in žalosten hodil po kdove kateri pusti in prazni pokrajini...

»O čem pa se pravzaprav pogovarjata?« se je v najino zamaknjenost zarezal glas, ki je hipoma razpršil življenje, ki ga že trideset let ni bilo več. Pred nama je stala ženska, ne več mlada, a še vedno lepa, s polnimi udi in grudmi, ki se jih uživanje menda še ni bilo dotaknilo nikoli. Obraz ji je bil rdeč in gladek in še popolnoma mladosten. Obleka ji je bila sicer siromašna, a vendar čista in čedna, kakor je bilo na ženski čedno sploh vse. Bila je Katarina, Marijina tovarišica in zvesta prijateljica. V desnici je držala močno palico in se je trdo naslanjala nanjo. Začudena je gledala na naju in je zmajevala z glavo, zakaj z Marijo sva se še vedno držala za roke. Ko je zvedela za najino srečanje in poznanstvo, se je hasmejela in sedla na klop.

Katarina je bila Mariborčanka. Že v otroških letih jo je po nesrečnem naključju povozil voz, čigar lastnik se je pijal pejal skozi ulico. Noga ji je bila zlomljena v kolenu, nespretni zdravnik jo je zanemaril, da je ostala težko pohabljenaa za vse življenje. Bila ni za nobeno delo, čeprav je silna moč kipele po vseh njenih udi. Po materini smrti je bila sirota, ki je bila vsem na potu. Imela ni na svetu ničesar razen svojega močnega telesa, ki pa ni bilo spretno niti za eno delo. Prišla je v sirotišnico in je tam v miru pozabila na življenje, ki je šumelo tam zunaj, in se je za večno odrekla vsemu, kar je njeno telo imelo pravico zahtevati.

Sonce je viselo nad vinogradi, ko sem zapustil ti dve siromašni ženski, ki sta bili lep košček našega življenja in sta imeli do njega isto pravico kot vsi drugi. Njuna pohabljenost je bila zdaj postranska stvar, saj smo si bili zdaj v trpljenju in nesreči enaki. Bili smo kakor grušč, ki ga ob hudi uri gorski potok vrže na breg, grušč, ki sije sonce nanj in ki je zapuščan in pust, čeprav je še včeraj sanjal in se grel na belih pečinah visoko nekje in blizu neba.

Ob letnem gledališču se je zbirala množica ljudstva in se glasno in živahno pogovarjala. Iz ustaškega poveljstva je prišel poziv, naj se zberejo prebivalci prvih treh barak. Čakali nismo dolgo, zakaj sonce se še ni pogreznilo za gorice, ko je visok in rejen ustaš stopil na oder. S kričečim glasom je naznanil, da jutri zjutraj odide prvi transport iz taborišča in je poveljstvo izmed nas izbralo dvesto ljudi, ki naj bodo jutri zarana pripravljeni na odhod.

Množica je zašumela od razburjenja, veselja in strahu. To šumenje je raslo vedno bolj, dokler se ni spremenilo v pravi vihar. Ustaš je razdražen mahal z rokami in vpil, dokler se mu ni posrečilo, da je napravil mir. In je začel čitati iz seznama dolgo vrsto imen, med katerimi je bilo tudi moje. Ko je končal, se je strogo ozrl po ljudstvu in si je z roka vom otrl znoj s čela.

»Da se ne boste preveč vznemirjali, vam povem, kam pojde naš transport,« nam je velikodušno pokimal s svojo orjaško glavo. »Seveda, pravzaprav bi tega ne smel povedati. A naj bo, da ne boste uigabili. Poslani ste v Brčko in tam boste menda ostali.«

Zamahnil je z roko in skočil z odra in odšel. Ljudje so molčali in se spogledovali. Še malo niso vedeli, kaj naj pomeni ta nenadni in nepričakovani odhod dvesto tovarišev. Če ustaši mislijo pošteno in če ne bo ta transport končal prav tako strašno kot one dni transport pravoslavskih? In ljudem se je zdelo, da so pravkar poslušali svojo smrtno obsodbo.

»Allah akbar!« se je Krivec smejal tik za mano. Udaril me je po rami, da me je zabolelo. »Tudi vi ste med obsojenci? Glejte, mene so pa izpustili. Elhamdullillah, za zdaj mi je glava še varna.«

Potegnil me je iz gneče in sva šla po prazni ulici proti zadnjim barakam.

»Čudite se moji turščini,« se je rogal dobrovoljno. »Rečem vam, da sem bil v mladosti blazno zaljubljen v Karla Maya. In hadži Halef Omar me je naučil turščine. Pa tedaj nisem vedel, da mi bo zdaj prav prišla. Zdaj, ko nas Hrvati pošiljajo v turško sužnost. Morda najdemo tam dosti zlahte. Gotovo je v Bosni še sto in sto potomcev naših pradedov, ki so jih Turki odgnali v sužnost. Radi tega pa se nikar ne bojmo! Zlahta nas sprejme, da bo veselje.«

Nisem bil pri volji, da bi poslušal njegovo roganje. Naglo sem se poslovil in odšel proti svoji baraki. Sedel sem zunaj na klop. Mrak je začel padati na mesto mrtvih, zadnji mrak, ki sem ga gledal v tisti strašni in ogromni ječi. Z duše se je odrgalo nekaj težkega, v večernem vetru je dišalo nekaj toplega, mehkega in siloma me je gnalo nazaj v tisto življenje, ki je bilo

zamrlo že pred tridesetimi leti. Bil sem spet v Trstu, sedel sem na barkovljanski obali, ki jo je sonce pravkar zapustilo. Izza svinčenega čada so gledale bele gore, žarele so v večernem ognju in so v čudovitih barvah odsevale v temni površini morja, negibnega daleč tam zunaj. Pohlevni, komaj vidni valovi so pljuskali ob kamenje, nametano pred obalo, in prepevali, prepevali. Bila je pesem hrepenenja po tistih gorah, ki so stale in gorele tam gori in so bile blizu, a vendar tako daleč, da jih morje ne doseže nikoli, nikoli...

Od nekod je pritekla mala Bojka in se stisnila k meni. V mestu mrtvih je shušala, obraz ji je čudno zagorel in bila je zanamjena, ker je bilo vse življenje krog nje zanemarjeno. Otroškega veselja ni bilo več v nji, le včasih se je še zasmejala, a ta smeh se ji je zdel tako odveč, da je takoj umolknila in bi bila zajokala, da je ni bilo sram. Dvignil sem jo in jo posadil na kolen.

»Očka, kdaj se vrnemo v Maribor?« je vprašala in me gledala z žalostnimi očmi. »Tako rada bi šla od tukaj. Ti veš vse in gotovo tudi veš, kdaj odidemo. Moje punčke so žalostne in jočejo, ker me ni. Ali res še ne pojdemo? Tu ni nič lepo. Tu nimajo niti mleka, da bi se napila. A mleko mi je tako všeč.«

»Jutri pojdemo od tod,« sem jo tolažil. »Seveda, domov še ne gremo, ker nam ustaši še ne puste. A pridemo v kraje, kjer je lepše nego tu. Tam žive Turki. Imajo široke hlače in dolge brke, da te lahko trikrat ovijejo vanje. A so dobri ljudje in imajo vsega zadosti. Radi imajo otroke in jih goste s kolači, ki jih slajših ne najdeš na vsem svetu. Kot ptičica boš živevala pri njih in kot ptičico te bodo imeli radi.«

In pravil sem ji dolgo povest o čudovitih Turkih. V začetku me je poslušala pozorno, a trudna glava ji je klonila vedno bolj, dokler se ni naslonila na moje prsi in je zaspala. Nesel sem jo v barako in jo položil na njeno borno, trdo ležišče.

In spet sem sedel pred barako. Po nizkem nebu so se vžigale zvezde, mesec je počasi lezel izza daljnega obzorja. Nad barakami se je spet zibala in jokala pesem izara in gmajnice. Kljukasti penzionist je pritaloval od nekod iz mraka. Težko se je zadel ob moje koleno in je zarobantil. Drengnil me je s šilastim komolcem in je zbežal v barako. Za njim se je pognal črn mračnik: v temi je iskal muh, ki se jih je sto tisoč preganjalo podnevi po baraki. A se je kmalu vrnil in je glasno prhutajoč obletaval ulico. Od nekod sta se prismejali Hilda in Hermina in sta neslišno smuknili mimo. Njuno žvrgolenje in njun smeh sta čudno zvenela sredi molka, prežetega nad mrtvimi barakami. Le mesec je bil čist in svež in se je topo smejal negibnemu mestu, ki se je v črnem snu skrivalo v svojo lastno senco.

V baraki je umiral jetični študent. Umiral je brez glasu in nihče ni vedel, da umira. Se mati ne, ki je dremala ob njegovi strani in so ji bili prsti še celo v spanju skrčeni v molitev. Mračnik se je spet pognal v barakino temo. Zaganjal se je sem in tja in je tu pa tam človeku prhnil tik nad glavo. A človek še zamahniti ni utegnil, že je bi mračnik daleč tam doli in je še trikrat zaočrožil tesno ob študentu in njegovi materi. Veter je zapihal v nju in mater je zazeblu v spanju. Še tesneje je skrčila prste in je zastokala. A mračnik je bil že zunaj in se je lovil po ulici.

Morje je pljusvalo in v tihi pesmi udarjalo ob bele, gladko izlizane pečine. Čez kraške bregove se je mesec zagledal vanj in drobne, neštete lučce so se vžigale na grebenih pohlevnih valov, tisočkrat lepše in izrazitejše lučce nego so luči, bleščeče se v silni omami po tržaškem mestu. Vse

(Nadaljevanje na 10. strani)

morje je pelo pesem življenja in vsa ta pesem se je izlivala v ravne, bele ulice, ki so brzele nekam proti belim, v mesečini sanjajočim obronkom, koder so v kipečem snu zorevali dolgi, živi, nabrekli grozdi. Pesem življenja, ki je večna in ki je v nji človek več enako dolgo, dokler jo posluša.

Smrt, ki je študentu zatiskala oči, je sprhnela kdove kje, blaznost, ki se je nočjo zagrizla v možgane kljukastega penzionista in ga za veke iztrgala iz življenja, je šla mimo kakor nevidna senca. Bil sem spet v Trstu in morje je bilo spet moje. In moje je bilo spet življenje, od katerega so me odtrgali bajoneti ljudi, zaverovanih v lasten nesmisel in smešnost. In sem bil prepričan, da moram živeti, kjer zore oljke in kjer galebi kot bele, drzne in svetle misli švigajo pod modrim nebom in nad brezkončnim morjem. Jutri bo mesto mrtvih že za mano in tam nekje z novim soncem vstaja novo življenje, vstaja morje in kraški bregovi in beli galebi...

Puškino kopito me je dregnilo, da sem omahnil. Pred mano je stal ustaš, visok in mrk, kakor noč nad barakami. »Hajde u krevet!« se je zadr. Omamljen sem vstal in se obotavljal. A že me je porinil čez prag, da sem se opotekel proti prvim ležiščem. Duri so strahovito zaškrpale in zaječale in težki, železni zapah je zamolklo prasknil čez les. Splazil sem se do svojega ležišča. Zleknil sem se in se smejal sam vase.

Po baraki je bilo vse tiho. Ljudje so sople skoraj neslišno. Skozi ozko lino je gledal mesec, bled in tihi, in je na nasprotni steni začrtal opek pravokot, ki se je mrzlično stresal. Nedaleč od mene je ležal mrtvi študent. Mati je tesno spala ob njem in še vedno ni vedela, da leži kraj mrtveca.

Nenadoma se je sredi barake oglasil prikrit smeh, podoben otroškemu hihitanju. Kljukasti penzionist je nočjo zblaznel in v blaznosti je bil prepričan, da je resnično otrok. In se je hihital kot otrok...

Sl. Bród, 21. VI. 1944

2.

Dvesto ljudi so kot živino naložili v šest živinskih vagonov, ki so bili pometeni bogve kdaj in so smrdeli po bogve čem. Zgneteni so ljudje čepeli na umazanih tleh in stiskali drug drugega. Strehe vagonov so bile razžarjene od avgustovskega sonca, smrdeča vročina je žgala ljudi do duše in mozga. Otroci so jecali in se nemirno premetavali po ozkem prostoru. A jokali ni nihče in še celo dojenčki, ki jih je bilo enajst v šestih vagonih, se niso oglašili, ker so bili od vročine in smradu popolnoma odreveneli. Z odprtimi usti so sloneli ob materinih vročih dojkah, a sesali niso, ker v njih ni bilo niti toliko moči, da bi srknili mleko vase.

Natovorili so nas že ob desetih dopoldne, a vlak je odpeljal šele ob dveh popoldne. Prijetna sapa je potegnila skozi vagon, odprte na stečaj, in je siloma odganjala smrad, ki je neznosno dihal iz vsake deske in vsake špranje. Ljudem je skoraj odleglo, tu in tam se je nekdo poizkušal pretegniti in se pričel pogovarjati s sosedom. A razgovor je bil kratak in je umolknil že pri deseti besedi. Bili smo še vsi tešči, ustašem še na misel ni prišlo, da bi nam dali zajtrk, a kaj šele kosilo. Čepeli smo na tleh in siloma poizkušali, da bi zaspali in prespali lakoto in vso nevšečnost živinske vožnje. A zadremati se ni posrečilo nikomur. Vlak je cincal od tirnice do tirnice, stresaval vagon, ki so čudovito škripali in se tu in tam zazibali v nenadnem strahu.

V Novi Kapeli smo stali dolgo uro. Ustaši, ki so spremljali naš transport, nas niso vznemirjali. Poskakali smo iz vozov in za-

sedli gostilno pri postaji. A gostilna ni bila dobro založena z jedmi. Takoj je zmanjkalo vsega in žejo in lakoto smo si morali tolažiti s kruhom in vinom, ki je bilo na našo srečo res dobro. Poiskal sem ustaša, ki je vodil transport, in ga prosil, naj mi preskrbi otep slame. Za noč bi vnujini rad postal, ker se mi je smilila, če bi morala spati na golih tleh. Poveljnik transporta je bil tišti ustaš, ki je Bojko nosil na rokah, ko smo prišli v Požego in so nas gnali v barake. Ustaš ni prav nič okleval. Sam Bog ve, kje je staknil slamo. Prinesel jo je v vagon in jo je sam prav spretno nastlal. Obenem pa mi je v varstvo izročil spremne listine, ki so ga strašno ovirale, kakor je sam trdil, ker jih je bila polna torba in ker ni bil vajen takšnih reči. Celo še puške se je otrese, ker mu je bila na poti. Prislonil jo je v kot in me prosil, naj pazim nanjo. Sprejel sem jo rad, ker ni bila nabita.

V Brodu nas je zajela noč. Ljudje so bili trudni od lakote in sopen. Vsak se je stisnil vase in dremal sedeč. Po vsem vozu ni bilo slišati besede, niti ženskega vzdihla. Ždel sem v kotu, na levi se je stiskala k meni slepa Marija iz tržaškega Rojana, a na desni Katarina s pohabljenim nogom. Tu in tam se je na proginem ovinku za tri trenutke mesečina razlila po vozu, slepi Mariji se je obraz smehljal v otroškem posmehu, a Katarinin obraz je bil negiben in je sijal v čisti, skoraj mladostni lepoti. Dremla sta in sta mislili bogve kaj. Voz se je kolebal čez postajne kretnice in je omahoval silovito. Katarina je prva omahnila in njena glava je zdrknila na moje koleno. Za trenutek je odprla oči, a je že trdo spala na mojem kolenu. Tudi Marija se je stresla. Z glavo je obstala na mojih prsih, a le za hip, kajti glava je klonila niže in niže in se je ustavila na mojem kolenu tik Katarinine glave. In sirotni ženski sta spali in še malo se nista zavedali, kam sta naslonili glavo.

Ustaš, poveljnik transporta, se je prerinil skozi gmoť dremajočih. Obstal je pred mano in mi potisnil v roko majhno, ploščato čutaro.

»Prinesel sem vam malo rakije,« je rekel z dobrodušnim nasmehom. »Vem, da se vam bo prilegla po težkem dnevu. Kmalu smo v Vinkovcih, tam vam pa vsem postrežejo s skromno večerjo. Brez skrbi izpijte to malenkost.«

Z žepno svetilko je posvetil okrog sebe. Videl je Bojko, ki je trdno in zakopana v slamo spala na tleh. Pokimal je z glavo in se je skozi gnečo zmuznil iz voza.

Prijetno dišeče žganje se mi je razlilo po žilah. Misli so se vracale v možgane in trpkosti ni bilo več v njih. Pozabljeno je bilo mesto mrtvih, ki je nekje daleč obupno strmelo v blede mesečino in molčalo, zakopano v prokletstvo tisočev ljudi, ki so ginili po njegovih brezdušnih, od sonca prežarjenih barakah. Vlak beži skozi noč, beži proti vzhodu, naproti soncu, ki vstane vsak hip in z zarjo preplavi novi dan. V tem dnevu pa se skriva naša usoda in preži na nas od nekdaj iz bosanskih gor, pokritih s skrivnostnimi gozdovi, koder se že stoletja spreha smrt, tista smrt, ki jo je nasilje poslalo na zemljo. Prvi transport, ki je pred nekaj dnevi odšel iz mesta mrtvih, je bil poslan naravnost v klavnico. Po barakah so govorili, da so se pravoslavni hrabro držali. Le otroci so jokali, a ne iz strahu pred smrtjo, temveč iz strahu pred krvjo, ki je pred njimi tako strašno curela in je tako čudno dišala. Drugi transport, ki ga vlak zdajle v živinskih vagonih vleče proti bosanskim goram, čaka morda ista usoda, zakaj zver je zavohala in pokusila kri in pohlep po sveži krvi ji je od dneva do dneva postajal silnejši, ker ni bilo ovir nikjer več, še manj pa razuma, da bi izpregovoril le najtišje besede.

Katarina se je z vročimi prsti oklenile nila moje roke. V spanju je spregovorila nekaj kratkih besed, a že je bila spet mir-

na. Slepa Marija pa je kot otrok stiskala glavo na moja kolena. V temo so se nedoločno svetili njeni beli lasje, a ko je za trenutek mesečina šinila skozi voz, sem videl, kako ji drhte usta.

»Ali hočete požirek žganja?« sem jo vprašal.

»Ne, hvala,« je odgovorila.

In spet je bilo vse tiho po vozu. Le kolesa so zunaj bučala in vzmeti škripale. Rad bi se bil splazil k vratom, na stečaj odprtim, in gledal v belo noč, ki se je razlivala po brezkončni slavonski ravnini. A nisem mogel, ker nisem hotel buditi žensk, ki sta mirno spali, naslonjeni na moja kolena.

A že so vagoni poskakovali čez kretnice. S strahovitim sunkom se je vlak ustavil. Ljudje so se predramili prestrašeni in skočili na noge. Medla luč je bojazljivo posijala v vozove. Bili smo v Vinkovcih. Železničarji so stopili k vozovom in nam prijazno povedali, da so nam pripravili več golid mleka in košar kruha, ker drugega niso mogli dobiti. Ljudje so poskakali iz vozov in vse je hitelo proti lopi, kjer so delili mleko in kruh. Vsak je dobil, kolikor je hotel, ker je bila zaloga obilna.

Med železničarji je bil Slovenec, ki sem ga poznal še iz Trsta. Tudi on me je takoj spoznal in se je začudil, ko me je videl med pregnanci. Pogostil me je s cigaretami in sva sedla na prazno klop na peronu. Kljub pozni uri je na postaji vladal velik vrvež in iz restavracijskih prostorov se je slišalo glasno govorjenje.

»Za božjo voljo, povejte mi resnico,« me je železničar rotil. »Ne vem, koliko stotin vlakov je že šlo tod mimo. Vsi so bili natrpani s Slovenci. A z nikomer nisem mogel govoriti, ker so bili vsi vlaki zastraženi od nemških vojakov. Šele vaš vlak je nekaj svobodnejši. Vesel sem, da sem vas rešal. Vem, da mi boste povedali vse po resnici.«

Dvajset let sem že tukaj in sem se v Vinkovcih že popolnoma udomačil. A vendar še ljubim naše kraje, morda še bolj, ker sem že toliko let daleč od njih. Kaj se godi pri nas doma? Tukajšnji ljudje pripovedujejo, da Nemci iz Slovenije izvažajo samo izvržke. A kako je to mogoče? Saj menda pri nas ni toliko zavrženih ljudi, da bi z njimi mogli napolniti toliko vlakov, kolikor sem jih videl na lastne oči.«

Povedal sem mu v kratkih besedah vso resnico. Poslušal me je brez besedi in je le tu pa tam z nogo pogrebel po tleh. A ko sem umolknil, je stisnil pest in je z njo udaril po praznem zraku. Naglo je vstal in mi segel v roko.

»Mudi se mi — služba me kliče,« je rekel s pridruženim glasom. »Kar ste mi povedali, je strašno in me bo še celo v spanju preganjalo... Prekleti, tisočkrat prekleti...«

Zbežal je po peronu in se ni okrenil niti enkrat. Šel sem za njim, a sem takoj nalez na poveljnika našega transporta. Začudil se je, ko me je zagledal, in zaskrbele so ga listine, ki mi jih je bil izročil v varstvo. A povedal sem mu, da moja žena in hči skrbno pazita na njegovo torbo in puško, ki sloni še vedno tam, kamor jo je bil položil. Ustaš Gjurjo je klepetal neprenehoma, a politike se ni dotaknil, čeprav sem ga nekajkrat hotel napeljati nanjo. Govoril je le o vsakdanjih stvareh in se je zlasti zanimal za živinorejo v naših krajih. A ko je videl, da v tej znanosti nisem noben strokovnjak, je začel hvaliti slavonsko vino. Ker sem mu hotel... (konec »Zapiskov iz pregnanstva«).

den je Benko utegnil pomisliti, je že ležal med lesenimi košči in se je trudoma pobiral. Rudi pa je zdrvel iz ute in ko je Benko pogledal za njim, ga je videl na cesti že daleč gori ob vasi.

Včasih ga je Rudi izvalil iz ute. Šla sta v gozd, ker je Rudi tako hotel. Benko se je počasi vlekel za njim. To pa je Rudija zjezilo, da mu je rekel osorno: »Stopi vendar že enkrat, kakor se človeku spodobi. Za nič si, ker pustiš, da ti kruljava noga zapoveduje. Stopi, pa bo.«

Benko se mu je bridko posmehal. »Kako naj stopim, ko pa mi je noga bolj kot lesena? Saj bi poskočil še bolj kot ti. Pa ne morem, ne morem...«

Rudi ga je pogledal od strani in se mu namuznil. »No, pa pojdiva tako naprej,« je pokimal resno z glavo. Prišel je tudi on vleči levo nogo za sabo in se je držal prav tako kot Benko. Vlekla sta se počasi do gozda in nista spregovorila niti besedice. Benku je bilo hudo, ko je videl, kako se Rudi norčuje iz njega in njegove nesrečne noge. Skoraj zapelo ga je v očeh in vsak hip je pričakoval, da se solze usujejo iz njih. A z vso silo jih je zadrževal, ker je vedel, da bi se mu Rudi še bolj smejal.

»Nehaj, Rudi,« je naposled rekel s tako čudnim glasom, da se je Rudi moral nehoti ozreti v njegov obraz. Videl je, da gre Benku na jok in v duši ga je zbadlo nekaj čudnega, da se je ustavil in prijel Benka za roko.

»No, le cmeriti se mi ne začni,« je dejal nevoljen, ker je spoznal, da je pravkar storil nekaj hudobnega, česar mu Benko ne bo nikoli pozabil. Stresel je z glavo in se zagnal v gozd. Benko je šel za njim in ga je iskal in klical. Naposled ga je zagledal v krošnji visoke bukve. Sedel je skoraj na koncu veje in se je zibal na nji, da je čudno hrstelo.

»Padel boš,« je Benko zaklical v skrbeh. »Veja se ti odlomi in kaj bo potem?«

A Rudi se ni menil za njegovo skrb. Še bolj se je pozibaval po veji in vriskal, da je bil ves gozd poln njegovega veselja. No, naposled se je vendarle naveličal. Sinil je od veje do veje kakor veverica in je nenadoma ves zasoplen stal pred Benkom.

»Veš, zakaj delam vse to?« je govoril. »Veverico posnemam in se učim od nje. Mislim, da se kmalu naučim njenega plezanja in skakanja. In potem se zaženem za njo in jo ulovim. Brez nje se ne maram vrniti v mesto.«

Benko se mu je smejal. »Pa se boš le vrnil brez nje,« je odgovoril. »Kje je človek, ki je na drevesu ujel veverico?«

»Jaz bom tisti človek,« ga je Rudi zavrnil. »Če mi zdaj ne verjameš, mi boš verjel čez nekaj dni.«

In že je zdrvel iz gozda in pustil Benka samega. Popoldne pa je spet prišel v uto in je prinesel velik kos kolača. Položil ga je na mizo in odrinil vse igrače, ki jih je Benko že skoraj končal, s tako silo, da so padle na tla.

»Davi si se cmeril in si bil hud name,« je govoril. »Tu imaš kolač, da si z njim namažeš napeto sobo. Potem pa stopiva v gozd. Videl boš, da znam plezati skoraj že tako kot veverica, če ne že bolje.«

Benko je komaj ugriznil v kolač, že ga je nestrpni Rudi pogljal iz ute. Gori ob obronku gozda, ki se je spenjal visoko v goro, je stala mogočna smreka, ki so o nji ljudje govorili, da je stara več kot sto let. Rudi je naglo splezal nanjo in še preden je Benko utegnil pomisliti, se je stresel njen vrh. Rudi je čepel gori in se glasno smejal. Tega smeha pa se je prestrašila veverica, ki je sedela na sosednjem drevesu. Silovito se je poglala z veje in skočila na smreko, na kateri je čepel Rudi. Priletela je skoraj nanj in ga oprasnila po licu.

»Moja je,« je Rudi zavpil in iztegnil obe roki. Prestrašena veverica je odskočila in se zagnala po vejah navzdol. Rudi pa je v

zaletu omahnil in zdrknil z veje. Krilil je z rokami, da bi se oprijel. Veje in se v padcu ustavil. A vsaka veja se mu je izmuznila iz rok in telebnil je težko na tla in glava mu je udarila ob skalo, ki je ležala pod smreko, in je bila vsa pokrita z mahom. Obležal je tam in se ni ganil več.

»Rudi!« je Benko zavpil v divjem strahu in je pokleknil k negibnemu prijatelju. A naj se je še toliko prizadeval in klical, Rudi se ni več premaknil in niti oči ni več odprl. Benku so pričele teči solze po licih, zakaj bil je prepričan, da je Rudi mrtev. Od strahu so se mu lasje ježili in klical je na pomoč. A bilo ni nikogar od nikoder. Po položni strmini se je spustil navzdol. Hotel je hiteti in leteti, a se je le počasi in nerodno pomikal naprej, zakaj hromca noga mu je bila danes tako v napotje kakor še nikoli. Trudoma se je privlekel do prve hiše in je tam povedal, da se je nesreča zgodila gori pod stoletno smreko.

Ljudje so hiteli v gozd, a Benko se je upehan zgrudil na klop pred hišo. Z dlanmi si je zakril obraz in se je tresel po vsem životu. Misliti ni mogel ničesar, le tega se je zavedal, da je Rudi mrtev in ga ne bo nikoli več v uto, da mu ponagaja s svojo razigranostjo. Slišal je, kako je zabrnal mimo njega avto, in ko je razkril obraz, je zagledal v avtu Rudijevega očeta, ki je držal v naročju mrtvega sina in brzel z njim daleč proti mestu.

»Rudi!« je Benko zavpil. A avto je že izginil za ovinkom. Benko je vstal in zajokal. Sam ni vedel, kako se je privlekel v uto, kjer je omahnil na stol in položil glavo med napol dovršene igrače. Tam ga je zvečer našel stric Tomaž, ki se je vrnil s polja. Siloma ga je odvedel v hišo in mu ponujal skromno večerjico, ki jo je nanagloma pripravil v začrneli kuhinji. A Benko je samo zmigaval z glavo in ni hotel ničesar, pa naj ga je stric še tako silil. Obleden se je vrgel na posteljo in se obrnil proti steni. A zaspati ni mogel, ker mu je Rudi stal neprestano pred očmi in ga gledal in motril s tako čudnimi pogledi. Ko pa je nazadnje vendarle zadremal, je spet videl Rudija. Pod smreko je stal in držal v roki veliko veverico, ki je srdito stresala s košatim repom.

Od tistega dne je Benko neprestano mislil na Rudija. Šele sedaj je spoznal, kako rad ga je imel kljub temu, da mu je Rudi prizadeval marsikatero bridkost in nevšečnost. Sedaj šele je vedel, da je Rudi imel tudi njega rad, čeprav je bil doma iz daljnega mesta in je bil gosposki in edini otrok bogatih staršev. Rudi mu je bil pred nekaj dnevi dal svojo sliko, ki jo je Benko shranil v mizno predalce v uti. Sedaj jo je vzel iz predalca in jo je gledal, gledal. In nenadoma mu je prišla lepa misel, da se je razveselil od vsega srca.

Spomenik mu napravim. Iz najlepšega lesa ga izrezljam in ga postavim pod nesrečno smreko, kjer je Rudija srečala žalostna smrt. In Rudi bo stal tam kakor živ in vsi ga bodo videli in se ga spominjali. Še danes začnem delati njegov spomenik. Če ga bom moral delati vse leto, nič za to. Upehal se ne bom, še manj pa omagal.«

In res je pričel z delom že isti dan. Od jutra do večera je sedel v uti in rezljal. A lesena soha je le počasi napredovala, ker jo je Benko obdeloval z vso natančnostjo. Poleg tega pa je imel še drugega dela zadošči. Za semanj dan je moral izrezljati veliko igračko, ki jih je stric Tomaž prodajal na sejmu in je prinesel domov dober izkupiček. A ljudje so neprestano naročevali tudi čedre, ki jih je Benko znal izdelovati kakor nihče daleč naokrog. Vse njegove misli pa so bile pri Rudijevem spomeniku. Počasi in previdno je z nožem zarezoval v les in vsak rez je stokrat premislil, preden ga je izvršil. To delo mu ni bilo novo, saj je bil izrezljal vseh dvajset Kristusov, ki so stali v vaški okolici na razpotjih. Vsak je hvalil te Kristuse, ne samo domačini, temveč tudi

gospoda, ki je poleti v velikih trumah prihajala v gorsko vas. Zaradi tega je bil Benko prepričan, da se mu bo tudi Rudijev spomenik posrečil.

Jesen je prišla, minila je zima in pomlad. Poletje je spet zadihalo z rožnim vonjem nad gorsko dolino. Obletnica Rudijeve smrti se je vedno bolj bližala, a Benko se je ni bal, saj je bila soha gotova in prostor pod smreko in okrog nje že pripravljen. Treba je bilo zanesti le soho v gozd in jo pritrčiti na izglajeno skalo, a vse to opravi stric Tomaž, ki je bil jako spreten za taka dela. Danes je nedelja, tako lepa nedelja, kakor je že dolgo ni bilo v gorskem svetu in prav na to lepo nedeljo je minilo leto dni, kar je umrl nesrečni Rudi.

Benko je nemiren vstal in stopil iz ute. Bil je ves pobit, ker so ga pričele mučiti črne misli, da spomenik vendarle ni uspel tako, kot je hotel. Zdelo se mu je, da na lesenem Rudiju manjka vsega tistega, kar je bilo na živem Rudiju tako očito. Zavlekel se je pred hišico in sedel na klop. Z rokami si je podprl glavo in strmel na bele gore, ki so bleščale v srebrnem soju in gledale pokojno in tiho v sveti nedeljski mir. V duši mu je bilo žalostno, da bi bil najrajši zajokal.

Stric Tomaž je prišel domov. Stari, nagubani obraz se mu je svetil od veselja. Zasukal si je bele, dolge brke in se je zasmeljal, ko je videl Benka vsega pobitega. »Praznik je danes,« je rekel. »Glej, vse čedre sem prodal za ceno, da si boljše še misli ni morem. Zdaj pa grem, da postavim Rudija na svoje mesto. Lepo si ga naredil, Benko, da ga lepše nisi mogel.«

Šel je v uto in je skrbno in rahlo prijel soho. Benko ga je videl, kako lahkotno in veselo je stopal proti gozdu. Seveda, stric je lahko vesel in še malo ne ve, kako čudno in bridko je Benku v duši. Vse leto se je trudil, da bi ustvaril nekaj lepega, nekaj takega, kar mu je živelo globoko v srcu. A ko je končal delo, je videl, da je bil ves trud zaman. Takega spomenika Rudi ni zaslužil. Deček, ki ga predstavlja soha, ni Rudi. To je nekdo drugi, ki ga Benko niti ne pozna. Le veverica je prava, a veverica je brez pomena, saj nji ni hotel postaviti spomenika. Benko se je bil preveč prevzel, ker je mislil, da je sposoben za tako veliko delo. Zdaj ga je prevzetnost hudo kaznovala in vse življenje bo moral zdaj delati le čedre za drvarje in nore igračke za otroke, ker za kaj drugega nima sposobnosti.

Sonce se je dvignilo više in više in bele gore so se že pričele topalpati v modrikast čad. Benku pa je glava klonila vedno niže in v duši ga je tako bolelo, da je le še težko zadrževal solze. Videl je, da je danes pokopal vse nade in lepo prihodnost in da mu bo zdaj življenje težko in brez veselja, saj se mu ne bo ljubilo delati niti igračk.

A nenadoma ga je stric Tomaž stresel za rame. »Hej, kaj dremlješ?« se mu je zasmeljal. »Spomenik stoji gori pod smreko. Vsa vas ga je prišla gledat. Strašno ga hvalijo. A še bolj hvalijo tebe in se čudijo, da si mogel napraviti kaj takega. Še celo gospod Hren je prišel in je ogledal lepo soho. Ves vesel je je bil in je prišel zdaj z mano, da ti čestita.«

Benko je dvignil glavo in obraz mu je bil ves rdeč. Pred njim je stal gospod Hren, Rudijev oče, in ga je gledal z dopadenjem. Prijazno ga je potrepljal po rami in mu stisnil roko.

»Neverjetno lepo si izrezljal ves spomenik,« je rekl. »Rudi stoji tam, kakor da je živ. Nobene poteze nisi pozabil in si zasnoval vse, da lepše nisi mogel. Dečko, ti si prevelik umetnik, da bi sedel tu v tej hišici in rezljal čedre. V mesto pojdeš na akademijo, za to bom že jaz poskrbel. Rudijev spomenik kupim jaz. Že jutri ga odpeljem v mesto in ga dam uliti v bron. Ti pa pojdeš z mano, da nadzoruješ to delo. Jeseni pa

(Nadaljevanje na 16. strani)

(Nadaljevanje s 13. strani)

in se ozirala na vse strani, da ne bi zagledala kje Minke. A te ni bilo nikjer. — Prišla je do vogla, odkoder se je videlo na trato, previdno je obstala in pokukala tja; a še v istem trenutku je stopila korak nazaj, kajti tam je videla Minko. . . . Mislija je urno odhiteti nazaj — toda premislila si je. Polastila se je je radovednost, kaj dela Minka tam. Spet je pokukala izza vogla in zrla pozorno na trato — in videla je Minko jokati. . . . Navdala jo je slutnja, da se je zgodila velika nesreča njeni rdečki. . . . Nič več se ni sramovala Minke, ampak je hitele urno na trato k svoji rdečki — in tudi njej so stopile solze v oči. — Njena rdečka vsa rumena, vsa poteptana!

»Oh, kaj se je zgodilo, Minka?« je vprašala, kakor da bi se ne bili nikdar sprli. »O, moja rdečka! O, moja rdečka!«

»O, moja belica!« je vzdihovala Minka. »Franca, zakaj sva se sprli?«

»Zakaj, zakaj! — Če bi se ne bili, bi imeli še zdaj marjetici — ti belico, jaz rdečko.«

In deklici sta bili spet prijateljici — skupna nesreča ju je združila in skupno sta točili solze po belici, po rdečki. . . .

Tisti čas sta prišla mimo v veseljem pogovoru Romanov in Daničev stric. Zelo sta se začudila, ko sta zagledala Minko in Francico spet skupaj, a še bolj sta se začudila, ko sta videla, da imata deklici solzne oči.

»Kaj pa je, kaj?« sta povpraševala. — »O, moja belica!« je vzdihnila Minka. . . . »O, moja rdečka!« je vzdihnila Franca.

Romanov stric so se ozrli na trato in razumeli so takoj vse. Vedeli so tudi, da je peljal prejšnji dan Kovačev Tine kamne v »Ameriko« čez trato, in takoj so uganili, da je vsemu kriv Tine. Zato so stopili h Kovačevi hiši, ki ni stala daleč od Romanove, in našli so Tineta na cesti.

»Slišiš, Tine Kovačev, stopi malo sem!« so rekli. Tine se je ozrl v strica in se začudil. Sam si ni mogel razložiti, kaj hočejo stric od njega. — Nič hudega sluteči, priteče k njim; a Romanov stric ga primejo za dolga ušesa in mu navijejo uro.

»Jav, jav!« vpije Tine, »stric, kaj sem pa storil?«

»Ti nepridiprav,« dejo stric, »Ali boš še kdaj vozil čez našo trato kamne v »Ameriko?« Kaj, ti nepridiprav?«

»Jav, jav, dobri striček! Nikoli več. . . nikoli več!« hrope Tine.

»Oh, kaj pa je?« so vprašali Kovačev stric in stopili iz hiše, Romanov stric so mu povedali vse in še vedno navijali uro. In ujezili so se tudi Kovačev stric in so tudi navili Tinetu uro. . . . Ah, in Tinetu je bilo tako milo, tako bridko pri srcu, da se je skrnil v skedenj in je tam jokal debele solze srčne bolesti. . . .

Elza Gregori: Rože

JOSIP VANDOT

SPOMENIK POD SMREKO

Tomaževa borna hišica ni stala daleč od cerkve, čeprav se je koncem vasi skrivala med grmovjem in drevjem. Vendar je Benko rabil precej časa, preden je mogel prehoditi vso to kratko pot. Temu pa je bila kriva njegova nesrečna leva noga, ki se nikoli ni hotela prav prestopiti in jo je Benko moral pri hoji vleči za sabo. Že od rojstva je bila trda, kakor da je lesena, in v kolenu se mu ni niti malce udala, pa naj si je že tisočkrat prizadeval na vse kriplje. Trinajst let se je mučil s to nogo in je vedel, da se bo moral mučiti z njo vse življenje. Z njo je prišel na svet in z njo bo odšel tudi s sveta, pa čeprav doživi sto let.

Nedeljsko jutro se je smejalo po gorskem svetu. Zvon je pel po ozki dolini in je stokratno odmeval od belih gorā ter se je človeku zdelo, da si po gorski samoti pozvanja drug drugemu sto zvonov. Benko pa je vendarle že prišel do doma. A ni stopil v hišico, temveč je krenil mimo nje na skromen vrtiček in je odklenil malo uto, ki je stala koncem vrta v senci nizkih, pokvečenih borovcev, rastočih tik ob vrtu. Ta uto je bila Benkova delavnica in v nji je preživel vse dni od pomladi do jeseni. K steni je bila stisnjena ozka miza, polna koščkov lesa, pred mizo je stal pokvečen, neroden stol, vse to je bila edina oprava, s katero se je uto mogla ponášati.

Benko je stopil v kot, kjer je stalo nekaj visokega, v belo platno zavitega. Roke so se mu tresle, ko je počasi odvijal platno, in se je skoraj prestrašil, ko je nenadoma stala pred njim lesena podoba, predstavljačica dečka, stoječega na nevisokem podstavku. Dvignil je soho in jo postavil na mizo, kamor so se sončni žarki usipali skozi široko odprto lino. Sedel je na stol in gledal v lesenega dečka in na leseno verigo, ki je s privzdignjenim repom stala dečku pri nogah, pripravljena na skok.

»Rudi je,« se je Benko žalostno posmehnil lesenemu dečku. »Naj reče kdo, kar hoče — Rudi je. Obraz je njegov in tudi vsa

postava je njegova. Le oči niso njegove, saj kako naj človek iz lesa napravi oči, da bodo žive? In tudi veriga je prav taka, kakor se podi po drevju. Ničesar ji ne morem reči. Zadel sem jo, da je bolje nisem mogel.«

A že je žalostno zmajal z glavo. Iz miznega predalca je vzel malo sliko, s katere ga je Rudi gledal, kakor je gledal, ko je bil še živ. Benko je dolgo primerjal sliko s kipom, premočil je potezo za potezo in je nazadnje žalostno vzdihnil. Sliko je potisnil nazaj v predalce, podprl si glavo z rokami in strmел v obraz lesenega dečka.

»Vse leto sem rezljal in rezljal, a glej, nazadnje pa delo vendarle ni tako, kot sem hotel,« si je bridko govoril. »Pač stoji Rudi pred mano, a vendar to ni Rudi, ki je še lani sedel tu na tem stolu in se mi smejal, ko sem drvarjem rezljal čedre. Če bi Rudi zdajle videl to podobo, bi se nemarā smejal nji in meni. Sram bi me bilo, kakor me bo sram še danes, ko bo soha stala tam doli pod smreko. Ljudje jo bodo videli in se mi bodo morda posmehovali naravnost v obraz.«

Veselite, ki ga je čutil vse leto, ko je rezljal to podobo, mu je zdaj nenadoma splahnelo. Videl je ljudi, ki bodo stali pred Rudijevim spomenikom in ga motrili s hladnimi pogledi. Šteli bodo napake, vihali noš in zamahovali z rokami. »Kaj si domišlja, otročaj?« bodo godrnjali. »Ne rečemo, da ne zna delati igračk in prijetnih čeder. Spomenik postavlja ranjkemu Rudiju, je pa druga stvar. Pri miru naj pusti taka dela in naj še naprej rezlja čedre. Saj za drugo ni na svetu.«

Benko je žalosten zmajal z glavo, da so se mu dolgi, svetli lasje usuli čez čelo. Z rokami si je zakril oči, da bi ne videl več lesenega Rudija. A živi Rudi mu je nenadoma stopil pred oči. Bil je prav tak, kakršnen je hodil k njemu v uto, ga držal in se mu posmehoval, kadar je bil preveč razigrane volje. A Benko je vedel, da ga Rudi ne zasme-

huje zares, temveč le zaradi tega, ker mu razigranost tako hoče. Vedel je, da ga ima Rudi rad, saj drugače bi ne bil hodil k njemu in mu ne nosil od doma raznih priboljškov, ki si jih je nemara odtrgoval od lastnih ust. Rudi je bil pač iz mesta doma, a mestni otroci so vse nekaj drugega kot otroci v gorski vasi. Benko je imel Rudija rad, skoraj rajši kot strica, ki je z njim živel v borni hišici. Če ga le en dan ni bilo v uto, je bil Benko žalosten in rezljanje mu ni šlo prav nič od rok. Jeseni je Rudi odhajal s starši v mesto, a se je vračal z njimi vsako poletje v gorsko vas. Njegova prva pot je bila k Benku, vselej mu je iz mesta prinesel nekaj lepega, da se je Benku obraz smejal od veselja. Rudi je bil živ, da niti trenutek ni mogel biti v miru. Vrtel se je okrog Benka in od veselja ni vedel, kaj bi napravil. Tolkal ga je po ramah, dregal ga v prsi in ga včasih pograbil celo za lase.

»Benko si in Benko boš,« se mu je smejal. »Toda če si Benko, vendar ne misli, da si kdo ve kaj. Drvarjem znaš delati čedre in otrokom v zibeli pridne konjiče. Vaško šolo si dovršil z najlepšim spričevalom. A vendar si le Benko, ki z nogami ne zna poskočiti niti tako visoko kot petelin, ko se zažene za muho. Poskoči, Benko, hoj, poskoči, če znaš.«

Dregnil ga je s pestjo v hrbet, da je Benka zbolelo in je moral vstati. Trudoma se je s hromo nogo zavlekel v kot, a ni bil na Rudija prav nič hud. Smejale se mu je in ga z veseljem gledal, ko se je prekopicaval po uti. Včasih mu je razmetal po uti vse in se mu je smejal, ko je trudoma pobiral koščke lesa in jih previdno postavljaval po mizi. Še malo jeze ni bilo v njegovem glasu, ko ga je ošteval: »Hudoben si, Rudi. Čemu mi delaš vse to? Mar misliš, da so ti koščki lesa kar tako? S težavo sem jih dobil in s težavo sem jih narezal.«

A Rudi je zamahnil z roko, pobrisal z njo po mizi in spet je bilo vse po tleh. Podstavil je Benku nogo in ga zavrtel. Še pre-

JOSIP VANDOT

Z LOKOM IN STRELO

(SLIKE IZ NAŠE VASI)

1. VOJSKA

Tiho šum hladni valovi Save skozi lenene polje in šepetajo veselo gorsko pesem. Prijazno sije nebeško sonce z modrih višav, po polju se zibljejo bogate trave v mehke vetru, kimajo s polnimi glavnicami druga drugi in se zopet dvigajo. Mirno poletje sanja krog in krog — na belih gorah, v zelenih dolinah. . . .

Za koničastim hribčkom, ki stoji tik Save, je sedela popoldne tistega dne glasna družba. Bilo je pet dečkov, ki so sedeli v krogu za velikim, širokim leskovim grmom in se glasno pogovarjali. Človek bi se jih bil na prvi hip skoraj ustrašil; kajti bili so oboroženi s trdnimi loki, ob strani so jim visele puščice, na kolenih pa je vsak imel velik lesen meč.

Za hip je zavladal v vsem zboru molk. Naposled se dvigne majhen deček, Balantov Inček, in začne počasi:

»Res je, kar pravite, vi možje. Krivice so nam delali Turki prej, krivice nam delajo še sedaj. . . . Kaj vam pravim, vi možje, poplačajmo jim, kar so nam storili — poplačajmo jim, vi možje!«

»Poplačajmo jim!« se odzovejo vsi sedeči in dvignejo jidne sablje. Inček se odkalja in nadaljuje:

»Glejte, vi možje, mi smo hrabri in dobri vojščaki. Kateri hrošč na veji, kateri polž na potu se ne ustraši naših mečev? Hrabri vojščaki smo mi, vi možje! . . . Opašimo sabljice in hajdi nad Turka!«

»Hajdi nad Turka!« je zaorilo v krogu in bridke sabljice so se dvignile še više.

»Ali nekaj nam še manjka, vi možje — manjka nam še poveljnika, ki nas popelje nad Turka. Zatorej si ga izvolimo, vi možje!«

Ves krog je bil takoj v ognju za ta predlog, in takoj se je začelo posvetovanje — že čez nekaj minut je bil za poveljnika izvoljen Peregrinov Lojze, ker je veljal za najbrihtnejšega in najmočnejšega. Okrasili so mu takoj klobuk s smrekovimi vejicami in mu klical: »Živio! . . .«

Lojze je prijel z desnico meč, ga zavihnil in govoril s krepkim glasom: »Izvolili ste me, junaki, za poveljnika, da vas peljem proti divjemu Turku, da mu poplačamo vse krivice — in hvaležen sem vam. Zatorej se dvignimo in opašimo meče, da bode tekla rdeča kri!«

»Posabljal bomo Turka s prvim mahom!« so vpili junaki okrog.

»Haha«, se je zasmejal nekdo izza grma z gromkim krohotom, »vi, revčki, boste nas posabljali?«

Izza grma je stopil deček, oborožen z lokom in puščicami, za pasom pa se mu je zibal velik lesen meč. Poskočili so na noge vsi in potegnili sablje izze pasu, obstopili prišleca in ga gledali z grozečimi pogledi.

»Kdo si?« ga vpraša z mogočnim glasom poveljnik Lojze.

»Kdo sem! Povem ti — a ti se stresi, jaz sem Turek!« — A Lojze se ni stresel in tudi njegovi tovariši ne, ampak so zavihneli nad njegovo glavo meče. — »Turek« je potegnil izza pasu svojo sabljo in se začel braniti; a kmalu mu jo je izbil Lojze iz roke, da je zletela v zeleno travo; njegovi vojaki so ga zgrabili, vrgli ga na tla in ga zvezali, da se ni mogel ganiti več.

Lojze mu je nastavil meč na prsi in ga jel izpraševati: »Od kod prihajaš?«

»Iz Stani!«

»Kaj hočete tam?«

»Požigati in moriti.« —

»Dovolj je,« reče Lojze in se obrne k tovarišem. »Junaki, pojdemo na Turka! Stihir nas je dovolj; a ti, Inček, čuvaj tu jetnika.«

Stopijo v vrsto, Lojze zakliče: »Naprej!« in četa izgine v grmovju.

Inček koraka z velikimi koraki ob jetniku in se zataplja v žalostne misli. . . . Popoldne je kar ušel od doma, četudi mu niso mama dovolili, ker bi jim moral pomagati na polju. Ko je prišel že na vas, se je začel kesati, da je pobegnil. Ali dobil ga je Slavčev Tone — in hajdi, šla sta k drugim tovarišem. V njihovi sredi je pozabil kmalu na vse in samo veselil se je, ko so se domenili, da se hočejo igrati danes vojsko. . . . »Hej, kako bom sekal sovražnike!« si je mislil takrat in se topil od samega veselja. — Ali zdaj? Stražiti mora jetnika in stopati gor in dol, medtem ko so tovariši odšli na bojišče, da se udarijo s sovražnikom. Hej, kako bodo zvenketale sablje in sikale puščice! . . . A on ne bo slišal, ne bo videl tega in šele po končanem boju mu bodo pripovedovali o tem. . . . Inček se je pogrezal v vedno bolj žalostne misli in stopal gor in dol.

Naenkrat se spomni, da je zbežal od doma, in ta misel mu postane tako grenka, da že misli zagnati od sebe lok in puščice. . . . Kaj bodo rekli mama, ko pride domov? Eh, vzeli bodo šibo in mu jih naštel nekaj čez dlan; klečati bo moral in iti še brez večerje spat. . . . Inčku so se orosile oči in polotil se ga je kes, da bi prosil na kolenih mamo odpustanja. Obstal je kraj grma in se zagledal visoko v bele gore. . . .

Mimo njega je prifrčala puščica in padla nedaleč v travo. Inček se je ozrl in krepko stisnil meč. V naslednjem trenutku so skočili izza grma štirje dečki sovražniki.

Še preden se je prav zavedel, je že ležal zvezan na tleh. Jetnika, ki ga je stražil, so razvezali, njega pa dvignili s tal. Z veseljem krikom so odhiteli naprej; v njihovi sredini pa je šel Inček potr in je premišljeval, kako je bilo mogoče, da so prišli sovražniki v njihov tabor.

»Morda so naši premagani, si je mislil in hitro stopal naprej.

Peregrinov Lojze je medtem zaman stikal s svojo četo po Stanéh — nikjer nobenega sledu o sovražniku. Zato so se obrnili in se napotili v svoj tabor. Veliko je bilo njihovo začudenje, ko so našli tam pristor prazen.

»Ojej, ujeli so ga,« je vzdihnil Lojze — in z njim je vzdihnila vsa četa kakor na povelje: »Ojej, ujeli so ga!«

»Pojdimo ga rešiti!« — Četa odhiti naprej okoli hribčka, a se na ovinku hipoma ustavi, vzame z rame loke, izza pasa puščice in napne tive. Zagledali so pred seboj sovražnike, ki so bili le še kakih dvajset korakov oddaljeni.

»Hura, sprožimo!« ukaže Lojze in štiri puščice sfrfojajo v naglem letu proti Turkom; ti se obrnejo iznenadeni in tudi ustrelje. Puščice frče sem in tja, od krika se napolni mali koničasti hribček — in bojevalci se bližajo drug drugemu. Trata med njimi je pokrije s puščicami, le še deset korakov je med četama in tedaj zmanjka puščic. Potegnejo meče in Turki kakor vihra padejo na Lojzotove vojaže.

Mirno je stal Lojze in odbijal udarce poglavarja Turkov, Slavčevega Toneta. . . in vnel se je krut boj — mah na mah je padal, udarec na udarec in divji krik je napolnil vso dolinico. Hrabro se je držala Lojzotova četa in se stiskala k hribčku, da je ni

so mogli sovražniki obkoliti. Vendar je čutila premoč — in Lojze je sprevidel, da se mora umakniti.

»Za mano!« zavpije in steče po hribčku navzgor. Kakor blisk šinejo tovariši za njim in sovražniki obstanejo za hip negotovi in gledajo za njimi.

»Ha, bežite!« zavpije Tone in steče po hribu.

»Ne bežimo, ne!« odvrne Lojze in hiti naprej.

A naenkrat obstaneta obe četi začudeni in gledata na vrh hriba. Od tam je prifrčala puščica in letela dol v Savo, za to druga, tretja, četrta. . . . tam gori na vrhu je stal Inček, prost in svoboden, in prožil strel za strelom.

»Ha, Inček, hura!« vzklikne Lojze in hiti še hitreje kvišku; za njim jo pa udro tovariši in priplezajo kmalu do vrha. A komaj se oddahnejo, že so jim Turki za petami.

Prisopihajo sovražniki do vrha in tedaj plane Lojze s svojo četo nanje. Inček je skočil naprej in sunil trikrat Turnovega Jožka v nogo. Ta se je prevrnil in se začel kotaliti po hribu navzdol — bilo je namreč dogovorjeno, da mora vsakdo pasti kot mrtev, kdor dobi tri udarce. Inček se je razveselil in gledal radosten za Jožkom, a v tem je začutil naenkrat tri udarce na hrbtnu. Ne da bi se ozrl, je padel z lastnim vzklikom na tla in se potakal za Jožkom. Enkrat je čutil nekaj trdega, ostrega pod sabo in tudi malo zabolje ga je, a se ni zmenil za to. Šele, ko je priletel v dolinico in tam obstal, je zagledal na kolenih veliko luknjo v hlačah.

»Ojej!« je zastokal, »hlače so raztrgane!« — In zaskrbelo ga je, kaj bodo rekli doma in debele solze so mu jele polzeti po licih. . . . Ušel je od doma in povrh raztrgal hlače. . . . »Oh, kaj bo, kaj bo!« je vzdihoval sam pri sebi in skrival obraz v travo. Kraj njega je ležal Jožek in se mu smejal na glas. . . . V tem sta se prikotalila v dolinico dva »mrtva« Turka in na vrhu hriba je zadonel krik — Lojze je zmagal in ujel ostala dva Turka — boj je končan.

Slavčev Tone je zatrobil v rog in dal znamenje, naj »mrtvi« vstanejo. Padla četvorica se je pobrala s tal in dirjala na vrh.

»Ojej, moje hlače!« je vzdihoval Inček in se stiskal za koleno. Lojze ga je tolažil, da ne bodo mama nič hudi, da mu jih bodo že zašili — Inček se ni dal utolažiti. Sklonil je glavo na kolena in strmел ves obupan v tla. . . . In sedeli so sovražniki kot prijatelji vrh hribčka in se pogovarjali o minuli vojski. Tone se je držal nekam ježno, ker ni zmagal, a Lojze je bil ves ponosen na svoje junaštvo. Ko so se nagovorili o vojski, so se posvetovali, kaj bodo počeli naslednji dan.

»Jutri gremo na lov v Turkov gozd,« se je glasil sklep.

Sonce se je bližalo goram in junaki so vstali in se napotili proti vasi. Šli so v koraku, vodil jih je Lojze, a njemu ob strani je korakal Tone. Prišli so v vas in se razkropili vsak na svoj dom.

Inček je stopal sam z raztrganim kolonom. Čim bližje je bil domu, tem počasnejši so bili njegovi koraki. Držal se je grozno žalostno, da bi se bil zasmilil vsakomur. Krenil je s ceste na pot, ki pelje k Balantovi hiši, in postal mu je neznošno tesno pri srcu. V duhu je že videl tenko šibico v materini roki, čutil jo je že na svojih rokah — in postal je še bolj počasen. Še nekaj korakov ga je ločilo od palice, in Inček ni vedel, ali bi šel v hišo ali ne.

»Pojdem v grmovje in prespim tam vso noč,« je pomislil; a že v naslednjem trenutku je zavrgel to misel. »Hm, tam me bo strah. . . . boljše je, da sedem na obcestni kamen in tam počakam dneva.«

Mislil se je obrniti — a v tem trenutku stopijo mama na prag in zagledajo raztrgane hlače — in Inček je moral noter. . . .

(Nadaljevanje na 12. strani)

2. LOV

Bol, katero je čutil Inček v svoji mladi duši zaradi raztrganih hlač in zaradi pobéga, je bila velika in težka ... Radevoljno in skesano je pomolil roke, ko je zagledal ti-sto drobno šibico, in štel je udarce. Ko je mislil naštet petega, ga je zaščemelo na dlani tako, da je vzdihnil milo iz celega srca:

»Ojej, mama, boli!«

Pri tem pa so se mu napravile na obrazu tako grenke gube, da so se mama nasmejali na glas: »Vidiš, Inček, ali ti je bilo treba tega?«

»Ojej, mama, ni mi bilo treba tega!« je zastokal Inček in še vedno držal odprte roke, pričakujoč novih udarcev. Toda mami se je zdelo dovolj; dali so mu večerjo in ga spodili spat.

Drugo jutro je oblekel Inček zašite hlače in se je dobrihal vse dopoldne okrog matere; kajti hotel je izprostiti dovoljenja, da ga puste danes v Turnov gozd, kjer je tako prijetno. Po kosilu je postajal vedno bolj nemiren, ker se je bal, da mu mama zaradi včerajšnjih raztrganih hlač ne dovolé. Bilo je že blizu ene ure — in tedaj se ni mogel več zdržati. Prine mamoz za predpasnik in prosil:

»Mama, oh, mama!«

»Kaj pa je že spet?«

»Oh, mama, naj grem v Turnov gozd ... tudi drugi gredo ...«

»Nikamor ne pojdeš!« odgovori mama trdo.

Inčku stopijo solze v oči. Vendar še ne izgubi upanja in zato še gorkeje prosil:

»Mama, oh, mama — samo še danes! ...«

»Da mi prineseš spet raztrgane hlače domov, ti naték!« Mama se niso dali omečiti in Inček je sprevidel, da so njegove prošnje zaman. Hišna ura je bila ravno ena — in to je bil določen čas, da odrinejo s Požarja proti gozdu. Inček se je vrgel na tla in začel tuliti tako milo, da bi bil omečil najtrši kamen, in omečil je naposled tudi mamoz.

»Le pojdi! Toda, če raztrgaš obleko, le nikar ne hodi domov,« mu rekó in Inček zavriska na glas. Pograbi svoj lok in nekaj pušic in dirja skozi vas. Ko prihiiti brez sapa na Požar, že ni bilo več njegovih tovarišev tam, ampak zagleda jih daleč tam pri mostu Piščence. Zavpije na glas, kolikor more, a niso ga slišali. Pa dirja zopet naprej; tedaj pa ga zagledajo, se ustavijo na mostu in ga počakajo. Ko prisipahja k njim, skupaj odidejo naprej in se kmalu izgube med grmovjem. Pod njimi je šumela in se penila deróča Piščencia, v velikih vrtincih je padala čez kamenje in hitela naprej ...

Danes jih je bilo za polovico manj kakor včeraj — samo pet. Drugi so morali ostati doma iz tega ali onega vzroka. Danes so bili oboroženi samo z lok in puščicami, ker bi jih meči le ovirali. Hodili so po mehkih tleh in se ozirali na vse strani. Prijeten duh je prihajal iz grmov, tu in tam je vzfrfotala divja ptica z drevesa in se skrila v varno zavetje. Marsikatera puščica je sfrčala za njo, a je ni zadela, ampak je padla v grmovje.

»Ustreliti moramo kaj posebnega,« meni Peregrinov Lojze, »da ne bomo hodili zaman.«

»Jaz bom ubil srno,« se oglasi Inček.

»Jaz divjega petelina,« dé Slavčev Tone, »in potem bom nosil krivice na dve strani na klobuku.«

»Jaz pa gamsa,« reče Turnov Jožek in napne lok. Pa so omolkli vsi in šli nekaj korakov dalje. Dospeli so že precej globoko v gozd; pod njihovimi stopinjami je šumelo listje, ki je padlo jeseni na pot, in nič se ni prikazalo, kar bi bili mogli ustreliti. Naposled je zašumelo nekaj pred njimi — in velika, težka ptica je odprhutala s trate.

»Pst, divja kokoš,« šepne Lojze. Nato pa skoči hitro na mesto, odkoder se je dvignila ptica, a nič ni našel tam.

»Hm, mislil sem, da bomo dobili divje čibce,« a nikjer jih ni!« reče Lojze žalosten. »Pojdimo naprej.«

Gozd je postajal vedno skrivnostnejši in tišji, nič se ni ganilo naokoli. Visoke, široke smreke so stale nepremično na svojih starih tleh; lepi, vitki mecesni so razprostirali mehke veje in niso jih niti enkrat premaknili. Le listje je šumelo pod nogami mladih lovcev, in tu in tam je zapela kaka divja ptica s svojim neprijetnim hripavim glasom ...

»Jožek, ali bomo kmalu na trati?« vpraša Lojze.

»Kmalu, le še ta ovinek in potem še nekaj korakov.«

Molče so stopali še nekaj minut. In potem je zavpil Jožek: »Glejte, že smo na trati!« — Steče urno naprej in se vrže v mehko travo. Za njim jo uderó vriskajoči tovariši in se začno prekopicevati po trati. Ko so se zadosti naveselili, meni Jožek:

»Pojdimo pogledat malo v jarek.«

Vsi so bili zadovoljni, pa so začeli plezati čez strmi rob jarka. To je bila precej globoka struga gorskega hudournika, ki pa je bil takrat popolnoma suh. ... Če začne padati dež, če pridrvi nevihta, tedaj oživi ta mrtvi jarek. Z divjim bobnenjem drvi voda z gorá v dolino in žene s sabo cele skale. Zemlja se trese krog jarka in daleč se razlega divje šumenje hudournika, ki dere čez skale, čez prepade in razdira trdne jezove in v obrambo proti njim napravljene »košes«. Na bregu pa stoji ubogi kmetič in čaka s strahom, kdaj mu odnese ta gorski divjak zadnji košček zemlje.

Tokrat pa je bil jarek popolnoma suh. Po skalah okrog so rasli celi grmi rdečega resja, da je dehtelo prijetno daleč naokoli. Mladi lovci so se spustili k tem skalam, nargali resja in si z njim okrasili klobuke. Pa so splezali nazaj na trato in odšli po stezi navzgor.

Hodeč kake pol ure, dospó do mesta, kjer rastejo rdeče maline. Vriskajoč se usujejo k grmičkom in začno zobati sladke jagode.

Inček se spomni nekaj veselega, ko zagleda maline; spomni se, kako radi pijejo mama malinovec. Stopi k smreki, nareže si lubja s pipcem in napravi majhno košarico. Nato sede na samotni štor, okrog katerega je raslo največ malin, in začne urno trgati. »Mamo moram imeti rad in hvaležen jim moram biti, da so me pustili danes sém,« si je mislil in metal jagodo za jagodo v košarico. »Ej, veseli bodo in morebiti nič več hudi zaradi včeraj. Da, da ...«

In Inček je kimal veselo z glavo in se zadovoljno smehljaj. Natrgal je že polno košarico in privoščil je tudi svojemu želodčku sladkih jagod, ko naenkrat prestrašeno zavpije kraj njega Turnov Jožek:

»Modras! ... Modras!« ...

Inček poskoči kvišku in za njim poskočijo tudi drugi lovci. »Kje je modras« povprašujejo in hite na mesto, kjer je stal Jožek.

»Tukaj ... tukaj!« zatarna ta in se spuсти v beg.

Prihiteli so bližje in zagledali modrasa, ki je ležal zvít v velik klobčič pod skalo. Slavčev Tone je pobral debeli kamen in ga zagnal v strupeno kačo.

»Ssssi,« je zasikal modras od bolesti in se zagnal proti dečkom. Od strahu so odskočili vsi in se spustili po stezi navzdol.

»Ojej!« so zaklicali vsi prestrašeni in bežali, kolikor so jim dopuščale noge. »Modras! ... Modras!« ...

Zdelo se jim je, da hiti modras za njimi, zdelo se jim je, da slišijo prav blizu njego-

vo jezno sikanje — in bežali so, da jim je naposled zmanjkalo sapa. Inček je dirjal zadnji in tiščal k sebi košarico malin, ki je ne bi bil za ves svet rad izgubil; lok in puščice je že davno vrgel v grmovje, ker so mu bile nadležne pri begu.

»Ojej!« je vzdihoval iz celega srca in letel naprej, da bi dohitel tovariše; a ti so bili že daleč pred njim, da jih že nič več ni videl. »Ojej, modras me bo!« je zatarnal in se prestrašeno ozrl.

»Ssssi,« se mu je zazdelo, da sliši čisto v bližini za grmom. In Inček se je stresel in se z zadnjimi močmi zaletel po stezi navzdol. Hipoma se je razgrnilo grmovje in zagledal je pred sabo trato, a na trati so ležali izmučeni tovariši in se krepko oddihavali. Inček je padel brez moči v travo in stegnil svoje tresoče noge.

»Oj, modras je šel z mano,« je vzdihoval, »prav blizu sebe sem ga slišal.«

»Bodite brez skrbi, sem ga ne bo,« je tolažil Lojze, ki je kazal največ poguma, in mladi lovci so se potolažili. Vnel se je razgovor o jeznem modrasu in govorili so tako dolgo, da so si popolnoma odpočili od prestanega strahu. Nato so se dvignili in se odpravili na pot proti domu.

Prijeten dan je bil v širnem, tihem gozdu. Tako sveže, tako mehko je pihljaj gorski vetrček med vejami visokih smrek in lepih mecesnov. Ptički so oživel spet — prej so bili malo zadržani v silni popoldanski vročini. A zdaj je prišla mehka sapica, poslanka snežnih gora, sladko je dehnila v speče ptičke in zašepetala: »Oj, zapojte, vi zaspanci! ... Ptički dvignete začudeno glavo, a že v naslednjem hipu zapojejo pozdrav visokim, snežnim goram ...«

Tako sveže, tako prijetno je bilo tisti dan v gozdu ... In to prijetnost so začutili tudi mladi lovci v svojih sreih in niso si mogli kaj, da ne bi bili zapeli tiste poredne pesmi o suhih konjičkih:

»Konjičke imam že vse suhe.

Oj, niso več za vožnjo že,

Tidralalija-le ...«

Čisti glasovi so odmevali dolgo, dolgo skozi tihi gozd in se izgubljali med ptičjim petjem ... Tam na sivi skali je sedel pastir, nočni čuvaj Zep in poslušal petje. In zakril si je z rokami oči in veseli dnevi mladosti so mu stopali pred dušo — morda so se mu prikradle solze silnega hrepeneja po tistih lepih dneh v oči in se kradle skozi suhe prste ...

Veseli so bili Inčkova mama, ko jim je podal sinček maline. Nasmehljali so se, od-pustili mu včerajšnji prestopel in mu namazali velik kos kruha z maslom. Inčkovo srce se je topilo od radosti, in tisti hip je obljubil, da bo vedno ubogal mamoz in jim delal vedno veselje — in to obljubo je tudi zvesto držal ...

— — —

Še vedno šume tiho modri valovi mamke Save skozi zeleneče polje in šepčejo veselo gorsko pesem. — A mladih junakov z lokom in s streló ni več k prijaznemu obrežju kraj koničastega hribčka. Vse je tiho, samotno krog in krog.

»Kje so? ... Kje so?« tožijo modri valovi drug drugemu; a nihče jim ne odgovori — vse je tiho, samotno ... In modri valovi pričakujejo dan na dan veselih dečkov, a zaman. Ej, dečki, tisti dečki so zrastle v resne može in le v večernih urah se hrepeneče spominjajo tistih sladkih dni, ki se ne vrnejo nikoli, nikoli več! ...

»Ni jih več! ... Ni jih več!« tožijo modri valovi in hite naprej, v sive daljave, od koder se ne vrnejo nikoli, nikoli več ...

JOSIP VANDOT

DVE ROŽICI

Prišla je pomlad, zlatoovčenana pomlad. Na zbujenih poljanah so se dvigale začudeno zelene trave, dvigale se pisane rože. A ko so videle, da je pomlad v resnici prišla, se niso več čudile, ampak veselo so vzdrhtele in pozdravile pomlad: »Pozdravljena, sestrice!« ... In ptiči so hiteli veselo nad zemljo, peli so in se pozdravljali z veselimi žvrgolenjem: »Juhu, bratci, pomlad je, ej, pomlad!« — Bele meglice so plavale pod čistim modrim nebom in zavidale zemlji blaženo srečo. Urno so hitele pod sonce, da bi ga zakrile; a sonce se je nasmehljalo in z gorkimi žarki razpršilo zavidne meglice ...

Blažena pomlad je prišla tudi na mirno trato kraj Romanove hiše in poklicala v lepi svet dve marjetici, ki sta žalostni spali vso zimo v mrzli zemlji. Marjetici sta se hitro razvijali — iz mehkih listov je kmalu zrastle nežno stebelce, a vrh stebelca čez nekaj dni še nežnejši popek, ki se je kmalu odprl in pokazal beli, mehki cvet marjetice. Prva je bila popolnoma bela kakor sneg, ki ravno pade, a druga je imela cvet na robu rožnat.

In marjetici sta cveteli, lepo cveteli. Zlati sončni žarki so ju grelí podnevi in varovali pred strupenimi vetrovi. In tudi tiha noč je skrbela za njiju, da ni prišla mrzla slana na trato in ni z morečim dihom uničila mladega življenja nežnih cvetic.

A ne samo sončni žarki, ne samo tiha noč, ampak še nekdo drug je skrbel in bdel nad cveticama. Bile so to štiri skrbne oči, štiri skrbne roke — Romanove Minke in Daničeve Franice, dveh deklic iz sosesstva. Bili sta enako stari — sedem let je minilo tisto pomlad, ko sta se rodili v Romanovi in Daničevi hišici.

Minka in Franica sta bili veliki prijateljici že tedaj, ko sta še po vseh štirih poskušali meriti pot med Romanovo in Daničevo hišo. To pa tudi ni bilo tako težko, kot bi si marsikdo mislil. Saj Kovačev Tine je enkrat rekel, ko sem ga vprašal o tem: »Hm — enkrat so bili Romanov stric hudi. Potuhnil sem se, skočil s praga, pa sem priletel z glavo v hišo strica Daničevega!«

Minka in Franica sta rastle in bili vedno večji prijateljici. Ko sta začeli lansko jesen hoditi v šolo, je vselej prišla Minka k Franici in odšli sta skupaj v šolo in učili sta se skupaj in igrali sta skupaj in skakali skupaj — vse skupaj ... Nekoč so ju gledali Romanov stric, ko sta pisali nalogo, pa so našli svoj živček, se zadovoljno namuznili in so rekli drugi dan Daničevemu stricu:

»Ti, najina otroka sta nama samo v veselje. — Ej, v devetih farah jih ni takih, kot sta Franica in Minka!«

In Daničev stric so si ponosno zavihali brke in so dejali:

»Tisto pa, tisto! Šment, smeja biti vesela, da jih imava! ...«

Vso zimo sta pričakovali Minka in Franica tistih lepih dni, ko pride pomlad, ko bosta lahko trgli rožice. Ali tetka zima je le poredna! Ni marala iti, pa ni marala! — Toda naposled je vendarle pobrala svoj koš, kjer so bile na dnú dobro spravljene zadnje snežinke, in šla visoko na bele gore. Prišla je pomlad, zlatoovčenana pomlad, in Minka in Franica sta skakali od veselja. Hodili sta po polju in brali sta cvetice, hodili kraj gozda in poslušali ptičke, nazadnje pa sta tudi sami zapeli:

»Ko pomlad cvetoča pride ...«

Njuni srebrni glasi so plavali čez zeleno polje in se razgubili v gozdu. Ptičke so

utihnile za hip — morda so mislile v svojih zlatih srčkih: »Ej, Minka in Franica pojeta! Ej, ej ...«

Z veselimi smehom sta prišli deklici nazaj na trato, ki se je razprostirala za Romanovo hišo, in sta se vsedli k marjeticam.

»Ti, tale je moja ... belica.«

Temnolasa Minka je pobožala svojo ljubljeno rahlo z drobnim prstom in pogledala Franico.

»Ti, ta-le pa moja ... rdečka!«

In plavolasa Franica je tudi pobožala svojo marjetico z drobnim prstom, dahnila vanjo in kramljala: »O, ti rdečka rdečasta, kako si ti slaba! Prav, prav malo sem pihnila vate, pa si se stresla! Kaj, ko bi prišel kak veter, kaj rdečka rdečasta! Pa bi šla tvoja glavica! ... Pa le nič se ne boj — Franica te ima rada, in veter se boji Franice, ti rdečka rdečasta.«

In črnolasa Minka je tudi kramljala: »O ti belica belkasta, kako pametna si ti! Tako lepo gledaš sončece in se mu smehljaš! — Daj no, poglej še mene in se mi nasmehni, belica belkasta ... Franica, čuj, belica se mi je nasmehnila!«

»Meni se je pa rdečka!« je vzkliknila Franica in še nežneje božala rdečko.

A približal se je večer in Minka se je morala ločiti od svoje belice: kajti prišli so Romanova teta in so poklicali hčerko domov k večerji. Minka je pobožala zadnjič svojo ljubljeno in odhitela naglih korakov v hišo. In prišli so tudi Daničeva teta in Franica je morala pustiti svojo rdečko.

Tako se je ponavljalo vsak dan v prvih trenutkih blažene pomladi, ki so bili tako prijazni, tako veseli za Minko in Franico. Toda to je bilo le v začetku — kmalu, kmalu so prišle zavidne meglice med deklici in meglice so rodile veliko žalost za Minko in Franico ...

— — —

Bilo je nekega četrtega popoldne. Sonce je sipalo blagodejne žarke na zemljo, polja so bila pokrita z zelenjem in po gozdovih je vse brstelo. Vsem je bilo tako prijetno, tako mehko v teh žarkih in Zimov ded so sedeli radostni na klopi pred hišo in so vlekli iz ljubega živčka. Gosti dimovi oblaki so plavali okrog njih in dedku je bilo vedno bolj veselo pri srcu ...

Na trati sta sedeli, kakor navadno, Minka in Franica pri svojih marjeticah, ki sta se že popolnoma razvili. Belica je bila popolnoma bela, a rdečka je dobila bolj jasne robove.

Deklici sta kramljali in kramljali s svojima ljubljenskama in bili sta veseli. A naposled je prišla, ne vem, kaka muha Franici v glavo, da je rekla: »Ti, Minka, moja rdečka je lepša kot tvoja belica.«

Minka se je začudila in uprla v Franico svoje velike, temne oči: »Ja ...« A hipoma jo je ujezilo, ko je pogledala na svojo ljubo belico.

»Naká — moja je lepša, vsa je bela; a tvoja rdečka je tudi bela, pa je na robu rdeče umazana!«

In Franici je bilo težko v srcu, da si upa kdo reči, da je njena rdečka umazana.

»Ti, Minka, tvoja belica pa je umazana, vsa umazan ... umazana kakor ti!«

Prvič se je vnel med deklicama prepir in ta je postajal vedno bolj pekoč — beseda za besedo je letela od belice pa do rdečke, vsaka bolj pikra ... in bil je prepir — konec prijateljstva med Minko in Franico.

»Jaz te ne pogledam več, ker si umazana,« je rekla Franica in hitela jezna domov.

»Jaz pa tebe ne, ker si neumna,« je rekla Minka in tekla še hitreje domov ...

Romanov stric so našli svoj živček in kimali začudeni z glavo, ko so drugi dan videli Minko, da se sama uči. Migali so z glavo in si mislili: »Ej, ej — to pa ni nič drugega! Nekaj se je moralo dogoditi med njima.« — Odkajljali so se in vprašali hčerko:

»Ti, Minka, zakaj pa ne greš k Franici?«

Temnolasa Minka je zardela in zajec-ljala: »Ne ... ne grem ... Moram se učiti.«

»Pa ti je Franica kaj naredila?« so povprašali dalje Romanov stric.

»Naká — nič mi ni naredila ...«

A Romanov stric so vedno bolj migali z glavo in stopili so tja k Daničevim. Našli so Daničevega strica na pragu in so mu rekli: »Ti, kaj pa imata otroka, da se več ne učita skupaj?«

»Ne vem,« so odvrnili Daničev stric. »Hm, že sam sem vprašal Franico, ker se mi je čudno zdelo. Pa ne mara nič povedati, prav nič! Treba bo poizvedovati ...«

A Romanov in Daničev stric sta zaman poizvedovala. Deklici sta molčali trdovratno. Če ju je kdo vprašal, sta povesili oči in rdečica jima je zalila lice. Starši so se tolažili s tem, da se gotovo kmalu spravita, kakor je že navada pri takih malih trmoglavkah. Ej, starši že vedó — in niso se zmotili ne pri Minki in tudi ne pri Franici ...

Prešel je petek, prešla sobota — a Minka in Franica še vedno nista bili prijateljici. Kjerkoli sta se srečali, sta zardeli in povesili oči. Z naglimi koraki sta odhiteli mimo in nista se ozrli. Tudi k marjeticam nista prišli več; kajti Minka se je bala, da naleti tam na Franico, in Franica, da tam naleti na Minko. — Marjetici pa sta samevali na trati in čakali, kdaj prideta deklici. Čakali sta in čakali — a Minke, a Franice ni bilo od nikoder! ... Žalostno sta povesili svoji glavici in nihče se ju ni usmilil — razen Kovačevega Tineta. Ta je naložil v svoj voziček kamnov, da jih pelje v »Ameriko« — na Romanovo trato. Voziček je cvilil, a konjiček — Tine je veselo peketal čez trato in ni gledal ne na levo ne na desno. Težki voziček je šel čez glavici marjetic — belica in rdečka sta se nagnili na travo in začeli počasi rumeneti ...

Jasno popoldne je sanjalo v nedeljo nad zemljo. Vse je vabilo na cvetoče polje, da izginejo črne skrbi, vsi spomni na trud in težave minulega tedna. Le veselje in blažen mir naj polnita srca vsakega človeka!

Minka je stala na pragu in gledala v veselo naravo. V njeni duši je bilo vse žalostno, nepopisno žalostno ... kje so dnevi, ko sta hodila s Franico v takem lepem času na polju, ah, kje so! Nič več se ne vrnejo, nič več! Saj je Franica nanjo huda, ker ji je rekla, da je neumna, in ona je huda na Franico, ker ji je rekla, da je umazana ...

Minka je postajala vedno bolj žalostna. Zahrepenela je po svoji marjetici-belici, ki je ni videla že tri dni ... kaj dela zdaj? Ali se še smeje sončecu? Ali pa je že usahnila njena ljuba, ljuba belica ... Stopila je v hišo in pogledala skozi okno na trato — nikogar ni bilo tam. Stekla je urno tja, da bi vsaj za hip videla belico — ali skoraj bi bila na glas zavpila ... Njena ljuba, njena zlata belica je ležala v travi, glavica vsa orumenela in listki odpadli!

Sedla je na trato in grenke solze so ji prišle v oči. Poskušala je poravnati belico kvišku — a zaman! Vsakokrat je padla nazaj v travo in vsakokrat je padel iz njene glavice vel listič ...

Tisti čas je stala Franica zadaj za hišo in tudi zahrepenela po svoji marjetici-rdečki. Rada, ah, tako rada bi bila stopila tja na trato in pobožala vsaj enkrat rdečko po nežni glavici! — Dolgo, dolgo je preudarjala in nazadnje jo je zmagalo preveliko hrepeneje ... Počasi je šla za Romanovo hišo

(Nadaljevanje na 14. strani)